

no. 11. 1921. 1067

no. 11
1067

Uute sõnade ja vähem tuntud sõnade sõnastik

Sisaldab yle

4000 uuema ja vähem tuntud ning
haruldasema sõna

Kokku säädnud

Joh. Aavik

11922

Teine parandet ja suuresti täiendet trykk

A. Keisermann'i kirjastus, Tallinnas
1921

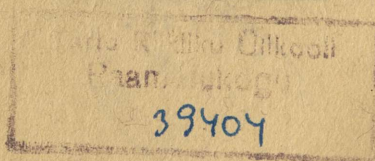
geol

Ses raamatus tarvitet tähtsamad keeleuendused.

1) ü asemel y; 2) -nud asemel -nd (näit. hakand); 3) -tatud, -tetud asemel -tet (avaldet); 4) -tatakse, -ldatakse, -ndatakse, -rdatakse asemel -tetakse, -ldetakse jne. (avaldetakse); 5) -le asemel -lle kõrvalrõhulise silbi järel (ikka kui sõnavorm 4-silbi-line: oskajalle; kolmesilbilisel ainult, kui see kolmandas vältes: kaugelle); 6) -t asemel -nt sõnade partitiivis, mille genetiivis -me: asent, liigent. Pääle selle veel muid uuendusi, nagu i-mitmusi, nominatiivseid liitumisi jne.

A-6640

2.

114395459

Eesti Kirjastuse-Ühisuse „Postimehe“ trykk, Tartus.

Eessõna.

Nagu esimene trykk, nii sisaldab käesolev teinegi kaht liiki sõnu: 1) *uus*i sõnu (neologisme), mis alles hiljuti, uue ajal on hakand kirjakeeles tarvitust leidma või mis ses yldse veel pole esinend; 2) sõnu, mil kirjakeeles täieline kodanikuõigus ja mis seepärast igale kirjakeele oskajalle peaksid selged olema, kuid, mis allpool seletet põhjusel ometi tarviliseks arvati sellesse sõnastikku võtta.

Uus ses trykis on, et siin esiteks sõnade arvu on märksa lisatud (yle 1500 sõna on juure võetud), yhtlasi sõnaseletustes parandusi ja täiendusi tehes, teiseks — mille puudumist esimeses trykis vahest kõige rohkem tunti ja pahaks pandi — iga sõna algupära (pärit-olu) ja uuduse kraad on pyytud ära märkida sellekohaste sõna järele paigutatet kurssiivtähtedega *m, s, k, u, e, mu, se* jne. Selle järele kujunevad järgmised sõnakategooriad:

ilma yhegi märgita — kirjakeeles täielise (vanema või värskema) kodanikuõigusega esinev eestipärane sõna, mis seepärast sesse sõnastikku võetud, et arvatakse ta halvasti — tumedalt, ebamääraselt — tuttav ja arusaadav või hoopis tundmata olevat mõningaile inimkategooriale Eestis: maaelust võõrduvalle õppivalle noorsoole, vene hariduse saand haritlasile, kodumaast ja selle hariduselust eemal eland isikuile, samuti kui ka eestikeelt puudulikult oskavaile kadaklasile ja muulasile, kes aga nyud tahavad seda põhjalikumalt tundma õppida. Nende pärast on sõnastikus mitmed vanemad ja uuemad kirjakeelsed derivaadid (nagu ,arendama, lahendama' jne.), eriti rohkesti aga päris rahvakeelseid sõnu, mis maa eluolu kohta käivad ja meie nooremalle haritlaspõlvele hakkavad võõraks jääma (nagu ,ahtma, õlpmed, ale, pügal, takk,

kõvasi' jne., viimaste liiki kuulub ka suurem hulk nii-nimetet familiaar- või vulgaarsõnu (nagu ,võhmima, tõinama, lahmerdama' jne.), mille tähendused mõnele ka ebamäärased või mille tähendusi taheti kindlaks määrata. Samal põhjusel on siia-kuuluvaina sõnastikku võetud ka rohkesti loodusteaduslikke (tsooloogilisi ja botaanilisi) nimetusi, millest allpool veel eraldi. — Kahjuks, kartusest raamatut liig suureks ja ta väljaandmist ning ostmist liig kulukaks paisutada, ei ole seda sõnakategooriat nii täieliselt esitet, kui oleks tahetud. Tahame seda teha edespidi ilmuvas täiendussõnastikus (suplementis), kus siis ka muid käesoleva raamatu puudusi ja väljajäämisi tullakse õiendama ja täiendama.

u — uue maal ajal (a. 1921) juba tarvitusele tulema hakand kirjakeelne derivaatneologism (kirjakeeles juba tarvitusel olevast juursõnast tuletet uussõna); olgu tähendet, et *u*-ga märgitud sõnu on leida meie uuemate ja modernimate kirjanikkude (Tuglase, Semperi, Underi, Visnapuu, Alle, Adsoni, Kivikase j. m.) kirjutustes ja seega enam võõrad ei ole stiilis, mis määratud enam haritud kirjanduslikule publikule (see maksab ka kõigi nende allpool järgnevate kategooriate kohta, mille märkides *u* figureerib).

e — selle raamatu ilmumise ajal (a. 1921) alles ettepaneku staadiumis olev derivaatneologism, mida ainult ta ettepanija või looja ja yldse keeleuendajad ise on tarvitand, ilma et see senni (a. 1921-ni) veel teiste poolt suuremat tarvitamist oleks leidnud, või mis siin ysna esimest korda avaldetakse (näit. ,õnnik, imik, tulnukas, maabuma' jne.). See maksab ka kõigi nende allpool seletet sõnaliikide kohta, mille märkides *e* figureerib. —

u ja *e* puhul toonitetagu veel seda, et nendega neologistlikuks või ettepanekuliseks märgitud sõnad seda on ainult selle sõnastiku ilmumise ajal (a. 1921), kuid iga *e* võib, nagu tahaks loota, mõne aasta pärast olla *u*-ks ja *u* märgitumaks muutund, s. o. täie kodanikuõigusega sõnaks saand. Seepärast, mõni aasta pärast 1921 ärgu otsustetagu sõna uuduse yle enam ses raamatus järelelisatud märkide järele, vaid pandagu sellal tarvitetatavat keelt ja kirjandust ennast tähele. Ses sõnastikus on siis mõned sõnad *u* ja *e*-ga uuteks märgitud mitte ses mõttes, et nad niisuguseiks igavesti

jääksid, vaid ainult seks, et sellega keele leksikaalist seisu a. 1921 dokumenteerida.

m — murdesõna, kirjakeeles senni (a. 1921) väga vähe (ainult juhuslikult) või sugugi mitte tarvitet. Järelikult *m* tähendab ka ettepaneku-staadiumis olevat sõna (a. 1921), sest kui sõna kirjakeeles tarvitusel oleks, siis poleks ta enam murdesõna. Soovida on, et kõik siin murdesõnalistena neologismidena esitet sõnad saaksid mõne aja pärast täieõiguselisteks kirjakeele sõnadeks.

mu — murdesõna, mida uuemal ajal kirjakeeles juba tarvitama hakatud või mis mõne tähtsama kirjaniku, näit. Wilde, teostes esineb ja mis seetõttu teel on kirjakeele täieõiguseliseks kodanikuks saama (näit. „paaduma, meeledi, lõust“ jne.).

Selle puhul tähendetagu, et mõne sõna suhtes raske on kindlasti määrata, kas ta on kirjakeelne märgita või alles murdeline (*m*); seepärast mõnedes juhtumustes võib see määramine olla isiklik või koguni ekslik, mille päale arvustus saab tähelepanu juhtima, nii et seda järgmises trykis saaks õiendada. Teatavat abi murdesõnade määramises pakkus A. Saaberk'i „Põhja-Eesti murdesõnad“ („Päevalehes“ a. 1920 ja 1921 ilmund), kust ka mitmed uued murdesõnad on sesse trykki võetud. — See märkus *u* (esineva uue) ja *e* (alles ettepanekulise uue) vahe määramise raskusest maksab osalt ka järgmise kategooria sõnade kohta.

s — soome keelest laenatud ja kirjakeeles juba täieõiguselisena tarvitetav sõna (näit. „aade, aine, yllatama, mainima“ jne.) Soome sõnadeks (*s*) on ses sõnastikus märgitud mitte yksi soome juursõnad, mida, niipalju kui teada, eesti murdeiski ei ole, vaid ka soomekeelest saadud derivaadid, mille juursõnad eestikeeles olemas; tarbekorral on siis *d* (=derivaat) ette pandud (*ds*), näit. „vedur *ds*“, s. o. derivaat-sõna soome eeskujul ja tähenduses.

su — soome keelest laenatud sõna, uuemal ajal (a. 1921) uuemas kirjanduses juba tarvitusele tulemas (näit. „julm, saabuma, nautima, säilima“ jne.).

se — soome laensõna, a. 1921 alles ettepaneku-staadiumis või alles ainult uuendajate eneste poolt tarvitet (näit. „ryht, pula, reibas, ponnistama“ jne.).

msu } — mingis eesti murdes ja soomekeeles yhtlasi esinev sõna,
mse } mis eesti kirjakeeles uuemal ajal tarvitusele tulemas (*msu*)
 või alles ettepaneku-staadiumis (*mse*) a. 1921.

k — kunstlikult loodud sõna, kirjakeeles juba täieõiguse-
 lisena tarvitusel.

ku — kunstlikult loodud sõna, uuemal ajal (a. 1921) uue-
 mas kirjanduses juba tarvitusele tulemas (näit. „veen-
 dumus, laip, roim‘ jne.).

ke — kunstlikult loodud sõna, a. 1921 alles ettepaneku-
 staadiumis (näit. „siiras, taunima‘) jne.

Muud kombinatsioonid neist märkidest vaata yldises „Mär-
 kide ja lyhenduste“ seletuses.

Pääle selle on tarbekorral ära märgitud ka sõna meeleolu-
 line ja nii-ütelda seltskondlik laad, nimelt kas ta on enam luule-
 keelele omane (*pt* = poetiline) või, vastupidi, igapäevasemas,
 labasemas, familiaarsemas kõnes kohane (*fam.* = familiaarne)
 või humoristliku, naljaka maiguga (*hum.*).

Ruumi säästmiseks (kokkuvõtmiseks) on mõnikord seleta-
 mata jäetud omadussõnast tuletet abstrakt nimisõna, sest et selle
 tähendus vastava omadussõna tähendusest iseenesest selge;
 ainult on niisugusel korral abstraktnimisõna ees lyhendus *abstr.*;
 näit. *jube* [-da] — õudne, kartma panev; *abstr. -dus*.

Lõpuks mõni sõna eraldi looduslooliste nimede kohta, mis
 meie esimeses (märgitumas) kategoorias moodustavad erilise ala-
 liigi. Just neid tuntakse vähe või puudulikult, eriti botaanilisi.
 On väga palju haritud inimesi, kelle botaanilised kindlad tead-
 mised rajanduvad vaid paari-kolme tosina nimega, s. o. kus nad
 teavad, kuidas nimega tähendat taimed ka välja näevad. Mõnede
 nimesid on kyll kuuldud või loetud, kuid pole aimugi, missugu-
 sed on taimed, millele need nimed vastavad, ehk kyll taimi
 endid ollakse näind. Sagedasti aga ei tunta kumbagi, ei nime
 ega taime. Taime yhes ta nimega õpetetakse kõige paremini
 tundma, kui teda looduses näidatakse, seejuures ta nime nime-
 tades. Hääd pildid võivad ka teatavat abi pakkuda. Et sõnasti-
 kust vaadatavate looduslooliste sõnade tähendusest vaatajaile
 mingisugustki aimet ja ettekujutust anda, näit. mis laadi loodus-
 loolist olendit tähendetakse sõnaga „võrm“, kas see on mingi
 neljajalgne loom, või lind, või kala, või putukas, või taime, ja kui

taim, kas ta on puu (okaspuu või lehtpuu), või põõsas või rohi, kas ta kasvab kuival maal või vees, kas ta väike või suur, punaste või siniste õitega jne., siis on neile sõnule ka väike asjaseletus lisatud yhes vastavate saksa-, vene- ja ladinakeeliste nimetustega, mis vahest ka mõnele abiks, kellele asjaomane loom või taim paremini tuntud yhegi nende keelte kaudu; samuti on lisatud taime sugukonna eesti- ja ladinakeelne nimetus. Seletustes mainitakse need tundemärgid ja omadused, mis võhikulle iseloomulistena silma paistaksid asjaomase taimē juures. Loodame, et niisugused väiksed seletused ja kirjeldused võhikuile teatavaks kasuks on, neile väikest aimet ja orientatsiooni andes. Mis sõnastikku võetud looduslooliste sõnade valikusse puutub, siis on sesse sõnastikku võtmata jäetud yhelt poolt need, mis arvati kõigile kyllalt tuttavad olevat (näit. ,hobune, koer, kass, karu, jänes, varblane, ööbik jne. — kask, kuusk, tamm, rukis, hernes, ohakas, nõges' jne.), teiselt poolt aga mõned, mis meile näisid haruldasemad olevat, kusjuures võis juhtuda, et mõni loom või taim on välja jäetud, mis oleks võind sees olla, — puudus, mis parandetakse järgmises trykis, kus looduslooliste sõnade hulka mõeldakse veelgi suurendada. Rohtudest ja lilledest on mõningaid õige tuttavaidki seletet, seepärast et nende nimed ylemaaliselt yhed ja samad ei ole, yhe ja sama taime kohta olles mitu nime (näit. pääsukesesilm, ellerhein, neitsikena, neitsitina).

Tuletusliited

enne haruldased, uuendet keeles uute sõnade loomiseks sagedamini tarvitet.

-ur [genetiiv -ru, uuemaist haril.-ri]: (*amet, elukutse*) kangur, lendur, kalur (s. o. kalamees), sõdur; (*funktsioon, riist*) tegur, vedur; (*alaline omadus, kalduvus, enamasti halb*) hulkur, nuttur, riimur (halb riimija, luuletaja) jne.

-ard [-i]: (*paha, inetuma omadusega või harjumusega isik*) lakard, logard (= logeleja), kaltsard.

-tar [-e, -rd]: (*naissugu olend, neitsi, vaim*) Ilmatar (Ilma-neitsi), muretär (mure vaim, mure jumalus, mure personifikatsioon), samuti: ajatar, ilutar, rõõmutar, pariisitar (Pariisi neiu, naisterahvas).

-la: (*koht, asupaik*) vangla (vangikoda), tontla (tontide asupaik), samuti: rahula, vabala, õnnela.

-ts [-a, harvem -i]: (*riits*) näpits (millega kinni näpistetakse), ripats [-i] — ripnev asi.

-stu: (*tähend. kogu ja kohta, sama kui -stik*) kalmistu (surnuaed), õpistu (õppeasutus).

-kas [-ka]: (*nimisõna kylge liitudes tähendab rikkust, rikkust*) viljakas, vaimukas (s. o. viljarikas, vaimurikas jne.); (*omadussõna kylge liitudes vähendab omadust*) punakas (natuke punane), noorekas (natuke noor, noorevõitu).

-jas [-ja]: (*nimisõna kylge liitudes tähendab taoline-olemist*) hiirjas (s. o. hiire karva hall), hurtjas (hurda taoliselt peen ja lahja); (*omadussõna kylge liitudes vähendab omadust*) lyheljas (natuke lyhike), valkjas (valgevõitu).

Yldist tegevust tähendavate -mine-lõpuliste tegunimisõnade asemel tarvitetakse, eriti keeleuuenduslikult, järgmisi

tuletuslõppu, kui tahetakse tegevust kujutada kitsamas, spetsiaalsamas mõttes, või ta üksikut juhtumust, või teda abstraktmõistena:

-mus [-se]: juhtumus, tingimus, pakkumus (pakutud asi, ettepanek), tellimus (üksik tellimine, tellitav asi), uurimus, eksimus, nägemus.

-ng [-ngu]: (*tegevuse tagajärg, üksik juhtumus, kitsam, spetsiaalsem, abstraktsem tähendus*) murrang, toodang, värving, toiming, loeng, istung ehk istang jne.; (*luulekeeles lühemuse pärast -mine asemel*) lõõring, ammung (=lõõrimine, ammumine).

-lm [-lma], -elema - lõpulistest verbidest tuletatav: kujutelm (ettekujutat, kujuteldud asi, mõte); unelm, harjutelm (etyyd).

-lu, -elema-verbidest: (mõtiskelema) mõtiskelu, (õnnitelema — õnne soovima) õnnitelu (õnnesoov).

-tis [-tise]: (*tegevuse abinõu, riista*) peletis, hirmutis, võetis; (*tegevuse saadust*) leotis, sulatis.

-uma: (*muudab transitiivse verbi enesekohaseks või passiivseks*) korduma (end kordama), anduma (end andma), avalduma (end avaldama), seletuma, organiseeruma; (*millegiks muutuma*), võlguma (võlgadesse langema) jne.

-htama: (*äkiline, järsk, lyhike tegevus*) põrahtama (järsku põruma), värehtama (järsku ykskord värisema, вздрогнуть) jne.

-(e)lema, -skõlema: (*korduv, sagedane tegevus*) liigut(e)lema, istuskelema, laulasklema (s. o. yhtelugu, sagedasti liigutama, istuma, laulma jne.)¹⁾

-htelema: (*korduv äkiline tegevus*) põrahtelema (korduvalt järsku põruma), värehtelema (mitu korda järsku värisema, вздрагивать) jne.

-tsema: (*harilikult vähehaavaline, väike kestev tegevus*) elutsema, kaubitsema; (*millegi, kellegi taoliselt tegev olema või olla pyydma*) algupäratsema (algupärane olema, olla pyydma), siurutsema jne.

-li: (*seisang, olek*) kõhuli, vatsuli, maoli, selili, pikali, kummuli.

-kil: (*keha, asja seisang*) istukil, kãpakil, lodukil, käsi-põsekil, ripakil, upakil, laokil.

1) -elema-verbe tuleb nii muuta: esitelen, (minevik) ma esitelin, ta esiteli, (kãskk.) esitelge, (inf. II) esitella, esitelles, (tehtavik) esitellakse, esiteldi, esiteldud. Samuti skelema-verbid.

-vel, -vil: (*seisukorda, olekut*) irevil, hajuvel (mitte koos, laiali), kohevel, lodevel, põnevil, ärevel, ärkvel.

-ldasa pt: (*millegi poolest*) aruldasa (s. o. oma aru poolest), ealdasa (oma ea, vanuse poolest), kasvuldasa (oma kasvu poolest), samuti: keeleldasa, meeleldasa.

-tasa pt: (*millegi pärast, tõttu*) kavalutasa (s. o. kavaluse pärast, kavalusest), koerutasa (koeruse pärast), rumalutasa (rumaluse pärast, rumalusest) jne.

Sõnade muutmise äramärkimine.

Sõna lõppvokaali või painumise äratähendamiseks on nurgelistes klambrites [] deklioneeritavate sõnade genetiivi ja verbidel oleviku või II infinitiivi vorm. Kui sõna painumata ja ta tyve lõppvokaal juba sõnastiku vormist näha, siis neid vorme klambrites ei anta. Kui klambrites genetiivi järelle ilma eel-oleva e. (= ehk) lyhenduseta üks teine vorm, siis on see ainsuse partitiiv, kui veel kolmas vorm, siis on see ainsuse illatiiv (*sisseytlev*), näit.: lää[s] [lääne, läant, läände]; kui kahe klambrites vormi vahel e., siis on mõlemad genetiivid, millest esimene yldisem või soovitetavam; uutest verbidest antakse tarbekorral rohkem muutevorme.

Järgmiste lõppudega sõnadest harilikult ei anta klambrites genetiivi vormi: **-lik** [-u], **-stik** [-u], **-kas** [-ka], **-jas** [-ja], **-ne**, **-line**, **-lane**, **-mine**, **-mane**, **-kene** [-se], **-us** [-se], **-tu** [-tuma], sest see on ikka reeglipäraselt nii, nagu siin klambrites näidatud.

Märgid ja lyhendused.

- * — seletuses oleva sõna järel tähendab, et see sõna ise ka seletetakse sõnastikus
- ? — kysitav, kahtlane
- abstr.* — eelmisest sõnast tuletet abstrakt nimisõna
- ds* — soome keelega yhisest juursõnast soome taoliselt või soome tähenduses tuletet sõna, (deriveerit) kirjakeeles täieõiguselisena tarvitusel
- dse* — sama kui eelmine, aga alles ettepaneku astmel (a. 1921)
- dsu* — sama kui *ds*, aga alles tarvitusele tulemas
- e* — a. 1921 alles ettepaneku astmel olev uus sõna, tuntud sõnast tuletet
- fam.* — familiaarselle, igapäevasele, labaselle keelele omane
- gr* — greekakeelest
- haril.* — harilikult
- hb* — halb, mitte-soovitav
- hr* — haruldane, ainult mõne üksiku poolt tarvitet, yhtlasi ka natuke kahtlase väärtusega
- hum.* — humoristlikus, naljakas tähenduses
- ingl.* — ingliskeelest
- intr.* — intransitiivne, s. o. mitte akusatiivi ega partitiivi nõudev verb
- k* — kunstlikult loodud sõna, juba täieõiguselisena tarvitusel
- ke* — kunstlikult loodud sõna, alles ettepaneku astmel (a. 1921)
- ku* — kunstlikult loodud sõna, juba tarvitusele tulemas
- Kvp.* — „Kalevipojas“ esinev sõna
- ln* — ladinakeeli, -keelest.
- m* — murdesõna, kirjakeeles väga vähe tarvitet või hoopis tarvitamata
- mde* — murdesõnast tuletet uus sõna, kirjakeeles alles tarvitamata
- mdu* — murdesõnast tuletet uus sõna, tarvitusele tulemas
- mitm.* — mitmus

- mke* — murdesõna, kunstlikult natuke muudetud kujul, ettepaneku astmel
- mku* — sama kui eelmine, aga tarvitusele tulemas
- inse* — murdesõna, mis soomekeeles ka olemas, ettepaneku astmel
- msu* — sama kui eelmine, aga tarvitusele tulemas
- piltl.* — piltlikult, piltlikus tähenduses
- pl* — mingisugusena paralleelsõnana või synonymina soovitatav murde või soome sõna juba olemasoleva selle tähenduselise sõna kõrvale teatavas stiilis (luulelises või familiaar-humoristlikus)
- pr.* — prantsuskeeli või -keelest
- pt* — poeetiline, luulekeeles esinev või sellele kohane
- põlgl.* — põlgliselt, põlglisus tähenduses
- s* — soomekeelest, täieõiguse-lisena tarvitusel
- sde, sdu* — soome sõnast tuletet, ettepanekulise (*e*) või tarvitusele tuleva (*u*) astmel
- se* — soome keelest, ettepaneku astmel
- sk* — saksakeeli või -keelest
- su* — soomekeelest, tarvitusele tulemas
- tr* — transitiivne, s. o. akusatiivi või partitiivi nõudev tegusõna
- u* — tarvitusele tulemas olev uus sõna, tuntud sõnast tuletet
- v* — vaata
- vl* — välde
- van.* — vananend, vanemas keeles
- urd.* — võrdle
- yhend.* — yhendet, kokkuliidet sõnades

A.

aade [-te] *s* — suur mõte, idee
aan [-i] *v.* haan

aare [-rde] *su* — kallis varandus (Schatz, сокровище)

¹ **aas** [-a] — heinamaa, rohumaa (Wiese, луг)

² **aas** [-a] — silmus (Öse, петля)

aateline *s* — ideeline, ideaalne

aave *se* — viirastus, fantoom

aavistama *se* — aimama

abajas *m* — väike merelaht

ablas [apla] — ahne sööma, *ka pilll.*

abu *m* — piht, pihatagune

abras [apra] *v.* habras

aeglema [aegleda e ajelda] *m* — aega viitma, viivitelema

aegu saama *mse* — korda saatma, synnitama, kätte saama: „selle teguviisiga ei saand ta midagi hääd aegu; selle uuendusega oli suuri parandusi aegu saadud“

aelema [-lda e. -leda] — end (ymber) ajama; pyherdama, vähkrema (laisalt); laisklema

aeva [II vl] *msu v.* aiva

aganad — tyhjade viljapääde ja kõrte puru (millest tuulutamise teel viljaterad puhastetakse)

agrane *mu. hum.* — segane (pääst)

agu [ao] *m. pt* — puhteaeg, hämar aeg enne koitu (Morgendämmerung)

agul [-i] — eeslinn, äärlinn

ahas [ahta] *mse* — kitsas, ahtakene; **-tama** — pitsitama, vaevama, rahutumaks tegema, hingepiina synnitama; *intr.* hingepiina tundma; *v.* ka ahistama; **-tus** — hingepiin, sydamevalu, hirmulolek

ahav [-a] *se* — läbipuhuv kõle kevadine tuul

ahhe [ahte] — reheparsile kuivama topitud, ahitud (*v.* ahtma) kõrsvili

aheldama *e* — ahela taoliselt kylge, kokku kinnitama

ahendama — kitsamaks, ahtamaks tegema

aher [ahtra] — mitte enam piima andev (lehm); viljatu, sigimatu; vaene, tyhi (millestki)

- ahervare** [-reme], -vars [-rre] — (mahapõlend ehituse) kiviseinad, ahju varemed jne.; *gldse* varemed
- ahin** [-a] *m* — ägedus, rutt, õhin
- ahing** [-i e. -a] — mitmeharulise raudotsaga ja pika varrega kalapistmise riist
- ahistama** *msu* — suruma, kallale kippuma, kitsikusse ajama, mitte rahu andma
- ahmima** — ahnelt suhu ajama; sööma; ahnelt oma kätte haarama
- ahta** v. ahas
- ahte** v. ahe
- ahتما** [ahan, ahtsin, ahta, ahetud] *msu* — täis tuupima, vahele suruma; (viljakõrvi, vihkusid) parsile tõstma (kuivatamiseks)
- ahtrus** — aher olek
- ahvatama**, -(e)lema [-tella] — (ära) meelitama, hukutama
- aina** — 1. ainult: 'ta ei tee muud kui a. logeleb'; 2. *m* ysna, täitsa, väga: a. punane; 3. *se. hr* ikka; -gi *se. hr* — ikkagi, vähemalt
- ¹ **aine** *s* — 1. ollus, materia; materjaal; sisu
- ² **aine** *m. pt* — yksi; armetu, hale (?)
- ainuline** — ainulaadne (*pr* unique)
- aist** [-i] *se* — tundemeel, lihameel (Sinn, *pr* sens); -iline *se* — tundemeelne; lihameelne, sensuaalne (sinnlich, чувственный)
- aiva** *msu* — ysna, hoopis
- ajalasa** *m* — omal ajal, õigel ajal
- ajastaeg** [-staja] *m. pt* — aasta
- ajelema** [-lda] *m* — siia-sinna aetud saama, heljuma, hul-kuma; v. aelema
- aju** — ajamine, tagaajamine, jaht; -jää, -liiv — voolust, tuulest aetud jää, liiv
- ajuma** *mu* — aetud saama
- ajur** *u. hr* — ajaja põhjus, asjaolu, mõju
- ¹ **ala** *s* — (tegevus)piirkond, -haru, tööpõld (v. eriala)
- ² **ala** *pt* — alati
- ³ **ala** — all olev, alumine: alajaotus
- alang** [-u] *m* — madalik
- alatsi** *m. pt* — allapoole, allapidi
- ale** — põletetavaks maharaiutud põõsastik, mets (et maad põlluks teha): 'alet põletama'; vrd. kytis, sõõrd
- alge**[d [alete e. algete] *dsu* — algteadmised, elemendid; -line *dsu* — elementaarne, primitiivne, lihtne
- algupära** *s* — pärit-olemine, synd (Ursprung, происхождение); -nd [-i] *ds. hb* — originaal; -ne *s* — eht, originaalne; iseäraline; -tsema *dse* — iseäraline, veider olema, olla pyydma
- alistama** *su* — alla andma, alla säädma, subordineerima (unterordnen, подчинять); -uma *su* — end alla andma, alla säädma, subordineeruma (подчиняться)

- alluma** *u* — (kellegi, millegi) alla, otsustamise alla kuuluma, all olema (подлежать): 'see asi allub kohtuministeeriumile'
- almus** [II vl.] *tu* — armuand (Almosen, милостыня)
- alus** [-se, -kse] *m. hr* — vee-sõiduriist, laev
- amb** [ammu] — vibupyss
- ammendama** *se* v. ammutama
- ammutama** — 1. vedelikku kuskilt seest mingi anumaga välja tõstma (schöpfen, черпать); *pill.* (kuskilt) võtma, laenama; 2. (*se*) ammuli lahti olema (ammutatav kuristik, haav'); oleks soovitav seda sõna ainult 2-ses tähenduses tarvitada, sest et see loomulik ja tarviline ja ka soome keeles nii; esimese tähenduse jaoks võetagu soome 'ammendama' või hangitagu mingi uus sõna
- anastama** *su* — vägivaldselt omandama, valdama, usurpeerima
- angerjas** — ussitaolise kehaga kala (Aal, угорь, anguilla fluviatilis)
- angervaks** [-a] — pikavarreline taim väikeste valkjate õitega (Sumpfspierstaude, таволга болотная, spiraea ulmaria; roosõielised, rosaceae); -vars [-rre] — valgete õitega taim, kivisel pinnal, metsas (Schwalbenwurz, ластовень, vincetoxicum officinale; angervarrelised, asclepiadaceae)
- ankima** [-gin] v. hankima
- anne** [andme], haril. mitm. **andmed** — antud või tuntud arvud, teadmised, asjaolud, faktid, millest midagi võib järeldada või otsustada (данные)
- annus** [II vl.] *ds* — antav määr (toitu, rohtu jne.) doos, ratsioon
- ansлуу** *m* — (hobuse) labaluu
- antsakas** *m* — veider, imelik; narlik, kergatslik (v. huntsantsakas)
- anum** [-a e. -i] — nõu, astja vedeliku sisaldamiseks (Gefäß, сосуд)
- anuma** *msu* — härdasti, päalekäivalt paluma (flehen, умолять)
- aotäht** — koidutäht, Veenus (v. agu)
- ap|a-** v. ablas; -us — ahnus (eriti söömises)
- apr-** v. hapr-
- apsakas** *m* — rahutu, kibav
- apsat** [-i, *pt* -time] — saapakork, -kand
- arbutama** *m* — arbu abil nõiduma (v. arp)
- ar|eldi** *m* — arglikult, arasti; -em [-a] komparatiiv sõnast 'arg' — enam arg
- arp** [-bu] *m* — loos, nõidumise pulk, riist
- ar|ndama** — arenema panema (entwickeln, развивать); -nema — täielisemaks minema, edenema (sich entwickeln, развиваться); -ng [-u] *e* — arenemine (Entwicklung, развитие); 'arene-

- ma' õigupoolest halb sõna, mille asemelle tuleks uus parem hankida
- aru** — kõrge rohumaa; **-hein** [-a] — kasteheina taoline peenekõrreline heinrohi (Wiesenschwingel, овсяница луговая, festuca pratensis; kõrrelised, gramineae)
- aruldasa** *m. pt* — aru, mõistuse poolest; aruga, mõistlikult; arvu poolest; **-tu** — lugematu, otsatu
- arvustik** — statistika
- asend** [-i] — kehaseis, poos; **-ama** — asemelle panema, asent täitma (ersetzen, замѣнять)
- asetsema** — asent olema, leiduma, seisma (помѣщаться); **-tuma** — end asetama, end säädma, asuma
- asjandus** — mingi praktiline tegevusharu, tööstus
- asjaomane** *dsu* — see, kellesse asi puudub, asjast huvitetu, kysimuses olev (der betreffende)
- askeldama** *msu* — talitama, sekeldama, talituste kallal liikuvalt tegev olema
- ask** [asa], **askus** *mu* — nõidusvägi, nõidus
- aspar** [-i] *v.* parsahain
- astel** [-tla] *van.* — tera *v.* (raud), okas kepi otsas, millega vanasti loomi tööle ergutati; astla vastu takka yles lööma' (kõnekäänd piiblist)
- astlik** [-u] *m* — väike astja, pytt; **-ja** — veenõu, anum
- atma** [atan] *m. pt v.* ahtma; haarama, lööma (?)
- atspool** [-i] *m* — kangapool, surnuk* systik
- aun** [-a] *m* — viljakuhi
- aurik** [-u] — aurlaev
- ava** *msu* — lahti, lahtine, katmata (yhend. sõnus); **-li** — lahti, nähtaval; **-meelne** *dsu* — avalik, otsekohene; **-sui** *dsu* — lahtise suuga

E.

- ealdasa** *m* — ea, vanaduse poolest
- ealles** *vn. pt* — iialgi, iganes; **-gi** *vn. pt* — iialgi, kunagi
- eba** — 1. väär-, vale-, pseudo-; 2. mitte (*sk* un-, не-, без-); **-koht** *su* — halbust, puudus, halb kылg; **-määrane** — segaselt määratav, mitte kindlakujuline (unbestimmt, неопре-
- дѣленный); **-soosing** [-u] *se* — armukaotus (Ungnade, немилость); **-pärane** *e* — kahtlast, mitte-eht algupära
- ebalema** [-lda] *su* — kahtlema, kahtlustama
- ebel** [-a] *mu* — edev, kergats
- ebemed** — udusuled
- edel** [-a] — lõunalääs (Südwest)

edisraha *m* — etteantud raha, avanss

edu — edesijõudmine, progress; -**kas**, -**meelne** — vabameelne, edu (progressi) poolehoidlik; -**lane** — edumeelne isik

edust|ama *su* — asemik olema, repräsenteerima; -**us** *su* — repräsentatsioon

ee v. esi

eeld|ama — eeltingimusena oletama (voraussetzen); -**us** — eeltingimus

eelistama *u* — paremaks, väärtuslikumaks pidama (bevorzugen, предпочитатель)

eerdama *m* — kaebama, avaldama (häda, valu)

eetsi *m. pt* — edesi

eha — õhtupuna (taeval pärast päeva loojaminekut); ehal käima — kylas õösel hulkumas, tydrukute juures käima; v. hämarik

ehakas *mu* — läbemata, mõtlemata, kerglane

ehe [eheda] *se* — yhtlane, terve, tervikuline, homogeen (цельный); -**dus** *se* — yhtlus, tervikkus (цельность) *Зелiegen*

ehjas [-ja], -**e** *se* v. ehe; -**us** *se* v. ehedus

ehtima [ehtin] *mu* — piima andmist järele jätma, sellest võõrduma; *piltl.* kuivaks, kinni jääma (allikas)

¹ **ehtuma** *mu* v. ehtima

² **ehtuma** *e* — end ehtima, ehetega kattuma: „puud ehtusid õitega“

ehut|ama *se* — ette panema; -**us** *se* — ettepanek

eie, eided v. heie, heided

eine — hommikusöök, pruu-

kost; -**stama** *e* — einet sööma

ekkima [ekin] *m* — midagi teha tahtma, aga ometi kõhellema: „mis sa muidu ekid, kui teed, siis tee kähku“; „ekib kyll, aga sadama ei hakka“

elamus *dsu* — läbi-, yleelamine

elberdama *m* — edvistama, mänglema

elbima [elvin] *se* — elustuma, toibuma

elvel|el, -il — ärkvel, valvel, erutet; tuule e. — tuule käes (nii et see seda liigutab); -**us** — erk, elustet, erutet meeolu, sensatsioon

ellerhein [-a] v. neitsikena

elulõng [-a] — valgete õitega väänkasv (Waldrebe, ломонос, clematis vitalba; tulikalised, ranunculaceae)

elund [-i] *hb* — orgaan

elupuu — aedades kasvatetav põõsaspuu okaspuu tõugu (thuja)

elv [-a] *ke* — yhtasane, yhesuurune (gleich, ровный, равный); -**ama** [-ata] *ke* — yhtsuurune olema (равняться); -**ang** [-u] *ke* — matem. ekvatsioon (Gleichung, уравнение, v. võrdus); -**us** *ke* — yhtasasus, yhesuurus (Gleichheit, равенство, ровность)

emakas — emalooma, naise kehas olev õõnsus, kus loode

- (laps) idaneb ja kasvab (Gebärmutter, матка); taime õie „emane“ osa, mis seemnetolmu vastu võtab (Stempel, пестик)
- emajuur** [-e] — madala varrega taim, enamasti siniste õitega, mägisel pinnal, kollaste õitega soisel pinnal (Enzian, горечавка, gentiana; emajuurelised, gentianaceae):
-lepp v. sanglepp
- embama** [emmata] *ke* — umbert kinni võtma, kaisutama (umarmen, обнимать); -us *ke* — umbertkinnivõte, kaisutus (объятие)
- embima** [emmin] *se* — kõhema, viivitama
- emme** [embe] *he* v. *embus*
- enamik** *e* — enamus (kui kogu)
- ennak** [-u] *dse* — ettejõudmine, ettejõudnud olek (Vorsprung): ,nad olid meie ees (meie üle) suure ennaku saand‘; edeskäsi, eelkäsi: **ennakult** *dse* — enne, ette (ära): ,see oli ennakult teada‘; -maks *dse* — ette ära maksetud maks, edisraha, avanss
- enna|tlik**, -tu *mu* — läbemata, äge
- enne** [ende] *se* — ettetähendus (Omen, предзнаменование)
- ennesti** *m* — natukese aja eest, mõne tunni eest
- ennetama** *e* — ette jõudma: ,ta ennetas mind‘ — ta jõudis minust ette, jõudis enne mind
- ennist** *m* v. *ennesti*
- ennust|ama** *msu* — ette tähendama; ette kuulutama; -us *msu* — ettetähendus; ettekuulutus
- ent** *mu* — aga, kuid (*pr* or)
- erak** [-u] *su* — üksiklane, eremiit
- erand** [-i] — reeglist väljas olev nähtus (Ausnahme, исключение)
- ere** [-da] — liig hele, heledavärviline, silmi pimestav; -lema [-lda] — eredana paistma, põlema; -dus — ere olek
- erg|as**, [-ka] *m* — ärgas, elav
- eri** *s* — lahus, eraldi olev, ise (отдельный); spetsiaalne; ,igal eri korral‘ — igal üksikul korral; ,igayhel on eri töö‘ — isetöö, eraldi töö; -ala — spetsialiteet; -meelne *su* — mitte yhel arvamisel (разногласный); -meelsus *su* — arvamiste lahkuminek, tyli (разногласие); -omane *se* — haruldaselt, erakordselt hää, suurepärane, tubli; -sugune — mitte-samasugune, mitte yht liiki (разнородный); -teadlane — spetsialist
- eriline** *u* — iseäraline (oma laadi poolest), isesugune, harilikust lahkuminev (особый, особенный)
- erinema** — lahku minema
- eri|stama** *su* — differentseerima; -stuma — differentseeruma; -tama, -t(e)lema [-tella] *su* — osadeks lahus-tama, analyseerima; -telu

- se*, **-tlus dsu** — osadeks lahutamine, analüüs
- eriti s** — iseäranis; **-ne s** — iseäraline (oma tähtsuse poolest)
- erk** [-gu] — 1. ärgas, valvas, tähelepanelik, tundeline; ergu unega — hella unega, millest kergesti ärgatakse; 2. heleda-värviline: ,tal on nii ergud põsed, erk näovärv'; 3. (*hb*) närv
- ervima v. ärvima**
- ese** [-me] *ku* — asi, objekt (Gegenstand, предмет)
- esi** [ee, ett] — 1. lõigatav tykk viljaväljal: ,ett lõikama'; 2. (*yhendustes*) eesolev: esituba; esimene, kõige parem: esimaadleja, esiujuja
- esil** — ees, nähtaval; **esile** — ette, nähtavalle
- esik** — esimesena tehtud töö, esimesena sündinud laps, vili (Erstling, первенец); v. kevad-esik; **-laps**, **-teos**, esimene laps, teos, töö; **-töö ds** — debyü (*pr* début)
- esimik mu** — (mingi asja) esimene osa, pool, eespoolne kylg (tagumiku vastand)
- esin|dama e** — repräsenteerima (esitama 3 ja edustama asemelle ettepannud uus sõna); **-duma ds. hr** — v. esinema; **-dus** — esitus 2. ja edustus; **-ema** — ette tulema (vorkommen), ilmuma, ette, yles astuma (auftreten)
- esinik** — esimees, ninamees, päälük
- esit|ama** — 1. ette kandma, esile tooma (soovi, muusikapala, *sk* vortragen; ka: излагать), 2. kujutama, pakkuma (darstellen); 3. asemik olema, repräsenteerima (v. edustama ja esindama); **-(e)lema** [-tella] — tutvustama (vorstellen); **-telm** [-a] *dse* — ettekanne, kõne (Vortrag) **-us** — 1. esiletoomine, ettekandmine (soovi, mõtete, palve, изложение); 2. repräsentatsioon (Vertretung, представительство)
- esma-** *e* — *yhend. sõn.* esimene: **-kordlane e** — kes esimest korda midagi teeb või kuskil on; **-kordne e** — esimest korda juhtuv või olev (erstmalig); **-värteline e** — esimeses vältes olev (sõna); **-väärne e** — esimese väärtusega
- esmik e** — v. esik 1 ja 2 ja esinik; v. esimik; vahest oleks soovitatav seda sõna tarvitada ,esimehe', ,juhi' tähenduses
- esa, esä m. pt** — isa, taat
- ets|ima su** — kange vedelikuga (sisse) põletama, söövitama* (v.); **-ing** — etsitud pilt, ofort

H.

- haab** [-va] — rohekashalli koo-
rega, värisevate ymarate leh-
tedega, kõrge ja sirgetyveline
puu (Espe, осина, populus
tremula); -**jas** — rohekas-hall
(nagu haava koor)
- haampalk** [-gi] — põhipalk,
mis lage kannab
- haan** [-i] — kinnisuletav või
-keerdav väike toruke vaadi
kyljes vedeliku väljalaskmiseks
- haar** [-a] *ms. pt* — haru; käe-
pide, sang
- haarak** [-u] *m* — käepide
- haarduma** *m* — jatkuma, ula-
tama
- haav**: seda haava *msc* — seda
puhku, seda korda
- habisema** *m* — sosisema, ka-
hisema
- habras** [hapra] — hörn, ker-
gesti murduv, purunev
- hagama** *m* — haarata pyydma,
haarama
- hag|ema** [haen] *ms* — saaki
otsima (jahikoer); -**ijas** —
(saaki otsiv) jahikoer
- hagerik** — hagudest seintega
kyyn talumaja otsas hagude
või põhu hoidmiseks
- hagrane** v. agrane
- hahetama** *mu* — hallina paistma
- hakk** [haha], -**jas** *mu* — hall,
hallikas
- haihtuma** *su* — õhku laiali
minema, ära õhkuma, kadu-
ma (sich verflüchtigen, уле-
тучиваться)
- haigur** [-gru] — üks tõug kurgi
(Reiher, цапля, ardea cinerea)
- hajal** *se* — laiali pillatuna
- hajameel**|**ne** *su* — mõtetega
laiali, mitte tähelepanelik (zer-
streut, разсѣянный); *abstr.*
-**sus** *su*
- haju**|**ma** *msu* — laiali minema,
koost ära, lahku minema, la-
guma; -**tama** *msu* — laiali,
koost ära ajama, pillutama
(zerstreuen, разсѣивать); -**vil**
m — laiali, koost ära
- hakk** [-i] — varesetõugu lind
(Dohle, галка, corvus mo-
nedula)
- hakk** [-ku] *hr. pt* — hakatus,
algus
- hala** *m. pt* — hädakaebus, kurt-
mine (Wehklage); -**ma** *m. pt* —
kaebama, kurtma
- hald(i)ja(s)** — kaitsevaim, mil-
legi juures elutsev vaim (Eesti
muinasusu järele)
- halgas** [-lka] *m* — kergesti
lõhkev, murduv (eriti puu, mil-
lest kerge piirgu kiskuda)
- hali**|**n** [-a] *mu* — kaebamine,
hädadlus; -**sema** *mu* — kae-
bama, hädalema
- haljas** [-ja] — läikiv-puhas
(metall); roheline (mets, muru)
- hall** [-a] — kylmand kaste
maas, kylm udu, öökylm
- hall(i)tõbi** [-tõve] — soopa-
lavik
- hame** *m. pt* — särk

hange [-ke], eriti mitm. **hanked** [-gete] *se* — ettevõtted, kavatsused, sepitsused

hani|jalg [-la] — üks madarate liiki väike kollaste õite ja roomava varrega taim, tee ääres kasvav (Gänserich, русиная лапка, potentilla anserina; roosõielised, rosaceae);

-malts [-a] — spinati taoline kollaste õitega umbrohi, aia ääres ja prygihunnikuil (Hundsmelde, марь, chenopodium; maltsalised, chenopodiaceae)

hankima [-gin] *msu* — muretsema, nõutama

hapr|a v. **habras**; **-us** — habras (v.) olek

hapsed [haste] *se* — üksikud juuksesalgad

hapuoblikas v. **oblikas**

harak|as — käditseva häälega talvlind, kõhualune ja õlad valged, muu must (Elster, со́рока, pia caudata); **-putk** v. **putk**

harbe [-pe] *se* — (pikk) hype, hyppamm

hard|a v. **harras**; **-us** *su* — pyhalikkus, harras, pyhalikaukartlik olek (Andacht, благоговѣніе)

¹ **harjakas** — väike otsaesise-tanu

² **harjakas, harjukas** — harju-maalane

harjusk(i) [-i] — maal rändaja (vene) kaupmees, kes pudukaupa myys, harilikult seda seaharjaste vastu vahetades

harmitama v. **härmitama**

harpama [-bata] *se* — hyppammul astuma, hyppama

harras [-rda] *su* — pyhalikaukartlik, vagameelne (andächtig, благоговѣйный); kõigest sydamest tulev, palav, elav, anduv (soov, poolehoid, osavõtt)

harrast|ama *su* — millegi kohta elavat huvi, poolehoidu tundma, huviga tegutsema (ta harrastab kunsti, karskuseasja'); **-us** *su* — huvi, pyye (neil on vähe vaimlisi harrastusi')

harutihti — sagedasti

haste v. **hapsed**

hatt [-ta] *m* — emane koer

hatt [-tu] *m* — narmendav riideäär, lõng, ebe; hatul olema — narmendav olema; samuti: hatule kuluma

haudama [hauata] *e* — hauda, auku matma

haudjas — hauduv-soe

haugjas — hauitaoliselt sale, sihvakas

haugutama *m* — tõrelema, tõrelemaid etteheiteid tegema

haukama [-gata] *m* — hammustama, hammastega napsama

haul [-u] *m* — aur

havatsema *se* — tähele pane-ma, märkama

have [-da] *m* — murduv, habras, mure

heidik *m* — mahajäetud põllumaa; (*e*) kõlvatu inimene (Auswurf)

- heidutama** — kartlikuks, kohkunuks, kohmetuks tegema, ära hirmutama
- heie** [heide] — lõngataoliseks venitet vill, lina, takud (alles kohevel, kiuline, ilma keeruta, millest päris lõng alles kedratakse); kangast, riidest lahti arguv. kiud, narmas: ,heidelle kuluma' — narmendama kuluma; **-tama** — heideks venitama (villa, takku kedrates), heidelle harutama; *pill.* juttu, laulu edesi venitama, jatkama (nagu kedrates)
- heiluma** *se* — heljuma, õõtsuma
- heinakuu** — juuli
- heinaputk** [-e] *v.* putk
- heiste** *m* — ruum paadis, kuhu väljaheidetav vesi kogub
- heitima** [-din] — 1. *v.* heituma 1; 2. araks kohkuma, araks ehmatama; **-uma** — 1. end heitma, end viskama; langema, laskuma (,kõnts on põhja heitund'); 2. *v.* heitima 1.
- hekk** [-i] — põõsas-aed
- helama** *pt* — helisema, kõlama
- helbe** *v.* helve
- heldima** *dsu* — hella meeleliigutust tundma (умиляться); lõdvaks, lahti minema; **-imus** *dsu* — hell, tundeline meeleliigutus (умилёние); **-uma**, **-umus** *v.* heldima, heldimus
- heleting** [-i] *m* *v.* heliting
- helevil**, **-vus** *v.* elev-
- helgama** *m* — helgesti (*v.*), kuumasti paistma; **-e mu** — hele; (läämatav) kuum; **-us** — helge olek
- hel(I)iting** [-i] *m* — roos (hai-gus), põletik
- helk** [-gu] *pt* — metall-ehe, helisti
- hellerhein** [-a] *v.* ellerhein
- hellima** *dse* — hellasti armas-tama, hellust tundma, helluse poolest võima, raatsima (,ma ei hellind teda karistada'); **-ik** *m* — hell, hörn, kergesti katki minev; **-uma** *e* — hellaks, liigutetuks minema
- helmikas** — üks kõrsrohi roheliste, helmetaoliste õispääkestega, mis nagu maikellukestel yht kylge pidi ripuvad (Perl-gras, перловник, melica nutans; kõrrelised, gramineae)
- helpima** [-bin] — lusikaga vedelat (suppi, piima) nobedasti suhu pistma (väikeste lusikatäitena, lusika otsast)
- helve** [-lbe], — haril. mitm.
- helbed** [-lvete] — õrnad osakesed, libled (õiest, linast), kiud, narmad; lumehelbed — kohevel lumeliblekesed (Schneeflöckchen)
- helvet** [-i] *ms.* *pt* — põrgu
- hemb/e** *se* — mahe, hörn, hääsydameline; *abstr.* **-us** *se*
- hennuma** *se* — helluse poolest raatsima, täi(di)ma: ,ma ei hennund teda lyya'

hepitama *mu* — hellitama; manglema, naljatelema

hepp [-pa] *m* — kerge, õhuline, elav

here [-da] *v.* ere

heris [-se] *mu* — kelm, petis

hergama *m* — heredasti paistma, hõõguma

herjama [-ata] *se* — teotama, kiruma (lästern)

herk [-gu e. -ga] *mse v.* erk

hetk [-e] *se* — silmapilk, moment; -eline *se* — silmapilkne

hiib [-va] *v.* hiiv

hiid [hiiu] *pt* — hiiglane

hiil [-i], -ing — kange hoog, puhang; -iti — hoo kaupa, hooti

hiire|herned — üks hernetao-line põllu-umbrohi, siniste õiekobaratega (Vogelwicke, горошок мышной, vicium cracca; liblikõielised, leguminosae); -kõrv [-a] — 1. väike heinamaal ja tee ääres kasvav taim väikeste valgete õitega ja väikeste sydamekujuliste seemnekapslikestega (Hirtentasche, пастушья сумка, capsella bursa pastoris; ristõielised, cruciferae); 2. puud on hiirekõrval — on lehte puhkemas (väikesed hiirekõrvataolised lehealged juba väljas)

hiis [hiie, hiit, hiide, hiite, hiisi] — väike mets (Hain), eriti pyhitset mets, ohvrisalu

hiiskama [-sata] *se* — häält tegema, viiksatama

hiiv [-a] *m* — vaht [-hu]

hiivama [-ata] *m* — yles vin-nama (ankrut)

hiivetama *m* — peeneks puru-nema, hääbuma* (Wilde)

hili|tsema *se* — tagasi hoidma, taltsutama (viha, tundeid); -tu *se* — taltsutamatu, tagasi-hoidmatu

hillerdama *mu* — lipendama

himur [-a] *u* — himukas

hingpakk [-ki] — hinge kinni-olek, lämbumine: ,on hing-pakis, jäi hingpakki'

hirs [hirre, hirt, hirde, hirte, hirs] — peen palk, latt; -aed — latti-dest aed; -ik *dse* — kõrgetyve-line mets, palkmets (*pr* futaie)

hirtma [-rdan] *ms pt* — pooma

hitse [hitsme] — kylvijoon, kylvilaius

hoik [-ga] *se* — pikk ja lahja, peenike

homm [-a], haril. mitm. **hom-mad** *se* — ettevõtted, toi-metused (mis sekeldusi, palju jooksmist nõuavad): ,tal on ikka palju kõiksuguseid hommi'; -ama [-ata] *se* — (jõupingu-tusega) katsuma toime panna, toimetama, kavatsema, muretsema: ,ma hommasin ta haigemajasse; ta hommas mulle selle koha'

hommendama *e* — homseks lykkama

hong [-a] *ms* — vana, suur mänd

hooaeg [-aja] — sesong

- hoob** [-va] *m* — tõstekang;
-ama [-vata] *m* — tõstekangiga tõstma; vastupidi sõudmisega paati käänma; yhe aeruga tagant sõudma;
-uma *mde* — end hoobama, hoovatud saama
- hoomama** [-ata] *se* — tähelepanema, märkama; -e, -us *se* — tähelepanek, märkamine
- hoolestama** *e* — hoolet, muret tegema, rahutumaks tegema
- hoon** [-u] *msu* — halb, vilets, lahja
- hoovama** [-vata] — voolama, valguma (eriti gaasitaolised kehad, õhk)
- horjuma** *se* — vankuma, kõikumama
- hubane** *mu* — lõbus, mitteigav
- hubisema** *m* — suminal põlema, leegitsema
- hudi** [-dja, -tja] — peenike latt; võrguriv; pesukloppimise kepp (painduv); -ma — (kepiga, malgaga) peksma
- hui** *v. ui*
- huilgama** *m* — uluvalt hyidma, huikama
- huikuma** [-gun] *mu* — kõlava häälega kaugelle karjuma, hõikama
- huim** [-u. e. -a] *v. uim*; -ama *v. uimama*
- huisk** [-su] — väike purilaev, yleviimise paat
- huiskama** [-sata] *m* — 1. käega liigutust tegema, viipama (*v.*);
2. *mu* — hõikama, valju häälega hõigates kutsuma, hyidma; lööma, ilma trehvamata
- hukkama** — hukka minema, hukka, surma saama
- hulbitama** *m* — hulpima (*v.*) panema
- hulgi** (instruktiiv sõnast hulk) *mu* — hulgas, hulgana
- huljuma** *m* — heljuma
- hulpima** [-lbin] *mu* — vaheldamisi veepinnale kerkima ja alla vajuma
- hulun** [-a] *pt* — hulumine
- hulvama** [-ata] *mu pt* — uluma; -e *mu* — lyhike ulumine, huluv hyie
- hundama** [-nnata] — tumedat uluvat häält tegema (*v. ka undama*)
- hundinui** [-a] — pika varrega soo- ja vesitaim, mille otsas pikergune tumepruun nupp (Rohrkolbe, poroza, typha; hundinuialised, typhaceae)
- hunnitu** *m. hr.* — tore, suurepärane (Wilde)
- hunts** [-u]: huntsu minema — luhta, nurja, raisku minema; huntsu tegema — pettust, valskust tegema
- huntsakas** — veidrik, narr; *v. huntsantsakas*
- huntsantsakas** — veider, klounlik, kergats isik; vaene isik, kes tahab saksa moodi olla
- hurji** [-rja] *se* — pöörane, meeletu, peru; -jus — pöörasus, meeletus, perusus
- hurm** [-a] *m v.* hurme

hurma|ma [-ata] *su* — nõidu-
valt joovastama (entzücken);
-v — nõiduslik, joovastav

hurme *msu* — veri (haavast
valguv või tardund)

hurm|uma *su* — nõidlikult
joovastet saama; ,ma hurmu-
sin sellest ilusast muusikast';
-us *su* — nõiduslik joovastus

huulhein [-a] — väikene niiske
maa taim rosetitaoliste ja
punaääraste juurlehtedega ning
pisikeste valgete õitega palja
varre otsas (Sonnentau, по-
сянка, drosera; huulheinalised,
droseraceae)

huum [-a] — kuumendus, kuma;
tume valu; -ama [-ata] —
kumama; tumedasti valutama
(,hambad huumavad')

huupi — umbropsu, umbe, yks-
kõik kuhu juhtub, ilma pyyd-
mata teatavasse kohta trehvata

huus [-a] *m* — linnupyks, reis

hädal [-a] — pärast niitmist
uesti kasvand hein

hädal|lill [-e] — niiske maa
taim, palja varre otsas yks
valge õis (Herzblatt, бѣло-
зор, parnassia palustris;
huulheinalised, droseraceae)

häll|atama, -ima *m* — vastu
helkima

häire *se* — segadus, takistus
(разстройство)

häär|ima *se* — segama, eksi-
tama, takistama; -ing *sde*
v. häire, häirimine

hääti [-ima] *m* — häbitu,
häbemata

hälli|ma [-lvin e. -lbin] *mu* —
(teelt) kõrvale eksima; -mus
mu — kõrvaleeksimus, aber-
ratsioon (Verirrung)

hälli|n [-a] *se* — segane häll,
lärm; -sema *se* — lärmitse-
vat hällt tegema

hällvitama *mde* — kõrvale
eksitama

hämär [-a] — poolpime (ilm,
valgus), tume, segane; -ik —
poolpimedus õhtul, videvik;
Hämärik — mytoloog. nais-
olend (Fählmann'i loodud ja eba-
täpikälselt nii nimetat, kuna õige
nimetus oleks Eha)

häme *m.* ? — soost

hämmal *dse* — segaduses,
kohmetu, konfuus

hämmast|ama *su* — väga imes-
tama panema (erstaunen,
изумлять); -uma — väga
imestama, imestusest kohme-
tama (sich erstaunen, изум-
ляться); -us — imestus (изум-
ление)

hämm|eldama, -endama *mse*
— segi ajama, segama, sega-
seks tegema (,viha hämmen-
das ta otsustusvõimet'); -eldus,
-ing [-i] *mse* — segadus,
korratud

händ [-nna] — saba

hänisilm [-a], ka lõosilm e.
meelisilil — niiske maa lill
väikeste siniste õitega, millede
keskel väike kollane täheke
(Vergissmeinnicht, незабудка,
myosotis palustris; karelehe-
lised, borraginaceae)

- härber** [-b(e)ri] — mõisa herrasmaja ligidal olev vähem maja mõisa ametnikele või teenritelle elamiseks
- härghlein** [-a], ka kuu(e)päeva-rohi — madala varre ja viljapää taolise õietutiga taim, õied punased või sinised („jaanilill“), põllul, metsas (Wachtelweizen, марьянник e. Иван-да-Марья, melampyrum arvense ja m. nemorosum; mailaselised, scrophulariaceae)
- härk|ama** [-rgata] *hr. pt* — ärkama; **-ima** [-gin] v. ärkima
- härm** [-a] — kylmand kaste, mis valge korrana maad ja taimi katab (Reif); **-ama** v. **-etama**; **-etama** härmaga katma; härmasa olema; **-etis** — härmasa-olu, härm
- härm** [-i] — meelepaha, tusk; **-itama** *e* — meelehärm, meelepaha, tuska tegema (see nurjaminek härmitab mind väga')
- härtu** *m. pt* — sydamest armas; mängukaardi märk
- hätt** [-ta] — nõiamoor
- hävima** *pt* — hävinema
- hääbuma** *s* — kaduma, kustuma
- hää|dama** — välja rääkima (aussprechen, произносить); **-dus** — väljarääkimine (Aus-sprache, произношение)
- häälest|ama** *e* — hääle säädma (stimmen, настраивать, näit. klaverit); **-us** — (teatavasse) häälesäetud olek (Stimmung, настраение)
- hää|etama** — häält ära andma (valimistel); **-ima**, **-ma** [-lan] v. hääldama; *pt* meelitavalt kutsuma, hyydma
- häärima** *se* — väikesi talitusi tegema, tegevvalt edestagasi liikuma
- höldima** *se* — lödvaks, lahti minema (sõlm, köis, side), järele andma
- höll** [-a] *se* — lõtv, mitte pingul, lahti (sõlm, köis, side)
- hөөr** [-u] *m* — õõtsuv, keerutav liigutus („viskas selle yhe hөөruga yles“); **-ik** *m* — ymar, kera- või tsilindrikujuline asi; **-itama** *m* — õõtsuva, keerutava liigutusega hөлjutama, kiigutama, lingu-tama
- hөde** [-me] *m* — (lume) helve, ebe
- hөder** [-dra] *m* — murduv, muhe, habras örn
- hөhk** [-hu] *hr* — õhk
- hөilama** [-ata] *m* — hөiskama, trallitama, häälitsema, valjusti sõnadeta laulma
- hөi|s**, **-tsema** *hr* — öis, öitsma
- hөлbu|s** [-lpsa] — kerge, mõnus; **-stama**, **-tama** — kergendama, kergemaks, mõnusa-maks tegema
- hөll** [-u] *m. pt* — lill („sinihөllud“)
- hөlla|ndus**, **-us** *m. pt* — igat-sus, ihkamine, isu
- hөlmama** [-ata] *e* — kaelus-tama (umarmen)
- hөlp** [-bu] — kergus, mõnu-sus; v. hөлbus; **-sus** — ker-

- gus, mõnusus; -us [-psa] v. hõlbus
- hõng** [-u] *mu* — tuuleõhk, kerge lõhn; -ama [-ata] *mu* — kergelt lõhnama; -us *mu* — kerge lõhn, hingus
- hõrakad** *m*, ka harakamarjad *m* — punased sõstrad (ribes rubrum)
- hõrk** [-gu] *msu* — õrnamaitse-line, isuäratav, maiuslik, delikaat (toit)
- hõõguma** — tulikuum, tuline olema, niisugusena paistma (raud, süsi, *sk* glühen), õhetama*; -us — hõõgumine, tulikuumus, inkandestsents
- hõõlas** [-la] *m* — rida, kiht, kord
- hõhm** [-a] *m* — algav kylmine; lume ja jääga segatud vesi
- hõlg** [-li] *se* — kõlbmatuna kõrvaleheidetud, brakeeritud asi, jätis
- hõlgama** [-ljata] *msu* — maha jätma, kõlbmatuna ära põlgama, tagasi lykkama, kõrvale heitma, brakeerima
- hõllima** *se* — nõtkuma, heljuma
- hõlpima** [-bin] *m* — vee pinnal yles-alla hõljuma
- hyva** *ms. pt fam.* — hää; -sti — jumalaga
- hyve** *dse* — hää asi (Wohl, благо): ylim hyve — das höchste Gut, высшее благо, *ln* summum bonum
- hyvitama** *se* — jälle hääks tegema, satisfaktsiooni andma; -us — hääkstegemine, satisfaktsioon
- hyyatama** *e* — järsku hyydma (воскликнуть); -us *e* — järsk, äkiline hyye (восклицание); soovitame ka „hyyatusmärk“ pro õhkamisemärk
- hyybima** *mu* — tarduma, hanguma
- hyyp** [-bi] — түседа kehaga, pika nokaga sumajalgne murdja lind, roostekarva, varest suurem; elab üksikuna roostikus, vete ääres (Rohrdommel, выпь, botaurus stellaris; haigurlased, ardeidae).
- hyye** [hyye, hyyt, hyyde] *van. pt* — varandus, omandus
- hyyve** [-be] *m* — tardund, hangund vedelik; gallert

I.

- ibesoo** *m* — viljakandmatu soine maa
- igakulune** *dse* — vanadusenõrk, rauklik
- ig'ar** [-a] *m* — vana, põline; -erik *mu* — vanadusenõrk, rauklik, väeti, kõhetu (puu, inimene)

- igi** *msu* — igane, põline;
-haljas, -roheline *msu* —
 igavesti, alati roheline (вечно-
 зеленый); **-vana** *msu* —
 põline vana
- igritsema** — tasakesi nirisema,
 nirguma
- igune** *se* — igavene, põline;
-stama *se* — igaveseks, põ-
 liseks tegema
- iha(i)lema** *se* — imetelema,
 austama (kui midagi ilusat, suurt,
 ideaalist jne.)
- ihan** [-a] *se* — imesteldav-ilus,
 ylev-ilus; *abstr.* -us
- ihar** [-a] *u* — himuline (woll-
 lüstig, сладострастный); -us
 — ihar olek (Wollust, сладо-
 страстие)
- ihe** [ihke] — ihkamine, himu
- ihitama** *mu* — naerda itsitama
- ihmjas** *mu* — tume, nõrk, matt
 (valgus)
- iaal** — 1. kunagi: 'ei iial' —
 ei kunagi; 2. kunagi, iganes:
 'mis te iial teete'; -es v.
 iial 2; **-gi** — kunagi; ei
 iialgi — ei kunagi
- iidne** *m* — põline, igavene:
- iil, -ing, -iti** v. hiil
- iiveldama** *m* — läiluse tunnet,
 halba tunnet äratama (kõhus)
- iletama** *dse* — vastikuse tun-
 net äratama, vastik, jälk
 olema: 'see iletab mind' —
 see on mulle jälk; iletav —
 vastik, jälk
- ikma** [iken] *m. hb* v. itkma
- ilg[e] ms** — vastik, jälk; paha,
 tige; **-ema** — vastikut, läilat
- teha, syya võima (,kuidas sa
 ilged seda vastikut looma
 kätte võtta, seda toitu syya!');
-töö v. ilg; **-ur** *dse* — paha,
 vastik, nurjatu inimene, loom
 (Scheusal); **-us** *ms* — vas-
 tikus; tigidus, pahas
- ilkuma** [-gun] *se* — kahju-
 rõõmsasti pilkama, hõiskama
- ill** [ille] *m* — väike talleke
- illerdama** *mv* — hillerdama
- ilmama** [-ata] *e* — ilma olema,
 ilma läbi saama (entbehren)
- ilmastik** *u* — kliima
- ilme** *ds* — väljanägemine, (näo)
 jume (Ausdruck, выражение);
-kas *ds* — täis ilmet, elava
 ilmega (ausdrucksvoll, вы-
 разительный)
- ilming** [-u] — nähtus, ilmuvus
- ilmne** *dsu* — silmanähtav, selge
- ilutsema** — rõõmus olema,
 lõbutsema (eriti unistuses, ette-
 kujutuses)
- ilves** [-se] — metssassi taoline
 kiskjas, metsloom (Luchs,
 рысь, lynx)
- imal** [-a] *m* — mäge, lääge
- imandama** *vn. hb* — järeldama
- imb** [imme] *su. pt* — neitsi, neiu
- imbjima, -uma** — 1. nagu
 imedes vähe haaval läbi,
 välja või sisse tungima (vede-
 lik); 2. soojas vedelikus ligu-
 ma, hauduma
- imik** [-u] *e* — imev laps
 (Säugling)
- immitsema** v. imbima

immikas — karekarvase varre ja violettsiniste õitega taim, liivasel või kivisel pinnal (Ochsenzunge, воловик, anchusa officinalis; karelehelised, borraginaceae)

ind [innu] *msu* — vaimustus (tõös), agarus (Eifer); **-lema** [innelda] *e* -- vaimustet, agar, äge oleme (eifern)

innu|kas *se* — täis vaimustust, agarust, huvitust, hoogu; **-stama** *se* — vaimustama

ird- *se* — lahti olev (millegi kyljest); **-lisa** *se* — lahtiselt, iseseisvana köitena olev lisa (mitte pääteose kylge köidetud); **-osa** *se* — lahti olev osa

irduma *su* — lahti tulema, lahti minema (millegi kyljest)

irvel *v.* irvil

irgas [irka] *m* — ärgas, elav, väle

irihhammas *v.* irvhammas

irr|al *se* — (koost) lahti, laiali; **irras** [irda] *se* — koost, kyljest lahti olev; irdad osad, tykid, mingi aparadi osad; **-utama** *e* — koost lahti võtma, lahti harutama

irv [-e] *ms* : suu, hambad irvil — lahti, nii et hambad paistavad (naerdes); haav irvil — ammuli lahti; **-hammas** *ms* — irvitaja, pilkaja; **-kuju** *se* — karrikatuur

irvakil *m* — mitte kinni, pool-lahti (suu, värav)

irvand [-i] *m.* — irvitaja pilkaja

irve *ds* — inetus, näomoonutus, grimass

irvil *v.* irv

ise|kas — enesearmastaja, egoistlik; **-kus** — enesearmastus, egoism

istand|ik, **-us** — istutet taimede, puude kasvatukoht, plantatsioon; **-nik** — istandiku omanik, plantaator

istang *v.* istung

istik [-u] *m* — istutet oks, taim

ist|mik *u* — istumise orgaan, tagumik; **-ukas** — istutet taim; **-ung** — koosistumine, sessioon, seanss (засѣдание)

itkad *m* — väikesed putukad, sääsed, kalapojad

itk [-u] *msu. pt* — nutt; **-(e)ma** *pt* — nutma

itsitama — nagu läbi hammaste naerma (pilkavalt, kahjurõõmsalt)

¹**iva** (ka jyva) — vilja-, seemnetera

²**iva** *se* — pilge, iroonia; **-ma** *se* — ironiseerima (see tarviline soome laensõna oleks siis hästi võimalik vastu võtta, kui eelmise sõnakuju asemelle saaks võtta murdelise ‚jyva‘)

ivitsema *m* — ivi moodustama, idanema

J.

- jaanalind** [-nnu] — strauss
- jaani|kakar** [-kra] — pika varrega taim, õied kui kirikakral, aga äärlibled valged, põldudel (Wucherblume, поповник, chrysanthemum leucanthemum; korvõielised, compositae); **-kuu** — juuni; **-lill** [-e] v. hãrghein
- jabur** [-a] — pääst segane, lollakas
- jada** [jaa] *m* v. jãda
- jagelema** [-lda] — sõnudlema, tyllitsema
- jagus** [-a] *mu* — mida rohkesti olemas (nii et kõigile jagub, jatkub)
- jahm** [-u] — äkiline kohkumine, yllatus; **-atama** — järsku kohkuma, võpatama
- jahmerdama** *m* — rutuga, aga plaanitumalt tegev olema, tõõtama, edestagasi jooksuma, mõttetumalt sekeldama
- jahukaste** — hallituse taoline kord taimede pääl
- jahvard** [-i] — palju tyhja lobiseja
- jakk** [jaku] *mu. hb* — jatk, liikme jatkukoht
- jalakas** — krobeline koore ja pikergustemunakujuliste lehtedega puu (Ulme, вяз, ulmus; jalakalised, ulmaceae)
- jalas** [-i] — ree tald (yks mõlemaist ylespidi kõverdund otsaga puudest, mil regi lund möõda libiseb)
- jalats** [-i] *u* — jalanõu (saabas, king jne., обувь)
- jalgama** *m* — lonkama (hobune)
- jalus** [-e] — kummalgi pool sadulat rippuv rõngas, kuhu ratsutaja oma jalad toetab
- jalli|s** [-lli] *ke* — armukade; **-dus** *ke* — armukadedus; **-istama** *ke* — armukade olema (kellegille)
- jama** *m* — liitekoht, yhenduskoht; **-ma** *m* — kokku yhendam, liitma ketti, aeda, õmblust
- jandama** [jannata] *m* v. jãndama
- jarr** [-u] *se* — riist, millega võib masina või vankri liikumist pikaldada või seismapanna; ka piltl. tõke, takistus (тормаз); **-utama** *se* — takistama, tagasi hoidma
- jauni|s** [-ni] *ku* — suursugune (edel, благородный); **-dus** *ku* — suursugusus; **-stma** *ku* — suursugustama; **-stuma** *ku* — suursugunema
- joaryngas** [-nka] *van.* — kosk
- jobisema** *m* — lobisema, lorisema; mudisema
- joht** *m* — just
- johtuma** [johub e. -htub] *se* — tulema, tekkima (mingist põhjustest); ,liiast ehmatusest võib surm johtuda'; parem oleks kyll selle sõna asemelle mingi muu sõna leida, sest et ,johtuma' kõlaliselt liig lähedal sõnale ,juhtuma'; **-utama** *se* — v: juhtuma tekitama, põhjustama (veranlassen)

- jonu se** — pikk rida, rodu
joodud [-tude] *vn* — jooma-
 pidu; (*m*) varrud
- joom** [-a] *m* — veejooksu ase,
 voolujoon (jõe) säng
- jooming** [-i] — joomapidu
- jootma** [-dan] — sulatuse abil
 yhendamata, liitma (metalle)
- joovikas** (*ka* sinikas) — soo-
 taim tumesiniste, mustika-
 taoliste söödavate marjadega,
 selle mari ise (Blaubeere,
 голубица, vaccinium uliginosum;
 palukalised, vacciniaceae)
- jopatama** *m* — lobinal kõne-
 lema; lobisevat häält tegema
- jube** [-da] — õudne, kartma
 panev (жуткий); abstr. -**dus**
- juga** [joa] — (vee, vere, tule jne.)
 välja-, ylespritsiv vool, joon
- jugapuu** — 3 kunni 4 sylla kõr-
 gune puu punaste marjadega;
 okaspuude sugu (Roteibe e.
 Taxbaum, тис ягодный, taxus
 baccata)
- juhama** *m* — (hooga) libisema
- juhe** [-htme] — aisa tõmbe-
 rihm (mille üks ots vankri aisa,
 teine esimese ratta rummu kyljes)
- juhkam** [-i] *m* — lodev, koh-
 makas ja lollakas isik
- juhm** [-i] — pääst uimane,
 põrutet, segane, kohmetu;
 -**ard** [-i] *e* — pääst juhm,
 lollakas isik, kes ei tea, mis
 ta teeb; -**istuma** *e* — juh-
 miks minema, jääma
- juhu|line** — juhuslik; -**tama**
e — juhtuma panema, teki-
 tama (veranlassen)
- juletu** — julguseta, kartlik
- julk** [-gi e. -ga] — väike piker-
 gune tykk midagi, näit. välja-
 heidet
- julm** [-a] *su* — vali, halasta-
 mata, metsik (grausam, жест-
 токий); -**istuma** *se* — jul-
 maks, halastamatuks muu-
 tuma, minema; -**ur** [-i] *sde*
 — julm, halastamata, metsik
 isik; -**us** *se* — halastamatus,
 metsikus (Grausamkeit, жест-
 токость)
- jultu|ma** — julgeks, jultunuks,
 häbematumaks minema; -**nd**
 [-nu] — häbemata julge,
 trotslik-julge; -**nus** — jultund
 olek
- jume** — näovärv (eriti hää, värske,
 punav); näoilme, fysiognoomia,
 -**stama** *m* — jume, näo-
 värvi muutma, punastama;
 -**tu** — ilma õige jumeta,
 näovärvita, kahvatu
- jumi** [-e] *v* jume
- jumikas** — liik taimi, seda liiki
 kui näit. rukkilill* (centaurea)
- jump** [-bi] *m* — suurevõitu
 tykk, jupp, myrakas; -**sakas**
 — lyhike ja paks
- junn** [-i] *m* — väike ymar tykk
 midagi; *põlgl.* poisij. — väike
 poiss
- jurama** — jorisema, urisema
- jurakas** *m* — miski raske ja
 jäme asi, tykk, myrakas
- jurm** [-i] *m* v. jörm

juss [-i] *m* — 1. harjashein (yks taim); 2. (= jöss e. jäss) mingi väike ja lühike olend (,poisi juss')

jutt [-ta] — ikke rihm (ikke kinnitamiseks härja sarvede kylge)

jutt [-ti] — joon, viir, vööt; piitsa jälg ihu pääl

juttuma [-tun] *pt* — juttu ajama

juurd|ema [-relda] — järele uurima, uurivalt mõtlema; kohtuasja uurima (untersuchen); **-us** järeleuurimine, mõtlemine; kohtuasja uurimine (Untersuchung)

juuretis — taina juur (osa hapu tainast, mis leivalõimesse järele jäetakse uue taina hapendamiseks)

juur|ima — juurtega välja kaevama, kiskuma; **-utama** — juurduma panema

juushein [-a] *v.* punand

jäbur [-a] *v.* jabur

jäda [-jää] *m* — (taime)peenar (aias)

jäigistama *se* — jäigaks (v. jäik), kangeks tegema; **-uma** *se* — jäigaks (v. jäik), kangeks muutuma

jäik [-ga] *se* — kange, paindumata, tardund (*sk.* steif); *abstr.* **-us** *se*

jäle [-da] — vastik-kole (abscheulich); **-stama** *u* — jälledaks pidama, jäleduse pärast põlgama (verabscheuen)

jälgima [jälgin (e. jalin)] — jälgi mööda järele minema, otsima, uurima

jäljend|ama *ds* — järele tegema, järele aima; **-us** *ds* — järeletehtud asi, imitatsioon

jändama [-nnata] — (mingi tylika asja kallal) kangesti tegev olema, vaeva nägema; eba-meeldivalt hullama, vastu-meelselt vallatu olema, lärmitsema, tylitsema

jändrik — jäme, kõver, oksane, tyse

jäneslill [-e] — pika varrega ja valge, villataolise õietutiga taim soistel nurmedel (Wollgras, пушица, eriophorum latifolium; lõikheinalised, cyperaceae)

järakute *m* — järjestikku

järe [-da] *m* — jäme, kare (hääl)

järgima [-rgin e. järin] *u* — järel käima, järele minema (folgen, слѣдовать)

järglane *u* — järeltulija

¹ **järi** — (madal) pink, iste

² **järi** *m* — instruktiiv sõnast ,järgi', yhenduses ,yksi järi' — yhte soodu

järjest|ama — korraldama, systematiseerima; **-us** — korraldus, kord, systeem

järkjas *m* — jäme, suur (hernes, kartul; крупный)

järsak [-u] *e* — järsk koht (крутизна)

järsima *se* — hammustama, närima, sööma (rohtu maast, lehti puust)

- jäse** [-me] *mse* — lyli, liige; liikme-, jatkukoht
- jäserik** v. **jändrik**
- jäss** [-i] — väike, kasvust kängu jäänd inimene või puu; **-akas** — lyhikese kängu jäänd kasvuga
- jätang** *e* — varandus, paberid, mis keegi pärast surma järele jätnud (Nachlass)
- jät(i)lane** *ms. pt* — hiiglane
- jääbima** — kauasest seismisest kylmaks, vanaks, halvaks minema (eriti toit)
- jääklema** [-gelda] *m* — tylitsema, sõnadlema, lärmitsema
- jäär** [-a] — isane lammas (ka oinas, pääs)
- jäärak** [-u] *m* — järsk org, lõhe (оврагъ)
- jääta** — jääks muutma, kylmetama; jääks muutuma; **-uma** — jääks muutuma
- jäätmaa** — harimata jäetud põllumaa
- jöss** [-i] v. **jöss**
- jögev** [-a] — jõerikas; voolav
- jõhker** [-kra] *mu* — hoolimatu-järsk (lligutus, ymberkäimine, ytius; *pr* brusque); **-rus** *u* — jõhker, järsk, hoolimatu olek
- jõhvikas** (ka kuremari) — roomav sootaim punaste hapude marjadega; selle mari ise (Moosbeere, клюква, vaccinium oxycoccus; palukalised, vacciniaceae); **-lind** [-nnu] — pisike naaskelnokaga ränd-
- lauulind, metsas, võsastikus (Grasmücke, silvia cinerea)
- jõla** *ma m* — lärmitsema, mõllama; **-rd** *dme* — lärmitseja, mõllaja
- jõle** [-da] — rumal, narr; **-dus** — rumalus, narrus
- jõlkima** [-lgin] — lonkima, hulkuma, pikkamisi jooksema
- jõlkuma** [-lgun] *m* v. **jõlkima**
- jõlvend**, **-ard** [-i] *m* — 'hari-mata, jõhker inimene, ka vähe lollakas, palju sööja
- jõmm** [-i] — jäme tykk; paks, tyse isik; tyse hoop
- jõmmakas** v. **jõmmakas**
- jõmmakas** — 1. jäme, tyse; 2. jäme tykk; paks, tyse isik; tyse hoop
- jõnk** [-gu] *m* — üks adra osa
- jõulukuu** — detsember
- jõmp** [-bi] *m* — lyhike palitu
- jõmplema** [-mbelda] *m* — ryselema, kaklema
- jõngerdama** *m* — vaevaliselt ja kohmakalt töötama või tegutsema, jändama
- jõrm** [-i] — segane, uimane olek (viinast, karmust)
- jöss** [-i] — väike ja lyhike poiss (,poisi jöss')
- jõude** (II välde) — tööta, vaba; (III välde) jõudsasti, ruttu
- jõu** *duma mu* — jõudma, satuma; valmima; **-tama** *u* — jõudma panema, kiirendama
- jõuk** [-gu] *msu* — hulk, salk, trobikond

jõun [-i] *m* — möll, jamps; hädas-olek; -ama — möllama, jändama, hädas olema

jõõbakas, -ik *m* — jõhker-vallatu, hoolimatu (poiss)

jõõr [-a] *m* — himu, kiimalus (Gier, Geilheit)

jõõr|e [-rde] *m* — vildakuks sõidetud tee, -astama *m* — viltu viskuma (regi, vanker keerdtel)

jygev *se* — tyse, jäme, tugev

jylhe *se* — (suurepäraselt) metsik, tume imposant-synge

jyrama *m* — närima (*sk.* nagen); *v.* järsima

jyri|kuu — aprill; -lill [-e] — vesiseil heinamail ja kraavikallastel jyripäeva paigu ja hiljemini kasvav lill; $1/2$ — $1^{1/2}$ jala pikkune vars suleliste lehtedega, valged ehk punakad õied (Kuckucksblume, сердечник, cardamine pratensis; ristõielised, cruciferae)

jyrk [-rga] *se* — järsk

jyrsima *se* *v.* järsima

jyss [-i] *v.* jõss

K.

kaaberdama *m* — lohakalt ja laisasti ymber kõndima

kaader [-dra e. -dru] — tormkajakas (Sturmmöve, larus canus)

kaadervärk [-gi] — tellingud (maja ymber); *hum.* yldse mis suur, kõrge, vormitu, mis yksteise otsa aetud asjadest ehitet, *ka pillt.*: sellest põrutusest langes kogu selle uue majandusliku süsteemi kaadervärk kokku

kaak [-gi] — võllas

kaam|e (III *vl*) *se* — surnukahvatu; -us surnukahvatus

kaapama [-bata] — kaapima (yks kord); haarama, näppama

kaar [-e] — 1. loogakujuline joon, ring või asi (Bogen, дуга, арка): võidukaar — Triumph-

bogen, триумфальная арка;

2. taevasiht (põhi, lõuna, ida, lääs, *sk.* Himmelsstrich): igast ilma-kaarest; 3. mahaniidetud heina rida (mis üks niitja otse edesi sammudes niidab)

kaard [-ru] — kõverus, keerd, viltu-olek: läks kaardu — kõveraks, viltu (näit. laud), samuti: on kaarus

kaaren [-rna] (ka korp) — suure nokaga süsimust lind (Rabe, ворон, corax corvus)

kaarik [-u] — kahe rattaga vanker

kaasitama — vanu rahvalaule laulma; hõilama (*v.*), laulda hõiskama

kaatsas [-tsa] *m* — härja reis; lai lyhike pyks; sõber koorib sõbra kaatsad — sõber petab

kavalutasa sõpra, temale varalist kahju tehes

kaavitama *ke* — kaasa avitamata (beitragen, способствовать, *pr* contribuir)

kaba [kaba e. kava] — väljalatav ots (mingil riistal), nupp

kabama *m* — kärsitumalt end liigutama, vähkrema; kokku haarama

kabe [-da] — kitsas, ahtake; lahja; *fam.* k. kylm — tubli, kena kylm

kabl [-bla, kapla] *m* — pael

kabu [kao] *pt* — tydruk, neuu

kabuhirm *mu* — põguhirm, paanika

kabuhärg — kohitset härg

kada *m* — korratumalt ja sasisriides olev isik (eriti vanem naisterahvas)

kadakalind — talv-laululind, selg pruun, pää, kael, kõht kollased (Goldammer, овсянка, emberiza citrinella)

kadalipp [-pu]: kadalippu jooksmata (*sk.* Spiessruten laufen) — kahe peksjate rea vahelt mööda minema, kusjuures igaüks yhe hoobi annab

kadal [-a] *mu* — halvasti loodud, vilets, armetu

kada|rik, -stik — kadakaväli

kadsatama v. katsatama

kae — nägemist tumestav või pimestav kile või kord silma pääl (üks silma haigus)

kae (sõnast 'kaema') — *fam.* vaata

kael|kirjak [-u] — shiraff, -koogud v. õlpmed

kae|ma — *fam.* vaatama, silmitsema; -stama — kurja silmaga ära nõiduma; -tama — vaadata laskma, näitama; kurja pilguga nõiduma, rik-kuma; -tis — kuri, kade pilk, nõidus; haigus selle läbi; -tis-rohi [-hu] — madala varrega ja siniste vart pidi kõlksuvate õitega taim (Kreuzblume, истод, polygala; kaetisrohulised, polygalaceae), peeti nõidumisrohuks

kaeverdama *se* — sisse uuritama, lõikama, graveerima

kaevik — kaevetud auk, kraav (окона)

kagu — lõuna-ida (Süd-Ost)

¹**kaha** — mingi pika, peene riista laiem osa, näit. oherdi lest, lusika laba; piibu pää (ilma varreta)

²**kaha** — kahele yhine tarvitamine, kasu (mingist tööst, ettevõttest); *haril.* kahasse tegema — nii et teine poole saadust endalle saab

kahak [-a] *se* — käsitsivõitlus, kakelus

kahama — kahisema

kahetama v. kaetama

kahi [-hju] *m.* *pt* — kahju

kahi [-hja] *m* — joomaohver

kahjama *m* — mustaks värvima

kahk [-hu] — tasane kõbin, häälitsus: ei yhtki kahku e.

- ei kihku ega kahku olnud kuulda
- kahkjas** *m* — kahvatu-hall, pleekind
- kahkuma** *m* v. kahutama
- kahkvel** *m* — kokkund, hirmul
- kahl** [-u] — kimp, väike vihk (eriti õlgi, heinu)
- kahlama** *se* — (veest, lumest) jala läbi minema, rupjama (*sk.* waten)
- kahmakas** *m* — kange, tyse
- kahmitsema** *m* — kahmata, haarata pyydma, kahmama, kokku kraapima
- kahtel** [-htla] *m. pt* — kahtlane, kahtlev
- kahu** — 1. esimene kerge kylmetis (mis maa kõvaks teeb); 2. kähär; **-kil**: kylma k. — kui on kerge kylmetis; **-pää** — käharpää; ka hallpää; **-tama** — kergelt kylmama, kylmetama (nii et maa kõvaks läheb): ilm hakkab kahutama; **-tus, -tis** — kerge kylmetus
- ¹ **kahv** [-a] *pt* — kahvatu; **-ama** *pt* — kahvatama
- ² **kahv** [-a] *mse* — käepide (рукоятка)
- kaig** [kaiu] *se* — kõla, kaja; **-uma** [kaiun] *se* — kõlama, kajama
- kaikuma** [-gub] *m* — valjusti kõlama, kajama
- kail** [-u] v. sookail
- kaim** [-u] — *fam.* sugulane; seltsimees; nime-k. — sama-nimeline isik
- kaisel** [-sla] (ka kõrkjas) — rohu taoline pikavarreline vesitaim, vete ääres (Binse, камыш, scirpus; lõikheinalised, cyperaceae).
- kaitsemus** *se* — jumalik kaitsemõju, juhtimine (Vorsehung, провидѣние)
- kajastama** — tagasi kajastama panema, peegeldama; **-uma** — tagasi kajastama, peegelduma
- kakand** [-i] — vähja taoline loom (Mauerassel, мокрица, oniscus scaber)
- kaken(u)d** *m* — katkend
- kakkuma** [-kun] *m. pt* — kakkuma
- kalastama** — kalu pyydma
- kalb** [-va] *se. pt* — mõök
- kalbe** *se* — kahvatu
- kalje** [-da] — kalje*, vali, karm, kõva (vesi, raud); **-estama, -gastama** — kõvaks, tardu- nuks tegema e. minema, näit. piim, mis alles poolhapu
- kalge** — kõle, läbilõikav, vali
- kalits** [-a] v. kallits
- kaljas** [-si e. -se] — galeass (liik vähemaid purilaevu)
- kaljuma** *m. pt* — valjusti häälitsema, karjuma
- kalk** [-lgi] — kõva, kivine; südametü
- kalk(uma)** [-lgub] *m* — (vedelikku) ääreni täis paisuma, punduma; **-vel** *m* — ääreni, nõrgumiseni täis (vett, pisaraid)
- kallakil** — viltu, kukkuvast seisendis

kallits [-a] *m* — task

kallutama — viltu kalduma panema, allapoole laskma, vajutama

kalm [-u] — matmisepaik (eriti paganaaegne), hauakoht, hauakyngas; -et [-ti] *m* v. kalm; -istu — surnuaed

kalmus *sk* — vesitaim pikkade looklevate lehtedega ja pisi-keste kollakate seemnenuppudega (Kalmus, аир, acorus calamus; võhalised, araceae)

kalpsama [-ata] *m* — järsku hyppama, kargama (teatava mytsuga): 'kalpsas hobuse seljast maha'

kalu *m* — (vana) asi, riist

kalur [-i] *u* — kalamees

kama — rammujahu (kuivatet herneist ja viljast, syyakse haril. hapu piimaga segatult); üks k. kõik — üks ta puha

kamal [-u] — mõlemad õõnespihud, käeõõnsused koos hoidud: kamalutäis

kamar [-a] — kõvetund pind, kõva päälisnahk (seapekil); päänahk; maa(mulla) päälispind, koor, eriti rohuga kaetud

kammeljas (ka lest) — laia kehaga, lapiti ujuv merikala (Flunder, камбала, pleuronectes flesus)

kammits [-a] — köidik, millega looma esimesed jalad kinni seotakse (hobune on kammit-sas' — esimesed jalad yhte seotud); *yldse* takistus, vaba-

liikumise, tegevusvabaduse kinnihoidmine; -ema — kammitsasse panema, takistama

kamm [-u] *se* — õudne hirm, koledusetunne; -utama *se* — õudse hirmu, koleduse tunnet äratama, kohutama

kamp [-ba] *m* — suur (mulla, jää) tykk

kamu *m*: pimedada kamul — kui pimedaks läind, öösi

kanakoole [-lme] — pikkade haruliste varte ja kollaste õitega lopsakas taim, niiskeisraigus (Scharbockskraut, чист-тяк, ficaria verna; tulikalised, ranunculaceae)

kanarbik — kuival, liivasel pinnal, nõmmel kasvav põõsarohi pisikeste lehtede ja violet-roosakate õitega (Heidekraut, вереск, calluna vulgaris; kanarbikulised, ericaceae)

kanav [-a] *mse* — kanaal

kanepilind — ränd-laululind, tiivad ja selg pruunid, päälagi ja rind punakad, kõhualune valkjas, saba must (Bluthänfling, коноплянка, asanthis cannabina)

kangastama *ms* — 1. kaugelt kumama, kõrgemana paistma, õhus peegelduma; 2. *tr.* kangastama panema; -uma *s* v. kangastama 1; -us *ms* — õhupeegeldus, kaugelt kumav nähtus; faata-morgaana

kangur [-gru] — 1. kangakuduja; 2. (*mu*) kivihunnik

kantsik [-u] — piits, roosk

- kapukas** *m* — põiata sukk; lyhikese säärega sukk, sokk; lori-k. — tyhja lobiseja
- kara** — miski väljaulatav või ripnev asi, pulk, eriti kella kõlguti (tila), härja suguliige
- karask** [-i] — hapnemata odra-jahu tainast kypsetet kook või leib
- kard** [-rra] — 1. (kuldsest või kullatud, hõbetet) metallõngast kude, sellest tehtud tress; 2. *m* plekk (Blech)
- kare** [-rge] *m* — rohtund maa, muru
- karge** — mitte-sile, kare; karm
- kari** — kalju meres (eriti veelalune)
- karjatsoma** *e* — karjamaal olema, sööma (weiden, пасть)
- karm** [-mu] — (ahjust tulev) aur, ving (mis uimaseks teeb; угар)
- karn** [-i] — lihakauplus
- karp** [-ba] — kõva, kare kärnane koor, kord (nahal), v. ka korp
- karp** [-bi] — üks mageda vee kala (Karpfen, карп, cyprinus carpio)
- karss** [-si] *m* v. kess
- karu** **kell** [-a] — pruunvioleti õiega lill, kõrgel lagedal maal (Kuhsschelle, прострѣл, pulsatilla vulgaris; tulikalised, ranunculaceae); -**mari** — tikerber
- kasa** *se* — lasu, hunnik; -**ndama** *se* — lasusse, hunnikusse
- kuhjama; -**nduma** *se* — lasusse kuhjuma, koguma
- kasm** [-i] *gr. e* — kuristik, lõhe, sygavik
- kassi** **käpp** [-a] — väike rohi kâpakujulise õiekobaraga, mis valge, kuid mille seas ka roosakas-punast värvi; kuivis paigus (Katzenpfötchen, кошачья лапа, gnaphalium dioicum; korvõielised, compositae); -**tapud** — pika varreline vâänrohi, aedade ja põõsaste ymber (Zaunwinde, вьюнок, convolvulus sepium; kassitapulised, convolvulaceae)
- kaste** **hein** [-a] — pika peenikese kõrsvarrega heinrohi, mille ylemises osas puuladva taoliselt peenikesed harud väikeste lipledega (Straussgras, полевица, agrostis; kõrrelised gramineae); kasteheinadeks nimetetakse sagedasti ka muid selletaolisi kõrsrohtusid, nagu värihein, liblhein, nurmik, kerahein, mesihein jne.; -**vars** [-rre] — kasteheina taoline heinrohi (Schmiele, луговик, aira)
- kasv** [-i] *dse* — taim (Pflanze, растение); -**iline** *dse* — taimeline
- katervärk** [-gi] v. kaadervärk
- katk** [-u] *m* — ka: kitsama ulatusega soo, mäda maa (kõrgemate kohtade vahel)
- katkama** [-ata] *m. pt* — (järsku) katkestama

- katsatama** — kädistama, vidis-
tama (mõnede lindude häälitsemine)
- kaugas** [-ka] — (raha)tasku,
kott
- kaur** [-i] — üks vesilind, pääs
sulgtutt
- kaust** [-ta] — (paberilehe, raa-
matu, hefti) suurus, formaat;
ree kaustapuud — ylemised
kylgpuud (jalastega paralleelsed)
- kavaldama** *dse* — kavalusega
endalle petma
- kavand** [-i] — esialgne plaan,
skits
- kebe** [-da] *m* — kerge
- kebja** *m* — kerge
- keder** [-dra, -tra] 1. üks voki osa
(v. ka kedervars); 2. (põlve)
k. — põlve jätkukoha pääl
olev lapik luu; 3. pahkluu;
-luu v. keder 2 ja 3; -vars
[-rre] — üks voki osa
- kee** — ehtena kaelas kantav
pael, kett
- keed** [kete], mitmus sõnast ,kesi'
(v.)
- keeldum** |a *ds* — ära ytlema
(millestki), tõrkuma midagi tege-
mast; sk. sich weigern, ent-
sagen; отказываться); -us *ds*
— äraytlemine, tõrkumine;
lahtiytlemine (Weigerung, Ent-
sagung)
- keelend** [-i] *e* — keeleline nähtus
(vorm, ytlemissviis, konstrukt-
sioon)
- keelik** [-u] — mäletsemiskõht; janu
- keer** |e [-rme] — 1. yhekordne
lõng (nõör), millest lõng või
mitmekordne kõis keerdakse:
- kolmekeerme-lõng — kolmest
lihtlõngast kokkukeerdud lõng;
2. keermise luu, lyli (näit. kaelal);
-is [-se] : tuulek. — tuule-
põõris
- keesik** [-u] *m* — liig elav, lä-
bematu, paigalpysimatu
- keevaline** — keevavereline,
äge, läbematu; -esk [-i] —
keevaline isik
- kehik** [-u] — pool vakka; puust
või puukoorest anum
- kehima** — lõnga kangapoomile
kerima (lõimedeks)
- keigar** [-i] *se* — moenarr, frant
- kehtama** [-hata] *mu* — julgema,
mitte häbenema; raatsima
- kehutama** *se* — yles kutsuma,
nõu andma, pääle käima (*pr.*
exhorter)
- kellukas** (ka sinikopp e. kure-
katel) — kellasarnaste siniste
õitega lill (Glockenblume,
колокольчик, campanula ro-
tundifolia; kellukõielised, cam-
panulaceae)
- kelmama** [-ata] *mu* — kelmust
tegema, petma
- kelme** — õhuke nahk; kõhu k.
— vahenahk, diafragma
- kelp** [-ba] — väljaulatav katuse-
räästas või ahju äär
- kemplema** [-belda] *mu* — võit-
lema, heitlema, rabelema,
riidlema
- kena** *fam.* — lõuna-Eestis tähen-
dab: imelik, veider
- kenu** *mse* — uhkelt või graat-
siliselt kõveras, loogas olek:
,ta kael oli kenus, tõmbas

- pää, kaela kenusse; **-kael** — uhkelt, graatsiliselt loogas kael
- keos** [-kse e. -se], haril. mitm. **keoksed** (e. keosed) *se* — kala lõpuksed (Kiemen, жабры); seda sõna soovitatakse ,kida' asemelle
- kerop** [-i] *m* — liig elav, läbe-matu, paigalpysimatu
- keris** [-e] — ahju ylemine osa (ylapoolel ahju õõnsust)
- kerm** [-a] *se* — piimakoor
- kesa** — põllu külvamata jät-mine, külvamata jäetud põld: ,põld on kesas, jäeti kesasse'
- kese** [-skme] *m* — keskkoht, tsentrum
- kesi** [kee, kett] — kest (vilja-tera ymber)
- kesk** **pagune**, **-paoline** *dse* — tsentsifugaalne (центробъж-ный); **-pyudev**, **pyudlik**, **-tungiv** *e* — tsentripetaalne (центростремителный)
- keskus** *se* — keskkoht, tsentrum
- keskustel** **ema** *se* — juttu vestma (бесѣдовать); **-u** *se* — jutu-ajamine (Unterhaltung, бесѣда)
- kess** [-i], **kessel** [-sla, -sli] — võrkkott (heinte, ka kalade kandmiseks)
- kest** [-a] — (vilja sisu või seemet) ymbritsev nahk, õhuke koor
- kesv** [-a] *m. pt* — oder
- ketas** [-tta] — lapik-ymar asi (taldrikutaoline), diskus
- ket** **endama**, **-utama** *m* — kes-tal, ketul olema (nahk)
- kett** [ketu] *m* — pakatand ja lahtitulnud nahk, naha kest, kile; ketul olema — kestal olema (nahk)
- keul** [-a] *su* — laevanina
- kevad** **esik** — varakevadel õitsev lill, nurmenukk (v.), pääsu-silm (v.) (Primel, первоцвѣт, примула; esikud, primulaceae); **-ik** — väike valgete õitega kevadlillrohi (Hungerblümchen, крупка, draba verna; ristõie-lised, cruciferae)
- kibidlema** *m* — torkavalt va-lutama, nagu oleks nõelu sees, näit. kylmand kehaosas: ,käed kibidlevad'
- kibu** [kibu e. keo] *m* — 1. valu; 2. v. kipp
- kibudlema** *m* — kibama; 2. v. kibidlema
- kida** [kida e. kea] — kiskjate loomade ja ka kalade avatud suu (Rachen, пасть); see soome keelega yhine tähendus tulek anda sellele sõnale sennise asemelle ,kalalõpuksed' (Kiemen, жабры), mille asemelle võetagu soome ees-kujul ,keoksed e. keosed' (soome kidukset); **-keelne** — kange-keelne (nii et ladusasti rääkida ei saa)
- kidev** [-a] *m* — kidur
- kiduvidu** *m* — kidevalt, vae-valiselt: ,elas kiduvidu'
- kig** **aldama** *mu* — kihistades, kilkavalt naerma; v. järgm.: **-atsema**, **-eldama** *m* — kil-kavalt häälitsema, kõõrutama
- kihar** [-a] — juukselokk, kähar
- kihelema** [-lda] — sygelema

kihk [-hu] *mu* — lõikav valu, valuhoo; kirk, iha; **-ama** [-hata] *m* — lõikavalt valutama; **-uma** *m* — ägedaks saama

kihm [-u] *m* — paha kirk, himu

kihn [-u] *m* — pähklat ymbritsev (pehme) kest

kiama [-ata] *m* — edestagasi jooksmata, ymber jooksmata, hulkuma

kiidlema *m* v. kibidlema

kiil [-i] — 1. tirtsutaoline lendav vesiputukas, ka vesineitsiks nimetat, libell; 2. v. kiin

kiilas [-la] — libe, sile, läikiv (jääd)

kiim [-a] — suguhimu, sugu-
iha: 'lehm on kiimal'; **-al** [-a] — suguhimuline; **-alus** suguhimu

kiimeldama *m* — liikuma, rahutu, pysimatu olema; kipitama, sygelema

kiin [-i] (ka kiil) — kärbsetaoline putukas loomade kallal, neid vahel tuhatnelja jooksmata ärritades: 'lehm jookseb kiini' (Biesfliege, Bremse, слѣпень, овод, oestrus)

kiinduma *su* — (millegi kylge) kinni jääma; (kellegi, millegi) poole hoidma (привязаться); **-mus** *su* — poolehoidmine (привязанность)

kiipama [-bata] *m* — jalaga kaapima; **-jalg** *m* — viltu-jalgadega inimene

kiir [-e] *mse* — lagipää: kiirest kannani — pääläest jalatallani

kiiratama *m* — heledasti karjatama

kiirg [-re] *van.* — kiir, säde; **-ama** [-rata] *tv* — kiiri välja saatma, sädelema

kiirguma [-run] — heledasti karjuma

kiisk [-sa] — täpiline mageda vee kala (Kaulbars, acerina cernua)

kiiskama [-sata] — läikima, klantsima

kiist [-a], **-akas**, **-al** [-tla] *m* — õhuke leiva, vorsti jne. viilukas

kiitsakas — harakas

kiivas [-va] *msu* — (s) äge, kergergi vihastav; (m) armukade

kiivitaja — umbes tuvi suurune tutt-pääga, niiskusearmastaja rohelist-valget-musta kirju lind (Kiebitz, пигалица, vanellus)

kikas [-kka] *m pt* — kukk

kikerdama *m* — väherdama, pyherdama: 'hobu kikerdab'

kilama *m* — kilkavalt karjuma

kild [-lla] — selts, liik, hulk, reisiseltskond; elavate killas — elavate seas; v. killavoor

¹ **kile** — õhuke nahk, nahakord, nahakest; kilet ajama — nahka ajama; kõhu- e. maokile — diafragma

² **kile** — hapendet kaerajahust keedetud puder

kilge *m* — kaldalle tehtud tuli märguandmiseks või sihi näitamiseks laevadelle; **-ndama** *m* — helkima, läikima

kiljuma *m* — valjusti karjuma, huluma

- killavoor** [-i] — kaubavoor, prahivoor
- killung** [-i] — vanaaegne metallraha
- kilt** [-di] *m* — õhuke lai kild, platt; **-kivi** — tahvelkivi (Schiefer); **-maa** *van.* — kõrge tasandik (Plateau, плоскогорье)
- kilter** [-tri] — alamkubjas, tööylevaataja
- kimakas** — läbilõikav - hele (hääli)
- kimalane** *v.* kumalane
- kimar** [-a] *m* — korts, kurd; **-dama** — kortsuseks, voldiliseks tegema; virvendama panema (veepinda)
- kimmel** [-mli] — täpiline valkjashall hobu
- kimplema** [-mbelda] *m* — tylitsema, kaklema, võitlema (*v.* kemplema)
- kina** *se* — sõnudlus, riidlemine, vaidlus; **-lema**, **-ma** *e* — sõnudlema, riidlema, vaidlema, tylitsema
- kinga** **ma** [-ata], **-stama** *m* — kingi, saapaid jalga panema: 'ta kingas uued saapad', 'ta jalad on kingastet'
- kinner** [-ndra] — põlvetagune kõverdus, põlve all olevad sooned
- kip** **akas** *m* — kergesti ymberminev (paat, laud); täbar; **-ar** [-pra] *v.* kipakas; **-pama** [-pata] *m* — viltu kalduma, ymberminema
- kiputama** — puudutama, liigutama
- kipp** [kipu] — väike kapp [-pa]
- kipper** [-pri] *van. pt* — laevamees, tyyrman
- kirbe** *se* — terava, karmi maiguga (lääge vastand; näit. õlut, selters), torkav-valus
- kirde** *vt.* kirre
- kirema** *mu* — laulma (kukk)
- kirendama** — kirjuna paistma, kirju olema
- kirev** [-a] — kirju; **-ane** *v.* kirivane
- kirg** [-re] — kange iha, himu (Leidenschaft, страсть)
- kirgama** [-rata] *m* — lyhidalt ja heledasti häälitsema, kiirguma, laulma (kukk)
- ¹ **kirgas** [-rka] — kiviraiumise kirves
- ² **kirgas** [-rka] *su* — selge, klaar, hele, särav; **-tama** — selgeks, heledaks, säravaks tegema; **-tuma** — selgeks, heledaks muutuma
- kirikakar** [-kra], (ka maarjalill) — roosakate, kummelitaoliste õitega madala varre otsas, enamasti aias (Gänseblümchen e. Massliebchen, мапритка; korvõielised, compositae)
- kirivane** — kirju; vandudes: kirivase pärast — pagana päralt
- kirjama** [-ata] — kirjuks tegema, kirjuks õmblema

kirm [-i, -e] — õhuke kord, kile, loor; laste langetõbi, kramp

kirn [-u] — kõrge, kitsas puunõu, -astja (haril. piima, koore alahoidmiseks)

kirre [kirde] — põhja-ida (Nord-Ost)

kirs [kirre, kirt] — õhuke jääkord, jääkile

kirveldama, -ndama — kipi-tavat, sygelev-kõrvetavat valu-tunnet tundma, nagu torgitaks nõeltega; ,nahk, ihu kirveldab'

kisk [-su] — teravaotsaline vastashaak (Widerhaken); raudkook

kisklik — okslik, keerdu kasvand (puu), mida raske sirgesti lõhestada

kiskmed *m* — kiskumishambad (kiskjail loomadel)

kistavars [-rre] *m* — keder-vars, värten

kisuline — kiskudega (v.)

kiuk [-gu] *se* — äge viha, ärritus

kiur [-u] — liik laululinde (soo-, mets-, põldkiur; Pieper, щеврица, anthus)

kiut [-du] *m* v. kyyt [-du]

kivi|k — kivine, kivise põhjaga maa

klahmerdama *m* v. lahmerdama, laaberdama

klahv [-i] — *fam.* ryyp, naps (viina)

klanima *m* — *fam.* pääleaja-valt paluma, nuruma, man-guma

klopsima — *fam.* hooletumalt, rutuga valmis tegema; ,me klopsisime selle valmis'

klutine *m* — paksude, tolgen-davate karvadega

klutt [-ti] *m* — (karva-, villa) tutt, tuust; koera-k — väike karvane koer

kluust [-i] — sama värvi või „masti“ kaardid (härtud, ristid jne.); -**ima** — kaarte kluus-tidesse liigitama

klähm [-i], -**ak** [-u] — lõök, hoop lapiti käega; -**ima** — lapiti käega lõõma, hoope andma

klähvima — näuksudes hau-kuma

kobe [-da] *m* — tyse, rammus, tugev; ,see on kaunis kobe loom'; *abstr.* -**du**s

ko|b(e)r [-bru, -pru] — vaht [-hu]; -**brutama** — vahutama

kodima *m* — laisalt ymber luusima, hulkuma

koera|klutt [-i] v. klutt; -**koon-lased** (ka peninukid) — inimese keha ja koera pääga muinasloomelised olendid

kogem|a *s* — läbi elama, tunda saama (испытывать); -**us** — läbielamine, (elu)äranägemine, vilumus (Erfahrung, опыт, опытность); — ,kogema' ja ,kogemus' on õigupoolest ebakohase tähendusega, sest et nende tähendus ei ole kokkukõlas tuttava sõnaga ,kogemata'; seepärast tuleks nende mõistete väljendamiseks min-gi uus juursõna hankida

- kogus** [-a] *m* — suure koguga, täidlane, suur
- kohe** — 1. jalamaid; 2. (*mu*) poole (partitiivi ees): ,k. merd' — mere poole
- kohe** [-da] — mitte tihedasti kokkupressitud, vaid, selle vastandina, laialihoidev, tyhjade vahekohtadega (muld, vill, juuksed); *abstr. -dus*; -v [-a] v. kohe [-da]; -vil — kohedas olekus (v. kohe)
- kohmakas** — talupoeglikult paindumatu, inetumalt raskepärane, jäme (неуклюжий)
- kohmi**ma, -tsema *m* — nokitse-des, vähehaaval, kohmetumalt töötama; laisk, kohmetu, tusane olema
- kohr** [-u] *m* — (jää, lume) kooruke
- koht**ama [-hata] *su* — kokku saama, kokku juhtuma, trehvama (begegnen, встречать): ,kohtasin teid eile'; -lema [-helda] *se* — ymber käima (behandeln, обращаться)
- kohtlane** — otsekohene, avalik; lihtmeelne, lollakas; (*mse*) paras, mõistlik, kohane (hind)
- kohu** *msu* — keemine, käärimine, vahutamine; *piltl.* ärevus: ,meelte k.' -ma *msu* — kiies, käärides tõusma; tursuma; -piim — hapust piimast valmistet juustund piim
- koigerdama** *m* — komberdades või kohmakalt ja laisasti kõndima
- koipama** [-bata] *m* — pikkade sammudega kohmakalt kõndima
- koirohi** [-hu] — mõrudat ollust sisaldav pikavarreline taim hõbehallide lehtede ja õige pisikeste kollakas-hallide õitega, mil iseloomuline teravkange lõhn (Wermut, полынь, artemisia absinthium; korvõielised, compositae)
- koivalu** *m. pt* — koiduvalgus, ehavalgus
- kojus** [-e] *m* — tont, kodukäija
- kolakas** *m* — suur tykk (näit. jääd)
- koldas** [-lta] *m* — õõnes, koopaline kalda äär
- kolgits** [-a] *m* — linakolkimise puu
- kolk** [-ga] — nurk; maanurk (kõrvaline, kauge)
- kolk** [-gi] — puutykk kloppimiseks, kinnipanemiseks; puukella kõlgutis, kara
- kolkme**puu *m* v. kolgits
- kolkuma** — ära hingama (viin, õlut; *sk.* verschalen); *piltl.* värskest kaotama, närtsinuks muutuma
- koll** [-i] — tontlik hirmutis, kolelukas
- kolp** [-ba] *ku* — pääлуу
- kolu** — 1. õõnsus, auk; 2. *hum.* pääлуу, pää, nupp; *piltl. hum.* mõistus; 3. vana kraam, rämps
- kolumats** [-i] *m* v. koll
- kombakas** — jäme, suur, myralkaline; seetõttu kohmakas, paindumatu

kompara [-mbata] *m* — (käega) katsuma, kobama

konar [-a] — kyhmuline, auklik; ebatasane, ebasile koht, kyhm; **-ik** — konaraid täis koht, konarlik maa

kone *se* — masin, aparaat

kongerdama *m* — kohmakalt, vaevaliselt kõndima, komberdama

konk [-ga] *mke*, **konke** *m* — ebasõbralik, mitte-vastutulelik, kalk

konkima [-gin] *m* — kõva asjaga kopsima, katki peksma (näit. pähklaid)

konnakapsas — kollaste õitega mitmevarreline taim, niiskeis paigus, ojade, kraavide kaldal (Sumpfdotterblume, калужница, caltha palustris; tulikalised, ranunculaceae)

konnermaa *m* — konarlik maa

konts [-a] — (saapa)kand

konts [-u] — ots, jupp, jätis (kui pikem osa on ära tõmmatud või lõigatud)

konu|kil — norus pääga; **-tama** — norus pääga, igavust tundes tööta seisma, ootama

koogitsema — nagu kooguga välja tõmbama (kuskilt seest, vahelt)

kool [-a] *m* — ila (eriti haigete inimeste ja loomade suust voolav)

kool [-u] *pt* — surm

koold [-iu] — kõver olek, kõverdus (sel, mis enne sirge olnud); 'läheb kooldu'; **-uma** — kõverat kuju omandama, (jäädavalt) kõveraks pänduma,

iseendast või seega, et ses kujus kauemat aega kuskil vahel pysib (laud, look)

koole [-lme] *m* — madal koht jões

kooletama *m* — suretama; e kustutama, tasuma, amorteerima (võlga)

kooljakuu *pt*. (*Куп*) — surnute kuu, s. o. november

koolma [-len] *pt* — surema

koolutama — kõveraks painutama, koolduma (v.) panema: 'ta koolutas kepi otsa kõveraks'

koomal, **-le** — (yksteise) ligemal, **-le**, enam ligistikku

koon [-u] *mse* — (*m*) lõug; (*se*) looma suu ja nina, lõug, kärss (Schnauze, морда)

koonal [-nla] — villa, lina, taku hulk, mis äraketramiseks keerdi koonlapuu ymber (pyst-pulk voki ylemises otsas)

koos [-i] *mu* — siht, kurss

koost [-a] *m. pt* — lusikas

koov [-i], **-itaja** — roostekarva hall soolind pika noka ja kumeda häälega (Kronschneffe, кулик, numenius arcuatus)

kopitama — (niiskusest ja umbusest) natuke repetama, hallitama (puu, heinad jne.)

kopsakas *m* — tyeseda, rammusa, suure kasvuga (kana, väike laps)

kore [-da] — kohevel, mure, mitte-tihedasti koos; **-ldi**, **-vel** — kohevil yksteise pääl

korgas [-rka] *m* — auk, koobas jõe põhjas

- korgits** [-a] — korgitõmbaja riist (Korkenzieher)
- kori** [-rja e. -rju] — leen, seljatuugi (toolil, saanil)
- korjus** *m. pt* — surnukeha, koolja
- kork** [-gi] -- ka: kinga apsat
- korm** [-i] *m* — toidutagavara, moon; **-ima** *m v.* kormitsema; **-itama** *m* — toitma, elatama; **-itsema** *m* — toidutagavara korjama, kokku ajama
- korp** [-bi] — kaaren (Rabe, борн)
- korp** [-ba] (ka karp [-ba]) — kõva, kõvetund, pakatand koor, kord (puul, ka naha pääl); „käed on korbas“
- korrutama** — lõnga mitmekordseks kokku keerutama (ketramisega); sama juttu, samu sõnu vahetpidamata kordama, „jahvatama“
- korskama** [-rsata] — norskama; eriti hobustest: norskamise taolist häält tegema (ninast lärnal puhudes)
- kortima** [-din] *m* — kokku õmblema, nii et kahest kokkuõmmeldud tykist üks mitte nii kaugelle ei ulata kui teine
- kortsleht** [-he] *v.* krooksleht
- korutama** *v.* korrutama
- korvama** *su* — tasuma, asent täitma; **-us** *su* — tasu, asetaide
- koskel** [-kla] — üks vesilind (*ln* mergus)
- kostuma** — pehmeks minema, lahti sulama (lumi, muld)
- kott** [-ta] *m. pl* — pätt, tuhvel
- kottlohin** *m* — kuidagi viisi, lohistamisi; „Kuidas elu läheb? — Läheb nii k.“
- kottu** *mu. pt* — kodunt
- koukima** [-gin] *m* — urgitsema
- kraaklema** [-gelda] *m* — larmitsevalt sõnudlema, tylitsema
- kraas** [-i], haril. mitm. **kraasid** — kaks kõverate piidega kaetud lauda, mille vahel villu kraasitakse*; **-ima** — villu kraaside* vahel kratsima kohedaiks rullideks, mis pärast lõngaks kedratatakse
- kramm** [-i] *v.* ramm
- krann** [-i] *m. fam.* — tore, uhke, peenike
- krapp** [-i] — lehmakell (haril. puust)
- kratt** [-i] — pisuhänd
- kriimsilm** *fam.* — hunt
- krillima** *fam.* — jonnakalt, tujukalt, pahane olema
- kriug** [e [-ke], -as [-ka] *v.* riugas
- krooge** [-ke] *mu* — volt; **-kima** [-gin] *mu* — voltidesse panema, voltima; kortsutama
- krooksleht** — hambuliste ja voldiliste lehtede ja pisikeste õitega rohi (Frauenmantel, манжетка, alchemilla vulgaris; roosõielised, rosaceae)
- krutski** *fam.* — viguritykk, salakaval vigur, intriig
- kubl** [-bla, -pla] *mse* — (vee) mull, vull

kudema [koeb] — munema, sigitama (kalad, sk. laichen); mitte vahetada sõnaga ,kuduma' [kujun e. koon] (weben, ткать)

kud(e)r [-dre] *m* — juukse-kähar

kudrus — peenike klaaspärl; -kael — neiu, kel kudrus-ehted kaelas (nõidude nimetus rahvaluules)

kudu — kudemine (v.); koetud kalamunad

kugar [-gra, -kra] *v.* kupar

kugistama — pingutusega alla neelma

kuhik [-u] — kuhja-, koonuse-kujuline asi

kuhtuma *mu* — jõuetumaks saama, raugema, nõrkema, minestama

kuikama [-gata] — häälitsema

kuil [-u] *se* — kuristik

kuine — kuune, yhe kuu kestnud, kuuvanune

kuiskama [-sata] *se* — sosistama

kuja *ms* — kitsas tänav, majade vahe

kujundama — kuju andma, vormima (gestalten)

kujur — kujuraiuja, skulptor

kuju(t)e(ole)ma [-tella] *u* — ette kujutama (vorstellen, воображать); -telm [-a e. -i] *e* — ettekujutus, ettekujutet pilt

kukehari [-rja] — väike roht-taim paksude, soomusetaoliselt kokkukasvand lehtede ja kollaste õitega, liivasel, kivisel

maal (Mauerpfeffer, очиток, sedum acre; paksulehelised, crassulaceae); -kannus —

— siniste õite ja haruliste vartega taim, põldudel (Rittersporn, живокость, delphinium consolida; tulikalised, ranunculaceae); -magun [-a] *v.* magun

kukerpuu e. **kukispuu** — okaste ja hapude söödavate lehtedega põõsaspuu, barbarits (Sauerdorn, барбарис, berberis vulgaris)

kulbas [-lpa] *m* — alt õõnistet kallas, auk kaldas

kuld|king [-a] — teelehetaoliste juurlehtede ja kollaste, kingakujuliste õitega taim, lubjasel pinnal metsa vilus (Frauensschuh, башмачек, cypripedium calceolus; käpalised, orchidaceae); -nokk [-ka] — rändlaululind, tuleb varakevade esimesena (Staar, скворец, sturnus)

kuletama — kõduma, närtsima, pehkima

kulgema [kulen] *se. pt* — käima, edesi liikuma

kuljus — kellukene

kullendama *e* — kullana paistama, särama

kuller [-i] *van.* — kiirkäskjalg, kurjeer

kullerkupp [-pu] — suurte kollaste õite ja varrega taim, niiskeis paigus (Trollblume, желтоголов e. купальница,

- trollius europaeus; tulikalised, ranunculaceae)
- kult** [-di] — isane siga
- ¹**kulu** — kulumine, kulutus
- ²**kulu** — eelaastane kuivand rohi (väljal)
- kumalane** — metsmesilane, päris mesilasest suurem (Erdhummel, шмель, bombus terrestris)
- kume** [-da] — tumedasti läikiv; (sygavasti) kõmisev, hää resonantsiga
- kummaline** *su* — imelik, iseäraline (sonderbar, странный); **-stama** — imestama panema, võõrastama
- kummatigi** *van. pt* — siiski, ometi
- kumm** [-i] — võlv, võlvlagi
- kummitama** *mu* — tonte, kodukäijaid olema: ,ses majas kummitab'; **-us** *mu* — tont, viirastus, koll
- kummuma** — võlvi-, kuplitaoline olema, niisuguseks kujunema
- kummutama** *u* — kummuli, ymber ajama, ymber lykkama (arvamisi)
- kuna** — 1. sel ajal kui (während, между тем как); 2. sest et (да, так как)
- kunas** *m. hb* — millal
- kund** [kunnu] *m* — viljatu, tyhi maakoht
- kupar** [-pra] — seemnekapsel (näit. linal)
- kupits** [-a] — tähiseks, märgiks tehtud mätas või kivihunnik
- kupla** vt. **kubl**
- kupp** [-pu] — 1. väike paise, muhk, rakk (ses tähenduses ka kupp [-pa]): ihu on kupul (kupal) — väikeste vistrikkude, muhukestega kaetud; 2. kuppulaskma — vereimemispurke või -sarvi (kupasarvi) ihu pääle panema
- kura** *m. pl* — pahem, vasem (pool, käsi)
- kurd** [-rru] — volt, korts; **-uma** — kurdu, kortsu tõmbuma; v. kuurduma
- kurehernes** [-ne] — pisike herne, kasvab haril. odra seas, värviliste õitega (Vogelwicke, горошек, vicia sativa); **-katel** [-tla] v. kellukas; **-mari** [-rja] v. jõhvikas; **-mõök** [-ga] — sibuljuuriline aedlill, pikad mõõgataolised lehed ja suured punased kellakujulised õied (Siegwurz, шпажник, gladiolus; võhumõõgalised, iridaceae); **-reha** — umbes jalakõrguse varre ja siniste õitega umbrohi, eriti kesapõldudel (Storchschnabel, журавельник, geranium; kurerehalised, geraniaceae)
- kurm** [-u] *m* — lahe sopp
- kurn** [-a] — kurnamise riist, sõel, filter (Seihe, цѣдилка)
- kurn** [-ni] — kerataoline ymar puutykk, puust pall (mängimiseks)
- kurnitsema** — nagu läbi kurna tungima, imbuma, filtreeruma

- kurrutama** — kurdusid, kortsusid
synnitama, kurruliseks tegema
- kuru** — pime vaheuum, vahe-
käik, väike kitsas tänav; ahju-
tagune pime ruum, nurk
- kurvits** [-a] — pika nokaga
soolind neppide liigist (Wald-
schnepfe, вальшнеп, sco-
lorax rusticola)
- kuslapuu** — metsas kasvav
5—10 jala kõrgune põõsas,
kollakasvalgete õite, punaste
okseleajavate marjadega ja
kõva puuga (Heckenkirsche,
жимолость, lonicera xylos-
teum; kuslapuulised, caprifo-
liaceae)
- kutistama** *m* — kõdistama
- kuuas** [kuuda] *m* — kirvevars
- kuupäevarohi** v. kuupäevarohi
- kuugatama** — hyydama, hõikama
- kuugistama** — pingutusel alla
neelma; kågistama
- kuukama** [-gata] *m* — (salamahiti)
põgenema, kargama, putkama
- kuuletama** — etteheitvalt meele
tuletama; -**uma** — 1. kuul-
dud saama, kõlama (ses tähen-
duses ka 'kuulduma'); 2. (kellegi,
millegi) päralt olema (gehören,
принадлежать): 'see kuulub
temale'
- kuupäevarohi** [-hu] v. hārghein
- kuurd** [-ru] — korts; keerd;
'lõng läheb kuurdu'; 'kapsa-
lehed veavad kuurdu' (et kapsa-
pääd moodustada); -**duma** —
kõveraks, keerduma tõmbuma,
kokku keerduma (lõng, lehed);
sydamelehti moodustama
- kuure** [-rde] — kokkukeerdund
koht lõngas; sydameleht,
kokkukeerdund leht
- kuut** [-di] — sea- e. kanalaut
- kuuskhein** [-a] — vesitaim,
mille pika, lyililise varre kyljes
väikeste lyhikeste okaslehe-
keste tudid (Tannenwedel,
хвостник, hippuris vulgaris;
kuuskheinalised, hippurida-
ceae); -**jalg** — sootaim sõna-
jala taoliste lehtede ja punaste
õitega (Läusekraut, вшивица
e. мытник, pedicularis; maila-
selised, scrophulariaceae)
- käba** *m* — puust või kuuse-
koorest ketas või ovaal, mis
võrgu ylemise ääre vee pinnal
hoiab
- käbe** [-da] — nobe, elav, terav
- käbi** — piklik, koonuse taoline
vili kuusel, männil; -**lind**
(ka ristnökk) — üks laululind,
talvel siin, ylemine nokk alas-
pidi, alumine ylespidi (Kreutz-
schnabel, клест, loxia curvi-
rostra)
- käblik** [-u] — üks pelglik, elav
laululind, talvel siin, selg
pruun, kõht valge, saba must
(Zaunkönig, крапивник, tro-
glodytes parvulus)
- kädev** [-a] *se* — osav (eriti min-
gis käsitöös, manipulatsioonis)
- kädur** [-i] *se* — abiline, käsi-
line (põlglikus mõttes)
- kägar** [-a] — ymar tykk midagi
(eriti hobusesitta); miski kokku-
keerdumise ymaraks kokkusurutu;
kägarias — kokkukeerdud, la-

- sus olekus: ,madu on kägeras; poiss oli kägeras pingi all; mehed veersid kõik alla yhte kägerasse kokku'
- kähe** [-da] — kare, kähisev (hääl; *sk.* heiser, хриплый)
- kähm** [-a] *se v.* käsikähm; **-ak** [-u] *m* — tugev hoop
- käitlema** [-delda] *se* — tarvitama, ymber käima; end ylal pidama; **-ma** [-dan] *se* — tarvitama; **-uma** *se* — end ylal pidama
- käkaskaela** *m* — yle-pää-kaela, pää alaspidi (kukkuma)
- käkruma** [-grun] *m* — kortsutama, kortsu litsuma (paberit)
- käli**, **-mees** — naise õemees
- kängema** *v.* kõngema
- kängima** *m. pt* — kingi jalga panema
- kängu** jääma — kõveraks, kägerasse* jääma; viletsa kasvuga, kasvus seisma jääma, atrofeeruma, kõdunema; samuti: kängus olema; **-ma** *v.* kängu jääma
- känk** [-gu] *m* — (mulla) tykk, kamp
- kännal** [-ndla] *m* — komps, kimp
- känts** [-u] — lahmak, tykk (eriti liha)
- käo**|kaatsas [-tsa] *v.* nurmenukk; **-kannus** (ka sapirohi) — pikkade varte, linataoliste lehtede ja kollaste õitega taim, kuivis paigus (Leinkraut e. Frauenflachs, дикий лен, linaria vulgaris; mailaselised, scrophulariaceae); **-keel**—kahe teelehetaolise juurlehega taim, mille lyhelja varre ylemist otsa mööda valged õied (Breitkölbchen, любка, orchis e. platanthera bifolia; kãpalised, orchidaceae); **-king** — pikã varre ja kiivrikujuliste kollaste õitega kihvtine taim, aedades (Wolfs-Eisenhut, борец, aconitum lycoctonum; tulikalised, ranunculaceae); **-kybar** [-a] *v.* kellukas; **-lina** — yks sammal (Frauenhaar, кукушкин лен, polytrichum commune)
- orvik** [-u] (ka lihtsalt orvik) — kannike kolmevärviliste õitega (valitsevad värvid kollane ja tume) (Stiefmütterchen, анютины глазки, viola tricolor; kannikeselised, violaceae)
- käpp** [-pa] — liik taimi muguljuurtega ja viljapää taoliselt kokkukasvand õitega, mil keeruleline ehitus (Knabenkraut, ятрышник, orchis; kãpalised, orchidaceae)
- kärestik** — kãre, äge voolu koht (jões), väike kosk
- kãrgas** [-rka] *m* — kivine koht (põllus)
- kãristi** [-i e. (pt.) -ime] — pulkadeest, pilbastest riist, millega plãrisevat hããlt tehakse (hobuste hirmutamiseks)
- kãrk** [-ga e. -u] *m* — kivine, kruusane maanina
- kãrn** [-a] — kõva, krobeline koorega paise nahal; kãrna-lill *v.* lepiklill

kärp [-bi], ka : nugis — orava suurune kiskjas metsloom ilusa nahaga (Marder, куница, mustela)

kärsik [-u] — kannatamata, rahutu, kärsitu; **-ma** — kannatama, sallima; kannatamata olema, mitte läbema; ,ta ei kärsi seda teha'; **-tu** — kannatamatu (ungeduldig, нетерпеливый)

käsikähm [-a] *se* — käsitsivõitlus; **-line** — abiline (eriti põgl. mõttes)

käsitama *s* — 1. tegemist tegema, harutama (kysimust); 2. aru saama, mõistma (auf-fassen); 3. ymbritsema, sisaldama (umfassen); **-t(e)**lema *su* — tegemist tegema, harutama (ainet, kysimust); **-tsema** *e* — käte abil tarvitama (riista); *sk* handhaben, *pr* manier, kätega katsuma

kätis [-e] *m* — sõrmedeta kinnas

kätkema *ms* — peitma

kätlema [-telda] *se* — kätt andma, käega teretama

kääbas [-pa] — hauakyngas

kääbus *msu* — härjapõlvlane (Zwerg, карлик)

käämer [-mri] *m* — suur oherdi

käändima — end käänma, painutama, pöörma; (tagasi, ymber) käänduma, pöörduma

¹ **kää**rima — ymber mähkima, keerma (kangast ymber poomi, asju paberisse); (yles) *k.* — yles rullima, yles keerma (käik-

seid, seelikut, purji); ,ta oli (yles) kääritud käistega'

² **kää**rima — käima, fermenteerima (õlut, vein; gähren)

käärpuud — puud, teljed, mil kangas „luuakse“, s. o. kangalõngad kudumiseks valmis säetakse

könn [-i] — väike, kasvus kangu jäänd olend (laps, mees, loom); könni jääma — kangu jääma kasvus

kört [-di] — 1. jahuleem; 2. *m* volt; värviline alusundruk; **-ima** [-din] *m* — voltima; kirjuks õmblema; **-sik** [-u] *m* v. kört 2

köss [-i]: kössi vajuma — kokku vajuma, väikseks jääma (keha); samuti: kössis olema; **-itama** — kössis olema

köts [-i] *m* — põgl. väike hunnik, lasu, koorm (heinu)

köög[as [-ka] *m* — (vanadusest) kõveras, kyyrus; **-erdama** *m* — kyyrus ja vaevaliselt kõndima või töötama

köönard [-i] *m* — laisk, viivitaja, kes tööga edesi ei saa; hobuse *k.* — vilets lahja hobune; **-utama** *m* — viiviteleva, laiskleva, konutama*

köösner [-i] *m* — kasuksepp (Kürschner)

kõba *m* — männi või kuuse koor

kõbus [-a] *m* — tugev, elujõuline (ehk kyll vana); ,veel ysna *k.* vanamees'

- kõdarik** — joonistus, mis ilma-
kaari kujutab (põhi, ida, lõuna
jne.)
- kõder** [-dra, -tra] — (herne) kaun
- kõhelema** [-lda] — kahtlema,
kahevahel olema (midagi teha),
otsuse tegemisega viivitama
(колебаться, пр hésiter)
- kõhetu** — lahja, väeti, kuivand,
kõdunend
- kõhklema** [-helda] v. kõhelema
- kõhr** [-a], -luu — krõmpsluu
(Кнопел, хрящ)
- kõhutama** — ihuma (kõvasil)
- kõikjal** (-lle, -lt) dsu — igal
pool (-le, -lt)
- kõiv** [-u] — kask; -ik, -istik
— kaasik
- kõketama** — kaagutama (kanad)
- kõlgas** [-lka], haril. mitm. **kõl-
kad** [-lgaste] — (odra, kaera)
kõrretykid, õletykid; viljapää-
tykid, purud
- kõlguti** [-i, pt. -time] — miski
kõlkuv, ripnev asi
- kõlpama** [-lbata] m — (raske-
päraselt) hypates jooksmata
- kõlu** — kest (viljatera, heinavarre
ymber)
- kõnetama, -t(e)lema** u — kellegi
poole kõnega, sõnadega pöör-
ma (anreden)
- kõngema** — surema (loomad),
kärvama
- kõngerdama** m — komberdades,
vaevaliselt käima
- kõrb** [-rvi] — pruun (hobu)
- kõre** m — väike metallrõngas,
eriti saapapaela-augus, kust
paelad läbi tõmmatakse
- kõrend** [-a, -u] — ritv, latt
riiete riputamiseks, kuivatata-
miseks
- kõrge** [-rkme] — 1. vt. kõrkjas;
2. krõmpsluu
- kõristi** [pt. -time] — kõrisevat
häält tegev riist (laste mängu-
kann)
- kõrkjas** [-ja] (ka kaisel) — pika
ymara, ylalt peeneneva varrega
vesitaim (Binse, камыш, scir-
pus; lõikheinalised, cyperac-
eae)
- kõrv** [-i] v. kõrb
- kõrvikurohi** — siniste õitega
pikavarreline taim, niiskeis
paigus (Schildkraut, шлемник,
scutellaria galericulata; huul-
õielised, labiatae)
- kõrvutama** u — kõrvu säädma,
võrdlema
- kõvasi** — isesorti pikergune kivi,
mille vastu nuge, vikateid
jne. teravaks ihutakse, luisk
- kõveldi** v. kõõveldi
- kõvetuma** — kõvaks minema,
kõvaks tarduma või kuivama
(sich verhärten, отвердѣть)
- kõõbitsema** — (noaga, kyunega)
vähemaal kaapima, kaabit-
sema (puhtaks, siledaks, koort
päält ära)
- kõõluma** — vahtima, piiluma
- kõõlusleht** [-he] — nooletaoliste
lehtedega vesitaim (Pfeilkraut,
стрѣлолист, sagittaria; mets-
reesilised, alismataceae)
- kõõpima** [-bin] — (noaga) kaa-
pima, kõõbitsema*, voolima
(siledaks)

kõõrdi — viltu (vaadates), *piltl.*
hukkamõistvalt, pahakspane-
valt

kõõrikas v. kõrkjas

kõõr[itama] — kõõrdi, viltu vaa-
tama; **-silm** — viltu vaatav
silm, niisuguse silmaga isik,
loom

kõõts [-a] *m* — haiglaselt kangu
jäänd laps suure pää ja punnis
kõhuga, aga nõrkade jalgade
ning kätega

kõõveld[ama] — kõõveldiga õõ-
nistama; **-i** — kõvera, õõnsa
teraga nuga

kydi [kyi e. kydi] — mehe vend

kyhklane — liik metstuve (Holz-
e. Ringeltaube, вихрь, со-
lumba palumbas)

kyhm [-u] — väike kõrgem koht,
muhk

kylemit [-u] v. kylimit

kylimit [-u] — vilja mõõt (10
toopi), 5 kylimittu = 1 vakk

kylitama — kyljeli olema

kylla[ne su] — kyllalt saand,
söönd, täis (satt, сытый);
-stama su — 1. täis täitma
(sättigen, насыщать); ylikyl-
lastet — übersättigt, пресы-
щенный; 2. kyllaseks tegema,
rahuldama; 3. tyytama; **-stu-
ma su** — täis, kyllaseks saama;
tyytuma; **-stus su** — kylla-
seks saand olek; tydimus

kylma[lill] — üks mailaseliste
(veroonikate) seltsi lill; **-õlane**
— v. sinilill

kynnapuu — yks jalakate liiki
puu (Bastrüster, илем, ulmus
glabra e. campestris)

kynnilind — õõbik; **-rästas**
[-ta] — kuldnokk

kynn[is] [-e] *ms. pt* — lävi

kynt [-di] — kondi ots (liikme
jatkukohas); äralõigatud või
kylmand sõrme või liikme
järelejäänd tõmp ots; käed
kyndis — kanged, tööks pain-
dumatud; kyntide pääl — käte
ja põlvede pääl

kys[elema] [-elda] *e* — kysimusi
panema, yle kysima, järele
pärima; **-itama e** — kysi-
musega kellegi poole pöörma:
,ma kysitasin teda'; ,kysitetu
ei vastand midagi'; **-it(e)lema**
[-tella] *e* — sagedasti kysi-
tama (v.); kyselema (раз-
спрашивать)

kytis [-e] — põlema pandud
kändude, risude ja muru-
mätaste hunnik (mätastega kin-
nikaetud haod); metsamaa
põletamine (põllumaaks)

kytke — see, millega loom kaela
või sarvi pidi kinni pannakse:
kytkesse panema, lehm on kyt-
kes; ka piltl.; **-ndama** —
kytkesse panema; **-stama**
— *piltl.* köitma (tähelepanu,
huvi jne.): ,meeli kytkestav
kõne, jutustus'

kyy — uss, madu

kyydik — lehm, kel valge joon
selja pääl

kyyn[dima] [-nin] — ulatama;
-itama — (kätte) ulatama,

haarama ulatama, haarata,
ulatada pyydma

kyynlakuu — veebruar

kyyslauk — sibula tõugu taim
(Knoblauch, чеснок, allium
sativum; lilialised, liliaceae)

kyyt [-du] — vöödiline, triibu-
line: k. seelik (kuub) — mil
värvilised jooned ylalt alla
käivad; k. lehm — kel valge
joon seljas: mustakyyt — must
lehm valge joonega seljas,

punasekyyt — ruske lehm
valge seljajoonega

kyytsakil *m* — kyyntega: tuli
mulle k. kallale; kāpakil: ,oli
k. maas'; ,kukkus kyytsakille'

kyyvits [-a] — roomava varrega
ja valgete või roosakate õitega
taim, turblasel pinnal (Kien-
porst, подбёл, andromeda po-
lifolia; kanarbikulised, erica-
ceae)

L.

laaberdama *m* — 1. lohakalt,
jalgu lohistades kõndima; 2.
lohakalt, hoolimata, läbemata
midagi tegema; -is *m* — loha-
kas, läbemata isik

laadik [-ku] — sahtel; kastike,
karp

laam [-a] *m* — lahmak, lai tykk

laanima *m* — silitama, siluma

laas [laane, laant, laande; *mitm.*
laante, laasi] — tihe lehtpuu-
mets; suur lai mets; põline
mets, kus pole inimeste asu-
paiku; rohtlaas — stepp

laasima — puud okstest puhas-
tama, oksid ära või vähemaks

lõikuma (*pr* élaguer)

laatsakil *m* — lapiti, kõhuli
(maas)

laba [laba e. lava] — lapik lai

(laua taoline) ots või kylg:
aeru l. — aeru lai ots; jala

l. — jala lai osa, jala põid;

käe l. — käe lai osa, käe

selg; suka l. — suka põid
(v.); *v. järgm. liitsõnad*:

-jalg — jala lai osa, jala
põid; **-kangas** — lihtne, toi-
meta kangas; **-kinnas** —

sõrmedeta kinnas; **-käsi** —
lapiti käsi, käeselg; **-luu** —

õlaluu (lai, lapik luu õla taga)

labane — lihtne, ilma toimeta
(kangas); yldse lihtne, vulgaarne,
banaalne, triviaalne

laberik [-u] *m* — laia põhjaga
(anum)

labu *m* — heinakuhi

labus [-a] *m* — mõnus, ladus
(jutt, iseloom, asi)

ladvik [-ku] — pääliskaudne,
„roheline“, kergevõitu

laenuma *e* — end laenama,
end andma, nõus olema (*pr*

se prêter): ,kuidas võis ta
niisuguseiks alatusiks laenuda'

laga [laga e. laa] *m* — must vesi,
loga, pesuvesi

- lagamik** *m* — määratu lai veeväli
- lagastama** — laastama; oksi puude kyljest ära murdma, (puid) laasima
- lagl** [-e, lakle] — tõug mets-hanesid (anser segetum)
- laha**: lahasse panema — puu-pilbaste vahele siduma (murd-und luud); samuti: lahas olema; **lahastama** — lõhki ajama, lõõma, lõhestama
- lahendama** — ära otsustama, välja arvama (kysimust, yles-annet) (lösen, разрѣшить)
- lahits** [-a] — valge nirk (Hermelin, горноста́й, putorius ermineus)
- lahkama** [lahata] *m* — 1. lahti, lõhki lõikama (obduzieren, вскрывать); 2. paiskama, purskama (vetti)
- lahmak** [-u, -a], -kas — suur lai tykk millegi kyljest, my-rakas; kohmakas-suur
- lahmerdama** *m* — lohakalt, läbemata töötama, tegev olema, edestagasi jooksmata
- lahmima** *m* — ahnesti söõma, õgima; käehoopes andma, lõõma; läbemata ja hoolimata midagi tegema: „ta lahmis selle valmis“
- lahtima** [-hin] *m* — (lihuniku kombel) tapma (kui looma)
- lahtuma** — ära hingama, tuulduma, lahjaks minema
- lahvak** [-ku] — tubli hoop käega
- lahve** *mu* — lausa (vesi, tuli)
- laid** [laiu] — väike saar
- laie** [laide] *m* — ylekäimise koht aias, mulk
- lahituma** *msu* — lahjaks jääma
- laik** [-gu] — plekk, täpp
- laiki** *ma ke* — välja nägema, paistma; -**mus ke** — välja nägemine
- laila** *ma, -telema m* — yles-alla hõljuma
- laimse** — mitte-kange, lääge, nõrk, mage, „lahja“
- laip** [-ba] *ku* — surnukeha
- lajatama** *mu* — valjusti vastu kajama (järsku)
- laju** *m* — raasukene, liblekene (rohtu)
- lakk** [-ka] — 1. hobuselakk; 2. katusealune ruum talumajades (kus heinad)
- lakk** [-ki] — 1. kybar; 2. kirjalakk
- lakkama** [lakata] *su* — järele jääma, jätma, lõpma (auf-hören, переставать)
- lalisema** — lallutama
- lambe** *mke* — sygavuti või kõrguti mitte-järsk, lame, lapiti-olev, tasase pinnaga (flach, плоский)
- lame** [-da] — v. lambe; **piltl.** ilma iseloomuta, väljapaistvuse-ta, labane; -**dus** — lame olek
- lamemik** *m* sygav koht; jõesäng
- lamm** [-u] *mu*: lammu lõõma — puruks, katki lõõma; lammus — koost ära, katki, lagund; -**uma u** — koost ära laguma,

- varisema; **-utama** *u* — koost lõhkuma, varistama, purustama
- lamp** [-mbi] *vt.* lambe; — **-katus** — harjata, lambe katus
- lang** [-a] *m. pt* — lõng
- ¹ **lang** [-u], *haril. mitm.* langud — sugulased abielu kaudu (eriti naisepoolsed)
- ² **lang** [-u] *pt* — langemine; **-akil** *m* — kukkuvus seisen-dis, viltu; **-emus** — langemine, langend olek; **-etama**: otsust l. — otsust mõistma (Urteil fällen)
- lannistama** *se* — halvama, paralyseerima
- lant** [-ndi] — plekist tehtud kala (kalapyydmise söödaks)
- laokil** — laialipillatud, korratuses, korrast ära, lagumisel
- lape** [-ppe] *m* — eraldet koht: ukse, akna lappes — ukse, akna kõrval (sees- või väljas-pool)
- lapuline** — kontvõõras, kutsu-mata võõras
- larask** [-i] *m* — lobiseja
- larv** [-i] *e* — mask; tontlik nägu, tont; röövik
- lasetama** *m* — kukkuda laskma, paiskama
- lasila** *m v.* lasipuu
- lasing** [-u], **-puu** — käsipuu, balustraad
- laskuma** — end alla laskma, alla astuma (спускаться)
- lasn** [-a] *m* — labidas (kaevamiseks)
- lass** [-i] — pudel, lähker
- latakas** — lapergune tykk (näit. lemmasitta)
- latatara** *m* — palju ja tühja lobiseja
- latikas** — suur järvkala (Brachsen, лещ, abramis brama)
- lauakiri** [-rja] *van.* — protokoll
- laudil** — (sauna) laval; (talumaja) pööningul
- laudis** [dse] — laudadest tehtud raam, telling, lava; laud-selle panema — surnukeha pesema ja lavale panema
- laudja**, **-jas** — hobuse selja tagapoolne osa, ristлуу koht (pr croupe)
- laugand** [-i] *m v.* laugas
- laugas** [-ka] — veelomp (soos)
- lauk** [-ga] — üks söödav taim (Lauch)
- lauk** [-gu] — valge täpp veise otsaesisel; juuste kahele poole kamming otsaesisel
- laum** [-a] *se* — kari, hulk; **-uti** *e* — karjakaupa
- laupima** [-bin] *ke* — sõna kuulma
- lausa** — selge, ilmne, avalik; selgesti, ilmselt, lahti; **-line** — lausk, lahtine; **-ndik** — lausk legendik, lausk maakoht
- lausk** [-a] — mitte-järsk, vähe kallakas (отлогий)
- lausung** [-u e. -i] *se* — arvamise-avaldus, hindav otsus
- lava** — saunalava; näitelava; **-stama** — näitelavale säädma, instseneerima; **-stus** — näitelavale-sääd

lea v. liga; -stama se — liga-seks, roojaseks, mäördunuks tegema

lebama *ms* — lamama, puhkama

lebe [-da] *m* — mahe, pehme (ilm)

lebima *m* — tasa puhuma, lehvitelema

lebu se — lamamine, puhkamine, rahu, liikumata olek

lee — tuhakolle (ahju ees); tulease

leeb|e *m* — mahe, pehme (ilm, valu); -ima — tasaseks, mahe-daks jääma

leede [-te] *m* — liivane mere-rand, liivaseljandik

leederpuu — sulgede moodi lehtedega ja valgete õitega põõsaspuu, majade läheduses, marjad mustad (Holunder, бузина, sambucus nigra; kusla-puulised, caprifoliaceae)

leelis v. lehelis

leelutama — laulma (rahva-laulu viisil); lõõritades, sõna-deta laulma; laulvalt lugema

leeme|ndama, -tama — vede-likukorruga kaetud, märg, niiske olema: „nägu leemen-dab higist, laud leemendab ymberlâind supist“

leenutama *m* — mahendama, vaigistama

leepima [-bin], *m* — lihvima, ihuma, poleerima

lees [lee, leet, leede] v. lee

leesik [-a], -kas v. leisik

leesikas — üks põõsasrohi pu-naste marjadega, liivasel pin-

nal ja okaspuumetsades (Sand-beere, толокнянка; arctosta-phylos; kanarbikulised, eri-caceae)

leespütik [-e] v. putk.

leesmaa *m* — liivane madalik

leetpõõsas — kollaste õitega põõsasrohi, kuivis kiviseis pai-gus (Ginster, дрок, genista; liblikõielised, leguminosae)

leetselg *m* — madal liivaselg meres

leevendama *msu* — mahen-dama, pehmendama

leevikene — talv-laululind, pu-nase kõhuga (Dompfaff, сниг-гирь, pyrnhula vulgaris)

lehekuu — mai

lehelis [-e] — vedelik, kuhu mingit keemilist ainet, eriti kaalit, ka tuhka leotet (Lauge, щелок).

leib|uma [-vun] se — (leiba) tegema, sõtkuma, kypsetama; ta leibus leiva sisse kivi; -ur se — leivakypsetaja, pagar

leidis [-e] — leiupalk

leiendama *m* — leigemaks tegema

leisik [-a e. -u] — pool puuda (20 naela)

leitsak [-u], leitse — (soe) aur, suits; hinge aur; aurune lämmatav, halvalõhnaline õhk

leivastama *m* — (leiba) sõõma, toitu võtma

lekatama *m. pt* — kõvasti naerma

lell [-e] — isavend

lelu se — mänguasi, mängukann

- lemb** [lemme, *part.* lembe] *se* — hellus, arm; armastus (meeste- ja naisterahva vahel)
- lem|be** *se* — mahe, hell, lahke, armas; **-bima** [lemmin] *se pt* — (hellasti) armastama (teist sugupoolt)
- leml** [-e], ka vesilääts — vee-pinnal hulgana ujuv pisikese lehega taim, seda vahel rohelisena vaibana kattes (Wasserlinse, ряска, lemna minor)
- lemm** [-e] *m* — kiud, libl, helve; lina on lemmel — kui koor kiududena lahti tuleb
- lemm** [-i] — raudplatt, raudklamber (adral, tiislil)
- lemmalms** [-a], ka leppmalts — pika sõlmelise varrega ja kollaste õitega taim, niiskeis paigus (wilde Balsamine, недотрога, impatiens nolitan-gere; lemmalmsalised, balsaminaceae)
- lemme|ndama**, **-tama** *mu* — kiuliseks olema kulund, narmendama, liblendama; peent helbelist lund sadama: ,lemmendab lund‘
- lemmik** [-u] *su* — armualune, pailaps (Liebling, любимец); see on ta lemmikluuletaja — ta kõige armsam luuletaja
- lemu** *se* — lõhn, lehk (kangem, isesugune); **-ma** *se* — kangesti lõhnama
- lengid** — akna avaust umbritsevad palkraamid (millede vahele pärisraamid paigutatakse)
- lennuk** [-i] — lennumasin; L. — laeva nimi, millega Kalevi-poeg põhja piirile sõitis; **-as dsu** — täis hoogu, vaimustust (schwungvoll)
- lentsima** *mu* — hulkuma, vantsima
- lepa|lind** — väike hall lind (Gartenrotschwanz, горихвостка садовая, rusicilla phoenicura); **-triinu** — väike ymarlapergune punane lendav putukas, 7 musta täppi seljal (Marienkäfer, божья коровка, coccinella)
- lesemed** *m* — kaunad, kestad
- lest** [-a] — 1. õhuke, lai, lehtaoline asi, ka lai koor, kest; 2. üks kala, kammeljas (v.); 3. väike söödik-putukas, kes end naha kylge puurib (Milbe, клещ, acarus)
- letk** [-a e. -u], **-ama** *se* v. lätk, **-ama**
- letukas** *se*: tydrucku-l. — *fam.* väike tydruck, plikakene
- leppmalts** [-a] v. lemmalms
- levi|ma** *se* — laiiali laguma; **-tama** *se* — laiiali laotama
- liba|htama** e. **-stama** — järsku libisema
- libu** — myyday, liiderlik naisterahvas, lõbutydruck
- lidra** *m* — 1. lobiseja naisterahvas; 2. v. lidri; **-ma** *m* v. lidrima
- lidri** *m* — miski vedel kliistri-taoline lima, pudi, pori; **-ma** *m* — lidriseks tegema; midagi pehmet, vedelat sööma

- (kusjuures huuled lidriseks saavad); toitu ainult päält natuke sööma ja nii teistele kõlbmatumaks tegema
- lidu** — (millegi vastu) maha, maa vastu kokkusurutud seisend, olek: lidus olema, lidusse e. littu lööma; ,juuksed on lidus' — päänaha vastu surutud (pysti või kohevel oleva vastavad); samuti: kõrvad, suled lidus, ta hoidis endast lidus maas; **-kil** v. lidus
- liduma** *m* — kergejalgselt nobedasti jooksmata
- liga** [lea] *se* — mustus, pori (Schmutz); **-ne** *se* — määratud, must (schmutzig); ,l. pesu'; **-stama** *se* — määrdukuks tegema, poristama (beschmutzen)
- lige** [-da] — määrg, määrgast nõretav; **-määrg** — läbimäärg, nõretavmäärg
- ligimaile** *mse* — ligidalle, peaaegu; ,sinna on l. 2 versta'; ,ligimaile' asemel tarvitatakse ses tähenduses ka ,ligemale', mis on eelmisest väärmõistmise läbi moonutatud
- lihk** [-hu] *m* — libisemine, libin; **-uma** *m* — libisemata
- lihtima** [-hin] *m* — siledaks tegema (kangast); korraldama tasandama, yhte sobitama
- lihu**ma *msu* — lihavaks, paksuks minema; **-tama** *e* — nuumama
- lihvima** — siledaks hõõrumata, ihumata
- liibuma** *ke* — end suruma millegi või kellegi vastu (sich anschmiegen)
- liidus** [-se e. -kse] — liitekoht (Fuge); ,liidu(k)seist lahti tulema'
- liiga(h)tama** *m* — järsku liikuma, liigutama
- liige** [-ke] *pt* — liikumine, liigutus (mitte vahetada sõnaga ,liige', gen. ,liikme'); **-ndama** *e* — osadeks, liigeteks jaotama, lahutama (zergliedern, расчленять; v. ka jäsendama)
- liignema** *dse* — yleliigne olema yle jäämata: ,ostan, kui raha liigneb'
- liimerdama** *m* — virvendama.
- liimu**kas *m* — vihmuss (lumbicus terrestris)
- liipama** [-bata], **-ima** [-bin] *m* — (nuga) ihumata
- liiper** [-pri] — raudtee põikpakk (nende pääle pannakse roopad)
- liipstok** [-i] v. leesputk
- liir** [-u] *m* — lõõrimine, triller
- liisuma** *m* — kauasest seisemisest maitset kaotama (toit), ära hingama (õlut, viini; verschalen)
- liiv** [-i] — võrkkott, käsivõrk kalapyüdmiseks
- liivatee** v. tyymian
- lillakas** — üks vabarna taoline mari ja seda kasvatav taim (Steinbeere, костянка, rubus saxatilis)
- lillik** [-u] *m* — koht, kus lilli kasvab, lilleaed

- lima** — ila- või liimi-, kliistri-
taoline vedelik; vedel kleep-
jas porikord; **-ma** *m* — lima-
seks tegema, ära määrima;
piltl. vedelasti, halvasti töö-
tama ja seega ainult töö ära
rikkuma; ,ta ei oska seda,
muidu ainult limab töö ära;
kui sööd, siis söö, aga ära
lima toitu‘
- limulised** — pehmed, luudeta
kehaga loomad, molluskid
- linalind** — üks talvlind (Flachs-
fink, чечетка, acanthis linaria)
- linask** [-i] — üks läbisegi jäla-
pikkune maitsva lihaga jõe- ja
järvekala (Schleie, линь, tinca
vulgaris; karplased, cypri-
nidae)
- linavästri** [-u] — varblase sugu
laululind, selg hall, kõht valge,
kevade kuulutaja (Bachstelze,
трясогузка, motacilla alba)
- ling** [-u] — kiviviskamise pael;
kõrvad lingus — kõrvad tagasi
aetud (hobustel, kui nad vihased)
- linik** [-u] — linane rätik, pää-
käte, loor; abielunaiste pää-
kate vanasti: **-pää** *pt.* —
abielus naine
- linnas** [-se, -kse], haril. mitm.
linnaksed — pool-idanema
minna lastud odraivad, millest
õlut pruulitakse
- linnupete** [-tte] — esimene
hommikueine
- linnus** [-e] — vana muinas-
eestlaste kindlus (muldvalliga
ymbritset)
- linutama** *m. van.* — pruudile,
noorele naisele tanu (linikut)
pähe panema; linade yles-
ostmiseks ymber sõitma
- lipard** *m* — kergats isik
- lips** [-u] *m* — paks koht, tutt
(lõngas)
- liputis** *m* v. trikkel
- lirgand** [-i] *m* — alp, kergats
tydruk
- lirva** (II vl.) — kergemeelne,
liiderlik tydruk, naisterahvas;
v. lirgand
- lita** — emane koer; liiderlik
naisterahvas
- litrama** [-drata] *m* — lobisema
- litter** [-tri] — metallileheke,
väike metallraha; **-hein** —
väikeste sydamekujuliste kau-
nakestega umbrohi (Heller-
kraut, ярутка, thlaspi; rist-
õielised, cruciferae)
- littu** — lidusse (v. lidu)
- liud** [liua] — suur taldrik
- liusk** [-sa e. -su] — viltune,
kallakas (pind); **-ama** [-sata]
— libisema; **-amisi** — liba-
misi, libisedes; kallakalt
- lobe** [-da] — lodev, mitte-tihe;
,rattarummu auk on lobedaks
kulund‘
- lobjak** [-u] — sula lumi
- lobu, -dik, -sk** [-i] — *põlgl.*
suur maja myrakas (eriti vana,
kõlbmata, vrd. logu, logudik, loks)
- lodakil** *m* — lõdvasti, lode-
vasti (rippudes); lotendavalt,
ripakil
- lodima** — (laisalt, tööta) ymber
luusima

lodjapuu v. **loidap**

lodu: kana on lodus, s. o. tiivad lõdvasti ymber või ripakil, suled kohevel, pää sulgedesisse tõmmatud (väsimuse, unisuse, ükskõiksuse, arguse, tagasihoidlikkuse seisend, olek); **-kil** — lodus (v. lodu)

loe [loode, ka: loe] — 1. tõusuvesi, tõus: meri on loel; 2. põhja-lääs

loeng [-u] — ettelugemine leksia; **-t(e)lema su** — yles lugema (перечислять); **-tlus su** — yleslugemine, nimekiri

loga [loa e. loga] *m* — vedel pori (vrd. liiga, läga, lõga)

loge [-da] — lodev, lohakas, korratu

logu, -dik, -sk [-i] — vilets vana maja e. laev (v. ka loks)

lohe, -madu msu — lendav madu

lohm|akas — (suur) kohmakas ja lohakas; **-ama** [-ata] v. lohmima; **-ard** — hoolimatult, kohmakasti ja lohakasti esinev või toimiv isik; **-erdama** — kohmakasti ja hoolimatult esinema või töötama; **-ima** — raskete hoopidega lõõma, peksma: 'lohmisin ta läbi'

loh t [-hu] *msu* — trööst; **-utama u** — trööstima; **-utu u** — trööstitu, trööstimata; **-utus u** — 1. trööstimine, trööst; 2. trööstita olek, trööstitus

loid [loiu] — teojõuetu, tuim, laisk

loidap [-i] — põõsaspuu valgete õitega ja punaste viljadega, vete ääres (Schneeballenbaum, калина, viburnum opulus; kuslapuulised, caprifoliaceae)

loihtima s — esile nõiduma

loil [-u] *m* — yhetooniline laulujoru; **-utama m** — yhetoonilise häälega laulma, jorutama lullutama; sellega uinutama

loimama [-ata] v. loivama

loimuma se — leegitsema, leegitsedes, põlema

loine se — parasiit, parasitaarne; v. lois-

lois- *se* yhend. sõn. — parasitaarne: loiselajas, loistaim

loisk [-su] *m* — pehme, sulapoolne

lois(k)e se — (lainete) sulin, laksumine **-kuma se** — laksuma, sulisema (lained)

loist|e se — hiilgus, läik; **-ma** [-tab] *se* — hiilgama, läikima

loits [-u] *se* — nõidumissõna, -laul; **-ima se** — sõnadega nõiduma

loiv [-a] *se* — mitte järsusti, vaid pikkamisi kallakas, lausk

loivama [-ata] *m* — pikkamisi, laisasti käima

lokerdama m — lahtisena logisevalt liikuma, näit. halba teed vankriga käies

lokkama [-kata] — lopsakasti, toredasti kasvama

loks [-u] — vilets (vana) maja, laev, masin, riist jne.

lokulaud m — laud, mille pihta koputades signaali anti

- lokuti** [-ti e. -time] — alla-ripnev asi (tutt, kukehabe, skrootum)
- lomberdama** — longates, vaevaliselt kõndima
- lomm** [-i] — raske hoop; sellest tulnud lohk või kyhm, mõlk (plekkastjas); **-ima** — raskete hoopidega lööma, muhklikuks, lohklikuks lööma, ära mõlkima, lossi lööma (näit. plekkastjast)
- lompama** [-mbata] *m* — lonkama, lompsuma
- lompsuma** *m* — liikudes lompsivat häält tegema, näit. kingad, kalossid, kui nad liig suured on: 'kingad lompsivad jalas'
- longerdama** *m* — longates kõndima, lohakalt, laisasti kõndima
- longu** — lõdvaks, lõdvasti ripnevasse seisendisse, olekusse (laskma) julguse või lootuse kaotamise tundemärgina (kõravad longu'); hooletusse (jätma);
- longus** olema — lõdvasti ripnevas olekus
- lonkina** [-gin] *m* — laisasti, lodevasti, pikkamisi käima, hulkuma: ymber l.
- lontima** [-din] *m* — laisasti, pikkamisi kõndima
- loobuma** *ms* — taganema, lahkuma, ära ytlema (ettevõtetest, kasust, usust, abstenen, verzichten, отрекаться); **-umus** *ms* — taganemine, lahtiytlemine; **-ur** *e* — taganeja, apostaat, renegaat
- loode** II v. [-de III v.] — seemnest idanend idu, embryo (Keimling, зародыш)
- lood** [loo] — lage paepäälne maa-ala; väike saar, laid (metsata)
- loode** — põhja-lääs
- loog** [loo] — mahaniidetud hein; loogu võtma — mahaniidetud heina kokku riisuma
- looja** [k [-u] *u* — loojaminek; **-ma**, **-nema** — looja minema
- lool** [-a] *mse* — koobas
- looldasa** *m. pt* — arvu poolest
- looming** [-i, -u] *u* — kunstiline loomine, loodud kunstteos (творчество, творение)
- loond** [-nu] *ms. pt* — loodus, loomus
- loopama** [-bata] *m* — lonkama
- loperdama** — lohakasti ja hoolimata töötama, tegema: 'kes on selle kokku loperdand'; **-gune** — mitte-yhetasane, mitte-sile, eriti mitte-reegli-päraselt ymar või sümmeetriline, vaid viltune, muhklik, ebareegli-pärane, ebasümmeetriline
- lorask** [-i] — lobiseja, lori kõneleja, tyhine inimene
- loru** — lori; loriseja, lobiseja; oskamatu, rumal, saamatu isik; **-tama** — viivitama, aega viitma, laisklema
- loov** [-i] — laeva käänanag (loovimisel, laveerimisel); loovi lööma — käänanaguid tegema (kala ujudes); **-ima** — laveerima, ristlema, vinga-vānga purjetama

- loovutama** *su* — (vabatahtlikult) käest ära andma, teisele jätma (õigust, kohta, asja, abtreiten, übergeben, уступить)
- losa** *m* — mingi vana kõlbmatu tykk, asi, lohisev asi: saba losa
- loss** [-i] — suur tore herras-ehtus (vanasti yhtlasi kindlus; Schloss, замо́к)
- loss** [-i, hv. -u]: lossi — lõõma, suruma, muljuma, näit. kybarat — kokku, sisse lõõma, litsuma jne.; lossis — kokkupigistet, -vajund (pääl lasuva raskuse mõjul), *ka pittl.*
- lossakil** *m* — maas kykakil, suled laiaili (nagu kanal)
- lossima, -itama** — lossi lõõma, lossi litsuma
- lossutama** — meha kykitama, kykakil maas olema, suled laiaili (nagu kana)
- luberik** *m* — (ebareeglikord-selt) mitmenurgeline ja -tahu-line
- lubikas** — üks heinrohi, mille yksiku varre otsas sinakas pää (Seslerie, сеслерія, sesleria caerulea; kõrrelised, gramineae)
- ludu** v. lodu
- luga** [loa] — umbes jala kõrgune kõva varrega soorohi vesiseis soisis paigus (Simse, ситник, juncus; lõikheinalised, cyperaceae)
- lugemik** — lugemisraamat, krestomaatia
- luht** [-ha] — madal kalda-äärne heinamaa (mis tõusuvee ajal yle ujutetakse); **-ama** [-hata] — lainetavalt voogama (rohi, viljaväli), lõpsakasti kasvama
- luide** [-te] *m* — liivane kalda-lagendik, madal liivane rand, dyyn
- luiguma** *m* — tasakesti libi-sema, liuguma
- luikama** [-gata] — valju, kõlavat, läbilõikavat häält tegema (uludes, nuttes)
- luilutama** *m* — tasase laul-mise taoliselt häälitsema, vilis-tama (eriti üks lind tauss)
- luipa** *m* — põiki
- luituma** — värsket värvi, välja-nagemist kaotama, pleekima, kahvatumaks, kulunuks, vana-nenuks jääma
- luka** [lukme] *m* — mingi riista hammas, väljaulatav osa (näit. veskil see puu, mis ratta või värtna vastu lõgiseb)
- lullitama, -utama** *m* — uinu-tama häälega, lauluga magama uinutama (einlullen)
- lumikelluke** — valgete õitega varakevade lill (Schneeglöckchen, подснежник, galanthus nivalis; amaryllilised, amaryllidaceae)
- lumm** [-a, -u] *m* — nõidus; nõiutud olek; **-ama** [-ata] *msu* — ära nõiduma
- lumme** [lumbe] *se* v. vesiroos
- lumma** *mse* — nõiutud saama; **-us** *mse* — nõiutud olek, nõidus, illusioon

- lunad** *m* — lunastusraha, -maks
lunima *mu* — nuruvalt, andlikult, päälekäivalt paluma
luste, lustjas — üks viljapääde moodi päädega umbrohi, vilja seas kasvav (Trespè, костер, bromus; kõrelised, gramineae)
luts [-u] — üks mageda vee kala, libeda kehaga (Quappe, налим, lota vulgaris; lutsu (e. lesta) lööma e. viskama — veest välja hyppama (nagu kala, kivi); lutsu viskama — laperguse kiviga vastu veepinda viskama, nii et kivi mitu korda yles põrkab
lutsima, -utama *m* — lutti, piipu imema
lutt [-i] *m* — lapse imemiskummi (mille läbi piima imeb)
lut [-u] *m* — (puukoorest) karjase-sarv (millega puhutakse); -**utama** *m* — luttu puhuma
luuderohi — üks vääntaim (Eрheu, плющ, heder helix)
luukama [-gata] *m* — lonkama
luul [-u] *mse. pt* — arvamine, ettekujutus (Wahn; see on paljas tyhi luul'); -**kujutus** *e* — arvamine, ettekujutus, mis tõele ei vasta (Wahnvorstellung); -**ma** [-len] *msu. pt* — arvama, ette kujutama
luup [-bi] — suur paat
läbema — aja poolest jõudma, aega võtma, kärsima: ta ei läbend seda teha' — ei olnud, ei võtnud aega, ei kärsind seda teha; -**ta, -tu** — kärsitu, rattav
läbistama *u* — läbi tungima, läbi pistma
läga *m* — vedel pori, vastik kleepjas vedelik
lähte|koht, -punkt *s* — väljaminekukoht (Ausgangspunkt, исходная точка)
läigatama — järsku läikima (v.)
läikima [-gib] — 1. vankuma, liikuma (eriti vedelik): minnes läikis kausist piima natuke maha'; syda läigib — pööratab; 2. hiilgama
läitma [-dan] *m* — kumama, paistma, läikima; syytama
läja *se* — lasu, hunnik
läki — mingem, lähme!
läkiläki — kõrvalappidega talvmyts
läll [-e] *m. pt* — lill
lämbe *e* — (hauduv, lämmitav) soe
lämme, lämmi *v.* lämbe
lämp [-mbi] *m* — viltu, kõverasti kasvand; -**ama** *m* — raskelt, longates käima; -**jalg** *m* — kõvera paksu viltu jalaga või jalgadega isik, lonkaja
läng|akil — poolviltu, ymberkukkumisel; -**ruut** [-du] — romb; -**u** — poolviltu, ymber kukkuvasse seisendisse (vajuma); **längus** — viltuses seisendis (olema)
läpp [läpa] *se* — allarippuv ots, kella „keel“
läte [-tte] *pt* — allik
lätk [-a e. -u] *se* — hoop piitsaga või lapiti käega;

- ama [-ata] *se* — piitsaga või lapiti käega lõõma (nii et laksub)
- lääg|e — oma maitse kaotand, vastumeelt maitsetu (ei soolane, ei hapu), maitsetu-mage, lahja, näit. lahtiselt seisnud ärahingand õlut (*pr* fade);
- us — lääge olek
- lääp|ama [-bata] *m* — lonkama; -jalg *m* — vigase jalaga, lonkaja
- lääs [lääne, läänt, läände] — õhtupoolne taevakaar (West, запад)
- lõdi — lõrts, märg lumi
- lõga — vastik veniv, kliistri-taoline vedelik (näit. tatt, vedel mäda)
- lõmakil *v.* lymakil
- lõmitama — lidukil maas olema; eriti piltl.: kellegi ees orjameelselt roomama
- lõssi, lõssis *v.* lossi, lossis
- lõõberdama *m* — longates, jalgu järele vedades kõndima
- lõõbima, -uma — yles, välja lõõma, nähtavalle tulema (haigus)
- lõõper [-pri] *m. van.* — kiirjooksja
- lõöv [-i] — vilets ytt, väike kuur; telliskivi põletamise kuur
- lõvdard [-i] *e* — lõdv, iseloomuta, naisestund isik
- lõgemed *m* — pehmed kohad lapse pääl
- lõhang [-u] — lõhe, pragu
- lõhi [lõhe, lõht] — röövkala, punase lihaga (Lachs, лосось, salmo salar)
- lõhm|akas *v.* lohmakas; -erdama *v.* lohmerdama
- lõhmus *v.* pärn
- lõhustik — mäelõhe, järsk org.
- lõhvard [-i] *m* — kohmakas, harimata, jõhker inimene, kes ei oska end hästi ylal pidada;
- erdama *m* — elavalt, aga kohmakalt, jõhkraasti, harimatult esinema, lobisema
- lõikhein — vesiseis paigus kasvav rohi terava lõikava varrega (Riedgras, сыть, cyperus; lõikheinälised, cyperaceae; sellest liigist ka tarn *e.* puik)
- lõikusekuu — august
- lõim [-e], -õ [-e] — kanga niidid (kangaspuul horisontaalsed, millest niied vertikaalselt läbi käivad);
- leivalõime — kynna, kus leiva tainas valmis sõtkutakse
- lõit [-du] *m* — loit, leek
- lõiv [-u] *m* — maks (millegi päält, Steuer, Zins, пошлина)
- lõkats [-i] — liikuv, lõgisev asi: puust karjakell; lõgistipuu (veskis); vana lõgisev nuga või mingi vana kulund riist (sõimusõnana) kergats, väärtuseta inimene.
- lõkerdama *m* — palju naerma
- lõke [-kke] — väike leegitsev tuli; -ndama — leegitsema; palged lõkendavad — leegitsevad, punavad
- lõmm [-u] — puupakk (eriti millest piirgusid lõhutakse)
- lõmmuleht *m v.* vesiroos

- lõmpsima** — lõmpsivat, kõmp-sivat häält tegema, uks näit., mis tugevasti kinni tõmma-takse
- lõokannus** — purpuriste kobaras õitega metsalill, lehtmetsades, põõsaste vahel (Lerchen-sporn, хохлатка, corydalis; punandilised, fumariaceae); -silm, ka meelislill, v. hānisilm
- lõpe** [-ppe] — madal merekoht, madal rand; väike, varjuline merelaht
- lõpus** [-se, -kse] — kala hingamisorgaan
- lõsitama** *m* — vedelema, laisalt lamama
- lõsn** [-a] *m* — (rehetoas) pikuti-palk (mis parsi kannab)
- lõugas** [-ka] — ahju suu ees olev tuha-ase, kivist veerega ymbritset
- lõugutama** — (linakõrsi) purustama sellekohase riistaga (et nõnda kiudusid koorest vabastada); -ti [-ti, *pt* -time] — linakõrte purustamise riist
- lõuk** [-gu] v. lõuguti
- lõust** [-a] *mu* — näomoonutus, grimass, veider, koletuslik nägu (Fratze)
- lõõm** [-a] — suur, kange leegitsev tuli; -ama [-ata] — kangesti, tulisesti leegitsedes põlema
- lõõg** [lõa] — kõis, millega loom kinni seotakse, et ta ainult teatud kaugusesse saab minna; ta l. on täis — ta mõõt on täis, ta on oma karistuse teenind
- lõõp** [-bi] — alpija, affekteerija; -ima [-bin] — alpima, affekteerima, vigurdama
- lõõr** [-i] — toru, rõõr
- lõõsk** [-sa] — suur, kange tuleleek; -ama [-sata] — kangesti leegitsema
- lõõtsakil** — kõhuli maas
- lõvi** [-e] *mse. pt* — auk, pragu
- lydi** — pähkla, tõru kest, kaun; -ma — (pähklaid, tõrusid) kestadest, kõludest vabastama, puhastama
- lyhi**-(aegne, -nägin) *u* — lyhikese (aegne, nägemisega)
- lyht** [-hi] *m. pt* — latern, tungal
- lykkima** — ritta ajama helmi, (lõnga varda otsa); edesi nihkuma
- lyli** — (keti) rõngas; (selgroo, sabaluu) liikme osa (Wirbel, зверо)
- lyll** [-i] *m. pt* — võllas
- lym|akil** *m* — madalasse maa vastu surutud olekus, lidukil; -ama, -erdma *m* — lidukil maas olema; -itama *m* v. lymerdama ja lõmitama
- lyngi** — viltu
- lynk** [-nga] *se* — auk, mulk, vahelejäänd puudev koht (Lücke, пробѣл); -lik *se* — niisugune, mil on puudevaid kohti (lückenhaft)
- lysi** [lõe, lytt; mitm. gen. lyte, part. lysi] — käepide vikativarrel kyljes; vikativars ise
- lyys** [-i] — vesivärv, veesulg

M.

maabuma *e* — maale tulema (laevalt või õhulaevalt, *sk* landen)

maaduma *su* — 1. maaks, mullaks muutuma; seisnud, repetand maiku omandama; 2. v. maabuma

maage [-ke] — roostene soovesi

maajalg — roomava varre ja siniste õitega umbrohi, seinde ääres, põõsaste vahel (Gundermann, бурда, glechoma hederacea; huulõielised, labiatae)

maarjahein — hää lõhnaline kollaste õitega madal heinrohi (Ruchgras, желтоцвѣт, anthoxanthum odoratum; kõrrelised, gramineae); **-lill** v. kirikakar; **-lepp** — pika varre ja viljapää kujuliselt kobaras kollaste õitega taim, kuivis paigus, põldude ääres (Odermenning, репейник, agrimonia eupatoria; roosõielised, rosaceae)

maasapp — mõru rohttaim jalakõrguse varre ja roosade õitega kroonikujulises kobaras, aasadel (Tausendgüldenkraut, золототысячник, erythraea centaurium; emajuurelised, gentianaceae); **-stik** — maa koht (Landschaft); **-vits** [-a] — 1. must m. — madala harulise varrega kihvtine umbrohi, pisikesed valged õied, marjad rohelised, pärast mus-

tad, aedades, teede ääres, prygi-hunnikuil (schwarzer Nachtschatten, черный паслен, solanum nigrum); 2. päris m. (ka soolikarohi) — õige pika, aga nõrga varrega, seepärast teiste põõsaste vahel ja sees kasvav põõsasrohi, mõru maigu, violettide õite, pikerguste punaste marjadega (Bittersüss, сладкогорький паслен, solanum dulcamara; mõlemad mugulalised, solanaceae)

madar [-a] — lyhivarreline rohi, mille kyljes väikesi tähekuju lisi lehekobaraid ja mille yle mist otsa mööda peeni valgeid või kollakaid õiekobaraid, väljadel, teede ääres (Labkraut, подмаренник, galium (mollugo ja verum); madaralised, rubiaceae)

made [-me]. haril. mitm. **made-mød** *m* — purre, põikpuu yle kraavi või oja

madjakas *m* — malk, vemmal

magun [-a] — kõrge varrega taim (Mohn, мак, papaver), mille otsas üks suur õis, tulipunane (kukemagun, kuke lokut, Klatschmohn, papaver Rhoëas, umbrohi põllul vilja seas) või roosa (aedmagun, Schlafmohn, p. somniferum, mille mahlast oopiumi valmis tetakse); magunalised, papaveraceae)

mahlakuu *m. pt* — aprill

mahtima [-hin] *mse* — mahti, võimalust leidma; võima, tohtima

mahutu *mu* — määratu (mis kuhugi ei mahu): mahutu suur

maikelluke (ka piibelegt, villvallikas) — hää lõhnaline kevadlill, kahe pikerguse juurlehe vahel lyhike õrn vars, mille yht kylge pidi ripub rida kellukeste taolisi valgeid õiekeksi (Maiglöckchen, ландыш, convallaria majalis; liilialised, liliaceae)

mailane — madalakasvuline lill karvaste varte ja lehtedega ning väikeste siniste õitega (Ehrenpreis, вероника, veronica; mailaselised, scrophulariaceae)

maim [-u] — väike kala, kalapoeg; *pittl.* väike laps; **-uke(ne)** — pisike laps, tillukene (lapse meelitussõnana)

maine [-se] — maapäälne

mainima *e* — nimetama (erwähnen, упоминать)

mait [-da] *m* — raibe

majajas, majav [-a] — v. kobras

majak [-a], **-kas** — tuletorn

majutama *se* — elukorterisse paigutama (einquartieren)

makk [-ki] *m* — verivorst, mauk

maksarohi v. hädallill; 2. sinilill

malakas *m* — malk, vemmäl

malev [-a] — sõjavägi (muinas-eestlasil)

mald [-llu] *m* — meelerahu, pysivus; läbemus; **-ama** [-llata]

ms — kärsima, läbema, pyssima; **-iline** *se* — parajusmeelne, meelerahuline, mõõdukas

mallis [-a] *m* — meelerahuline, järeleandlik, mahe

malt [-di] *mse* — meelerahu, tagasihoidlikkus, ägeduse eest hoidmine

malts [-a] — aedades ja põldudel kasvav umbrohi reseeda taoliste õite ja mahlakate lehtedega (Melde, лебеда, atriplex; maltsalised, chenopodiaceae); **-jas** — lopsakaslihav ja seetõttu kergesti murduv

mamm [-u] — (laste keeles) mari, hernes, komvek

man *m. pt* — juures

manala *s* — all-ilm, surnute riik

manama *ms* — ära vanduma; esile *m. s* — (nõiduse väel) esile kutsuma

manguma — pääleajavalt paluma, nuruma

manner [-ndre] — kindelmaa, maisamaa, kontinent

mannetu — väeti, jõuetu

mant *m. pt* — juurest

manu *m. ps* — juure; **-ksed** [-ste] *m* — juurelisatavad asjad, ained (Zutaten)

¹ **maokas** — suure maoga, kõhukas

² **maokas** — maitsev

maol/dama *m* — maoli, kõhuli lamama; **-i** — kõhuli

maotu — maitsetu

- marask** v. marrask
- mardik** [-a], -as — sitika tõugu väike kahjulik putukas: õna-mardikas, nisu-m.
- maran** [-a] — sörmeliste või sõnajala taoliste lehtedegarohi; neid mitu liiki, üks on hanijalg (v.) (Fingerkraut, лопчатка, potentilla; roosõielised, rosaceae)
- mardus** — surmaeelne nähtus, viirastus; pahakuulutav märk; õnnetusvaim
- markama** [-gata] *m. pt* — mõõtmata
- marras** [-rda] *m* — mädand, muhe
- mar(r)ask** [-i] — päälisnahk; löi sõrmed mar(r)askile, s. o. nii et päälisnahk, päälmine nahakord ära hõõrdus; -stama — marraskille ryystama või lõõma
- maru**/ma, -tsema — marune, pöörane olema, määratsema
- masa** — väike, lyhike, eriti yhend.: masajalgne
- masend**/ama *su* — (maha) rõhuma (eriti hingeliselt), deprimeerima; -us *msu* — rõhutatud olek, depressioon
- massakas** — vastik putukas
- matar** [-tra] *m* — jäme kepp, kaigas
- matk** [-a] *msu. fam.* — reis [-i] -ama *ms fam.* — reisima, rändama
- matkima** *se* — järele tegema, ahvima
- mauk** [-gu] — (suur) vorst
- meel** (ka: *se*) — tahtmine, soov, lust: kui meel sinna minna — kui tahtmine, soov, (kui tahetakse) sinna minna; -dumase — meeldimust leidma (*pr se plaire*): ta meeldus sellesse elusse' — ta leidis sellest maitset, meeldimust, ta hakkas seda elu armastama
- meele**/ldi *mu* — hää meelega; -stama — meelte kaudu vastu võtma (*perzipieren, воспринимать*)
- meelikas** *m. pt* — meelepärane
- meelima** *m* v. meelitsema
- meelisk**(e)lema *pt* — järele mõtlema, meelt mõlgutama
- meelislill** v. lõosilm
- meelitsema** *m* — hää meelega soovima, ihkama, kavatsema (*midagi teha, kuhugi minna*)
- meel**/us [-lsa] *se* — meelega järele olev, meeldiv; -sasti *se* — hää meelega
- meere** [-rme e. -rde] *m* — veer, äär; võõt, joon, triip
- meeskond** — meeste kogu, kõik mingis töös (eriti laeval) olevad mehed (*Mannschaft, экипаж*)
- mehestik** v. meeskond
- mehitama** *su* — meestega varustama, mehi pääle panema
- mehitsehein** v. tyymian
- meigas** [-ka] — liik metstuve, sinikashall (*Holztaube, columba oenas*)
- meikuu** *m. pt* — maikuu
- meldima** [-llin] — teatama, teada andma
- melekas** v. meigas
- melle** [-lde], -ing *sk. e* — teada-anne

menest|uma sehr — korda minema; hää kordamineku osaks saama; edenema, kosuma; **-us sehr** — hää kordaminek, edu (Erfolg, успех)
mene|t(e)lema [-tella] *se?* — teguviisi tarvitama, talitama (verfahren); **-tlus se?** — teguviis, talitus
ment [-di] — veeäärseis ja niiskeis paigus kasvav ja isesuguse lõhnaga taim, roosakad õied pikerguste kobaratena varre ja selle harude otsas, mitu varieteeti: põld-m., vesim., eriti pipar-m., (Minze, мята, mentha; huulõielised, labiatae)
menu mu — kisa, lärm, sekeldus
mesikas — aasadel ja teede ääres kasvav rohttaim, vars pikk, kollaseil pikis kobarais õitel iseäraline lõhn (Steinklee, донник, melilotus officinalis; liblikõielised, leguminosae)
meski — käimata õlle vedelik (kus pole veel humalaid sees)
mest [-i] — selts, liik, kompanii, kild
mestma [-stan] *mse* — ära hukkama, tapma (казнить)
metsast|ama se — jahti pidama, kyttimea; **-us se** — jahipidamine
metshumur [-a] v. metspipar
metsis [-e] v. mõtus
metsistuma — metsaseks, metsikuks, harimatumaks minema
mets|pipar [-pra] — neerukujuliste lehtedega taim, kamp-

veri haisu ja pipra maiguga, lehtmetsades (Haselwurz, копытенъ, asarum europaeum); ka metshumur e. varsakabi
mets|rees [-i] — vesi- ja sootaim pika värrega ja pisikeste punakasvalgete õitega (Froschlöffel, частуха, alisma plantago; metsreesilised, alismataceae); **-vits** [-a] — niiske maa taim pika varrega, mille otsas kobar kollaseid õisi, vete ääres, eriti pajude ümber (Weiderich, вербейник, lysimachia vulgaris; esikulised, primulaceae)
mihklikuu -- september
miil [-i] — söepõletamise kuhi, ahi e. auk; **-ima** — sytt põletama; ahi miilib — põleb kõrge kuumusega
millimalikas (ka: meriseen) — lahtitõstetud vihmavarju taolise kujuga ja syldi taoliselt läbipaistev merielukas, yle jala läbi mõõta (Ohrenqualle, медуза аврелия, aurelia aurita)
milline mu — missugune
minetama msu — kaotama, ilma jääma
mist e. pt — millest
mitme|sti e — mitu korda; **-ti** — mitmet pidi, mitmes suhtes
mitusetu [mitmesetme] *m* — kõigesugune
mokeldama — huuli liigutama; kinniste huuldega sööma
molgus e. molkus — lollakalt vahtiv ja kohmakas, kohmetu isik

- molu** — rumal, lollakas, inetu nägu
- moodustama** *s* — tegema, synnitama (bilden, образовывать): see moodustab erandi, enamuse jne.; **-uma** *s* — kujunema; **-us** *s* — kujunend olek, asi, formatsioon
- mookama** [-gata] *se* — moodustama, vormima, välja töötama
- moorputk** [-e] *v.* putk
- mootsik** [-u] *m* — naljakas, veider
- mõrn** [-i] *pr. e* — tume, õudne (düster, мрачный)
- mõrssi** [-rsi] *m* — tusane, pahane inimene, olek; mokad morsis; ta seisab morsis
- muga lema** [-lda] *se* — millegi järele või kohaselt tegema, ymber tegema; **-ndama** *se* — kohaseks tegema (приспособлять); **-nduma**, **-nema** *se* — kohaseks kujunema, kohanema
- mugav** [-a] *su* — kohane, mõnus (bequem, удобный)
- mugul** [-a] — mingisugune väike ymar, maamullas kasvav juurvili, näit. kartul, sibul jne. (Knolle, клубень); muhk, kasvaja, käsna
- muhatama** — kergesti muigama
- muhe** [-da] — kohev, pehme, habras, purunev
- muhelema** [-lda] — naeratelema, muigama (oma ette)
- muhinema** — muhedaks mine-ma, muhedusest lagunema
- ¹ **muie** (genet. sõnast ,muu') — muude
- ² **muie** [muige] — muigamine, naeratus
- muide** [II välde] *ku* — siiski teiselt poolt, päälegi (übrigens, впрочем)
- muigutama** — liigutama (huuli, suud)
- mulje** — muljutud jälg, mõju (Eindruck, впечатлѣние); **-juma** — suruma, litsuma
- mulk** [-gu] — avaus, madal koht, auk aias (läbiminekseks)
- mullikas** — teist aastat vana vasikas, noor veis
- mullistama** *se* — ymber, segi ajama, pahupidi pöörama (*pr* boulevenser); **-us** *se* — ymberajang, revolutsioon (переворот, *pr* bouleversement)
- mullu** — mineval aastal; **-ne** — mineva-aastane
- munuke(ne)** *m* — munakene; paikene, väiksekene (meelitus-sõnana laste kohta)
- mumm** [-u] *m*, haril. kimalane — metsmesilane
- murd** [-rru] — 1. murdmine, murtud olek; 2. murdarv; 3. tihe tunglev hulk (rahvamurd)
- murakas** — vabarna taoline mari (Schellbeere, морошка, rubus chamaemorus)
- mure** [-da] — kergesti koostupdenev, -purunev, muhe; *abstr.* -dus
- murelane** *m* — sipelgas
- murenema** — koostupunema, pudenema, muhenema

- murr|ak** [-u] v. murre 1.; -e [-rde] — 1. v. murd 1; 2. keelemurre, dialekt; 3. talumaja pööningul katuse ääre alune nurk; -us v. murd 1.
- mursk|ama** [-rsata] se — tykkideks, kildudeks purustama; -uma se — tykkideks purunema
- muru** — madal rohi, madala rohuga kaetud maapind; -eit [-de] — üks naismetshaldjas, kelle tytred ilusad haldjaneid; -lauk [-ga] — sibula tõugu taim (Schnittlauch, скорода e. рѣзанец, allium schoenoprasum; liilialised, liliaceae); -muna (ka hootuss *m*) — väikese valge kerakese kujuline seen (bovista), karjamaadel
- muserdama** se — puruks litsuma
- mustand** [-i] e — mustalt kirjutet kirjatöö (черновик)
- musteldama** e — mustlase kombel pääle ajades paluma, saama
- mutk** [-a] se — kõverdus, käänak; -lema [-kelda] se — käänakuid tegema; *piltl.* kavalsi, vigureid tarvitama
- mutt** [-i] — mulla all elav neljalagne loom, umbes kassipoja suurune (Maulwurf, крот, talpa)
- mutukas** *m. pt* — putukas
- mäger** [-gra, -kra], ka määr — väike kiskjas metsloom karutaolise kehakujuga (Dachs, барсык, meles taxus)
- mähk** [-hja e. -ha e. -he]
- ¹ **mälu** — meelepidamine (kõlaliselt halb sõna, mille asemel tuleks uus juursõna luua)
- ² **mälu** *m* — puruks, limaks näritu, lõõdu; mälukspeksma; -ma *m* — puruks, limaks närima, mäletsema; sõna ära *m.* — segaselt häälduma; -stama *m* — limaks litsuma, lõõma (kätt, pääd jne.)
- mälv** [-i] *m* — linnu pugu
- märgiline** se — tähelepanu äratav, imelik, iseäraline
- märss** [-rsi] — puukoorest või nõõrist punutud kott; v. kess
- mässal** *m* — segamini, segaduses, korratuses
- ¹ **määr** [-a] v. mäger
- ² **määr** [-a] — määratud hulk, mõõt, kvantum
- mõga** *m* — mõgin, jutusumin, lärm
- möönd**(**d**)**ma** [-nan, -nsin, -nis, -nda, -nud, -ndud] *su* — järele andma, nõus olema, õigeks tunnistama, lubama (zugeben, допускать); -duma se — järele andma, leppima; ta mööndus ta ettepanekule; -e [-nde], -dus *su* — järeleanne, nõusolek
- mööduma** *u* — mööda minema
- mõhk** [-he] *m* — kynä
- mõhk** [-hu] *m* — muhk; põidla juur
- mõju**r [-i] *u* — mõjuv põhjus, motiiv; -tama *u* — oma mõjuga tegema, synnitama (bewirken); ,olukorra muutus

oli ministeeriumi vahetuse mõjutand'

mõlgastama — poolhapuks (mõlgaks) minema

mõlk [-ga] — piim, mis hakkab hapuks minema

mõlk [-gi] — lohklikuks, kyhmuliseks, viltuseks löödud koht (näit. plekkanuma pinnas); **-ima** [-gin] — lohklikuks, kyhmuliseks, viltuseks lööma, kortsutama; **-uma** — mõlgitud saama

mõlkjas — poolpaks, halvaks minev, äraseisnud (vedelik, piim, õlu)

mõnesti *e* — mõnikord

mõnitama — pilkama, naeruväärseks tegema

mõnnetu *m* v. mannetu

mõra, **mõre** — pragu, lõhe (katlas, kruusis)

mõrd [-rra] — korvisarnane võrk (vitstest või lõngast)

mõrk [-ga] *mu* — mõru, kibe; **-jas** — natuke mõru, kibeda maiguga; karekarvalise varre ja kummelitaoliste kollakate õitega rohttaim, tee ääres, põõsaste vahel (Bitterkraut, горчак, picris hieracioides; korvõielised, compositae)

mõsk [-su] *m. pl* — pesu; **-ma** [-sen, -sin, -sta, -sknud, -stud] *m. pl* — pesema

mõtiske | **lema** *su* — järele mõtlemine, mõtteid mõlgutama; **-lu** *su* — järele mõtlemine, mõtete mõlgutus, unistus, meditatsioon

mõõl [-a] — pika varre ja kollaste õitega umbrohi, aia ääres ja põõsaste vahel (Nelkenwurz, гравилат, geum; roosõielised, rosaceae)

mõtus — tõug metskanu (Auerhuhn, тетерев-глухарь, tetrao urogallus)

mõõn [-a] — äravoolav, alanev vesi (Ebbe, отлив); **-ama** [-ata] — ära voolama, alanema (vesi)

mydi *m* — kuiv, tolmusegane jätiste puru, vilja pühkmed

mygar [-a] *m* — kyhm

myger [-gra, kra] *m* — mutt

myhakas *m* — suur kogu, myrakas

myk [-ka] *mse* — tumm; **-istuma** *se* — tummaks jääma

mylgas [-lka] — soolomp, -auk

myltuma — sumbunuks, umbseks minema (vesi, tiik)

mynt [-di] *m* — 1. metallraha; 2. raha või mingi muu päale litsutud kuju, kiri; 3. üks taim, v. ment; **-ima** [-din] *m* — vormi päale litsuma, raha litsuma (чеканить)

myrgel [-gli] — lärm, segadus, skandaal

myrgitama — kihvtitama

myrk [-gi] — kihvt; 2. kõige kihvtisem putktaim valgete õiesarikatega, mille keskel kollakaid täppe, vesiseis paigus (Wasserschierling, омер водяной, cicuta virosa); sarikalised, umbelliferae)

mytakas *m* — suur, jäme, tyse
(inimene, loom)

mytma [-tan] — mytaga kalu
võrku ajama; ymber liigutama

mytt [-ta] — pikk kepp, teivas,

mil ketas otsas ja millega
kalu võrku aetakse (vees);
ymberliigutamise puu

myybima, -uma *e* — myydud
saama, ostjaid leidma

N.

naak [-gu] *m* — tylitsemine,
sõnavahetus; -**lema** [-gelda]
— tylitsema, sõnulema

naarama [-ata] *se* — vee alla
minema (нырять)

naam [-a] *se* — põlgl. nägu;
mask; -**ik** *se* — mask

naarits [-a] — saarma (v.)
tõugu ja taoline loom, elab
soodes (Sumpfotter, норка,
mustela lutreola)

✓ **naas** [-u] *ke* — tagasitulek

naasma [naasen, -sin, -sta,
-snud, -stud] *ke* — tagasi
tulema

naast [-a e. -u] — metallplatt
(ka rinnaehtena)

naat [-di] — 1. juurvilja (por-
gandi, sibula, kapsa) päälis-
lehed, latv; 2. pikk putktaim
valgete kuplikujuliste õie-
sarikatega (kobaratega), varju-
lisis paigus (Giersch, слыть,
aegopodium podagraria; sari-
kalised, umbelliferae)

naber [-bra, -pra] — väike kuhi
viljavihhkudest (põllul; lõuna-E.
hakk)

naga [naa e. naja] — pikk
pulk, mille terav ots pistet-
akse läbi taari- või õlleanuma

(vaadi) põhjas oleva augu, et
seda sulgeda, kuna teine ots
vedelikust välja ulatab; vede-
liku välja laskmiseks kergitatakse
naga natuke kõrgemale

nadu [nao e. nadu] — mehe
õde, naise õde

nagelema [-elda] *m* v. naaklema

nahkamisi — lohistades (mitte
veeretades); -**ur** [-kru e. -kuri]
— nahaparkija

nahutama — naha pääle andma,
peksma

naistepuna (ka viinalill) — kõrge
harulise varrega ja kollaste
õitega rohttaim, kuivis paigus,
teede ääres (Hartheu, звѣро-
боѣ, hypericum perforatum;
naistepunalised, guttiferæ)

naima *msu* — naiseks võtma,
kosima

naitama, **naitma** [-dan] *msu* —
mehele panema

nakk [-ki] *m* — saapa tald
löödav puutikuke, puunaelake

nakkama [-kata] *m* — 1. hak-
kama; 2. kylge hakkama
(haigus)

naksuti [-ti, *pt.* -time] *m* —
naksutavat, naksuvat häält
tegev riist, käristi

nall [-i] — haagiga metallplatt, millega rihm või vöö millegi ymber kinni pannakse (Schnalle)
napakas — natuke pääst puudu, poole auruga
napp [-pa] — väike puuanum, kapp [-pa]; õõnsus (liikme kohas)
napp [-pi] — vähene, kasin, puudujäägiga; **-ima** [-pib] — vähene, kasin olema: aeg napib — ajast tuleb puudus
nari *m* — karvkõis; kängus, naksumine liigendes (üks haigus)
narid — magamisiüül, kõrgel rippuvad magamiskohad
nasi|niin, **-puu** *m* v. **näsiniin**
nast [-u] — vistrik, täpp
nastik [-u] — liik mitte-kihvtiseid madusid (Natter, уж, tropidonotus natrix)
nasv [-a] *m* — meresse ulatav liivaseljandik
natt [-ta] *m* — tatt
naud [-di e. nau] *hum.* — raha
nau|ding *su* — lõbumaitsmine, lõbu (Genuss, наслаждение); **-tima** [-din] *su* — (lõbu) maitsma (geniessen, наслаждаться); **-tur** *se* — lõbumaitsja, lõbuinimene (Genuss-mensch)
neelask [-i] *m* — õgijas, täitmata loom või isik; neelev kuristik
neem [-e, -nt] *su* — poolsaar; **-ik** *se* — väike poolsaar, maanina
neep *m*: neep need on — need nimelt, need just (vrd. seep see on)

neetima [-din], **neetma** [-dan] — metall-asju kokku liitma (sellekohaste neetnaeldega)
nehk *m*: mitte nehkugi — mitte põrmugi
neitsi|kena (ka ellerhein, pääsu-silm) — kevade lill, mil lilla õis peenikese lyhikese varre otsas, aasadel (Schwalbenaugen, первоцвет, примула фариноза; esikulised, primulaceae); **-puna** — üks madar (hobumadar; Bettstroh, подмаренник, galium verum; madaralised, rubiaceae); **-tina** *m* v. neitsikena
nepp [-pi] — liik ränd-soolinde, maitsva lihaga, keda mitut tõugu (Schnepfe, бекас, scolopax)
neste *su* — vedelik
nibu *m* — väike väljaulatav ots
nid|e [-me] — side; **-uma** [neon] — siduma, yhendama (ymber või vahelt läbi põimides, punudes)
nige [-da] *mu* — loge, kergesti koost minev; vastumeeltveider; **-l** [a] v. nige
niglas [-se] *m. pt* — tuuker
niis [niie, niit, niide], haril. mitm.
niied [niite, niisi] — kangaspuudel vertikaalsed lõngad, mis horisontaal-lõngade vahelt läbi tõmmatud olles jaotavad need eri kudude ehk mustrite kudumiseks
niist|e — äralangev sysi (põleva piiru kyljest); **-ama** [-ata] — põleva piiru otsast sytt ära näpistama (et paremini põleks)

- nikerdama** — puud lõikama, puust välja lõikama
- nikker** [-kri] *m. pt* — nikerdaja, tisler
- nilb** [-lva] *m* — ila, liim
- nilbe** — 1. kleepjas-libe; 2. haril. piltl. libedasisuline, peidetult ropp (schlüpfrig); -us — niiske-libedus; roppus, kahemõttelisus
- nilk** [-ga] *se* — pahkluu (v.)
- niltsjas** *m* — veniv (piim)
- nimeomane** *se* — just nimelt (tehtud), seda toonitades (ausdrücklich): ta oli seda nimeomaselt keelnud
- nimik** [-u] *e* — samanimeline isik, nimekaim
- nipe**ldama — pitsi kuduma; kergesti lõõma
- nipe**rdama, -itsema — mingit peent kergelt näputööd tegema
- nip**lis [-e] — pits, heegeldus
- nipp** [-pu] — terav ots, tipp, nupp
- nippel** [-pli] — pitsikudumise, heegeldamise pulk
- nipsakas** — ninakas, upsakas (schnippisch)
- nire** — väike allikast voolav oja
- nirguma**, — peenelt nõrguma, voolama
- nirk** [-gi] — kiskjas metsloom, kassist väiksem, väga elav ja kärmas (Wiesel, ласка, putorius vulgaris)
- nirtsakas** — kergesti haavatav ja haavav (sõnadega)
- nise**ldama, -rdama *m* — nikas-tama
- nisulill** — põlluviljas kasvav pikavarreline umbrohi, mille otsas ilus punane õis (Kornrade, куколь, agrostemma githago; nelkõielised, Caryophyllaceae)
- nisv** [-a] *ke* — patt, pahe (Laster, порок)
- niue** [niude] — puus, puusaluude koht
- niverdama** *m* — (keerdu) väänma, pigistama, kokku tõmbama
- no** *ke* — genetiivi funktsiooni väljendav eessõna: rahu taheti teha ainult tingimusel no Saksamaa militarismi hävitamine, Belgiale kahjutasu andmine jne. (= ... Saksamaa militarismi hävitamise, Belgiale kahjutasu andmise jne. tingimusel); niisuguse eessõna tarvitamine oleks soovitatav sääl, kus tahetakse hoida genetiivide kuhjumise eest, mis võib lause teha kohmakaks ja vähe ylevaatliks; kas seks eessõnaks 'no' küllalt kohane või tuleks mingi muu leida, jäägu asjast huvitetute otsustada
- nodi** — *hum.* vara, raha
- nole** *ske* v. *nolu*
- nolk** [-gi] *m* — 1. poisijõmpsi-kas: 2. kohtlane, tola
- nolp**ama [-lbata] *m* — ykskord keelega äigama, nilpama; -**ima** [-bin] *m* — lakkuma, nilpima
- nolu** *se* — mahalõõdud, häbisitet, piinlikus olekus (asja nurjamineku pärast): 'ta oli nii n. näoga; natuke n. on, et meie ettepanek läbi kukkus'

nood [nonde e. noide, noid jne.]
pt. u — need, nende, neid
 jne. (ruumiliselt või ajaliselts kauge-
 maid asju tähendades, *sk* jene,
 vene рѣ)

noolima — keelega ära pyh-
 kima, ära pesema (mõnes
 murdes tarvitatakse selle asemel
 'lakkuma', mis aga õigupoolest
 peaks ainult tähendama 'vedelikku
 keelega suhu ajama'; nii tuleks
 vahetegevvalt ytelda: 'kass lakkus
 piima ära ja noolis siis taldriku
 puhtaks')

nooskuma *m* — sõormeist,
 ninast puhuma (nagu hobused)

noppama [nopata] *m* — äkki
 noppima, näpsama

nops [-a], -e *se* — nobe, kär-
 mas, osav

norelik, -line *m* — norus,
 tusane, kurb

notakil *m* — ripakil

nott [noti] *m* — 1. puutykk,
 kaigas; 2. paks jahusoost;
 -ima [notin] — (kaikaga) lõõma,
 peksma

nudi — sile ja ymara sileda
 otsaga, pääga, kust juuksed
 naha lähedalt ära lõigatud;
 asi nudi — selge, korras;
 -ma — siledaks ja ymaraks
 tegema; (pääd) paljaks niitma;
 -pää — mil (kel) juuksel naha
 lähedalt ära lõigatud

nugis [-e], ka nugiskärp [-bi]
 — enam kui 1¹/₂ jala pikkune
 ilusa pruuni nahaga kiskjas,
 puude otsas elutsev metsloom
 (Edel- e. Baumwarder, куница

лѣсная, mustela martes; kärp-
 lased, mustelidae); *piltl.* väle,
 osav; -silm — tume, tuline,
 elav silm (nagu nugisel); niisu-
 guste silmadega neuu (ilusate
 elavate silmadega neuu epiteet)

nugris [ei deklin.] *m* — väle,
 osav, agar

nukerdama *m* — (riideid) hõõruma
 kortseldades (et neid pesta, tol-
 must puhastada)

nuketi — nukki pidi

nulikas *se* — väike poiss, jõmp-
 sikas; 'poisinulikas'

nurakas *m* — tusane, uriseja;
 -kil *m* — tusases, ebasõb-
 ralikus vahekorras; -ma *m*
 — tusaselt nurisema, urisema

nurgama [-rata] *m* v. nurama
nurgitsema *m* — (kõik nurgad)
 läbi otsima, nuuskima

nuri [-rja] *m* — vastuoksa,
 ebakohane; vastumeelne

nurm [-e] — põld (lõuna-Eestis);
 väli; -ikas — kasteheina (v.)
 taoline rohi (Rispengras, мят-
 лик, роа; kõrrelised grami-
 neae); -kana v. põldpyy

nurmenukk [-ku] (ka: käokaat-
 sas, kevadesik) — varakevade
 lill häälohnaliste kollaste õitega
 lyhikese lehtedeta varre otsas,
 aasadel (Schlüsselbume, пер-
 воцвѣт, primula officinalis ja
 elatior; esikud, primulaceae)

nutsima — imema (piipu)

nut [-ti] *m* — nui, kaigas;
 nupp, pääke, pung

nuuge *m* — helepruun, määr-
 dund-kollane

- näbe** [-da] *m* — nobe, kärmas, lõõgivalmis
- nuuksuma** — kramplikult nutma
- näbrastama** — natuke määndama, **-uma** — natuke mädanema hakkama, pehastuma (kartulid, vill)
- nägal** [-a] — ahne sööma, suure söögi-isuga
- nägelik** — tegeliku vastand, teoreetiline; **-mus** — nägemine (Anschauung); ilmuvus, visioon, viirastus (Erscheinung, привидѣние)
- nägilik** *e* — päält näha olev (scheinbar, кажущийся); **-ma** *m* [näib, näis, nägida, (*m*) näginud] — päält näha nii olema, välja nägema, paistma
- nähe** [-hte] — väline kuju, nähtus, faas
- nähvake** [-u] — tubli hoop (piitsaga, käega); **-ma** [-ta] — hoopi lõõma (piitsaga)
- näilik** *v.* nägelik; **-ma** *v.* nägima
- näk(k)al** [-i] *m* — kiviraiuja; **-kama** [-kata], **-kima** [-kin] *m* — teravaotsalise riistaga lõõma, raiuma (kivi); kergelt hoopi andma
- nälp** [-ba *e.* -bi] *m* — terav (kondi, oksa) ots
- nälv** [-a] *m* — lima, ila, nilb
- näokas** — ilusa, meeldiva näoga, välimusega
- näperdama** (ka niperdama) — sõrmedega töötama, katsuma (millegi asja kallal), sorima
- näpisti** [pt. -ime] — riist, tangid, millega midagi kinni näpistetakse
- näpits** [-a] — 1. *v.* näpisti; 2. näpitsprillid (*pr* pince-nez)
- näpsakas** *v.* nipsakas
- närp** [-rva], **närpe** — söögiisutu, vähe sööv; jõuetu; **-lik** — roidund, raue, nagu närtsind; **-uma** — närtsinuks, jõuetumaks saama, roiduma, kõdunema
- näre** *se* — noor kuusk
- närgas** [-rka] *mse* — kergelt pahane, kergesti vihastav; **-tama** *mse* — kergelt ja järsku vihastama
- närp** [-rbi] *v.* närb
- närva-** *v.* närb; **-stama** *mu* — jõuetumaks, närtsinuks (*a*) tegema või (*b*) minema (äkki); **-stuma** *v.* närvastama (*b*)
- närveldi** *m* — närvasti, närbisti, isutumalt; **-tama** *mu* — jõuetumaks, närtsiks, roidunuks tegema
- näsa** — väljaulatav lyhike ots, oks, muhk; **-jas** — okslik, muhklik (*puu*)
- näselema** *m* — (naljatujus) yksteist näpistama, kiskuma
- näsijas** *m* *v.* näsajas
- näsima** — näpistama, kiskuma; oma ette tasakesi nährima, sööma
- näsiniin** [-e, -nt] — väike kihvine põõsaspuu, lihakarva punaste õitega ja punaste marjadega, koor niinetaoline

- sitke (Seidelbast, волчник, daphne mezereum)
- näss** [-i] — väike karvane loom (näit. koer), väike ymar räbalane asi; sitke; *pittl.* kitsi
- nässakas** — väike, lyhike, aga tyse, tugev
- näsu** (ka näsa) — puumuhk, kõva oksane koht puus
- nätske** — pehme, taigaline (leib)
- nätsutama** — midagi pehmet nārīma, suud matsutades: „nätsutas leiba syya“
- nääbus** [-e] *m* — pisike, jõuetu laps
- nääding** [-u] *m* — esimene nõrk jääkord
- nääklema** [-gelda] — sõnudlema, tylytsema
- nääł** [-u] *m* — naisevend, õemes
- näälikene** — nelk
- näändi** *ma se* — nārbuma, roiduma, ära kurnatud saama (näljast, puudusest, *sk* darben);
- mus se** — nārbumus, väljakurnatud olek
- näär** [-e] — pika varre ja valgete sarikas õitega putktaim, liivasel pinnal (Bibernelle, бед-ренец, pimpinella saxifraga; sarikalised, umbelliferae)
- nääre** [-rme], haril. mitm. **näärmed** — organid kehas, millest mingit vedelikku (ila, sylge)
- * välja imbub (Drüse, железа)
- näärīkuu** — jaanuar
- nõbu** [nõbu e. nõo] *m* — vennaste laps, onupoeg, täditytar (Vetter, Cousine, двоюродный брат, дв. сестра)
- nõdermu** *m* — kätki vibu
- nõgu** [nõo] — madal, lohutao-line koht; kumera vastand, sissepoole madal (konkaav, вогнутый); selg on nõkku vajund; nõos seljaga hobu
- nõiakold** [-lla], haril. mitm. **nõiakollad** — madal taimeke pisikeste õitega, niiskeis varjulisis paigus, lehtmetsades (Hexenkraut, двулепестник, circaea; pajulillelised, onagraceae)
- nõlg** [-le] — tatt (eriti hobusel)
- nõlv** [-a], -ak — (mäe, kynka) äär, veer, kallak, rinnak; -**uma u** — madalamaks kalduma (maapind)
- nõmm** [-e] — liivane, harimata, väli, karjamaa, kus kanar-pikku ja põõsastikku kasvab; -**ik** — võsastik või noor mets nõmmesel pinnal
- nõmmelill** (ka: kipslill) — vilja seas, tee ääres, kesal kasvav 3—6 toli pikkune nelkõieline lill, mille õievärv punasest kuni valgeni võib vahelduda (Gipskraut, качим gypsophila fastigiata; nelkõielised, caryophyllaceae)
- nõreline** *m* — nõres olev, allarippuvate oksadega
- nõstang** *m. pt* — tõstmine; -**ma** [-tan] *m. pt* — tõstma
- nõtk** *e* — paindub; -**us** — paindumus

nõutlema [-delda e. -tella] *u*
— nõu pidama

nygama *se* — kergesti tõm-
bama, tirima

nygima *m* — nyri noaga hal-
vasti, vaevaliselt lõikuma,
vooletama

nyhakil *m* — end lohistades

nyp|eldama — piitsutama, vitsu-
tama; **-pel** [-pli] — vits, vem-
mal

nyrbe *se* — tusane, pahane,
haavatud

nysima *m* v. **nygima**

nyystma [-tan] *m* — nyhkima,
hõõruma

O.

obadus — (kuhugi sisse lõõdud)
(metall)aaS, kuhu taha haagi
ots pistetakse

oblikas — kõige tuttavam **hapu-
-o-** — hapude sõõdavate leh-
tedega rohi, aasadel, põllu-
peenrail, kraavikaldail (Sauer-
ampfer, щавель, rumex ace-
tosa; tatralised, polygonaceae)

ogalik (ka: raudkiisk) — väike
kala okkasarnaste seljauime-
tega (dreistachliger Stichling,
колюшка, gasterosteus)

ogar [-a] — pääst segane, jabur,
loll

ohat|ama — yles, pinnaletõusma
(haigus), paiseid, vistrikke
nahale ilmuma; paiseid ilmu-
ma panema; **(e)lema** [tella]
— nõidusega arstima; **-is,**
-us — nahapaise

ohe [-hke] — ohkamine, ohkus

oheldama *c* — ohjes hoidma,
tagasi hoidma, taltsutama
(обуздывать): ,ta ei jaksand
oma kirgi oheldada'

oher [ohtra] v. **oh**ter

ohjama [-ata] *se* — juhtima

ohje *se* — juhtnõõr, juhatus

oht [-hu] — häda, viletsus;
hädaoht; **oh**tupäine *pt* —
vilets, armetu

ohter [-tra] — rohke, rikkalik

oid [oiu] *m* — *hum.* mõistus,
aru

oik [-gu] *se* — äkki pähe tul-
nud mõte, soov, tuju

oim [-u] — 1. meeukoht (Schläfe,
висок); 2. v. uime; **-etu** —
uimane, liikumatu (keha võt
vaimu poolest)

oire *se* — tundemärk, symp-
toom, etetähendus

oistuma *m* — v. kostuma

oit [-du] *m* — 1. v. oid; 2.
veelomp

oiv [-a], **-aline** *se* — tubli,
suurepärane (ausgezeichnet,
отличный)

okasõun — ohakataoline kihv-
tine umbrohi, vars kuni 3
jalga pikk, mahlakad karvased
munakujulised lehed, suured
valged, mõnikord ka sinakad
toru moodi õied, vili okkaline
kapsel, prygihunnikuil (Stech-

- apfel, дурман, *datura stramonium*; *mugulalised*, *solana-ceae*)
- oksama** [-ata] *m* — (puud) роо-
kima
- olemus** — sisemine olemine,
mõte, tuum (Wesen, суть,
сущность)
- olend** [-i] *u* — olev asi või isik,
olevus
- ole|nema** — (millestki) rippuma,
tulema (abhängen, зависѣть);
-skelema *se* — kuskil olema,
elama (*pr.* séjourner); -tsema
e — olemas olema; väiksel
viisil, vaevaliselt olema, kirat-
sema
- olevus** v. olend
- olis** *m* — kas oli
- olm** [-a] *e* — olevus, olend
- olm** [-i] *m* — raudsilmus, kuhu
haak sisse käib
- oluline** — asja olemuse kohta
käiv, tähtis, pääasjaline
- olv** [-i], **olviauk** — auk talu-
maja otsmises katuses (suitsu
väljalaskmiseks)
- omadus** — (kellegille, millegille)
omane laad (Eigenschaft,
свойство), *vrđ.* omandus
- omakäsine** *e* — eigenhändig,
собственно-ручной: o. all-
kiri, omakäsiselt alla kirjutet
- omama** *u* — omanik olema
(besitzen, обладать, имѣть)
- oma|ndama** — omale muret-
sema, omale saama; -ndus
— kellegi päralt olev asi,
varandus (Eigentum, иму-
щество), *vrđ.* omandus; -pä-
- rane** — iselaadiline (eigen-
artig, своеобразный); -stama
— omaks tegema (sich aneig-
nen, усвоивать)
- omistama** *e* — (kellegi) omaks
andma *e.* lugema (zuschrei-
ben, приписывать): vanad
eestlased omistasid sõnajala
õiele nõidusvæe
- ons** — kas on
- ora** — rauast või muust metal-
list teravaotsaline pulk (kuhugi
sisse pistmiseks või augu
puurimiseks)
- orashein** — põlluviljas kasvav
kõrsumbrohi, viljarpää moodi
pääga (Quecke, пырей, triti-
cum *e.* agropyrum repens;
kõrrelised, gramineae)
- oravasaba** [-va] — timut (orava
saba taolise tutiga kõrsrohi;
Timotheusgras, тимофеевка,
phleum arvense; kõrrelised,
gramineae)
- orb** [orvu *e.* -a] *mse* — vaenelaps
- orjavits** [-a] — kibuvits
- ork** [-gi] (ka: hork) — terava
otsaga pulk, naaskel
- orm** [-a] *m* — nõõriauk (past-
las); pastla pael, (rangi) rihm
- orvik** [-u] — v. kääorvik
- osama** — hella kohta puudu-
tama, haavama (kogemata)
- osa|tama**, — 1. pilkavalt järele
tegema (teise kõnet); 2. haiget
kohta puudutama, osama
- osat(e)lema** [-tella] v. osa-
tama 1
- osi** [osja] — pika sirge sõlmi-
lise varrega taim, sõlmekoh-

tadest kasvavad rattakodara-
rate taoliselt laialiminevad
lehtedeta harud, põldudel
umbrohuna (Schachtelhalm,
хвощ, equisetum; osjalised,
equisetaceae)

osm [-a e. -i], -ik — onn,
vahihytt, lehtmajake

osmus *m. pl* — malm

osuma *se* — trehvama, sattuma
(millegi pihta)

osut|ama *msu* — yles, välja
näitama; avaldama (hinwei-
sen, указывать); -i *mse* —
näitaja, seier; -uma *msu* —
end (yles) näitama (sich er-
weisen, оказываться); see
osutus võimatumaks — ilmus,
et see asi võimatu on

otsik *m* — väljaulatav ots;
otspool

ott [oti] *m* — *hum.* karu

P.

paadu|ma *msu* — kõvaks, kivi-
seks muutuma (maa, syda);
-tama *msu* — kõvaks, kivi-
seks tegema

paak [-gi] — tuletorn

paakspuu — valgete õite ja
punaste kihvtiste marjadega
põõsaspuu, lehtmetsades (Faul-
baum, крушина (ломкая),
rhamnus frangula)

paarik [-u] *e* — mingi asjaga
paari moodustav, millegille
paariks olev (Seitenstück, *pr*
pendant)

paastukuu — märts

paat [-di], paatjas *mu* — valk-
jaskollakas, helepruun (näit.
hobu)

paater [-i] — 1. katoliku preestri
nimetus; 2. *m* (katoliku) palve;
3. *m* kaelaehe, pärlkee

paats [-a] *v.* paakspuu

paatuma *m v.* paaduma

pabal [-a], pabul [-a] *m* —
väike umargune asi (kartul, õun,
lambasitt)

padrik — tihe, läbipääsmata
mets, koht, rägastik metsas,
võsastik

padu — madal, vesine maa,
harilikult võsastikuga kaetud

paderik *m v.* padrik

page [-da] *m* — (kergesti) põge-
nev, kaduv

page(ne)ma *m. pt* — põgenema

pagin [-a] — tihe vihmahoog

pagu [pao, ill. pakku] — põge-
nemine; põgenemisel, varjul
olemine; paos olema, pakku
minema; -lane — põgeneja,
maalt põgenend või väljaaetud
isik

pahaendeline *su* — pahatähend-
dav, pahakuulutav (зловѣщій)

paharet [-i] — kurivaim, kurat

pahatihti — (kahjuks) sagedasti

pahe — 1. paha asi, olek (Übel,
зло); 2. patt, viga (Laster,
порокъ); -mik *e* — pahem
pool, pahempoolsed (näit. par-
lamendis)

pahk [-ha] — kasvaja, käsn, sõlmekoht (puus); **-luu** — jalapõia ja säärluu jatkukoht (Knöchel, лодыжка), selle asemelle soovitame nilk [-ga] se

pahkar [-kra] *m* — mullatomp

pahkuma — kõvaks minema (muld)

pahl [-a] — peen teravaotsaline puupulk, näit. mille otsa kalu pistetakse tulel kypsetamiseks

pahm|ama [-ata] — rehevilja tallama, tampima (et päädest viljateri välja puistata); **-as** [-ma] — põrandalle rehepeksuks väljalaotet kõrsvili; pahmast tallama — pahmama

pahn [-a] — rehepeksus tambitud ja sasiatud õled, mida haril. loomade allapanemiseks tarvitetakse

pahr [-a] *m* — kult, orikas

paht [-hu] *m* — pihtimine (kirikus)

pahtuma — kõvaks kuivama, tarduma

pahu(r)pidi — ymberkeerdult (alumine ylemiseks, eriti sisemine pool päälmiseks); vastuoksa

pahutama *m* — pihtima

paika|pidama *su* — õige olema ja seda praktikas näitama; arvustust välja kannatama; ,see teooria ei pea paika'; **-pidav** *su* — õige, õige-olev (stichhaltig)

paime [-mne] *mse. pt* — karjane; **-ndama** *mse. pt* — karja hoidma

paina|nd [-i] — 1. sõela kujuline madala äärega laia (aga

umbse põhjaga puu-) astja vilja ja jahu tõstmiseks; 2. v. painard; **-rd** [-i] — painutet puu; ree põikpuu, ka: pöönard

paisoleht — varakevadel õitsev rohi, lyhikesed soomuksised varred ärtsetaolise kollase õiega, niiskel savisel pinnal (Hufblattich, мать-и-мачиха, tussilago farfara; korvõielised, compositae)

paju|lill — õige pika varrega, pajutaoliste lehtedega ja punaste õitega taim, metsa ääres ja metsapaljakuil (Weidenröslein, кипрей, epilobium angustifolium; pajulillelised, onagraceae); **-lind** — väike laululind kollaka kõhuga (Zeisig, чижик, acanthis spinus), ka siisikene

pakal [-kla] — takud

pakiline — rutuline, kibe (töö, asi)

pakk [-ki] — rutt, kiire; sellega ei ole pakki, sellega ei tee ma sulle pakki; pakil — tiheadasti, kokkusurutud; kitsikus, hädas; syda pakil — sydant surub, syda on midagi täis

pahi|n [-a] — kohin; **-sema** — kohisema, valjusti kohisema

pakvel — pakutaval

pala — tykk (eriti muusika või muu ettekande tykk)

palakas — lina, voodilina

pala | *ma m. pt* — põlema; -ng — põlemine, tulekahju, *piltl.* tulisuus

paluus — ideaal; -lik — ideaalne; -tama — idealiseerima

palmi | *k[-u]* — köietaoliselt kokkupunutud juuksed, juukseplett (Flechte, koca); -*ma* — kokkupunuma, põimima

palu — nõmmene, liivane kuusemets; kõrbend ja põõsastund lagendik

palukas v. pohl

paluke — tykike (leiba)

palvel | *ema m. pt* — paluma, palvetama; teenima

pamp [-bu] — paun, komps (seljas kantav)

panetama — harjuma (millegagi) tuimaks, kõvaks minema

pank [-ga] — järsk kõrge kaljuline merekallas; liiva-p. — liivaseljandik meres; jääpank — suur jäätykk, jäämägi; mulla-pank — suur mullatykk, kamp, kõvaks kokkukuivand

pants [-a] *m* — mingi suur, raske asi (komps, raamat); -*akas* 1. v. pants; 2. suur, tyse ja raske

paos v. pagu

para | *stama* — ,paras, paras! ytlema, kahjurõõmu avaldama; -*tamata* — niisugune, mille vastu ei saa midagi parata, ärahoidmatu, saatuslik, fataalne

pard [-rra] *mse* — suur, täis habe

paremik *e* — erakondlikult paremal pool olevad, parempoolsed (parlamendis); 2. parem element, eliit

parjama [-ata] *se* — siunama, söimama, põhjama

¹ **paristama** *m* — põristama, pläristama; paristaja poeg — myristamise jumala poeg

² **paris** | *tama* — hobustega sahkerdama, ostma ja vahetama; -*nik* — sahkerdaja, kaupleja (eriti hobustega)

parkal [-i] — parkija

parm [-u] — kärbsetaoline lendav putukas, loomade kallal (Bremse, овод, tabanus)

parmas [-rma] *m* — syletäis

parrakas *mse* — suure habe-mega

parras [-rda] — äär, kallas; (kõrgendet) äär, veer; laeva lae äär; *piltl.* pardal — laeval (am Bord)

pars [parre], eriti mitm. **parred** [-rte, -rsi] — latid, eriti vana talutoa lae all, kus rehte kuivateti ja ka magati; parsil — laealustel lattidel

parsahein, ka: aspar *e.* spargel — pika varrega taim, mille kyljes nõelakujuliste lehtede tutid, maitsev keeduvili (Spargel, спаржа, asparagus; asparilised, asparagaceae)

pasknäär [-i] — punakashall lind värvuliste (passeres) seltsist, tugeva nokaga, rahutu,

- tige (Eichelhäher, сойка, garulus glandarius)
- pasm** [-a], -as [-ma] — lõnga-
viht (teatav hulk lõngu 30 või 60)
- patakas** *m* — suur tykk, suur
hulk
- patsakil** *m* — kõhuli, lapiti
maas
- pattama** [-tata] *m. hrv* —
syyks panema, sydistama
- paun** [-a] — nahkkott, reisikott,
raanits
- pebr|ed** [peprede, pepri, e. peb-
rede, pebresid] *m* — pude-
nend, puruks hõõrdunud purud,
kõikad; -itsema *m* — tuhnit-
sedes teri kõlkapurust ja tol-
must välja puhastama, nop-
pima, *ka piltl.*: tõeteri, tõsi-
asju välja pebritsema
- pedajas**, -kas — madalakas-
vune, vaigune mänd
- peege** [-ke] — kõhu vahenahk
(diafragma)
- peel** [-e, -lt] — pikk, peenike
puu (redeli osana, purje kandjana,
mastina)
- pees** [-u] *m* — peidukoht
- peesi|ma** *m* — soojenema, soojen-
dama; -itama *m* — soojen-
dama
- peet|ama** *m* — tagasi hoidma;
eneselle hoidma, reserveerima;
-us *m* — tagasihoid, endalle-
pidamine, reservatsioon (Vor-
behalt)
- pehastama** — pehkima, repe-
tama
- peiar** [-i] *m* — kelm; võrukael
- peibutama** *m* — meelitelema,
ahvatelema, ahvatelevalt kut-
suma
- peied** — matuspidu, matused
- peitsima** — sööva ollusega
kõrvetama
- peksima** *m* — ennast ära
peksma, lööma (millegi vastu):
,peksind õunad‘
- pelet|ama** — kohutama, hirmu-
tama (ära, eemalle); -is —
kohutav vastik asi, koetis
- pelg** [-lu] — kartus, hirm; -ama
— kartma; -uma — kartma
lööma, kohkuma; -ur *su* —
argpyks
- pelk** [-ga] *se* — paljas, ainult
(*ingl. mere*)
- pelu|tama** *ms* — hirmutama,
kohutama; -tu *se* — kartu-
seta, kartmatu
- pend|ima**, -uma *m* — mäda-
nema hakkama, repetama
- peni** — koer; -keel — yks
vesitaim, ujub vees (Laich-
kraut, рдест, potamogeton
natans; heinmudalised, pota-
mogetonaceae); -nukid —
koerakoonlased (v.)
- penn** [-i] — põikpalk, põikpuu,
mis katuse sarikad (v.)
yhendab; kanad on pennil —
õrrel.
- pennastama** *m* — (natuke) pen-
duma (v.)
- pentsakas** *m* v. pentsik
- pentsik** — veider, naeruväärt,
rumal, absurd
- peoleo** — helekollane, vilistava
häälega laululind, tuleb alles

- suveks siia („nelipyhilind“) (Pirol, иволга, oriolus galbula)
peraskolema [-ella] *mse* — tagurpidi minema, taganema; järele andma
perekas — inimesterohke, rahvarikas
pergel [-gli] *v.* pärgel
peri|ne — peri olev; -stama *e* — peri olles edendama (begünstigen, способствовать)
perra *m. pt. fam.* — järele
perv [-e] *m. pt.* — kallas
petsik *v.* pentsik
pettu|ma *ds* — end petma; -mus *ds* — endapete (Enttäuschung, разочарование)
pidelema [-lda] *se* — (mingit asja) käes pidama, hoidma (seda katsudes, liigutades): „juttu ajades pideles ta pliiatsit sõrmede vahel“; ymber käima, hoidma, pidama: „teda on halvasti pideldud“
pidov [-a] 2 — jätkuv, yhtlane
pigem(ini) *msu* — ennemini, paremini, õigemini
pihastama *m v.* pehastama
piherik *m* — piklik-ymar
pihik [-u] — käisteta bluus, päälialtaje
pikh [-ha] — vaik
pikhama [-hata] *m* — vett läbi laskma (lootsik, puunõu)
piht [-ha] — talje, ylemine kehaosa, ylemine selg ja õlad
piibeleht *v.* maikelluke
piiber [-bri] *v.* kobras
piidlema [piielda] — luurama, salakuulama
piikuma [-gun] — lõdvaks jääma, tylpima, roiduma
piimalill — umbrohi, aedades, õied rohelised (Wolfsmilch, молочай, euphorbia helioscopia; piimalillelised, euphorbiaceae)
piimjuur — aasarohi pika varre ja suurte kollaste õitega, mille äärliibled rattakodarate taoliselt laiaili lähevad (Bockskraut, козлородник, tragopogon pratensis; korvõielised, compositae)
piinduma *se v.* pinduma
piirama [-ata] — ka: umberringi, ringe tehes lendlema, piirlema
piird [-ra] — kangakudumise kamm
piirg [-ru] — peerg (mõned soovitatavad vormi „piirg“)
piirit|ama, -(e)lema [-ella] *e* — piire tõmbama, kindlad piirid määrama, kindlaks määrama
piisama [-ata] *msu* — kyllalt olema, jätkuma
piisima *m* — salamahti vahtima, luurama
piirduma — end piirama, leppima (millegagi, sich beschranken, ограничиваться)
piit [-da] — sammast, post, eriti ukse külpost
piki (eessõna partitiiviga) — pikuti midagi mõõda (längs, вдоль); piki jõge
¹ **pikk** [-ka] — lyhikese vastand; enne pikka — varsi (*ingl.* before long)

² **pikk** [-ka] *m* — teravaotsaline kirves kivide raumiseks, veskikivide teritamiseks
pikker [-kri] — myristamine; kõu; myristamise jumal
pikutama — pikali olema, laisalt lamama
pila *msu* — edev, alp, naeruväärt; narrimine, nali, naer; -**ma** *msu* — nalja, vallatust tegema; nalja tegema kellegi üle, ninapidi vedama, narrima
pilgar [-i] — vallatlev lõbu, karglemine
pilges [-lka] *m* — pilkaja, pilkav; pilkeline
pillerkaar [-ee. -i] — lõbus karglus, vallatlemine; -**itama** — vallatelema, karglema, pidutsema
pilu — kitsas pragu; auguline õmblus, pits; -**tama** — piludega välja õmblema
pinduma *se* — (harjumusest) sisse juurduma; ,pindund joodik, pindund pahed'; -**mus** *se* — visasti sissejuurdunud olek, visa harjumus
pinn [-i] — näpits, press, vahelepigistaja, pineville tõmbaja; vahelepigistet või pinguletõmmat olek: sõrm on pinnis, riie on pinnis, pinnis pyksid; -**ima** — vahele pigistama, pineville tõmbama; *hum.* kiusama, piinama, narrima; -**istama** *se* — (liig) pineville tõmbama
pint [-da] — rehepeksmise riista (varda e. koodi) nui

pinu — suur kõrge hunnik puid, hagusid, oksi
piparrohi — enam maad mööda kasvav taim punaste või valgete õitega ja mitmeharulise varrega, mille küljes lehtede tutid, aedades (Bohnenkraut, чабер, satireja hortensis; huulõielised, labiatae)
piird [pirra] *se* — piird (kangakudumise kamm)
pirk [-gi, -el [-kli] *m* — ritv, latt
pirtsakas — kes tyhiste asjade pärast kergesti ja äkki vihastab, liig enesearmastavalt hell, ei millegagi rahul, väga valiv, kelle meele pärast raske teha ja olla
pistand [-i] — maha pistetud pulk, kepp; p.-aed e. p. — pulkadest aed
piug [piu], **piuk** [-gu] — mingi jämedama asja peenem osa, toru; (piitsa) keel, piibu pits
plotski — omatehtud pabeross (paberitykikesse tubakat keerdes)
pobul [-i] — vabadik, väikekohaomanik
pod v. **pudi**
¹ **poetama** — maha pudenema, laskma; leiba piima sisse poetama, s. o. väikesteks tykikesteks, raasukesteks muljuma ja neid piima sisse laskma kukkuda
² **poetama** — millegi vahele või otsa pistma, lykkima (pärlle, kalu); pugedes tungima

- pohl** [-a] — punane hapu mari, mida kasvatab samanimeline taim, enamasti okaspuumetsades (Preisselbeere, брусника, vaccinium vitis idaea; palukalised, vacciniaceae)
- pohmelus** — joobnud olek; eriti joobnud olekulle järgnev halb tunne, järeljoobumus, „kassiahastus“
- pojand** [-i] *m. pt* — võõraspoeg
- polgema** [poljen] *mse* — sõtkuma, tallama, yle astuma (seadusi)
- polt** [-di] — pikergune raud, lyhike, jäme raudpulk (kuhugi sissepanemiseks või millegi sulgemiseks)
- ponduma** *m* — tursuma, paistetama
- ponnahtama** *se* — (yles, tagasi) pörkama, vedrutama
- ponnistama** *se* — jõudu pingutama; **-us** *se* — jõupingutus (Anstrengung, усилие)
- pook** [-ga] — seeliku või särgi alusääre kylge õmmeldud pael, bord
- pooksis** *m* olema — poomisel, poomise hädaohus (näit. hobu, kelle kael kõide või rihmade silmusesse sattund)
- pooldama** *su* — kaitsma, poolt olema
- poolisk** [-u] *se* — millegi asja üks pool; poolkera, hemisfäär
- poom** [-i] — enam või vähem jäme ja pikk (haril. ymar) puu (palk) mingiks otstarbeks, näit. tõstmiseks (tõstepoom), kangaspuis kanga rullimiseks selle ymber (kangapoom)
- pooppuu** — pihlaka liiki puu punaste söödavate marjadega, Eestis Saaremaal (schwedische Eberesche, шведская рябина, sorbus scandica)
- poort** [-di] — (metall)traadist kootud ja hõbetet või kullat pits ehk pilu, mis naiste tanude või pargade kylge ehteks õmmeldi
- pootma** [-dan] *m* — kukkuda laskma, pilduma
- pootshaak** [-gi] — pikk latt, ritv, mille yhes otsas raudkonks, seks et selle abil kaugeid asju haarata (näit. teisele laevale end lähedalle tõmmata)
- pops** [-i] *v. pobul*
- popsakas** *m* (ka kopsakas) — rammus, sõõnd (laps, väike loom, nli et tõstes päris tunda)
- porikuu** *pt* — oktoober
- porr** [-i] — väike, käbliku taoline talvlind värvuliste (passeres) seltsist (Baumläufer, пищуха, certhia familiaris)
- porssima** — vaevaliselt, vigaselt rääkima (mingit keelt)
- porss** [-rsa] — madal soopõsastaim igihaljaste lehtedega valkjate või roosakate õitega, tarvitetakse ka õlle sisse humalate asemel (Sumpfporst, барульник, ledum palustre; kanarbikulised, ericaceae)

porsuma *m* — välja, yles keema e. imbuma (vett), seetõttu koheville tõusma, pehmeks minema

porujomm *hum.* — viin, naps; *p-is* — purujoobnud

posima — sala sosistama (eriti nõiasõnu), sõnadega nõiduma, arstima

praak [-ga] — viinapõletamisest järelejääv paks puru

prees [-i] v. sõlg 1.

prink [-gi] *m* — pinevil ymberoleva riidega (näit. sukaga) ja täidlane: ,pringid sääred'

pronnakas *m* — jäme, paksukõhuline

prun|dis — torus ja kokkupigistēt (huuled); *-t* [-di] — pulk, punn, millega tyndri auk kinni tēpitakse; see auk ise; *-tjas* — paksuhulne, torus

pruul [-i] — õlle või viina tegija

pude [-da] — kergesti koost pudenev, purenev, mure, muhe; *abstr. -dus*

pude [-me], haril. mitm. **pudemed** — ära-, mahapudenend osad

pudi — vee või piima ja selles leotet leiva või saia segu; soga, pudru; *-keel* — pehme, segane rääkimisviis, nagu oleks pudru süus

pugal [-a] — plekiline, kirju; suure joone või laiguga veis (lehm); *-ik* — täpiline, laiguline, jooneline (lehm)

pugevil *m* — 1. nagu pugedes, pugemisi; 2. v. puhevil

pugima *m* — ennast täis p., täis tuupima, täis sõõma

pugisema *m* — ähkima, puhkima

pugrima *m* — pugedes tungima; pingutades, aga vaevalliselt edesi jõudes töötama

puhang [-u] — tuulehoog

puhe [-hte] — eelkoit, päevatõusu eelne aeg

puhetama, v. puhutama; *-tis, -tus* — yles-, täispuhutud olek (kõhus); puhutis, puhutus; *-vel* — täis puhutud, ylespuhutud (kõht, põsk, paise, puri, padi jne.)

puhk [-hu] — kord; juhus; seda puhku — seda korda, sel, korral; v. **puhu**

pubki — lõhki (läbi pistes): ,torkas nõelaga paise puhki, pistis silmad puhki'

puhm [-a], *-as* [-ma] — (rohu-, lille-) põõsas; *-ik* — (rohu) põõsas, põõsastik, tihnik

puht- — yhend. sõnus: puhas, puhtasti

puhu (v. puhk): — puhu siin, puhu sääl — kord siin, kord sääl

puhutama — yles, täis puhuma, paisuma (kõht)

puik [-gu], ka: tarn — lõikheina seltsi rohi, vars kolmekandiline ja lõikav, loomatoiduks kõlbmata, enam vesiseis paigus (Segge, ocoka, carex; lõikheinalised, cyperaceae)

- puituma** *e* — puuks, puiseks muutuma
- ¹ **puju** — veepinnal ujuv ankrumärk
- ² **puju** — kõrge varre ja ahtakeste lehtedega taim, ülemist otsa mööda pisikesed valvakad õied, kuival, mahajäetud maal (Beifuss, полынь, artemisia vulgaris), pujude liigist ka koirohi
- pukerdama** *m* — pikkamisi, vaevaliselt nokitsedes töötama, puurima
- pukspuu** — väike madal puu väikeste igihaljaste lehtedega (Buchsbaum, самшит, buxus sempervirens)
- pula** *se* — kitsik, kriitiline seisukord, kitsikus, kimbatu; kriis
- pulbitsema** *msu* — mulinal keema
- ¹ **pull** [-i] — suguhärg, sõnn
- ² **pull** [-i] — veemull, vull; pulli ajama — pungi ajama (põski), samuti: pullis; -akas *m* — rammus ja suur (mees, poiss, veis); -istama *dse* — paisunuks, pungi ajama või puhuma (põski, purji)
- pulstuma** — sassi minema, vildi-, takutaoliseks muutuma (juuksed, eelaastane rohi)
- puna** — 1. punane värv; 2. lõhnavate punakate õiekobaratega rohi, kynkail (Dost, душица, origanum vulgare; huulõielised, labiatae); -kael — varakevadine laululind punase kõhualusega (Rotkehlchen, малиновка, erithacus rubecula)
- punand** [-i] — üks taim haruliste varte ja väikeste sinakate sakiliste lehtedega, violetel õitel tumepunased täpid, põldudel ja aedades (Erdrauch, дымянка, fumaria officinalis; punandilised, fumariaceae)
- pund** [punna] — leisik (20 naela)
- pundar** *v.* puntar
- punduma** *m* — tursuma, paistetama; -nutama *m* — tursuma panema
- punik** *m* — ruske lehm
- punsuma** *m* *v.* punduma
- punt** [-da *e.* -di], -ar [-tra] — kimp, komps; -jas *m* — jäme, paks
- punu** *mu* — ruske härg
- purakas** *m* — miski suur, raske, tyse: ‚p. poiss, p. mees‘.
- purask** [-i] *m.* *fam* — vana p. — kurat
- purama** *m* — tylitsema, riidlema
- purduma** *m* — purunema, murenema
- puretama** — koeri kallale ässitama, koerdega ära peletama; kõrvu lukustama (liig valju häälega)
- purgema** *mse* — seest välja võtma, tyhjendama
- purikas** — 1. pikergune asi: tilkumisest kujunend jäätykk; 2. väike kala, eriti noor haug
- purra** [-puren] — infinitiiv sõnast ‚purema‘

purre [-rde] — põikpuu(d) sil-
lana yle oja või kraavi
purssima [-rsin] v. **porssima**
puserdama *mse* — (hõõrudes)
litsuma, (välja) pigistama
puseriti — üks yhele, teine
teisele poole viltu, ristirästi
pusima — kyll agarasti, aga
oskamatumalt, omaette nokit-
sedes millegi kallal töötama,
ilma suuremat edesj jõudmata:
,mis sa säääl nii kaua pusid'
puskar [-i] — halvasti puhas-
tet põletisviin
pursuma v. **porsuma**
pusk|ama [pusata] — sarvedega
torkama, lõõma (veis); **-loma**
[-selda] — pääd, sarvi yks-
teise vastu tõugates võitlema
putk [-e] — 1. toru, rõõr, lõõr;
2. taime vars, kõrs (eriti õõnes
ja jämedam): odrad on putkes
e. putkel — on kõrt kasva-
tand; samuti putkele minema;
3. putkedeks nimetatakse tea-
tavaid taimi, mil pikk õõnes
vars ja sarikas õied, neist
mainitagu: *h a r a k p u t k* —
pikk karvane vars, läheb
ylalt kyynlajala taoliselt haru-
liseks (Klettenkerbel, купырь,
anthriscus); *h e i n p u t k* —
õied valged, metsas; tast te-
hakse vilepilli (Engelwurz,
дудник, angelica silvestris);
k o e r p u t k — kihvtine, ylalt
harulise varrega, valged
õied (Hundspetersilie, собачья
петрушка, aethusa cyna-
pium); *l e e s p u t k* (ka:

liipstok) — pika, jämeda
õõnsa libeda varrega ja te-
rava spetsiifilise lõhnaga, aeda-
des (Liebstöckel, зоря, levis-
ticum); *m o o r p u t k* — pika
varre ja kollaste kobaras
õitega (Pastinake, пастернак,
pastinaca sativa); *s u r m a -*
p u t k — kihvtine, vars vere-
karva, punasetäpiline, valged
õied, aedade ääres, prygi-
hunnikuil, metsas (Schierling,
болиголов, conium macula-
tum); kõik sarikalised, umbel-
liferae

putukas — Insekt, насѣкомое
puuk [-gi] — pisitillukene putu-
kas (lestade seltsist), kes end
inimeste ja loomade naha
kylge imeb, haril. metspuuk
(Zecke, клещ, ixodes ricinus):
,täis kui puuk'

puust [-i] *mse* — kõrvalops
pädajas, -kas v. **pedajas**
pädev [-a] *se* — kompetent,
kõlvuline, õigustet (milleski),
asjatundlik; **-us** *se* — kom-
petents, kõlvulisus

pähits [-e] *m* — voodi pääots
päi (*instr. sõnast* pää) — pääga;
ta tegi seda purjus päi; 2. *se* —
poole, poolt: läks merele päi;
tuli merelt päi

päitama *m* — pääd, tippu otsa
tegema

päits [-u], — 1. valge pale ja
ots veisel; 2. sellega veis;

-ik [-u] — päitsuga (v.) veis

päkk [-a] — põidla juur (põid-
last kunni käerandmeni), põial

- päl|gatama** — põuavälku lõõma, äklist valguseleeki tegema;
-gud [-kude] — põuavälgud;
-kama [-gata] v. pälgatama
pälvima *m* — (ära) teenima (заслуживать)
päntjalg — kõver, vigane jalg
pära — viimne, tagumine ots; jäänus, jätis; *pt* pärandus;
-mine, **-mane** — kõige tagumisem, kaugem, äärmine, viimne; **-pool** — tagumine pool, ots; **-tu** — otsatu, määratu
pärdik [-u] — ahv; *piltl.* narr, ahv
pärg [-rja] — krants
pärgel [-gli] — kurat
päsma [-ma] *m* — sasis kimp, sasis juuksed; lõngaviht (*sasis*)
päsmer [-mri] — käsitsi kaalumise riist (pikk kang, mille otsas nui)
päss [-a] *m* — vai, nui; sõlm; põial
päss [-i] *m* — segi-, sasis olek
päss [-u] *m* — oinas
pätakas *m* — jämedast lõngast või riidest talupoja king
pää|dikud — looma sisikonna osad (maks, kops, neerud jne.) toiduna; **-mine** *u* — (главный)
päärima — lõõrima
pääsu(kese)silm v. neitsikena
pää|ma [-dan] *se* — pääga, otsaga varustama; lõpetama; **-uma** *se* — lõppema (millegagi)
pääts [-i] v. pähits
pöid [pöia] — jala laba, jala leht; ka sukal
pöökpuu — kõrge tyve ja paksu tiheda ladvaga puu, kasvab Lõuna- ja Kesk-Euroopas, meil aedades (Buche, бук, fagus silvatica)
pöör [-a] — pöördav puuriiv ukse ees; **-ang** — aegsõna (verbi) muutmine, konjugatsioon; **-is** II välde [-se] (tuule) keerd, keeris; öite kobar, mis on, kui iga rao otsas on üks õis (Rispe, метелка, panicula) **-ma** [-ran] — ka: konjugeerima (спрягать)
põg|u [põgu e. põo] — põgene mine; **-ur** — põgeneja; **-us** [-a] — põgenev, ruttu kaduv
põhjama [-jata] — vanduma, kiruma, needma
põigel [-gla] *m. pt* — põial
põigi, **põigiti** — risti üle (quer, поперек)
põiki — risti üle: läks põiki üle tee (quer, поперек)
põimima — 1. punuma, palmima (flechten, вить); 2. (*se*) noppima (oleks soovitav, et teine tähendus esimese asemelle astuks)
põimukuu *m hr. pt* — august
põkats [-i] *m* — lyhike, väike inimene, loom, asi
põldpüü — metskana heletuhakarva täpilise karvaga, talv lind (Rebhuhn, куропатка, perdrix cinerea)
põlg [-lu] *pt* — põlgus, põlgamine
põlmas [-ma] *m* — eraldet, aga tarvitamata tykk põllumaad

põlu *m*: härg on põlus — sarvest ja jalast kokku seotud
põlv|ik — põlveni ulatav pyks: -is [-e] — põlvekaitse, -kate
põndak [-u] *m* — järsk heinamaa kylg
põndrik, põnderjas — lyhike jäme (laps)
põngerjas v. põnderjas
põnk [-ga] *m* — kyngas, kyhm; jäme koht lõngas
põnt [-da] *m* — kuiv, kõrgem koht aasal, põllul
põra — (raputav) mürin, põrin
põrahtama *u* — järsku põruma; põrudes kukkuma
põrk [-ga] — 1. yhenduspuu, põikpuu, -pulk; 2. (raudots) (kepil, pootshaagil)
põrn [-a] — mao ligidal olev sisemine orgaan (Milz, селезенка, lien, splen)
põrnikas — sitikas (Käfer, жук); loodustead. koleopteer (s. o. igat sitika liiki tähendav)
põtk [-a] *m* — (looma) reis, koib
põtk [-u] *m* — paras sügav koht meres, kuhu võrgud lastakse
põtkuma *mse* — (jalaga) lööma tampima
põuk [-gu] — jäme pesu (pese-misel)
põõn [-a] — (pääle-, kylgelöödud) põikpuu, põiklaud (uksel, väraval, kaanel); -ama [-ata] v. põõ-

nutama; -ard [-i], ka painat, painard — põikpuu ree põhilaudade all; -utama — laisalt lamama, pikutama, magama
pygal [-a] — sisselõige, täke; sisseraiatud aste; ringid sarvel; kraad (termomeetril)
pygama (põan, põetud) — juukseist, villast, karvadest, rohust paljaks lõikama, niitma (eriti lambaid)
pyh! — põlgust, halvakspeanemist tähendav hyydsõna
pyh|ak, -ik [-u] *su* — pyha paik, pyhitset ruum; kabel; -imus *s.*? — pyha mees
pyretama — ryvetama, roojastama
pyrgama [-rjata] *m* v. purgima 2
pyrgima [-rin] *mse* — 1. tungima, pyydma (kuhugi); 2. (otsides) segi ajama, sogramma
pysit|ama, -(e)lema — pysima panema, hoidma, pidama
pysti|ma *se* — võima, jaksama ('ta ei pysti seda tegema'); -tama *su* — yles säädma, ehitama (näit. ausammast; erichten, воздвигать)
pyting [-i] — suitsetet kala pyy v. põldpyy
pyynis — (looma, linnu) pyydepael, pyys, lõks
pyys [-kse] *m* v. pyynis

R.

- raadik** *m* — savisegane, suvel
ysna kõva maa
- raasima** *m* — kiskuma, riisuma
(näit. riideid seljast)
- raatmaa** *pt* (*Куп*) — maakoht,
kust mets ära raiutud ja kus
yhtki teed ei ole
- ¹ **raba** [-ba e. -va] — kõrgeks
kasvand turblassoo, puudeta
- ² **raba** — vilja, humalate või
muude ainete jäätised, millest
õlle või taari rammu on välja
keedetud, praak
- rabama** — äkki ja hooga lõõma:
jalust rabama — jalust maha
lõõma; rehte r. — vilja vih-
kusid vasta laudu peksma, et
viljaivad päädest välja puis-
tuksid
- rabe** [-da] — kergesti purunev
(leib, kivi)
- radukuu** *m hr. pt* — veebruar
- raeremmelgas**, ka: põldpaju —
kõrge põõsaspuu, jõgede ja
tiikide kaldail (Palmweide,
бредина, salix caprea)
- raev** [-u] *se* — meeletu viha
(бѣшенство)
- raevama** v. raivama
- rahastik** *e* — fond
- rahe** [-hke] *m* — rihm, millega
härja ike aädra aisa või look
vankri aisa kylge seotakse;
2. mitm. rahked [rahete] —
surnuraam
- rahk** [-hu] *m* — kõva lubikivi,
kruus; -jas — kõva, kivine;
kruusane
- rahke** *m* — pool-keend, pool-
kõva (herned, kartulid)
- rahked** [rahete] v. rahe
- rahkima** [rahib] *m*² — hakkuma,
puruks hakkima, (maha) mur-
duma (lained pärast tormi)
- rahklema** [-helda] *m* — rabel-
des, ryhmates töötama, vaeva
nägema
- rahmama** *m* — äkki lõõma,
rabama; v. rahmitsema
- rahmitsema** *m* — lärmitsevalt
ja ruttavalt tegev olema
- rahn** [-u] — kalju-myraakas,
-tykk, kalju
- ¹ **rahu** — üks keha orgaan
(eriti kaelas)
- ² **rahu** *m* — väike saareke, laid
- rahvastik** *e* — elanikud (Bevöl-
kerung, народонаселение)
- raiendik** — koht, kust mets
ära raiutud
- raihein** — üks kultiveeritav hein-
rohi; seda on kaht liiki:
prantsuse r. (arrhenatherum
avenaceum) ja inglisis r. (lolium
perenne)
- raig** [raia] — kõva, krobeline
koor haava pääl, kärn
- raisk** [-sa] — kõlbmatu asi,
raibe
- raismik** v. raiendik
- rait** [-du] *m* — miski hiigla-
suur: ,ta ees kerkis suur maja
rait'
- raiv** [-u] v. raev
- raivama** *se* — (teed) ajama,
puhastama; (maad) harima

raju — kange tuul, torm; **-ilm**
— tormine, tuisune ilm

rakk [-ki] — väike koer

rakk [-ku] — vistrik, vill, mis
hõõrumisest nahale tekib: käed,
jalad on rakus (kangest tööst,
paljust kõndimisest); 2. põis;
3. mullid (vees); 4. v. rakuke

rakked [-kete] — (kaevu) voo-
derdus (palkidest)

rakuke — silmale nägematu
väike kärjetaoline osake, mil-
lest orgaanilised koed on
ehitet (Zelle, клетка, cellula);
parem oleks selle sõna asemelle
võtta soome 'solu'

ramb [-mma] — vigane, jalutu;
rammetu; **-uma** — nõrgaks,
jõuetumaks jääma

ramm [-i] — joonetaoline haava
arm

rammetu — jõuetu, väeti,
vigane

ramp [-ba, -bi] — raibe; kõl-
vatu vana asi (rees!)

rang |e ke — vali, karm, nõud-
lik (streng, строгий); **abstr. -us**

rangid — etterakendamise riista-
dest see, mis hobusele kaela
ymber pannakse (õuna-e.:
taoksed)

rank [-ga e. -gu] — pilvemyra-
kas, paks pilv

ranne [randme] — koht, kus
käelaba käsivarreks yle läheb,
käsivarre labapoole osa

rapakas — palju lobisev, läbe-
mata kombel ruttu väljalobi-
sev; pysimatu; ettetykkiv

rapid [-ppide] — väljavõetud
kalasisikond

rappuma [-ppub] — raputet
saama, vankuma

rase [-da] *m. pt* — raske

rasi [-sja] — karp, toos

rasitama *se* — koormama,
väsitama

rass [-i] — pika varrega taim,
lehed nagu halli vildiga kae-
tud ja vastiku hiirelõhnaga,
õied määndund punased, lub-
jases maas (Rattenkraut,
чернокорень, cynoglossum
officinale; karelehelised, bor-
raginaceae)

rassima *m* — vaeva nägema,
tegutsema mingi raske ja
tylika asjaga: 'mis sa sellega
ilmaaegu rassid', 'sellega tuleb
meil veel rassimist'

raudjas — pruunhall

raudrohi (ka verihein) — umbes
jala kõrgune, haruliste var-
tega taim, valged õied yhe-
kõrguses kobaras (Schafgarbe,
тысячелистник, achillea mille-
folium; korvõielised, compo-
sitaе), kuivis paigus, teede
ääres; **-yrt** [-rdi] — sakisleh-
tedega varre ja punakate
õitega umbrohi, teede ja
aedade ääres, pryjihunnikuil
(Eisenkraut, желѣзняк, ver-
bena officinalis; raudyrdilised,
verbenaceae)

rauetama *e* — raueks, roidu-
nuks tegema

raug |e — roidund, väsind (том-
ный, *pr* languide); **-ema** —

- väsima, roiduma, nõrkema, kustuma; -us — roidumus, pehme väsimus (*pr* languer)
- raun [-a] *m* — kivihiunnik, vare
- rautsik [-a], -kas — väike punakas sipelgas
- rebasesaba — kõrsrohi rebase-saba kujulise tutiga (Fuchschwanz, батлачик, alopecurus pratensis; kõrrelised, gramineae)
- redu — peidu-urgas
- reenma [-nan, -nsin, -nis, -nda, -n(dn)ud, -nge] *se* — ruttama; tormama
- ✓ reetlik *ke* — äraandlik; -ma [-dan, -tsin, -tis, -ta, -tnud, -tke] *ke* — ära andma; -ur *ke* — äraandja
- regevärs [-i] — vana rahvalaul
- rehala *m* — rehealune, reiealune
- rehklema [-helda] — käte ja jalgadega vehklema, rabelema
- rehv [-i] — rattavits
- rehvima — (purji) kokku tõmbama, vähendama
- rei [reie] *m* — rehi
- reibas [-pa] *se* — elav, julge, elurõõmus, terve (munter, бодрый, *pr* alerte)
- reig [reia] *m* — haav, eriti värsked, verine
- reipus *se* — reibas (v.) olek
- rekane, rekk *m* v. räkane, rakk
- ✓ relv [-a] *ke* — sõjariist
- remmelgas — kõige hiljemini õitsev liik pajusid; kasvab niiskel maal (Bruchweide, раки́та, salix fragilis)
- ronn [-i] — veejuhtimise vagu, lahtine toru (mida mööda vesi voolab)
- rennik *m* — kahe rattaline vanker
- repetama — (niiskuse, umbse õhu tõttu) mädatäppe päale võtma, pinnalt natuke mädanema, pehastama hakkama (puu, sein, õled, heinad)
- reosk [-i] — kõlbmatu asi, raibe; roojus
- reostama, reotama — ryvetama, roojastama
- retk [-e] *su* — sõit, teekond, ekspeditsioon; -lema [-kelda] *se* — ymber sõitma, rändama -ur *se* — (uurimis-) teekondlane
- ribevel *m* — ripakil, laiail, korratutes
- ribi — kyljeluu
- riburada mööda *m. fam.* — paralleelselt, proportsionaalselt: ,vennad olid yksteisest r. m. vähemad‘
- rihk [-ha] *m* — liivasegane kivipuru, kruus
- rihmama [-ata], -utama — rihmaga peksma
- ¹ rihv [-a] *m* v. rihk
- ² rihv [-a] *m* — pikk sisselõige, õõnsus (*pr* cannelure)
- riise [-sme], haril. mitm. riismed — ylejäänd jätised, rusud, purud
- riisk [-sa] *m* — klamberhaak (millega yhendetakse lõhkend koht või kaks lauda)

- riit** [-da] — pinu; tuleriit — põlema syydatud puuhunnik; rida: „suur majade riit“
riitma [-dan] *se* — kyllalt olema, jätkuma
riitsikas — rohutirts; kilk
riivalt *e* — riivates, riivamiseni lähedalt; mööda minnes: riivalt kuulma, nägema
riivatu — autu, häbitu, nurjatu, neetud
riive [-be] *m* — kaabe, vähene jäänus
ringima — ringi käima, tiirlema, ringkäike tegema: õhulaev hakkas selle torni ymber *e*, seda torni *r*.
rinna *k* [-u] — väljaulatav äär, kylg; -stama *e* — kõrvuti säädma
rinne [-nde] — (väljaulatav) äär, veer
rinnus — rinnaesine riie; krae *r*. — maniski; rinda kaitsev raudriie; looga rihm (millega looga otsast kokku seotakse); -sti [-i, *pt.* -ime] *v.* rinnus; -tama — rinnust haarama, raputama
ristirohi — kollaste õitega ja madala varrega taim (Kreuzkraut, крестовник, senecio vulgaris; korvõielised, compositae)
ristnökk [-ka] *v.* käbilind
ritsikas *v.* riitsikas
riuduma *se* — nõrkema, raugema, kustumas olema
riukad [-gaste] — vigurid, vigurtykid, intriigid
riive [-da] *v.* ryve
rivi *se* — rida
rodu — pikk rida, rong
roe [rooja] — mustus, sitt
rohendama *e* — roheline olema, rohelisena paistma
rohmakas *m* — jäme, hoolimatu (töö, inimene); — -ima, -itsema *m* — jämedasti, raskest tööd tegema; -jas *m v.* rohmakas
roid [roi] *m* — jäme liiv, kõnts
roidakas *m* — nälgind lahja (*kass, koer*)
roim [-a] *ku* — kuritöö; -ar *v* *ku* — kurjategija
roist [-u] *mu* — prygi, mustus, risu; raibe, jätis; nurjatu olend
roidutama *mu* — roidunuks tegema
roju *m* — kõnts, prygi; vana kolu
rokeldama *m* — vedelikku labidaga, pulgaga nobedasti ümber liigutama (*nagu rokka, sulpi tehes*); -k [-ka] — pulgaga vahule liigutat jahujook (*loomale*), *sulp*
romama *m* — myrama
ronk [-ga] *v.* kaaren
ront [-di] *m* — jäme puutykk, pakk
ronts [-u] *m* — jõuetu, väeti (*loom*), „kalts“
roobitsema — riisuma (*lehti*)
rood [roo, -du] — igasugune kõva sisemine osa, mis väliseid nõrgemaid osi toetab ja koos hoiab, eriti nimelt luukere, luud, selgrood (*eriti kalal*)

- roodakil** *m* — ripakil, kum-
margil
- roodama** *m* — maad sõõruks
tegema (v. sõõr(d)), sõõrdu
põletama
- rooja** v. roe
- rookima** [-gin] — 1. puhastama
(mustusest, roojast); 2. peksma
- rool** [-i] *m* — tyyr
- room** [-a] — rihm, nõõr, mil-
lega rangid aisa kylge kinni-
tetakse
- roosk** [-sa] — piits, vits; -ama
[-sata] — piitsutama
- roostuma** — rooks muutuma
- roots** [-u] — 1. selgroog;
luukere; *pittl.* lahja näl-
gind loom: hobuse roots;
2. lehevars (mis lehe keskelt
läbi läheb)
- roov** [-i] — katus; võlv; ahju-
kong; -i-alune — katuse-
alune; ahju kongialune; -(i)la-
tid — katuselatid (õlgkatusel)
- ross** [-i] *m* — jäme kõis
- rubelik** *m* — kirju, täpiline
- rudima** *m* v. rutjuma
- ruga** [roa] *m* — väike heina-
kuhi
- ruhi** [-he, -ht] *m* — kynä,
väike lootsik
- ruhjuma** *se* — puruks litsuma
- ruigama** [ruiaata e. ruigada] —
kiunuma (siga)
- rukki rääk** [-gu] — üks suvi-
lind, heinamaal ja rukkipoõllul
õhtul häälitseb „rääk! rääk!“
(Schnarrwachtel, депрач, crex
pratensis); -lill — siniste õite
ja pika varrega taim, rukki-
põldudel (Kornblume, василек,
centaurea cyanus; korvõieli-
sed, compositae)
- runn** [-i] — väike ymar kivi, kar-
tul: runnkivid, kartuli runnid
- rupik** [-u] *m* — viltuseks
kooldund
- rupjama** [-bjata] — (läbi sügava
lume, vee) kõndima, poterdama
- rupskid** — järelejäänd liharaided
- ruse** [ruskme] — kollaste ärtse-
taoliste õitega rohi, niiskeis
paigus (Zweizahn, череда, bi-
dens; korvõielised, compositae)
- ruskama** [-sata] — ruskena
paistma; -e — pruunikas-
punane, tulipruufi
- rusujuur** — siniste õitega umb-
rohi, põllul (Steinsame, воро-
бейник, lithospermum; kare-
lehelised, borraginaceae)
- rutjuma** [-djun] *m* — muljuma,
litsuma (puruks, alla)
- ruugjama** *m* — ruugena paist-
ma; -e — tumekollane, kol-
lakašpunane, oranshekarva
- ruup** [-ba] *m* — väike lambe
lootsik, lodi
- räba** [-va] *m* — kints, reis:
,tal olid pyksid räbadel e.
rävil' — alla rippumas, kin-
nardel
- räbe** [-da] *m* — nobe, läbe-
mata; käre, jäme
- rädi** *m* — 1. kõrkjas; 2. maha-
murtud e. -raiatud puud
- räelmu** *m* v. rädi 2.
- rähk** [-ha e. -hja] *m* — sõmer,
kruus, riuhk
- rähklema** [-helda] v. rehklema

rähm [-a] — mustus, pori; mäda
(silmas)

rähmeldama *m* — lärmitse-
valt ja ruttavalt tegev olema

rähn [-i] — pika nokaga lind
ronijate liigist, enamasti kirju
(Buntspecht, дятел, picus)

räi|dima *m* — haududes küpsma
(poolpehmeks); -(e)tama *m* —
(haududes) poolpehmeks keet-
ma, kypsetama, hautama

räig|e *se* — liig ere, karjuv-
hele (värv); silmatorkav, terav
(puudus, ülekohus); -**us** *se* —
räige olek

räim [-e] — heeringataoline
merikala, soolatud silk (Ström-
ling, clupea harengus var.
membras)

räitama v. räietama

räk|ane *m* — roojane, sitane;
-**k** [-a, -i] — roe, sitt, pori

rämbima [-mmin] *se* — pehmet,
soist maad mööda vaevaliselt
kõndima, rupjama (v.)

räme [-da] *mse* — kare, kähi-
sev, kärisev (hääl)

rämps [-u] — vana puru, vana
kolu, kõlbmatu vana asi või
asjad

räni — üks keemiliselt lihtne
ollus (silicium, Kiesel, крем-
ний); -**kivi** — räni sisaldav
kivi (Kieselstein, кремьнь)

ränkel [-kli] *m* v. rynkel

räpakas — liig rahutu elav
(liigutustes), pysimatu, päälis-
kaudne, seetõttu lohakas (vrd.
ka rapakas)

räpp [-pu] *m* — mustus, pori, liga
räpsukivi — viskkivi; kalevite
r. — suur raudkivi mürakas

räsa *m* — põikpuu (käepide-
mena labidal, kargul)

räss [-i e. -u] *m*: rässus — kõve-
raks, kägerasse litsutud; sasis-
-**ima** *mu* — rässä(a) käge-
rasse panema, tõmbama

rästas [-ta] — üks suvi-laulu-
lind (Drossel, дрозд, turdus),
haril. must r. — Amsel, чер-
ный дрозд, turdus merula;
ka: laulu-r.; v. kynnirästas —
kuldnook

rästik [-u] — kihvtine madu
(Kreuzotter, гадюка, vipera be-
rus), vrd. nastik

rääk [-gu] v. rukkirääk

rääm [-a] *m* — rämps; kõnts
rääbis — silgutaoline mageda-
vee kala (Rebs od. Renke,
coregonus albula, ряпушка)

rääts [-a] — vitsust punutud
korv

rög|a — kopsust väljasülitetav
mäda, räga; -**ima** — mäda,
räga, röga kõhima, sülitama

röh|atama, -itama, -itus v. rō-
hat-, rōhit-

rööbakas — rööpaliseks sõi-
detud (tee)

röödakil *m* v. röötsakil

röötsakil — kumaras ja kõhuli
või rinnuli (näit. laual, aknal,
palgil), kuna jalad maas on või
alla ripuvad

rõbelema [-lda] *m* — nägema,
näha seletama; ta ei rõbele
näha

rõdepakk [-ku] *m* v. rõht
rõdu — veranda, balkon
rõhatama — järsku ja üks kord rõhitama (v.)
rõhitama, -(e)lema [-tella] — ökitavat häält kurgus tegema (kõhust tõusvate gaaside tõttu) (sk. rülpsen, отрыгаться); -us — ökitav hää (Rülpsen, отрыжка)
rõhmane — määrdund, räpane
rõht [-hu] *m* — horitsontaalselt lamav pakk, palk (seinas, aias, aia mulgu lävena)
rõikhein — metsrõigas, valgete või kollaste õitega, umbrohi põldudel (Hederich, желтушник, raphanus raphanistrum; ristõielised, cruciferae)
rõivas [-va] *m. pt* — riie
rõme [-da] *m* v. rāme
rõske — niiske; -us — niiskus
rõugutaja — paha vaim, koll; nõiamoor (eriti kes laste karjumist nõiasõnadega valgistada)
rõuk [-gu] — lattide najale ja vahele kuivama pandud põlluvilja kuhi, lasu
rõve [-da] — ropp, obstsõon; -tsema *e* — ropp, rõve olema
rõõdakil v. rõõtsakil
rõõgatu *m* — kole (suur), määratu; ,rõõgatu suur'
rõõne *m* — joon, kord (eriti mustusest): ,pyti äärel on vana piima rõõne'
rõõtsakil v. rõõtsakil
rybelema [-lda] *m* — poris pyherdama
rybima *m* v. rybelema

ryga [rõa] *m* — prygi, kõnts (,ryga läks silma'); (lõuna-e.) rukis
rygama *m* — midagi rasket suure jõupingutusega ja vaevaga tõstma; ,suure rygami-sega said nad raske kapi teise tuppa tassida'; rasket tööd tegema, rohmama: ,ta rygas tööd teha'
ryhi|kas *se* — julge-energilise kehaseisuga, meheka olekuga; -tu *se* — ilma energilise, meheka kehaseisu ja olekuta, lodev, jõuetu, julguseta
ryhk [-ha] *m* — kivi-puru, kruus, peen sõmer
ryhkima [ryhin] — suure jõupingutusega edesi tungima, pyydma
ryhm [-a] — salk, grupp
ryhmama [-ata] v. rohmima
ryhmitama — gruppeerima; -us — gruppeering (группировка)
ryht [-hi] *se* — mehekas-julge, energiline kehaseis, olek, iseloom
ryndama [-nnata] *se* — tormi jooksmine, tormama; -lema [rynnelda] *se* — pääle tormama, yksteise pääle tormates võitlema
ryngas [-nka] — väljaulatav kalju; järsk kyngas; v. joaryngas
rynkel [-nkli] *m* — kange rānga töö tegija, „tööloom“
rynnak [-u] *se* — tormijooks

rysa *m* — kalakorv, võrkkorv

rysi, rying *m* — kaldalle kuhjund jää

ryss [-a] — pöidla esimene liige; selle liikme pikkus (mööduna); yldse sörmeliige; **-akas** *m* — jäme ja lyhike, tysekas

ryve [-da] — roojane, ropp; **-tama** — roojastama, määr-dunuks tegema

ryybe [-pe] — (joodava) suhu-tõmme, sõõm, lonks

ryyd [ryy] — linane riie; pikk mantel, päälisriie (eriti linane)

ryystik *m* — paigalpsimatu (laps)

S.

saabel [-bli] *sk. e* — mõök (yheteraline, teravaotsaline, veidi kõver)

saabuma *su* — pärale, kätte jõudma (ankommen, прибы-вать)

saad [sao] — heinakuhi

saadus — produkt, toode

saaja *v. sae*

saalima — edestagasi (üksteise vahelt läbi) lendlema, jooksmas

saalis [-li] *mse* — saak

saamatu — jõuetu, loid, kes hakkama ei saa

saarmas [-ma] — neljajalgne kassisuurune loom, nahkpruuni karvaga, ujub ja pyüab kalu (Fischotter, рѣчная выдра, lutra vulgaris)

saar(e)n [-rna] *mse* — jutlus; **-nama** [-nata] *mse* — jutlus-tama

saast [-a] — mustus, eriti lamba-villas (tolmuga segatud higi), ka pesu kyljes, kõrvas; **-ane** — roojane, määrdund

saati — 1. ammuigi siis (mitte): ta ei laena kellegille, saati

veel sulle kui oma vaenla-selle; 2. saadik: siit saati — siit saadik

saavutama *s* — kätte saama (erreichen, erlangen, дости-гать, добиваться); **-us** *s* — kättesaadud asi, võit (Errungen-schaft, достижение)

sabatu *m v. savatu*

sabrik *m* — miski sasis, kähara-olev, näit. juuste; padrik **sae** [sa(a)ja], mitm. saajad — pulmarahvas, -rong; pul-mad

saere, saeris [-ri] — täimuna (ting), täipoeg (juuste kyljes)

sagam [-a] *v. sagnar* 1

sagama — edestagasi jooksmas (tihedasti, yksteise vahelt läbi)

sagar [-a] — 1. vihmapiiv, -hoog; 2. uksehing

sagima — 1. *v. sagama*; 2. kiskuma, sasima, peksma; karvust *s.*

sagin [-a] — kõbin, sabin (näit. lindude jalgade või tiibade liigutamisest, yldse mingi ker-

- gete asjade, näit. pulkade nobedast löömisest millegi vastu)
- sagri** |s — sasis, segi (juuksed)
- ma** — sasima (juukseid); **-ine** sasis
- sagu** [sao] — põhja heitund paksem ollus (näit. supist)
- saja** v. sae
- sakk** [-ki] — välja ulatav ots, hammas
- ¹ **sakk** [-ku] — pundar, salk, kobar; sakus pää — sasis pää
- ² **sak** |k [-ku] *mse* — rahatravh; **-utama e** — (rahaga) trahvima
- salastama e** — salajas hoidma, varjama
- sali** *m. hb.* — sall
- salispuud** *m* — kaevu sisemuse seinapalgid, palkvooderdus, rakked
- salitsema** *m* — (pärlid) otsa lykkima, kihtima
- salm** [-e] — väin, merekitsus
- salu** — mets, metsane maa
- samb** [-mma], ka tuurakala — suur pikk krõmpsluine kala (Stör, оцерп, acipenser sturio; vaaplased, ganoidei)
- same** [-da] — segane, sogane, tume (vesi, taevas)
- sammaspool** [-e] — üks nahaigus
- samps** [-u] *m* — segamini, sasis olek; kimbatuses-olu, tyli; **-ima** — segi ajama, ära segama; jampsima
- sang** [-a] — loogataoline kande-käepide (ämbril, korvil)
- sangar** (-i) *se* — kangelane
- sanglepp** (ka emalepp) — väheldane puu tumepuuni koorega, vete ääres (Schwarzerle, ольха клейкая, alnus glutinosa)
- santlaager** [-gri] *m* — logeleja, laisk, kes teise kulul, teise armust elab; **-dama** — logelema, laisklema
- sapit(e)lema** [-tella] — ringid umber olema (kuul, päikesel). „päev sapitleb“
- sapp** [-pi] — 1. maksa eristusaine (Galle, желч, fel); 2. ring kuu e. päikese umber; kõrvalkuu, -päike
- saps** [-u] — (hobusel) esimeste jalgade ylemise osa, rinna jatkuoht
- sarap** [-i] — pähklapuu (Haselnuss, орѣшник, corylus avellana; kaselised, betulaceae)
- sari** [-rja] — 1. rehasõel; 2. munade kobar; 3. (*se*) seeria, rida
- sarikad** — katusepalgid
- sarikalised** — sarikakujuliste õitega taimed, umbellifeerid (umbelliferae)
- sarikas** — õite kobar, mis õievarte yhekõrgususe tõttu on lahtitõstetud lausa või kuplitaolise päevavarju kujuline (Dolde, зонтик, umbella), nagu kõigil putktaimedel, porgandil jne.
- sarjama** [-jata] — sarjaga sõeluma (v. sari); *hum.* peksma, käredesti arvustama
- sarm** [-i] *pr. e* — nõiduv ilu, nõiduvus; **-ima** *pr. e* — oma

iluga nõiduma, veetlema (очаро-
вывать)

sarn [-a] — põsenukk; millegi
nägu, sarnane: ,ta on ema
sarna'; -lema [-nelda] *u* —
sarnane olema

sassed [-ssete] *m* — sassisõtkut
õled (pärast rehepeksu)

sasu *m* — põsk, pale

saterkuub — pikk kuub, saba-
kuub, frakk

satikas — täisarnane sõodik,
kes end inimese naha kylge
imeb (Filzlaus, площина, phthi-
rius pubis s. inguinalis); *pittl.*
vastik, tyhine, aga ometi kah-
julik isik

sau [saua] *m. pt.* — kepp

sauk [-gu] *mu* — salk, kobar

sava, gen. sõnast ,saba'; -*tu m*
— ilma savata (sabata); *pittl.*
ebakohane, sobimata, häbe-
mata, alp

savitsema — mulda kaapima
(kanad)

savu *m pt* — suits; -*ma m pt*
— suitsma

seadis [-dsa] *m v.* säadis

sea|õuarohi — niiske maa taim,
pikk vars, punakas-pruunid
õied (Braunwurz, норичник,
scrophularia nodosa; mailase-
lised, scrophulariaceae); -*nupp*
[-pu] — võilille taoline taim
(Löwenzahn, кульбаба, leon-
todon; korvõielised, composi-
tae); -*tubakas* — talvel
õitsev aed-lilltaim, valged õied,
juurepulber paneb aevastama
(Nieswurz, морозник, hellebo-

rus niger; tulikalised, ranun-
culaceae)

seba [seba e. seva] *m* — heina-
võrk

¹ *sebima* — riiet, kangast kokku
panema, kokku voltima, kan-
gaspuilt ära võttes

² *sebima m* — kiiresti edes-
tagasi jooksma (kiirestalituses)

sedasi *m* lyhend. sõnust ,seda
viisi'

sedelka — seljasadul (yks
hobuse rakendamise riist)

seebilill — taim 1—2 jala
kõrguse varrega, mille otsas
valgete õite kobar, jõekaldail,
põõsaste vahel, juur ajab vee
vahule (Seifenkraut, мыль-
ник, saponaria officinalis;
nelgilised, caryophyllaceae)

seek [-gi] *m. pt* — haigemaja

seelik [-u] — naisterahva kuub,
undruk (юбка)

seerma [-ran, muuta nagu
,naerma'] *ke* — välja kan-
natama; -*ta, -tu ke* —
väljakannatamata, -*tu*

seik [-ga] *se* — ,asjaolu; asi,
nähtus

seil [-a] *m* — puri; -*ama* [-ata]
m — purjetama

seirama [-ata] *su* — järel(e)
käima, järele minema (folgen,
слѣдовать); tähele panema,
silmas pidama (слѣдить)

seisu (II vl.) — seistes, seisvas
olekus; tööta; -*kas* — kind-
lasti seisev, stabiilne (устой-
чивый)

- seiti** *m* — segi, segamini; yhte
 seiti — yhte kokku segamini;
seitima [-din] *m* — segama,
 segi ajama; välja s. — välja
 eraldama
selg [-lja] *s* — ka: lai veeväli,
 (järve, mere) pind
sellal *mu* — sel ajal, siis;
 -ne *e* — selleaegne (damalig)
sellane *se* — seesugune
seltima [-din] *m* v. settima
seos [-se e. -kse] *m* — side,
 see, millega kinni seotakse
 (Verband)
serbama [-rvata] *msu* v. sərbama
servama [-rvata] *m* — servast,
 servaliseks raiuma, lõõma;
 servast kylge puutama, tõu-
 kama
serve v. särve
settima [-tib] *m* — põhja pääle
 vajuma (vedelikus); säädma
setu [setme] *m* — nii palju,
 nii mitu: „mitu inimest, setu
 arvamist“
seurama [-ata] *su* v. seirama
sigidik *e* — (kellestki) signend
 olevus, sünnitus (põlgl. tähend.,
sk Ausgeburth)
sigur [-i] — seakarjane
siib [-va] *pt* — tiib
siil [-u] *m* — riideriba, riideäär
siir|as [-ra] *ke* — otsekohene,
 tõesydamline (silmakirjalise vas-
 tand, aufrichtig, искренний);
 -us *ke* — otsekohesus, mitte-
 silmakirjalisus
siir|duma *su* — yhest kohast
 teise üle minema, nihkuma,
 kolima; -e [-rde] — ylevlik,
 ylekanne; -ma [-ran, -rda] *se*
 — yhest kohast teise (yle)
 viima, üle kandma
siisik [-u], -onē v. pajulind
siiv [-u] *m* v. siivus; -uma *m*
 — puhastama, kasima; -us
 [-usa] *m* — puhas, puhastet,
 kasitud; kasin, viisakas, kom-
 beline, karske; -utu *m* —
 — kasimata, kasiduseta, eba-
 puhas, ropp
siku|li, -vil, -vile *m* — pingul,
 pingule; -tama — pingutades
 tõmbama, kiskuma, venitelema
sillerdama — lõõritsema, vidis-
 tama; virvendavalt särama
 (värvi vaheldades)
silmarohi — lill harulise varrega,
 mille otsas valged õied; kui-
 vis metsis ja väljul (Augen-
 trost, очанка, euphrasia officinalis;
 mailaselised, scrophu-
 lariaceae)
silm|ik [-u] — silmakate (ryyttli
 raudriidel); -si *m* — silmaga:
 „see on s. näha“; -us — väike
 rihmast või nõõrist moodustet
 rõngas, et midagi selle sisse
 pista või sellega kinni tõmmata
silpat [-i] — kilpkonnakoor,
 -kest
sima — paks vedelik, vedel
 mustus, lima; marjamahl
simman [-i] — kylapoiste ja
 -tydrukute omavaheline tantsu-
 pidu, ka pitsballiks nimetet
sini|kael — metspart (Wildente,
 кряква, anas boschas); -kopp
 [-pa] v. kellukas; -lill, ka õlan-

- gas; maksarohi — yks vara-
kevade lill ilusate siniste õi-
tega, vars ja lehed karvased
(Leberblume, неперѣска, he-
patica nobilis; tulikalised, ra-
nunculaceae); **-nukk** [-ku] —
taim mitme varrega, mille
igayhe otsas sinine tuttõis,
liivaseis päikselisis paigus
(Schafskabiose, букашник, ja-
sione montana; kellukalised,
campanulaceae)
- sinkjas mu** — tuhakarva sinine,
sinakas
- sirakas m** — tubli hoop, sära-
kas
- sirk** [-gu] *m. pt* — 1. lind
(setu keeles 'sirk'); 2. rohutiirts
- sirkama** [-gata] *m* — kerge-
jalgselt nobedasti jooksmata
- sirukil, siruli** — sirutetult,
sirigena pikali
- sirvima** — sorima (asju, pabereid,
raamatut), lehitsema, silmitsema
- sisask** [-i] *m. pt* — õõpik
- sise|ndama u** — sisse panema;
(mõtet) sisse andma (kellegile),
suggereerima; **-nema** — sisse
tungima, sisse(poole) ulatama,
asetuma; **-pärane u** — sise-
mine, salapärane, varjatud,
esoteeriline
- sisim** [-a] *u* — kõige sisem;
intimne; omas sisimas —
oma sydame põhjas
- siss** [-i] — rõõvel, riisuja; **sis-
sisõda** — „väikesõda“, parti-
saansõda
- sisust|ama s** — sisuga täitma,
(tuba) möbleerima, sisse sääd-
- ma; **-us s** — möbleering,
sissesääd
- site** [sitme] *m v.* hitse
- siug** [siu] *m* — uss, madu
- siur** [-u] *pt* — lõoke
- sivu se** — kylg; **sivu-** — kõr-
valine, kõrva-: sivuasi —
kõrva-asi; **-line se** — kõrva-
line; **-tama se** — mõõda
minema (millestki): „laev oli
selle maanina juba sivutand“
- soatsema mse v.** suvatsema
- sobim|a msu** — passima, syn-
dima, synnis olema: „see so-
bib siia“; kokku passima, kokku
leppima; **-us se** — kokku-
leppimus, leping
- sob(e)r** [-bru] *m* — pehme jää-
segu
- sobima m** — sorima, sorides,
segi ajades otsima
- soend** [-i] *m* — libahunt
- soetama** — synnitama, looma,
muretsema; **-tuma** — soetet
saama, tekkima
- soetõlv** [-a] *v.* hundinui
- soglama m** — segi ajama, segi
sorkima (midagi pehmet, vedelat)
- sohk** [-hi] — 1. sugu, selts
mest; 2. kõrvaline: sohinaine,
-laps
- soider** [-dra] *m* — lahtine koht
jääs merel
- soiguma** [soiun] *m* — tasa oi-
gama
- soine** — soorikas, soone
- soksutama v.** suksutama
- sole** [-da] *se* — sihvakas, sale,
uhkelt-sirge

solge [-lkme] *m* — suur kõhu-
uss (Spulwurm, большая гли-
ста, ascaris lumbricoides)

solg|e ke — graatsiline, pain-
duv-sale; **-us se** graatsililus

solv|ama [-ata] *se* — haavama
(sõnadega, teguviisiga, beleidi-
gen, оскорблять); **-e**, — haa-
vamine

somp [-bi] *m* — (pori-, vee-)
lomp

somp [-bu] *m* — segadus, segi-
olek; **sombus ilm** — segane,
udune ilm; **-ima** [-bin] *m* —
segi ajama, segi pilduma, segi
pildudes rikkuma; **-jas m v.**
sumpjas

sond [-nnu] *m v.* sonne; **-ene**
m — põua-aurune, udune;
-uma m — uduseks, tume-
daks minema (ilm, taevast)

songermaa m, ka: tõngermaa
— läbi-, yles-tõngutud, -tuh-
nitud maa

songima m — tuhnima, tõn-
guma

sonkima [-gin] *m* — (segi)
sõtkuma, tonkima, torkima

sonn|e [-nde] *m* — põua-aur;
-une m v. sondene

soodus [-dsa] *s* — peri-olev,
kohane, kasulik, edendav (gün-
stig, благоприятный)

sookail [-u] *v.* kail

soolarohi — lihava, lehtedeta,
jatkulise ja harulise varrega
yheaastane taim, kasvab mere
rannas ja soolasel pinnal
(Salzkraut, солепос, salicornia

herbacea; maltsalised, cheno-
podiceae)

soolikarohi — pika varrega,
lehed kui sõnajalal, pruun-
kollased kettakujulised õied,
vänge lõhn, põllupeenrail,
kraavikaldail (Rainfarn, пижма,
tanacetum cristatum; korvõie-
lised, compositae)

soomukas [-ka] — parasitaarne
taim, madara juurist end toi-
tev, määndund kollased või
pruunid karvased varred ja
karvased lehed, varjulised met-
sades (Sommerwurz, заразиха,
orobanche caryophyllacea;
soomukalised, orobanchaceae)

soop [-ba] — seebisoga, mis
seebi keetmisest katla põhja
jääd; vesine maa, vedel pori

soorem [-rma], *ka tang* — (elava)
sea lihas elav uss (sea haigus)

sooritama su — ära õiendama
(maksu); ära tegema (eksamit,
tööd, ylesannet); korda saatma
(liigutust, tööd), (muusikatykki) ette
kandma; ausführen, испол-
нять, *pr* exécuter)

soosi|k [-i] *se* — armualune, pai-
laps, favoriit; **-ma se** — poolt
olema, armuline olema, (lah-
kesti) toetama; **-ng** [-u] —
arm, poolehoidmine, toetamine
(Gunst, милость, *pr*. faveur)

¹ **soostuma se** — nõusse heitma,
nõus olema

² **soostuma se** — sooks muutuma

soota ms. pt — asjata

sootu [eitav adjektiiv sõnast
,sugu⁴]

sootumalt — täiesti, üsna, hoo-
pisi; sootumaks hävitama —
täiesti h.

¹ **soovik** *m* — soine maakoht, soo

² **soovik** *Куп* — (häd) soovija,
poolehoidja

soprama [-brata] — läbi pehme
lume ja jää segu kõndima;
v. sobrima

sorakil — korratult allapoole
rippuv (*saba*)

sord [-rru] *se* — rõhumine, surve;

-**ma** [-rran] *se* — rõhun, survan;

-**uma** *se* — alla rõhutud, vöi-
detud saama, alla jääma, lan-
gema, hukka saama

sorg [-ru]: sorus — allarippuv
(näit. *saba*), samuti: *saba* sorgu
laskma, *saba* langes sorgu;
-**saba** — allarippuv *saba*;
allarippuva *sabaga* loom

sorss [-sa] — metspart

soveld *ama se* — kokku, yhte
synnitama, passitama, sobita-
ma, säädma (приспособлять);
-**uma se** — passima, syndima,
sobima

subi *m*, yhend. subisant — täie-
line sant

sudima *m* — jõupingutusega
kiiret tööd tegema

suga [soa] — 1. jäme hari
(hobuste puhastamiseks), kamm;
2. kangakudumiskamm (kaks
pikka paralleelpulka, mis tihedate
piidega yhendet); -**pää** — kõrs-
rohi, mille varre otsas rohe-
line päätaoline tutt (Kammgras,
гребник, cynosurus cristatus;
kõrrelised, gramineae)

sugar [-a] *m* — kepp, kaigas;
(ree) pulk

suge *ma* [soen], -**nema** *m* —
tekkima, syndima, kujunema;
-**med** — osad, elemendid,
millest miski valmistetakse

sugima v. *sugema*; *sobima*,
edenema, korda minema

suhe [-hte] *s* — vahekord, olek
(Beziehung, Verhältnis, отно-
шение); võre, võrdmõõt, pro-
portsioon; *ses suhtes* — *ses*
tykis, selle poolest; *tema suhtes* — *tema* kohta

suhkar [-i] — kuivatet leib

suhte *kas se* — õiges vahekor-
ras, proportsioonis, proportsio-
naalne; -**line** — võrdeline,
relatiivne (verhältnismässig,
относительный)

suhtes v. *suhe*

suhtuma *su* — vahekorras olema;
(millegi kohta teatav) seisukoht,
vaade olema (sich verhalten,
относиться); ,2 suhtub 3-e
nagu 6—9-sse;‘ ,kuidas sa
suhtud sesse kysimusse, sesse
teguviisi‘ (ehk: selle küsimuse,
teguviisi kohta)

sui [*instr. sõpast* *suu*] *e* —
suuga: ,ta seisis avasui‘ —
lahtise suuga

suie [suidme] *m* — väike kiil,
vai (puutykkide kinnitamiseks, mis
läbi augu pistet)

suilas *m* — palju rääkiv, suud
tarvitav; sõnaosav

suisa — otse, otsekohe, lausa,
avalikult: ,ta tormas suisa
kallale‘

- suistuma se** — suure hooga kõrgelt alla libisema, kukkuma
suisutama m — magama lullutama, kussutama
suju|ma se — libedasti, ladusasti libisema, heljuma, voolama, edenema (töö, jutt); **-valt se** — libedasti, ladusasti (плавно)
sukeldama su — vee alla mine-ma (нырять); esile s. — (вынырять)
suks [-e] v. suusk
suksutama — hobuseid juure meelitama (hyydega suks! suks!)
ka piltl.
šulg [-lu] (ilma muljeerim.) — (veevoolu) kinnipanek, tõkestus
sulg|(e)ma [sulen] — kinni pane-ma; **-uma** — kinni minema
suljuma mu — heljuma
sulnidus ke — sulnis (v.) olek
sulnis [-ni] ke — magus-arms, õnnestavalt, peenelt, meeldiv, magus (s suloinen, pr. délicieux); **-tama ke** — sul-niks (v.) tegema
sulp [-bi] m — rokk, jahuga segatud loomajook
suluksis m — sulu (v.) taga, kinni (pandud, topitud); samuti: suluksi(sse) panema (voolu)
suma m — segadus, korratus; lärm
sumb [-mma] — hulk, trobi-kond, parv
sumbuma — tuulutamise, õhu vahetuse puudusel vastumeelt
 umbseks muutuma (õhk, lõhn, maik)
sume [-da], -jas — 1. tume, udune, hämar (ilm); 2. mahe, pehme
summ [-a] m v. sumb
summe m — udusus, tumedus (ilmas)
summerdama m — vees pater-dama
sumpjas m v. sumejas
surilina — surnulina
surmaputk [-e] v. putk
surnuk [-a] v. systik
surv|ama [-ata] — puruks tam-pima, litsuma; rõhuma, suru-ma; -e — rõhumine; **-uma e** — 1. v. survama; 2. puruks litsutud saama; rõhutud saama
susi [soe, sutt, sute, susi] m.
pt — hunt
suskama [-sata] m. fam. — tõukama, torkama
sussutama — magama kussu-tama
sutt [-ti] (ka silmus) — ussitao-lise kehaga jõgikala (Neun-aue, минога, petromyzon fluviatilis)
suubuma su — (suu kõhast) sisse voolama (sk münden): „Emajõgi suubub Peipsi järve“
suue [-dme] m v. suie
suulas [-la] m v. suilas
suun|d [-na] su — siht (Rich-tung, направление); **-duma su** — end sihtima, juhtima, juhitud saama (millegi poole; sich richten, sich lenken, на-правляться); **-ma [-nan] se** —

- sihtima, juhtima (richten, lenken, направлять)
- suurispääkull** — üks öökull (Waldkauz, неясыть, syrniium aluco)
- suurus** [II vl.] — eine, pruukost (mitte vahetada sõnaga 'suurus' (III väide!), mis tuleb sõnast suur)
- suusk** [-sa] — lumel jooksmise king (pikk, esiotsast ylespidi koolutet õhuke ja kitsas laud, mille keskkoahas aas, kuhu jalg pistetakse)
- suvatsema se** — sallima; lahkesti valmis olema, nii lahke olema (midagi tegema; благово- лить, изволить); kui suvatsete mind kuulda'
- suvekuu m** — juuni
- suvikuusk** (ka lehtkuusk) — mille pehmed okkataolised lehed talvel maha langevad (Lärche, лиственница, larix europaea)
- sääng** [-u] e — sääd, säädmine
- säbras** [-pra] m — kärke, nobe, kähkune
- sädelema u** — särama
- säe** [säade] — sääd, teataval kujul säetud olek, asi
- säem** [-a] m. pt — parem (käsi, pool)
- säga** — kõige suurem mageda vee kala (Wels, сом, silurus glanis)
- säharas m** — sasis, segamini (juuksed)
- säilima su** — alal pysima, hoiduma; **-tama su** — alal hoidma
- säinas** [-na] — üks suur mageda vee kala karpkalade perekonnast (Dickfisch, язь, leuciscus idus)
- sälg** [-lu] — teist aastat vana hobu (s. o. mitte enam varss ega veel mitte täiskasvand hobu)
- sälitis m** — koorem, kandam; pudedate ainete (vilja, lubja) mõõt, 72 Tallinna vakka
- sämpsatama m** — segaseks minema, otsusevõimet kaotama (äkilisest kokkumisest), äkki kokkuma, **-us m** — segaseks-minek (kokkumisest), kokkumus
- säo-** v. sääd; **-tu m** — korratu, seaduseta, ebasynnis
- säpra-** v. säbras
- särakas fam.** — tubli hoop
- särbama** [-rvata], **-ima** [-rvin] — pääle ryupama (vedelat kõva toidu kõrvaseks)
- särg** [-rje] — ahvena suurune kala (Weissfisch, плотва, leuciscus rutilus)
- säru:** s. andma — pekka, pihta andma; samuti: kellegille säru taha tegema
- säsi mu** — aju, ydi
- sääd** [säo, part. säadu] — kord, seadus, määrus; syndsus
- säade v. säe**
- säädis** [-e] m — sissesääd, aparaat (Einrichtung, Vorrichtung, прибор)
- säädis** [-dsa] m — synnis, kohane, mõnus
- sääm** [-a] m v. säem
- säärane** — seesugune

- säärrik** [-u] — sukk ilma põiaata; säärikud — pyksid
- säärriis** [-se] — säärekate; pyks
- sääst** [-u] *mse* — 1. kokkuhoidmine: aja säästuks — et aega kokku hoida; 2. kokkuhoitud vara, raha (Ersparnis); **-lik** *mse* — kokkuhoidlik
- säästma** [-tan] *msu* — kokkuhoidma (varandust); 2. armuheitma, hoidma (tervist; schonen, щадить); **-uma** *msu* — kokku hoitud saama, ökonomiseeruma: ‚seeläbi säästus tal palju raha‘; ära hoitud saama, pääsma (mingist pahast); ‚õnneks ma säästusin selt alandamiselt; ta säästus seda nägemast‘
- sõa** [sõame] *m. pt* — syda
- sõandama** — sydant, julgust olema, julgema
- sõelis** [-se] *m v.* sygelis
- sõõde** [-tme] (ka sõime) — koht, kast, kynä, kuhu hobusele või veisele toitu, sõõki (heinu jne.) pannakse
- sõõksma** [-ksen, muuta kui ‚jooksen‘] *se* — kargama, hyppama, tormama ([sich] stürzen, бросаться, кинуться), samas tähenduses ka murdeline ‚sõöstma‘ (v.), vahest aga võiks mõlemi vahel mingi tähenduslik vahe kujuneda, nii et mõlemad oleksid võimalikud ja tarvilised
- sõõlas** [-a] *m* — ahne sõõma, palju sõõma
- sõöst** [-i] *u* — äkiline (tire, valu) hoog
- sõöstma** [-tan] *mu* — kargama, hyppama, tormama
- sõõt** [-da] — ahvatlustoit saagi kättesaamiseks (näit. uss, mis õnge otsa pannakse)
- sõõt** [-di] — harimata jäetud, karjamaaks jäetud rohtund põld
- sõõtreiarohi** — madal harulise varrega rohi (Bruchkraut, грыжник, herniaria glabra), tarvitetakse sõõtreia arstimiseks
- sõõtreig** [-reia] — nahast välja lõõbivad punased sygelevad vistrikud
- sõõba** *m* — tekk, vaip
- sõõelik** [-u] — sõõelatähed (Plejaad)
- sõõiduk** [-i] *e* — sõõiduriist
- sõõitlema** [-delda] *vn* — tõõrelema
- sõõkal** [-kla] *v.* sõõklad
- sõõkkuma** *m. pt* — sõõtkuma
- sõõklad** [-kalde] — viljaterade kestad
- sõõlg** [sõõle] — 1. rindpannal (ehtena), prees; 2. põõkpuu, riiv (lukus); **-(i)rind** *pt* — sõõlge rinnal kandev neiü; **-puu**; — põõkpuu (vilja koormal, mis vihud kinni hoiab)
- sõõltus** *m* — kinnisidumise pael (riiete kyljes)
- sõõnajalg** — õõteta taim loogataoliselt väljaspoole painduvate vartega, millede kyljes mõõlemil pool pikad lehed suletaoliselt, niiskeis metsis

- puude all, kuhu vähe päikest paistab (Farnkraut, папоротник, filix), rahva usus nõidusabinõuks peetud
- sõrasilm** — pime, kaega, klaasise läikega, tardunult vaatav silm
- sõre** [-da] — mitte-tihe, harv; jäme (jahu, vili)
- sõrmkybar** — kihvtine taim pika varre, punaste, sõrmkybara kujuliste rippuvate õitega, mägiseil metsapaljakuil (Fingerhut, наперстянка, digitalis; mailaselised, scrophulariaceae)
- sõtse** *m* — tädi (isa õde, kuna, 'tädi' ema õde)
- sõõm** [-u] — tõmbus, lonks, millega vedelikku alla neeldakse
- sõõn** [-a] — mustus, mustusekord, triip (eriti pesemata piimanõudel, kylgejäänd hangund vana piimakord); tume pilve äär, riba, viir; **-ama** [-ata] — räpaseks, määrdunuks minema; uduseks, pilviseks, segaseks minema (ilm, taevas)
- sõõr** [-i] *mu* — ring, kreis
- ¹ **sõõr(d)** [-ru] — päält äralõigatud põõsad aiana; nendega ymbritset plats; kytis, maharaiut metsa põletus põllumaaks (lahtised haod panakse põlema): ,sõõrdu raiuma, rookima, põletama'
- ² **sõõrd** [-ru] — piima vool (nisast); **-uma** [-rdub e. -rub] — piima voolama, tulema (nisast)
- sõõre** [-rme] — ninaauk
- sõõrik** [-u] — ymargune, ringymar; ymar asi, veerik, rull; **-tama** *m* — ringina keerlema; ringis keerutama
- sõõrutama** — 1. piima (nisast) voolama pigistama; 2. v. sõõrduma
- sygelis** [-se] — pisielukatest lestadest tekkiv nahahaigus, mis naha sygelema ajab
- sygisekuu** *m* — september
- sygislill** — sibulataoliselt kasvav taim, õitseb sügisel sinikas-punaste õitega, niiskeil aasadel, seemned kihvtised (Herbstzeitlose, осенник, colchicum autumnale; tulikalised, ranunculaceae)
- sylelema** [-lda] *su* — kaelustama, ymbert kinni võtma; **-us** *su* — kaelustus
- sylem** [-i] — mesilasparv, -pere
- syli** (instr. sõnast ,syli') — sylega; **-tsi** — sylega, mõlemi käsivartega
- syng** *e su* — (kohutav) tume, õudne-tume (düster, мрачный); **-istama** *su* — syngeks tegema; **-istuma** *su* — tumestuma (sich verdüstern, омрачиться); **-us** — tumedus (Düsterkeit, мрачность)
- syng** [-ga] *su* v. syng
- syrj** [-rja] *se* — kylg, serv; kõrvalkoht; syrjas olema — kõrval olema; syrja (III vl.) jääma — kõrvale jääma;

tungib syrja (II vl.) mu pääle
 — tungib kylg ees, s. o.
 järsusti, teravasti; **-itama**,
-jutama se — kõrvale e.
 välja tõrjuma
syrtsuma mu — myrtsuma
syskama [-sata] m (ka suskama)
 — tõukama, torkama
syst [-a] — 1. kangakudumise
 pool; 2. sellekujuline väike
 kitsas lootsik
systik [-u] v. syst 1.
sytik [-u] m — syytamiše abi-
 nõu, hakatis, süüde

syv|a msu. pt — sygav; **-endama**
 — sygava(ma)ks tegema;
-enduma msu — sygava-
 (ma)ks minema; v. syvenema
-enema — sygava(ma)le tun-
 gima; v. syvenduma; **-ik e** —
 sygav koht, sygavik

syy (puussy), **-e** [syyde] —
 aastaring (puus, sarvel), kiu-
 joon

syyvima mu — sügavusse
 tungima

T.

taak [-ga] msu — kandam,
 koorem, raskus
taamal m — enam tagapool,
 kaugemal
taand|ama mu — tagasi, taha-
 poole nihutama; tagandama;
-uma mu — tahapoole, eemalle
 minema, ära minema (sich
 zurückziehen)
taane m — täna (tänapäeva
 möödaläind osast kõneldes),
 ennesti, täna hiljuti; taane
 hommiku — täna hommiku
taar(ø)n [-a] m — kuristik
taaruma — vaaruma
taas msu pt — jälle; taas-
 ühend. sõnus: tagasi; **-peri**
m. pt — tagurpidi, tagasi
taba [-va] — 1. m viis, komme;
 2. ripplukk
tabelema [-lda] m — tabama,
 tabada pyydma

tael [-a] — tulesyytamise kāsna
 (millesse tulerauaga tuld löödi,
 vanasti tuletikkude asemel tarvi-
 tusel)

tagama — garanteerima

tagandama — kõrvaldama,
 lahti laskma (ametist)

tagatis — garantii

tagumik — tagumine osa, eriti
 kehal, perse

tahe [-hte] — tahtmine, tahte-
 jõud

tahe [-da] — (pinnalt) kuiv,
 kõva (tee); *pill.* kindel, so-
 liidne, korralik (töö), soolarikas
 (toit)

tahk [-hu] — kant, kylg, fassett
 (грань)

tahk [-hu] — kivipakk (terariis-
 tade ihumiseks)

tahk|e, -jas — kõvaks ja sit-
 keks kuivand (leib); **-uma** —

1. kõvaks, tahkeks kuivama (leib)
- tahkuma** — ymarat palki tahu-
liseks (kandiliseks) raiuma,
yldse kumersusi, konarusi ära
raiuma, siledaks raiuma (palki,
kivi)
- ¹ **tahr** [-a] *m. hb* — looma-aed,
tara
- ² **tahr** [-a] *se* — (mustuse-, häbi-)
plekk, laik; **-ama se** — mää-
rima, ryvetama; **-atu se** —
plekitu, puhas
- tahtekas** — kange tahtejõuga,
tahtejõuline
- tahuma v. tahkuma**
- taibu**ma [-vun e. -bun] *mse* —
painduma, kalduma; **-mus**
mse — kalduvus
- taid** [-taiu] *msu* — oskus; aru-
saamine, taip; **-eline msu** —
kunstiline (v. taie)
- taidma** [taian] *mse* — oskama,
mõistma; võima, vist olema
(*sk.* mögen): ‚see taiab õige
olla‘ — see võib õige olla,
see on vist õige
- taidur** [-i] *su* — väga osav
midagi tegema, kunstnik, vir-
tuos; **-lik su** — virtuooslik
- taidus** [-dsa] *mse* — arusaaja,
mõistlik, ettevaatlik
- taie** [taide] *su* — kunst
- taig** [taia] — kiudliha, muskel-
liha (rasvase vastand)
- taip** [-bu] — märkamine, aru-
saamine; **-ama** [-bata] —
aru saama, mõistma, märkama
- taiuline** — kel taidu (v.) on
- taivutama** *mse* — painutama
- taju su** — tundmine, instink-
tiivne arusaamine, teadvus;
meelemärkus; **-ma su** —
instinktiga aru saama, tead-
likuks saama, tundma, mär-
kama, taipama (pertsipeerima);
-tu su — meelemärkusetä,
teadvusetä
- takerduma se** — millegi taha
e. vahele kinni jääma (заны-
тываться, зацѣпляться)
- takispuu v. kuslapuu**
- takjas** — umbrohi suurte juur-
lehtedega (kobralehed) ja pika
kõva varrega, mille kyljes
okkalised kerakesed, mis mõõ-
daminejate kylge jäävad; need
kerakesed ise (Klette, лопуш-
ник, lappa major; korvõieli-
sed, compositae)
- takka van. pt** — tagant
- takukoonal** [-nla] — takutomp,
mis ketravad läbisoetud tak-
kudest kokku keerutavad, kust
nad heided välja kisuvad ja
lõngaks keerutavad
- tala** — kandev palk
- talb** [-lva] — vai, kiil
- tallel** pidama — alal hoidma,
paigal hoidma; **tallele** pa-
nema — paigale panema
- tallukas** — linane jalanarts;
kalts, räbal; kõnekäänd: ‚hilt
ees, tallukas taga‘ — räba-
laselt, lohakalt riides
- taltuma** — taltsaks saama;
-us [-tsa] — taltsas, vagur
- taluma mu** — (rasket) kandma;
vastu pidama, välja kannä

- tama; -tu mu — väljakan-
nata matu
- talv [-a] v. talb
- talvekuu — november
- talvik [-u] (ka: kaeralind) —
1. varblase suurune talvlind
rohekaskollase kõhualusega
(Goldammer, овсянка, embe-
riza citrinella); 2. üks hal-
jaste lehtedega punakasval-
gete kuljuseliste kännasõitega
lilleke, kasvab okaspuumetsas
(Gicht- od. Harnkraut, зимо-
любка, Chimophila)
- tambits [-a] — tampimisnui
- tanner [-ndre] se — (võitlus-)
väli
- tanuv [-a] m. pt — tänav
- taos [-kse], har. mitm. taoksed
[taoste] m. pt — rangid (v.)
- taotama, -(e)lema msu — 1.
kätte pyydma, kätte tahtma,
(millegi poole) pyydma, sihtima;
2. v. taotsema
- taoti m — ajuti, aeg-ajalt
- taotsema mde — viisiks, kom-
beks olema (pflegen); 'ta
taotses seda teha' — tal oli
viisiks seda teha
- tapp [-pa, -pi, -pu] — tapmine:
tapaohver, tapalammas —
tapetavaks määratud lammas;
tapitall; tapukukk
- ¹ tapp [-pi] — niisuguseks raiu-
tud palgi või laua ots, et see
valtsi vahele läheb; ukse-
tapp — uksehing; tyndri punn,
vikk
- ² tapp [-pi]: vangitapp — vang-
kiyyt
- tapp [-pu] — humal (taim,
millest õlut tehakse; Hopfen,
хмель, humulus lupulus; ka-
nepilised, cannabinaceae)
- tapper [-pri] — sõjakirves
- tappima [-pin] — palke, laudu
otsadest tappide (v.) abil
yhendama (maja, kapi nurkades),
nii et yhtede otsad teistesse
tehtud lõigete vahele lähevad
- tara — ymbritsev aed, aiaga
ymbritset koht; karjatara —
karjaaed; kuu t., päeva t. —
rõngas kuu, päikese ymber
- tare — elutuba (talamajas);
elumaja (talul)
- targema — külma pärast võima,
külma ära kannatama: 'ta
ei targe kinnasteta käia'
- tari [-rja] — vitstest punutud
lai laud, mil kalu kuivate-
takse või millega mingi koht
laudas eraldetakse
- tarima m — kokku haarama,
sebima, eriti midagi, mida
tuleb eemalt täie käsivarrega
ulatada (kõit, ohje, riiet): 'ta
taris kuue saba pihku (või
yles)';
- tarkama [-rgata] m. pt —
mõista andma, ära tähendama
- tarm [-u] su — energia, jõud;
-ukas su — tugev, energiline;
-utu su — jõuetu, energiata
- tarn [-a] — närtsind, viltund
(pulstund) eelaastane rohi;
tarna jäänd — niitmata jäänd
(rohi); v. puik
- taru — mesipuu

tarvas [-va] *m* — libahundi nahk

tasapind — nivoo (уровень)

taud [-di e. tau] — raske (kylgehakkav) haigus, katk

tauni|ma *ke* — hukka mõistma; -*tu ke* — hukkamõistet

tauss [-sa] — neppide sugukonda kuuluv rahutu vesilind lühikeste tugevate jalgadega (Strandläufer, tringa)

taust [-a] *se* — tagasein

tava v. *taba*

tava|line *s* — harilik; -*tu su* — mitteharilik, erakordne, iseäraline; -**pärane** *su* — hariliku kombe järele olev, harilik, reeglikordne; -**tsema mde** v. *taotsema*

tead [täo, part. teadu] *m* — teadmine: mul on see täos — ma tean seda

teder [-dre, -tre] — sinakas-must metskana (Birkhuhn, тетерев, tetrao tetrax)

teek [-gi] v. *täak*

teeleht — rohttaim maa vastast laiali minevate lehtedega, mille keskelt tõuseb üks või mitu peent painduvat vart, mille otsas kollakasroheline pikk kõva õispää, teede ääres (Wegerich, подорожник, plantago; teelehelised, plantaginaceae)

teene [III vl.] *m* — vaikne, rahulik

teen|e [II vl., gen. -e III vl.], -**us** — ärateenimine (Verdienst, Dienst, заслуга, услуга)

teesklema [-selda] *e* — tegema, nagu oleks, silmakirjaliselt näitama, simuleerima; 'ta teeskles vaimustust' — ta tegi silmakirjaliselt, nagu oleks vaimustet

teetama *se* — teha laskma

tegelema [-lda] *u* v. *tegutsema*

tegu|r [-i] — kaasamõjuv asjaolu, jõud, faktor; -**tsema** — (millegagi) tegemist tegema (заниматься)

tehas [-se e. -hta] — vabrik, töökoda

tehe [-hte] — miski tegevus (mingi kallal), manipulatsioon, operatsioon; eriti rehkendus-tegevus (Spezies, дѣйствие; 4 tehet: kokkuarvamine, mahaarvamine, kasvatamine, jagamine)

teht [-hi] *m* — tegemine, *tegu*

teisend [-i] — variant (teisiti olev asi, eksemplaar); -**ama** — varieerima, muutlema

teisi [II vl.] *m* — teisiti

teisik [-u] — teine eksemplaar sama isikut (Doppelgänger, двойник)

teist|a *m* — hiljuti, natukese aja eest; -**ane se** — esi-algne, ajutine (einstweilig); -**ma** [-tan] *e* — teist korda tegema, kordama; -**uma e** — korduma (teist korda)

tela — rullpuu, valts (paadi all, et seda edesi vedada)

telka v. *sedelka*

temmel|dama *se* — karglema, möllama, ryselema; -**(d)us se** — karglus, möll

tempama [-bata] *m. hrv* — yleskerkima, nähtavalle tulema

tempima [-bin] — viina, piima lahjemaks tegema võltsima, (vett sekka segades); *hum. yldse* võltsima (rahasummat, arvet jne.)

teostama — teoks tegema, realiseerima

tend *m. pt* — teda

tera — *ka* kiir: päeva terad — päikese kiired

terendama — õhupeegeldusena kaugelt paistma, kõrge mana paistma, kangastama; udusena kumama

terep [-i] *m* — telling, yles-säädmise abinõu; yldse miski suur, millele ei tea nime anda

ternes — rammus piim esimesil päivil pärast vasika syndimist, lähneb keetes tanguliseks

terutama *se* — kindlasti, teravasti meeletuleta, meeleturuma, käskivalt toonitama (einschärfen)

tervik — miski terve, täieline (osa ja pooliku vastand)

tibla — venelase sõimunimetus (sõnast, Ви́тебск', kust kubermangust palju mustatõelisi Tallinnasse tuli)

tiglits [-a] — varblaste tõugu talv-laululind, koonusnokaga, kirju, ka toas peetav (Stieglitz, щеголь, fringilla carduelis)

tihav. tihane

tihane — varblase moodi talv-lind (Meise, синица, parus), haril. külma- e. rasvatihane (Kohlmeise, кузнечик, parus

major), kirju, tuleb kylmal

ajal inimeste elumajade juure
tihashain — harulise umbes 2 jala pikkuse varrega karvane umbrohi, punased õied, prygihunnikuil, ka põldudel (Hohlzahn, пикульник, galeopsis tetrahit; huulõielised, labiatae)

tihkama [-hata] — julgema, mitte kartma, mitte häbenema: „ma ei tihand seda ytelda“ — ma ei julgend, mul oli piinlik seda ytelda

tihke — liig tihedasti, kõvasti koos seisev, kinni olev (uks, kaas), nii et hästi lahti ei tule; t. muld — sitke kõva muld, tihke riie — nii tihe, et nõel hästi läbi ei lähe või et vett läbi ei lase; tihked juuksed — kust kamm läbi ei käi

¹ **tihkuma** — tihkeks (v.) minema

² **tihkuma** [-hun] — nuuksudes (aga seda nuuksumist tagasi hoida pyydes) nutma

tihn [-u] *m. pt* — tihik, tihnik
tihti — sagedasti; tihtilugu, tihtipääle — ysna sagedasti; v. harutihti, pahatihti

tihutama — peent vihma sadama: tihutas sadada

tiidakil *m* — viltu, diagonaalses, kergesti kukkuv asendis

tiide, -viltu — viltu, tiidakil (v.)

tiidus [-dsa] *m* — kiire, rutuline

tiir [-i] — meripääsuke (Flussee-schwalbe, морская ласточка, sterna hirundo)

tiir [-u] — ring, ringkäik

tiiras [-ra] — suguhimuline
tiirlema [-relda] — ringis keerlema
tiirus — tiiras olek, suguhimu
tiirutama — ringi keerutama; ringi keerlema, tiirlema
tiivakil *m* — allarippuvate otsadega (nagu tiivad), viltu
tiivis [-vi] *se* — tihe
tiivl|ema [-velda], **-utama** — lendlema, lendama
¹**tila** *m* — 1. (maa) koht, krunt; 2. halb, porine tee
²**tila** — (kella sees olev) keel, nui (mis vastu kella kuplit kõlises des lööb)
tilder [-dri] — üks neppide liiki väike soolind (Wasserläufer, поручейник, totanus ochropus)
tilguti [-time] — miski allarippuv ja kõlksuv asi, pendel
tinahutama *m* — järsku tinnisema, kõlksutama
tinajas — tinakarva hall, kahvatu; tinaraske
tinama *m* — tinnisema (kelluke)
tine [-da] *m* — 1. kahvatu-hall, läiketa; 2. peenikeselt kõlisev (kella hääl)
ting [-u] — täi muna (juustes)
tingitu — tingimuseta
tippama [-pata] *m* — tipina, tipust paistma (puu, torn)
tirbe *m* v. **tirp**
tire — väike nire, ojake (allikast voolav)
tiritamm: tiritamme ajama e. kasvatama — end pää pääle pysti ajama

tirp [-ba] *mke* — nii suur (pikk jne.), et vaevalt parajasti ulatab, õige mõõdu välja annab (ilma et enam midagi yle jääks): see riie ulatab tirbasti (e. **tirbe**) kuue tegemiseks, on selleks tirba pikkusega; ,ta mõõtis igayhele õige tirbad osad'; samas tähenduses ka tärp, tärbe
to v. **too**
tobu — lollakas isik, idioot, togu
toda — seda (v. too)
toekas [-ka] — tyse, tugev
toogu — tõntsi mõistusega isik, idioot
tohe [-da] *m* — ylespuhutud, tursund; ennast täis, uhke; **-dus** *m* — yles-, täispuhutud olek; upsakus
tohl [-u] — sarvekont, tyngas, mille otsast sarv ise on ära tulnud
tohletama — vammiseks, nahkseks minema (niiskes, umbses kohas seismisest, näit. puukoor, kaalikas, kartul), närtsima, koltuma (nägu)
tohu *m* — uduaur
tohtu *m*: **t.** suur — määratu, võimatu suur
toibe *m* — poolsoe (vähem kui leige)
toibu|ma — natuke paranema (haigusest, nõrkusest), ärkama (minestusest), опривляться; **-tama** v. **toivutama**
toim [-e], **-e** — 1. toimetus, talitus, tegevus; 2. lõng riidekoes, mis koemustri moodustab; koemuster

- toime|kas** — tegev, agar, aktiivne; **-tama** v. **toimitama**; **-tu** se — tegevuseta; **-tus** 1. tegevuseta olek; 2. v. toimitus
- toim|ima** *su* — tegev olema, toimitama, talitama (дѣйствовать); **-ing** *su* — tegevus, talitus, aktsioon
- toimit|ama** *e* — soovitetavam vorm pro, toimetama'; **-us** *e* — soovitetavam vorm pro toimetus ('toimetus' saaks tähenduse 'tegevuseta olek')
- toim|kond** [-*nna*] — komisjon; **-ne** — keerulise koega, mustriiga (riie; 'labase' vastand)
- toibutama** *m*, **toivutama** *e* — toibuma panema
- toja|kil** *m* — kyynarnukile nõjades; **-ma** *m* — kyynarnukile nõjama
- tol** (v. **too**) — sel; **tolle** — selle
- tolguti** [-*i*, *pt* -ime] *m* — miski allaripnev asi, näit. kuke 'habe'
- tolgus** — tööta ymberlogelev ja seejuures natuke lollakas isik
- tolk** [-*ga*] — allaripnev asi, näit. tatt nina otsas
- tolk** [-*gu*] — arusaamine, taip; 'ma ei saa sest yhtki tolku'
- tollakas** — paksu ripneva, sasis karvaga (zottig, косматый)
- tolm|lema** — õite seemnetolmu puistama (taimed); **-ukas** — seemnetolmu sisaldav varreke või nupp taime õiel
- tolvan** [-*i*] — lollakas inimene, tobu
- too** [tolle] — see (kaugemal oleva kohta; jener, тот)
- toober** [-*bri*] — suur puuanum
- toobuma** *e* — toodud saama, tulema: 'selle tuulega toobub vihma'
- tood|dang** — produktsioon (производство); **-de** [-*te*] — valmistet, tehtud asi, produkt
- toom** [-*e*], **toomingas** — põõsaspuu valgete õitekobarate ja hernesuuruste mustade kobaras marjadega (Traubenkirsche, Faulbaum, черемуха, prunus padus)
- toona** — enne, mõni aeg tagasi
- Toonela** — surnute riik, Manala, kus valitseb all-ilma jumal Tooni
- toor-** (yhend. sõnus) *e* — toores: 'toorained'
- toot|ma** [-*dan*] *su* — tekitama, synnitama: see toodab mulle rõõmu, rahuldust; valmistama, produtseerima (производить); **-lik** *su* — produktiivne, viljakas
- tops** [-*i*] — 1. toos (tikutops); 2. väike peeker; 3. väike pakike
- tops** [-*u*] — 1. tutt; pinssel; 2. v. tops
- topsik** — väike (plekk)purk, -peeker
- torbik** [-*u*] — kasetohust karp
- tor|ss** [-*u*] *m* — tusk, meelepaha; **-sakas** *m* — pahane, tusane (tyhise asja pärast)
- tort** [-*di*] — tuust, tykk (mingit kohevil ainet, näit. heinu, suitsu)

- toss [-i] — tahtejõuetu inimene
 toss [-u] — aur; *pill. hum.*
 hing
- tosu v. toss [-i]
- tot[ter [-tra] — loll, idiootlik;
 -rus — lollus, idiootlikkus
- traageldama — pikkade pisten-
 dega kergelt kokku õmblema
- tross [-i] — riide pääle ilustu-
 seks õmmeldud pael
- trikkel [-kli] — haak, millest
 pyss lahti tõmmatakse
- troi *mu. fam:* trois — uhkelt, sir-
 gelt, iseteadvalt (*seisma, istuma*)
- tross [-i] — koormavoor
- trygima *m* v. rygama; tunglema
 (*kitsas inimeste hulgas*)
- tsipake *m. fam* — *natuke
- tsossak [-u] *m. hum* — lyhike
 sähin, susin: „yks t. leili“
- tsuskama [-sata] *m* v. suskama
- tubrama *m* — segi ajama, segi
 liigutama, sodima; v. ka tup-
 rama
- tubin [-a] *m* — kaigas, malk,
 nui; (*hundi*)t. v. hundinui
 (*yks taim*)
- tubrutama *se* — suitsu, tolmu
 paksult välja ajama
- tuder [-dra, -tra] — umbrohi
 põldudel, haril. lina seas,
 pikad odakujulised lehed, vars
 pikk, mille ylemises otsas ro-
 helised õiekapslid (*Leindotter,*
рыжик, camelina sativa; rist-
 õielised, *cruciferae*)
- tuhar [-a], haril. mitm. **tuharad**
m — tagumise kehaosa poo-
 liskud (*Hinterbacken, prfesses*)
- tuhk|jas — tuhakarva; tuha-
 taoline; -ur [-kru] — 1. tuha-
 karva (*loom, näit. hobu*); 2. v.
 tõhk
- tuhlama [-ata] *se* — pillama,
 raiskama
- tuhni|ma — kärsaga maad yles
 kyndma (*sigä, tõnguma*; läbi
 sorima, otsima, nuuskima;
 -tsema — tuhnides, sorides
 otsima
- tuhritsema *m* — segi katkuma;
 segi tuhnima
- tuiama [-ata] *m* — tuigerdades
 kõndima
- tuigerdama — tuikudes, vaa-
 rudes kõndima (*nagu jooonu*)
- tuikama [-gata] — tuksuma
- tuikuma [-gun] — vaaruma,
 vankuma (*kõndides*)
- tukerdama *m* — vaevaliselt
 ja pingutusega töötama, ilma
 suuremat edesi jõudmata; segi,
 sassi ajama
- tule|mus *u* — saadus, resul-
 taat; -tama — tulema, al-
 gama panema (*herleiten, про-*
изводить); „ta tuletas oma
 sugu sellest kuulsast sõja-
 päälükust“; yhest sõnast teist
 moodustama, deriveerima (*ab-*
leiten); -tus — derivatsioon
 (*словообразование*)
- tulgitsema v. tõlgitsema
- tulik|kas — liik kihvtiseid niiske-
 maa-taimi kollaste õitega (*Hah-*
nenfuss, лютик, ranunculus;
 tulikalised, *ranunculaceae*), eriti
 tuttavad myrk-t. ja kibe-t.;
 -lill v. tulikas

- tulitama** *m* — 1. v. tulitlema; 2. palavaks ja seetõttu mõruda minema (hein, räimed); **-lema** — kõrvetav-valusana tunduma: „suu tulitleb sellest“
- tuliuss** [-i], ka jaaniuss — vorvlikult läikiv jaanimardika larv (Leuchtwürmchen, свѣтляк е. иванов червяк, lam-pyris noctiluca)
- tulm** [-a] *e* v. tulemus
- tulnuk** [-a], **-kas** *e* — tulnud isik (Ankömmling, пришелец); v. uustulnukas
- tuluksed** [-ste] — tulesyytamise riistad, ained (tael, tuliraud)
- tulv** [-a] *su* — ylevoolav vesi, uputus; **tulvil** täis — ylevoolavalt täis; **-ama** [-ata] *su* — yle voolama, yle uputama
- tuna**leile — yleeile; **-homme** — ylehomme; **-vu** — mineval aastal
- tund** [-nnu] *e. pt* — tundmine, arusaamine
- tungraud** — tõsteraud, tõsteraud (raskete asjade yleskangutamiseks)
- tunnislause** v. tunnuslause
- tunnuline** — oma parema tundmise järele tehtud, kohusetruu (gewissenhaft, добросовѣстный)
- tunnus** — tundemärk; **-lause** *dse* — lipukiri, deviis; loosung; **-tama** *su* — õigeks, häaks tunnistama (anerkennen, признавать)
- tuprama** [-brata] *m* — 1. segi ajama, segi liigutama, sodima; 2. v. tupruma
- tupruma** *se* — paksu auru, suitsu, suitsukeri, rõngaid välja tulema: „korstnast tuprus suitsu, piip tuprus põlema“
- turb** [-rva] v. turd
- turbel** [-bla] — karge tykk, eriti soost väljalõigatud ja põletamiseks kõlvuline (Torf); vorm ‚turbel‘ või ‚turve‘ (nagu soomekeeles) oleks soovitatavam kui ‚turvas‘, sest et seega see sõna paremini lahus hoitaks uuest sõnast ‚turv‘ (v.), mis ka tarviline
- turbuma** v. turduma
- turd** [-rra] *mu, -e* — poolkuiv, natuke niiske, seetõttu veekindel (puu, anum); *piltl.* sitke, vastupidav; **-uma** *mu* — poolkuivaks saama; niiskusest paisuma: „uks on turdud, ei lähe enam kinni“
- turgatama** *m* — äkki meele, pähe tulema
- turgutama** *m* — hoolitsema, ravitsema, söötma (lojuseid)
- tur**i [-rja] — selg; kukal (ja õlad); **-jama** *m* — turjast haarama, raputama, peksma
- turkama** [-rgata] *m* — torkama
- turm** [-a] *su* — hukatus, hävitatus, kadu (гибель); hukatuslik, hävitav; **-ama** [-ata] *su* — hukka saatma (губить); **-eldama** *se* — ära rikkuma; **-lik** *se* v. turmaline
- turri** — sassi ja pusti (juuksed, harjased), samuti: turris

turrutama — turraks teha, turduma panna (v. turd)
turv [-a] *mse* — kaitse, vari (v. märkus sõna 'turbel' kohta); kaitstud, varjatud, julgeolek;
-alisus *se* — julgeolek; **-ama** [-ata] *mse* — kaitsma, hoidma; kindlustama; 'ta tulevik on turvatud'
turvas [-rba] v. turbel
turvatu *se* — kaitsetu
turve [-rbe] v. turbel
turyuma *se* — kaitset, varju, abi otsima (Zuflucht nehmen, прибѣгать): ta turvuskavalusse (e. kavalusele)
tusard [-i] *e* — tusane, pahatujuuline isik
tuskama [-sata] *m* — tusane, rahutu olema; syda tuskab' — syda valutab; **-ar** [-i] v. tusard;
-lema [-selda] *m* — tusane, rahutu, pahas tujus olema
tust [-i] *m* — jahutolm
tutar [-tra] *m* v. tuder
tutik [-u] *m* v. tutsik
tutsik [-u] *m* — väike madal tanu etteulatava otsaga
tuuker [-kri] — vee all käiv isik
tuulis/pask [-sa] *hb*, parem selle asemel **-pää** — kange tuule, maru hoog, tuulepööris
tuulma [-leb] *dse* — tuuline olema
tuur [-a] — raudotsaga pikk puu, kepp (kalapyydmiseks, jää lõhkumiseks)
tuurakala v. samb
tuusima *m* — luusima
tuuslar [-i] — nõid

täbar [-a] — hädaohtlik, riskant, kriitiline
tähis [-e] — (teed näitav) märk; **-tama**, **-telema** [-tella] *se* — sihtides vaatama, sihtima, luurama; *m* tähistega ära märkima
tähn [-i] — plekk, märk; **-ik** — üks mageda vee kala, forell (Lachsforelle, форель, salmo fario)
täht|hein, ka vesihein — väänkasvulise varrega umbrohi, alumine osa roomav, valged tähekujulised õied (Vogelmiere, звѣздчатка, stellaria media; nelkõielised, caryophyllaceae); **-pää** — karvase varre ja lehtedega taim, lillakas tähekujuline tuttõis, kuivil aasul ja põldudel (Skabiöse, скабіоза, scabiosa arvensis; uni-ohakalised, dipsaceae)
täi|dima [täin], **-ma** — raatsima
täks [-i] — kerge kirvehoop; **-ima** — kergelt raiuma; lõõma
tänitama — karjuma, ärritama; karjudes nõudma
tänk [-ga] — kõvaks kuivand (mulla, leiva) tykk; **-jas** — tyklikuks kõvaks kuivand (muld, leib)
tänna *vn. pt* — siia
tännitama v. tänitama
täos *m* — teada; 'see on mul täos' — juba teada, meeles (v. tead)
tärama *m* — tärisema
tärbe v. tirbe

tärge [-rkme] *m* sisselõige, täke;
 pastla tärkmed — rihma e.
 paela augud pastla äartes
 täring [-i] — vürfel
 tärp [-ba] *v.* tirp
 täsm [-a] *se* — täpp, punkt;
 täsmalt — täpipäält; **-aline**
su — täpipäälne (точный)
 täst *pt* — siit
 tääk *pt* [-gi] — piik, oda;
 (pyssi)tikk
 tääl *pt* — siin; täält *pt* — siit
 täävitama *m* — kuulutama,
 teada andma
 tõdikeel — pehmekeelne, pudi-
 keelne rääkimine
 tõinama [-ata] — jonnakalt
 karjuma, nutma
 tõllakil — kumargil ja käte
 ning jalge pääle toetades,
 neljakäpakil
 tõllerdama — vaarudes ja
 vankudes kõndima (lühidalt
 jalul)
 tõlp [-bi] — mitte-terava otsaga,
 mille (terav) ots ära lõigatud;
 lühikeseks lõigatud, nūri;
 nūri mõistusega; **-ima** [-bin]
 — teravat otsa ära lõikama,
 lühikeseks lõikama; nūriks
 lõikama; **-jas** — natuke tõlp;
-lane — tõlbi, nūri aruga,
 natuke lollakas isik
 tõmbakas — tõlp, kohmakas-
 jäme
 tõmp [-bi] — tõlbi, jämeda,
 mitte-terava otsaga; kohma-
 kas-jäme; **-jas** *v.* tõmbakas
 tõng|as [-ka] — miski tõlbi
 otsaga asi, jupp; liige, kust

terav ots on ära lõigatud või
 kulund (*sk* Stumpf); **-itu** —
 ilma tōngita, tōnkata; tōngitu-
 maks ära kuluma — viimse
 jupini ära kuluma
 tōnk [-gi, -ga] — 1. tõlbi otsaga;
 2. *v.* tōngas
 tōnk|ama [-gata] — 1. midagi
 tõlbisti, vaevaliselt, kohmakalt,
 oskamatumalt tegema (lugema,
 keelt rääkima): ,ta tōnkas natuke
 saksa keelt'; 2. nōökama,
 nokkima, pilkama; **-amisi** —
 kohmakalt, lühidalt, katkeli-
 selt; **-ima** [-gin] — vastu
 tōukama, tōrkuma; **-jas** *v.*
 tōnk 1.; **-lema** [-gelda] *m* —
 ryselema; sōnudlema
 tōrge [III vl.] *se* — jäme, kare,
 jämedajooneline
 tōss [-i], ka toss [-i] — tahte-
 jõuetu, natuke lollakas inimene
 tōolas [-la] *se* — raske, vaeva-
 line, tylikas
 tōosklema [-selda] *e* — tōõtama
 tōbras [-pra] — veis, lojus; ka
 sōimusōnane: lollpää
 tōhk [-hu], ka: tuhkur — väike
 kärbi seltsi, kassi suurune kisk-
 jas loom (litis, xopek, mustela
 putorius e. putorius foetidus)
 tōhkama [-hata] *m* — nōrgaks,
 muhedaks, purenevaks mine-
 ma, purenema
 tōht|sus *ms* — mõjuvus, vägi;
-us [-htsa] *v.* tōhus
 tōhu|s [-a] *ms* — mõjuv (wirk-
 sam; *pr.* efficace); **-tu** —
 mõjuetu, tagajärjetu
 tōhv [-a] *m.* *pt* — (tamme) tōru

tõistre *m. fam* — teise pere, naabri
tõlb [-lva] *v.* tõlv
tõlgitsema — seletama, interpreteerima, (teisele) arusaadavaks, tuntavaks tegema
tõlkjas [-ja], ka Rakvere raibe, vene kapsas — lopsakas umbrohi pika harulise varre ja kollaste õitega; varte syda söödav (Zackenschote, свербига, bunias orientalis; ristõielised, cruciferae)
tõllakil *v.* tõllakil
tõlv [-a] *m* — nui, pesukurikas
tõngas [-nka] *v.* tõnk
tõngermaa *m* — ylestõngutud, tuhnutud maa
tõnguma *m* — (kärsaga maad) tuhnima (siga)
tõnk, -ama, -jas *v.* tõnk, -ama, -jas
tõnn [-i]: ajab oma tõnni — kordab kangekaelselt yht ja sama, ajab oma jonni
tõra *m* — riid, erimeelsus
tõre [-da] *m* — uhke, upsakas
tõrgastama — (järsku) vastu hakkama, vastu tõrkuma
tõrges [-rke e. -rksa] — vastu tõrkuv (widerspenstig)
tõru — tamme vili (Eichel, жолудь)
tõrv [-e] *msu* — jahi-, karja-sarv
tõrvalill (niidu-t.) — harulise varrega, kahvatu-punaste õitega, niiskeil aasadel (Kuckucksblume, горицвет, lych-

nis flos cuculi; nelkõielised, caryophyllaceae)
tõstatama — äkki tõstma, tõusma panema
tõstre *m v.* tõistre
tõu — (laeva) kõis
tõuk [-gu] — väike uss, millest putukas kujuneb, röövik; mitmesugune väike ussike, mis puukoore all, kartulis, loomade naha all elutseb
tõuras [-ra] *se* — veis, lojus (v. ka tõbras); -tama — (looma) tapma (schlachten), metsikult tapma
tõusik — parvenny, alamast seisusest kõrgemasse tõusnud isik, eriti halvaks panevas mõttes (Emporkömmling)
tyh[e] [-me] — tyhi koht, õõnsus (seinas), nish; kondita, pehme koht kehas (puusa ja kylgluude vahel, sk Weichen); -ik *e* — tyhi koht, kõrv
tyhm [-a] *m* — 1. tuhm, matt, segane; 2. aru, mõistuse poolest nõrk, väeti, natuke rumal
tyi — tyvi
tylgas [-lka] — vastik, jälk; -tama — jälkuse tunnet äratama: „see on tylgastav asi, see tylgastab mind“
tylkama [-gata] *m* — jälkust tundma: „syda tylkab; ma tylkan seda“
tylp [-bi] *m* — tõnts, tuim, väsind; -ima [-bin] — tuimaks, ükskõikseks, lõdvaks jääma (väsimusest, tydimusest)
tylse *se* — nyri

tyma *m* — pehme
tyngas [-nka] *v.* tõngas
tyrbeldi *m* — vaevalt õige
 mõõduni ulatav, napp, napilt
tyrnpuu — okkiline kõrge
 põõsaspuu, kollakasroheline
 õied (Kreuzdorn, крушина,
 rhamnus cathartica).
tysiline *m* — keeruline, raske
tytrend *m. pt* — võõrastytar
tyymian [-i], ka mehitsehein,
 liivatee — madal rohi peeni-
 keste roomavate ja mitme-
 haruliste varte ja peenikeste

lehekestega ning pruunikas-
 punaste lõhnavate õitega, kui-
 vis päikseline paigus (Thy-
 mian, богородская трава, thy-
 mus serpyllum; huulõielised,
 labiatae)

tyyn [-e, -nt] *msu* — vaikne,
 tasane; **-dima** *su* — vaikseks
 jääma (tuul, viha); **-itama** *su*
 — vaigistama; **-duma** *su v.*
 tyyndima

tyytis [-tsa], **tyytu** *m* — tyy-
 tav, vastumeelt, kes rahu ei
 anna

U.

ubaleht [-e] — soomail kasvav
 valgete ehk roosade õitega
 lill, seedimisnõrkust arstivate
 kolmejaoliste lehtedega, mis
 oalehtede sarnased (Bitterklee,
 вахта трилистная, menyan-
 thes trifoliata; emajuurelised,
 gentianaceae)

ubin [-a] *m. pt* — õun; **-hein**
 — lõhnav kummel (wohl-
 riechende Kamille, ромашка
 пахучая, matricaria discoidea;
 korvõielised, compositae)

udel/ema [-lda] *se* — uudis-
 himuline olema; **-jas** *se* —
 uudishimuline

udi [udja] *v.* hudi

udris *m* — usin, kärmas

uha *v.* uhk

uhama — (nagu suhisevalt)
 voolama; suhisedes valama;
 uhtuma; myhisema

uhk [uha e. uhu] — väljahoo-
 vav kylm vesi, aur, niiske
 udu; **-ama** [uhata] — ene-
 sest välja hoovama, immit-
 sema, aurama (auru, vett);
 pakitsema

uhm [-a] *se* — trots, väljakut-
 sus, julge olek; **-eljas** *se* —
 trotslik, väljakutsuv, hulljulge;
-lema [-melda] *se* — trotsima,
 välja kutsuma, hulljulgema

uhmer [-mri] — suur puumörser
 (kausitaoliseks õõnistet otsaga puu-
 pakk, kus sees viljateri nuiaga
 puruks sõtkutakse)

¹ **uht** [uha] *m* — puurisu, känd-
 nud, mis põletetakse, et maad
 puhastada

² **uht** [uhu] — uhtumine, pese-
 mine; **uht-** — uhutud (näit.
 uhtmaa); **-lema** [uhelda] — frekv.
 sõnast uhtuma (*v.*)

uhtuma [uhun] — *tr* pesema, loputama, leotama; veevooluga yle ujutades ajama (näit. liiva randa; *sk.* spülen); *piltl.* kõigest jõust töötama (uhtus tööd teha), *fam.* peksma (uhtusin ta läbi)

uhtuma [uhtun] — *intr.* uhtud saama

ui — võrgukudumise nõel

uibu *m. pt* — õunapuu; **lehed** — nahkjate igihaljaste lehtedega metstaimed, enamasti valgete õitega (Wintergrün, грушанка, pirola; uibulehelised, pirolaceae)

uid [uiu] *m* — äkki pähe tulnud mõte

uim [-a] — uimane olek; pööritus; **-ama** [-ata] — uimaseks tegema

uim [-e] — kala ujumisorgaan (Flosse, плавник)

uisk [-su] — väike purilaev

uje [-da] *se* — kartlik, arglik (schüchtern, застенчивый); **-dus** *se* — uje, arglik olek; **-lema** [-lda], **-skelema** [-ella] *se* — kartlik olema, häbenema

ukerdama *m* — vaevaliselt töötama; suure vaevaga ukerdas ta enda läbi lume'

ula — vabalt, vabana (ylevaatusest, ditsipliinist, kammitsast., tööst), oma pääd: lapsed, koerad jooksevad ula ymber; ulaelu — vaba, tööta elu; **-kas** — vabalt, ylevaatusest elav, ymberhulkuv, koerustykke tehes; koerustykke te-

gev, vallatu; **-ma** — ymber hulkuma; logelema; **-rd e** — ulakas, logeleja isik

ulg- [ulu] *se* — välispool maast e. merest; **-(u)meri** *su* — avar, rannast kaugel olev, lahtine meri

uljas [-ja] *se* — julge, vahva (удалой); **-us** *se* — uljas olek, vahvus

ulv [-i] *m* — ulumine; **-uma** *m* — uluma

umbse: kaev aeti u. — umbseks, kinni

umbropsu — huupi, teadmata ja hoolimata, kuhu juhtub, kas õigesse kohta või mitte **ummse**: toru on u. — kinni topitud, umbseks läind

ummik [-u], **-kas** — voollaine, mõõnlaine (mis tuuleta või vastu tuult veerevad)

ummisjalu — jalad kinni, jalad koos (hyppama); **-king** — mis päält kinnine, lõhki lõikamata (neid peeti vanasti väärtuslikumaks)

ummistama — kinni toppima, umbseks ajama; sulgema; **-uma** — umbseks aetud, suletud saama

unar [-u] *mu*: unarul olema, unarulle jääma — unustuses, unustusse, hooletusse; **-us** *mu* — unustus, unustet, hooletusse jäet olek

und [unna] — kalakujuline õng; õngehaak

undama [unnata] — läbi une rääkima, sonima, unistama, tumedasti uluma, ümisema;

- misi** — nagu läbi une, segaselt, tumedalt (valutama, mäletama, mõistma)
- une|lema** [-lda] — uinuma; unistama; **-lm** [-a] *su* — unistus, unekuju; **-lus** — unistamine
- ungas** [-nka] — auk katuse harja otsa all (talumajades)
- unilauk** [-gu] — 1. üks sibula tõugu taim, metsas (ka metslauk; Rokambole, лук змѣиный, allium scorodoprasum); 2. harulise ja õrnade karvakestega kaetud varrega taim, väikesed kollased õied, myyride ääres, прыгihunnikuil (Raukensenf, гулявник, sisymbrium officinale; ristõielised, cruciferae)
- untsakas, untsantsakas** v. hunts-
- urama** *m* — urisema, nurisema
- urang** [-u] *m* — lõheline, koopiline kallas
- urb** [urva] — (lehe õie) pung (eriti kasel, lepal, pajul; *sk.* Кноспе, почка, сережка); **-uma** — urbi ajama
- urg|as** [urka] — auk, õõnsus, väike koobas, salanurk; **-itsema** — urkast, august midagi välja tõmbama või tõmmata katsuma (seda sorkides, puurides), urkaist pyydma, otsima
- uri** [urja] *mu. pt* — ohver
- urm** [-a] *m* v. hurm, hurme
- ussi|keel** [-e] — ohakataoline taim, vars pikk, mille ylemises otsas sinised kellakuju- lised õied ilusana pyramiidina, liivaseis paigus (Natterkopf, сinyaк, echium vulgare; karelehelised, borraginaceae): **-lakk** [-u] — lyhivarsne taim, mille ymber ühekõrguselt 4 sydamekujulist lehte, pisikesed kollased õied, kihvtine tumeviolett mari (Wolfsbeere, вороний глаз, paris quadrifolia; asparilised, asparagaceae)
- ussutama** *m* — ässitama
- usund** [-i] *u* — religioon
- usut|ama** — uskuma panema; päälekäivalt järele pärima, yles tunnistama panema; **(e)lema** [-tella] — 1. v. usutama; 2. intervjuuma; **-lus** — usutlemine, usutamine; intervjuu
- ute** [utte] v. utt; **-tall** [-e] — emane tall
- utt** [-ute] — emane lammas
- uudistama** *m* — uudishimuliselt (midagi) silmitsema
- uurd|ama** [-rata] *m* — (noaga) sisse lõikama, uuristama; **-uma** *m* — sisse lõigatud saama, uuristuma
- uure** [-rde] — äärsisselõige, äärsoon (puunõus), kuhu vahele põhilaua ääred kinnitetakse; põhilauast allapoole ulatav serv
- uustulnukas** *e* — hiljuti, nydsama tulnud isik

V.

- vaa** *pt* — gen. sõnast 'vaga'
vaablane *v.* vapsik
vaabuma *m* — heljuma
vaak [-gi] — ärtsetaoliste kol-
 laste õitega umbrohi, kraavi-
 des, soodes (Alant, девясил,
 inula; korvõielised, compositae)
vaal [-u] *m* — 1. puusse kir-
 vega põigiti lõõdud täke, haav;
 2. (rehaga) kokkuriisumine
vaal [-i] — (käsi)pesurull; ¹-**ima**
 — (pesu) rullima; puhastama
²**vaalima** *m* — hoolitsemä, hoid-
 ma, põetama
vaane *m v.* vaaneline
vaaneline *m* — vaga, harras
vaanima *se* — luurama, piiluma
vaaplane — kala, kelle soomu-
 seid *e.* luunaaste vaap katab
 (Schmelzfisch)
vaar [-i] — vanaisa; vanamees
vaarik [-u] — tihe põõsastik;
 võsastik
vaarikas *v.* vabarn
vaart [-di] *m. fam.* — käik,
 hoog: läks suure vaardiga
vabarn [-a] — üks põõsasmari
 ja neid kasvatav põõsas (Him-
 beere, малина, rubus idaeus;
 roosõielised, rosaceae)
vabe — õngevibu
vada *m* — lobin
vadima *m* — nobedasti ja kerge-
 jalgselt kõndima, jooksmata
 palja jalu või pastaldega)
vaduma *m* — nobedasti käima
 (vadima), töötama: 'ta vadus
 käia, vadus tööd teha'
vaenu|**ma** *se* — taga kiusama;
 -**stama** *de* — vaenulikult kal-
 lale tungima (*pr* infester)
vaevik — väike haiglane laps;
 vaeva koht; -**uma** *e* — vae-
 vaks võtma (vaevuge sisse
 astuma); vaeva nägema, end
 vaevama
vag(e)l [-gla, -kla] *m* — ussike
vagur [-a] — vaga, rahulik,
 taltsas (laps, loom)
vahajas — vahakarva kollakas
vahastama *m. hr* — kõrge-
 mana, tõstatetuna paistma,
 kangastama, nagu läbi udu
vahe [-da] *m. pt* — terav, lõi-
 kav
vahekord — Beziehung, Ver-
 hältnis, отношение
vahelik *m* — 1. vaheldav, mitte
 yhesugune; 2. vaheruum, vahel-
 mine osa; 3. kõlgastega sega-
 tud vili, sellest tehtud leib;
 -**mik** *e v.* vahelik 2
vahend|**ama** *e* — vaheabinõuks,
 vahetalitajaks olema (vermit-
 teln); -**us** — vahetalitus (Ver-
 mittlung, посредничество)
vahetu *e* — ilma vaheta, otse-
 kohe olev, otsekohene
vahing *mse* — kahju, õnnetu
 juhtumus
vahk [-hu] *m* — äkiline (viha, kire)
 hoog
vaid — 1. aga (eituse järel, *sk.*
 sondern); 2. (*mu*) ainult (lause
 keskel): 'seda vaid tean' —
 seda ainult tean

- vaige** [-ke] *m. pt* — vaikus
- vain** [-u] — rohune plats, muru, karjamaa
- vainu|kägu** [-kåo] — sulgtutiga rändlind, karjamail (Wiedehopf, удод, upupa epops); -**kõis** [kõie] — vainulibrika (Prozessions-spinner, cnehocampa processionea) tõugud, kes seltsis elavad ja soojel suveõhtuil kui sõjavägi yksteise kõrval ja pääl kõigist takistustest yle kui tume pael või madu tammepuude juure roomavad, mille lehtinad kõige enam armastavad
- vainuma** v. vaenuma
- vaist** [-u] *se* — instinkt, loomusund
- vaja|k** [-u] *m* — vaja-, puuduolek; -**line** *u* — vaja olev; -**ma** — vaja, puudu olema, tarvitsema: „ma vajan seda“ — mul on seda vaja
- vakatama** *m. pt* — järsku vait jääma
- vaks** [-a] — laialisirutet põidla otsa ja väikese sõrme vahe (mööduna; Spanne)
- vakla** v. vagel
- vakumaa** — talupoja tarvitada antud maa pärisorjuse ajal; -**raamat** — talupoja maksuraamat (pärisorjuse ajal)
- valastama** *m* — pleegitama; pleekima
- val|bas** [-lpa] *se* — valvas, ärgas
- vald|ama** [-llata] *s* — võimust võtma, haarama (sich bemächtigen, овладѣвать); -**av** — võimukas, vägev, valitsev
- valdas** [-lta] — kaevuvibu; yle tee käiv väravapuu, millega tee kinni pannakse
- valdkond** — mõjukond, võimond, ringkond
- valem** [-i] — valamisvorm; vormel, shabloon
- valev** [-a] *mu* — hele, valge, selge (licht, свѣтлый)
- valgama** *msu* — laevalt mahatuleku sild
- valguma** — (alla, laiali) voolama, vajuma (vesi, valgus, rahvahulk jne.); uks valgus lahti — vajus lahti
- valimik** *u* — valitud hulk, eliit, kõige paremad millegi hulgast
- valjad** [-jaste] — nahast või nõõrist peatamisriist hobuse pää ymber (Halfter)
- valkama** [-gata] *m* — valgeks, vahuliseks puhkema (lained)
- valla** (III välde) — lahti
- vallandama** — vallali, lahti laskma, vabastama
- vallan(u)d**, **vallata** v. **valdama**
- vallutama** *se* — ära võitma, alla heitma (erobern, покорять)
- valm** [-i] — jutt elajaist (Fabel, басня)
- valpus** *se* — valbas (v.) olek, valvsus
- valu** *m. pt* — valgus (yhendustes: kuuvalu, koivalu)
- valuma** *m. pt* v. **valguma**
- valulema** [-lda] *m* — valus olema, valutama
- vambas** [-mpa] *m* — kaigas, kepp

- vamm** [-a] *se* — haav, hoop, vigastus
- vammus** — vanaaegne palitu (talupoegadel)
- vang** [-a e. -u] *m* — kõver sang, käepide
- vangla** *e* — vangikoda
- vanik** [-u] — pärg, krants
- vannas** [-nda] — labidakujuline puu, mille kylge adraraud kinnitetakse
- vannik** [-u] *v.* vanik
- vantsima** — vaarudes, yhelt jalalt teisele vankudes käima
- vanu|ma** — kokku tõmbuma, paksemaks minema (riie; *sk* walken); yksteisest läbi põimuma, yksteise kylge jääma, viltuma (lina, juuksed, nii et kamm enam läbi ei käi); -**tama** — vanuma panema
- vappuma** [-ppun] — vapustet saama, rappuma
- vapsik**, ka vaablane — kõige suurem herilase liiki nõelav lendav putukas (Hornisse, шершень, vespa crabro)
- varalt** *se*: selt varalt — selle hädaohu vastu; õnnetuma juhtumuse varalt — seks et kaitstud olla õnnetuma juhtumuse vastu
- varama** — ette muretsema, reserveerima
- varang** [-u] *pt.* (*Жуп*) — metsatihnik, padrik
- varb** [-rva] — peen painduv kepp, vits
- varemerohi** — karvaste lehtede ja varrega, punased või valk-
- jas-kollased ripakil torukujulised õied, veeloikude ja ojade kaldal, niiskeil luhil (Schwarz-wurz, окопник, symphytum officinale; karelehelised, borraginaceae)
- varesejalg**, ka põld-kukekannus — põldumbrohi ilusate taevasiniste õitega, vars haruline (Feldrittersporn, живокость посѣвная, delphinium consolida; tulikalised, ranunculaceae)
- varikad** — metsvabarnad
- varima** *m* — ette vaatama
- varjulill** — pika varrega, männakujulised lehtederosetid, lõhnavad valged õied, varjulisis lehtmetsis (Waldmeister, ясенник, asperula; madaralised, rubiaceae)
- varjund** [-i] — peen vahe, peenus, nyanss (оттѣнок)
- varm** [-a] — 1. kärmas, peatne; 2. (*se*) kindel; -**a** [II *v.*] — pea, varakult, ajaviitmata; -**enda-ma** *se* — kindlustama, kindlaks tegema
- varrud** — lapse syndimise või ristimise pyhitsemise pidu, ristsed
- varsa|kabi** — 1. *v.* konnakapas; 2. *v.* metspipar (asarum europaeum); -**põlv** — tähtheina sarnane põldumbrohi telliskivipunaste õitega (Faul-lieschen, кырослѣп, anagallis arvensis; esikud, primulaceae)
- varsi** (II *vl.*) — varsti
- vart** [-da] — pint, koot (rehepekmise riist)

vartuma [-dun] *se* — tugevaks kasvama

varuks — (ettevaatuse pärast) tagavaraks, seks juhtumuseks, kui vaja peaks olema (,ta võttis veel paar sada marka varuks kaasa'; ,need jätame talve varuks')

varul: *v.* olema — ettevaatlik olema (auf der Hut sein, быть на сторожѣ); *valge v.* — kui veel valge on: ,jõudsiime veel valge varul linna' s. o. enne kui pimedaks läks

varuma *m* — ette hoolitsema, valmis säädma (,varuge endid valmis'; ,ema varus juba vitsa valmis (lapse peksmiseks); (*s*) ette vaatama, kartma (,varuge seda inimest')

varus [-*se* e. -*kse*] *se* — kaitseabinõu (näit. kilp, vall)

varustama *s* — kaasa andma, muretsema, kylge tegema, (tarviliste asjadega, moonaga, sõjariistadega) ehtima (versehen, снабжать); **-us** *s* — valmissäädmine, (tarviliste asjade, moona jne.) kättemuretsemine, andmine; kaitseabinõud, -riistad (,sõjavarustus')

varvik — madal põõsastik, võsastik

vasak [-*u*] *m*, **-em** [-*a*] *se* — pahempoolne, pahemat kätt olev; **-emik** *se* — pahempool (näit. parlamendis)

vassima — segi ajama, rikkuma; **-ng** — segiaetud, riku-

tud asi e. töö, segadus; **-uma** — segi, korratusse minema

vast — alles, nyudsama: ,siis vast läks tal korda seda teha'; tähend. ,võib olla' oleks kohasem ,vahest'; **-syndind** — nyudsama, hiljuti syndind

vastak, **-kane** — vastupidine, vastuseisev (entgegengesetzt, противоположный); **-mik** — vastamisi olija e. istuja (vis-à-vis)

vastand [-*i*] — kontrast, vastupidine nähtus; **-andama** — kontrasteerima; **-e** — (millelille) vastav asi, sõna

vastlakuu (harilikum: paastukuu) *m.* *pt* — märts

vastne [-*se*] *mu* — uus, hiljutine

vastuheide [-*te*] *e* — vastuvaidlus, vastutõendus (Einwurf, возражение)

vastustama *se* — vastu panema

vedus [-*a*] *m* — tubli, tugev, mõjuv (,v. mees')

vedur — lokomotiiv (raudteerongi edesivedav masin)

veebuma *e* — ära viidud saama, ära minema, kaduma

veendu *ma ku* — kindlalle arvamisele jõudma, kindlasti uskuma hakkama (sich überzeugen, убеждаться); **-mus ku** — kindel arvamine, tõekspidamine (Überzeugung, убеждение)

veen *e* [-*nde*] *ku* — veenev (teist uskuma panev, omale arvamisele viiv) abinõu, põhjendus; **-ev** [-*nva*] — uskuma

panev (überzeugend, убедительный)
veenma [-nan, -nsin, -nis, -nda, -n(dn)ud, -ndud] *ku* — uskuma panema, omale arvamiselevõitma (überzeugen, убеждать)
veerlik *m* — ärpoolne osa, järsk äär, kallas; rull; -**jas** — kallakas, viltune (maa. pind)
veeris [-se] — (mingi asja) äär, ärpoolne osa
veetlema [-delda] — poole meelitama, ahvatlema, nõiduma; võrgutama; -**lev**, -**lik** — meelitav, ahvatlev, nõiduv; -**lus** — ahvatlikkus, meeldivus, ilu, nõiduvus
veetma [-dan] *su* — mõõda saatma (aega, elu)
vehkal [-i] *m* — merimärk
vehmer [-mri] — vankriais; vibu, palk, millega tuulveskit pöördakse
veiar [-i] *m* — kelm, vigurimees
veidi — natuke
veis [-se e. -kse] — sarvloom (härja ja lehma yhine nimetus, Rindvieh)
veistma [-tan] *s* — puust lõikama, voolima, vooletama
velbas [-lpa] *m* — kaval
veli [-lje] *pt. fam.* — vend
vemp [-bu] *mu* — tõmp, jatkatud koht lõngas (ketramisel); *piltl.* viga, konarlikkus, eksimus, taktitus, rike
vene — lihtne suur lootsik
venis [-a] *m* — veniv, sitke
verbama [-rvata] v. värbama

verbima [-rvin] v. värbama
verdama v. võrdama
verehurmarohi v. verihurmarohi
verev [-a] — verekarva, veripunane
verihurmarohi — lill yle jala kõrguse varre ja kollaste õitega, lopsakad lehed tamme lehtede taoliste sisselõigetega, taim sisaldab sööbivat kollast mahla; aedade ääres, varjulisis metsis (Schellkraut, чистотёл, chelidonium majus; magunalised, papaveraceae)
verme — verine jutt, joon, haav
vesihernes — kollaste õitega vesitaim, seisvais vesis, sööb putukaid (Wasserschlauch, пузырчатка, utricularia vulgaris; vesihernelised, lenticulariaceae); -**kaar** [-e, -rt] — lõuna-lääs; -**karikas** — vesitaim pikkade, lõikavate mõõgataoliste lehtedega, mis puhmana tõusevad (Wassersch, тълоръз, stratiotes aloides; kilbukalised, hydrocharitaceae); -**katk** [-u] — üks vesitaim (Wasserpest, болотница, elodea canadensis); -**kupp** [-pu] — haril. kollane vesiroos (Teichrose, кубышка, nuphar; vesiroosilised, numphaeaceae); -**lääts** [-a] v. leml; -**neitsi** — suur vesikiil, vee kohal lendlev tirtsutaoline putukas (Wasserjungfer e. Libelle, стрекоза, libellula); -**roos** — suurte,

- haril. valgete õitega ja laiade, vees lapiti ujuvate lehtedega (Seerose, кувшинка, нymphaea); **-täht** — väike vesitaim, kobaras lehtede ja tähtaoliste väikeste kollaste õitega, katab seisvate vete pindu (Wasserstern, болотник, callitriche verna; vesitähelised, callitrichaceae)
- vest** *e* — jutuajamine, jutuvestmine, eriti kerge ja lõbus kirjutus ajalehes, följeton (Plauderei, *pr.* causerie); **-lema** [-telda] *u* — juttu vestma, juttu ajama (бесѣдовать); **-lus** *u* — jutuvestmine (бесѣда)
- vestma** [-tan] — 1. v. veistma; 2. juttu vestma, juttu ajama, jutustama
- vestu** *m. pt* — kirves, suur lõikeoda
- vetikas** — vees kasvav taim, merihein (Alge, водоросль)
- vibama** — looklevalt, vedrutavalt liikuma, võbisema
- vibujas** — (vibutaoliselt) painduv, vetruv, elastiline
- videv** [-a] *m* — hämar, udune
- vidu** — hämarus, tumedus, udusus; taevas on vidus — kergelt pilvine, tume; **-kas** — hämardav, udune, sume; **-kil** — poolkinni, pilukil (silm); **-ma** — vidus olema, hämarikus puhkama, töötama, olema; kiduma ja viduma — haiglane olema; **-ne** v. vidukas; **-si** v. vidukil; **-silm** — poolkinni, poolpime silm
- vigel** [-gla, -kla] *m* — väike oherdi, puur; mitmeharuline hark
- vihatsi** *m* — vihaselt
- vihav** [-a] — kibe, mõru
- vihe** [-da] *m* — lõikav-kõle ja vihisev (tuul); **-rik** *m* — äge tuulepuhang
- viher** [-a] *se* — roheline; **-dama** *se* — roheline olema, rohelisena paistma; roheliseks tegema; **-puu**, ka: viirpuu — teravokkiline põõsaspuu valgete õitega, marjadest saab rohelist värvi (Weissdorn, боярышник, crataegus oxyacantha; õunapuulised, pomaceae)
- vihitaja** v. tilder
- vihjama** [-jata] *se* — tähendamiste kaudu, kaudselt märku andma, mõista andma (намекать); **-e** *se* — kaudne märguanne, mõista -anne (намек)
- vihlama** [-ata] *se* — (sisse) lõikama
- vihm|ama** [-ata] — vihma sadama; **-kass** v. peoleo
- vihur** [-i] — kange tuulekeerõ
- vihus** [-kse] *m* — viha: 'ta on vihuksis' — ta on vihane
- vihvatama** *m* — sähvatama, sähvima ('vihvatas põlema'); vedrutavalt kargama
- viibata** *su* v. viipama
- viib** *e* [-pe] *su* — käeliigutus, märguanne käega (Wink); **-utama** — heljutama, kiigutama, õõtsutama (kätt, keppi)
- viidak** [-u], **-as** *m* — viltune, kallakas (tee, koht), kus tahab saani ymber visata

viigi pääl — otsustamata, eba-kindel (kumb võidab)

¹ **viik** [-gi] *pt* — viimine

² **viik** [-gi] *m* — paeluss (kõhus)

viikas [-ka] *m* — kergesti viidav, kantav

viil [-u] — katuse räästa äär (maja otsnurgast viltu, aga otsseisnaga samas pinnas harjani tõusev)

viiliti — viltu

viimist(e)lema [-tella] *su* — viimseni välja töötama, viimist viili andma

viinakuu — oktoober

viipama [-bata] *su* — käega märku andma, käeliigutust tegema (winken)

viips [-i] *m* — haspeldades ärakargav lõng; **-ik** — haspel; **-ima** — haspeldama

viipuma [-bun] — õõtsuma, liikuma, lehvima

viir [-u] — joon, triip, kriips; **-ama** [-ata] *m* — viirusid, jooni tõmbama, puudutama

viires *m* — meripääsuke, tiirutaja (Seeschwalbe, качарка, sterna)

viirg [-ru] — 1. äkiline värin (mis kehast läbi käib), vool, juga; 2. viir; 3. veerg

viirpuu v. viherpuu

viisama [-ata] *m* — luurates vaatama, kuulutama

viisas [-sa] *mse* — tark, mõistlik; osav; **-tuma** *mse* — targaks, targemaks, mõistlikumaks minema (облагоразумиться)

viisik [-u] *e* — haril. mitm.

viisikud — viis yhekorraga

syndind last; **-liit** — viie riigi liit

viisus *mse* — tarkus

viit [-da] — teed näitav post, ritv, tähis

viitama [-data], **-lema** [-delda] *m* — teelt, rööpast välja viskuma (halval, järsul libedal teel): „saan viitleb“

viiv [-a e. -u] *van. pt* — tund

vikerlande — kangelaste nimetus Kalevipojas (I, 15)

vikkel [-kli] — sakiline, kirju joon (sukas)

vilajas *m* — väga pikaks ja sihvakaks kasvand

vilama *m* — nobedasti jooksma; nobedasti töötama

vilamus, **-sk** [-i] *m* — miski suureks ja pikaks kasvanu

vilatama *m hr* — vilgatama

vilbe *se* — värske-jahe, värskendav-jahe

vile [-da] — nobe, kärmas

vilgas [-lka] *msu* — elav, nobe; **-tuma** *msu* — elavaks, elavalt liikuvaks saama

vilge [-ke] *m* — läige, helk; nobe liigutus, pilk, moment

viljal, **-nd** — kyllalt, ohtrasti

viljelema [-lda] *se* — harima, kultiveerima

vilju [II vl.] v. viljalt

vilkus *msu* — elavus, kärmus

vill [-i] — väike paise, vistrik, rakk

villak [-u] *u* — villane nahk (Vliess, пуно)

villand v. viljalt

- villav** [-a] *m* — villarikas, villataoline
- villvallikas** *m* v. maikelluke
- viltsima** — logelema, vedelema, viivitelema
- vimb** [vimma] — latika tõugu järvkala (Wimme e. Wemgalle, *ВЫМБА*, abramis vimba)
- vimm** [-a] — 1. kestev, kydev, kange viha (Groll); 2 (haiguse, pahe) idu, juur, kalduvus: see v. tal veel sees; 3. ettepoole kyyrus olek: ta oli vimmas kuklaga, tõmbas kukla vimma; -**akas** — 1. täis vimma, viha; 2. kyyrus; -**ane dse** — vihane; -**astuma dse** — kangesti vihaseks saama
- vimp** [-bu] *m* — 1. v. vemp; 2. kõrvalehype: jänes lööb vimpu
- vina** v. vine; -**ma** — v. vine-tama
- vinderd|ama** *m* — laisasti kõndima, töötama; -**is** *m* — laisk, vedel inimene
- vindrik** *m* — vilets, kängu-jäänd
- vinduma** — niiskusest sitkeks minema (puu); niiskuse pärast halvasti, vaevaliselt põlema (,vindus põleda; need puud ei põle, need vinduvad'); **piltl.** igavalt ja viletsasti elama, vegeteerima; pikkamisi ja uniselt töötama, laisklema, konutama: ,tehke ometi tõsiselt tööd, aga ärge vinduge'
- vine** — kerge, vaevalt märgatav (udu, suitsu, pilve) viir, joon; kerge (naeru, nutu) ilme; -**tama** — kerge õhukese joonena, loorina paistma, hämarasti kujunema (,eemalt vinetas hall pilveriba', ,ettekujutuses vinetas talle korraga sõbra nägu')
- vinge** — läbitungiv, kõle (tuul)
- vingerjas** — üks angerja taoline kala (Schlammpeitzger, *ВЬЮН*, cobitis fossilis)
- vink** [-gi] — varblase sugu talv-laululind (Buchfink, зяблик, fringilla coelebs)
- vinnal** [-ndla] *m* — oherd (lusikakujulise otsaga)
- vinnima** — viskama, loopima (kergeid asju, kive)
- vinnutama** — vinduma panema, vinduda laskma (puud, et sitkeks teha)
- vint** [-di] v. vink
- vints** [-u] *m* — sitke, kõlbmata tykk (liha, juurt); räbal, kalts; -**ke** — sitke (liha)
- vintsklema** [-selda] — vähk-remata, rahutumalt yhelt kyljelt teisele pöörlema
- viper|dama** — kogemata nurja minema, äpardama: ,see asi, ettevõte viperdas'; -**us** — väike kogemata nurjaminek, äpardus; kitsikus
- vira** *m* — virvendus, helk; -**ma** — virvendama, virvendades helkima
- virakannus** *m* — punkt (pääs), kust juuksed laiiali kasvavad

virb [-rva] v. virve

virbe *m* — elav, noble, kärmas

virđ [-rra] *mse* — äge, vahutav veevool, oja, jõgi (*pr* torrent); **-ama** [-rrata] *mse* — ägedasti, kobrutades voolama

virve *m* — tuulehoog; v. ka virg

virvil: tuule v. — tõmbetuules, tuule käes (liigutada); une v. — kerges unes

virg [-re] *m* — joon, vagu

virge — mitte-unine, ärgas, värsk; **-uma** — unest ärkama, elustama; **-utama** — äratama, elustama

viril [-a] — korrast ära, õigest symmeetriast väljas, armetu, vilets; v. nägu — mil näit. üks silm teisest madalamal või kõver suu jne.; v. uks — mis kinni olles valgust läbi laseb; samuti: v. ahi, virilad oreli viled (häälest ära); **-duma** — virilaks minema

¹ **virn** [-a] — üksteise pääle laotud asjade (eriti palkide, halgude) hunnik

² **virn** [-a] — üks madarate seltsi umbrohi niiskeil põldudel, aedades, madala väänkasvulise karvase varrega, takjataolised kylgehakkavad karvased nupud (kletterndes Labkraut, цѣпкій подмаренник, galium spurium)

virre [-rde] — käärima hakkav õlut

virtsi[k] [-u], **-kas** *mu* — äge, metsik, pahur, sõnakuulmatu, tõrges (eriti loomad)

viru *mu* — vee lainetus, veekeerd

virv [-a] *su* — pettevuli, raha-
augu tuli

virve [-rve e. -rbe] — väike noor oksake, võsu

viserdama *se* — lõõritsema, siutsuma

viskar [-i] — veetõstmise kyhvel

viskel [-kli] *m* — visklabidas

vislapuu, **visnapuu** — kirsipuu

vispel [-pli] — (haruline) kõõgiriist vahule rokeldamiseks

viss [-i] *m* — kindel, kõva;

-isti *m* — kindlasti (parem kui ‚vististi‘)

vist[ar] [-tra], **-rik** — väike paise, vill, kärn

visv [-a] *se* — mäda vool, vedel mäda

vits[ik] — väike vitsstega puu-

nõu; **-jas** — (vitsataoliselt)

peen ja painduv; **-utama** —

vitsu ymber tegema (anumalle,

tyndrille); vitsadega peksma;

fam. syya v. — rohkesti ja

ahnesti sööma

voab v. voodma

voe v. voos

vohmakas — kohmakas, raskepärane

vohmima v. võhmima

volks [-u] — suur hype (hundil,

suurel koeral); **-ama** [-ata],

-atama — suure hyppega

kargama

vomm [-i] — 1. raske rusika-

hoop; 2. ahju kumm; **-ima** —

rusikaga lõõma, peksma

- voodav** [-a] v. voodus
voodma [voab] — vett läbi laskma (puunõu, paat); nõrguma
voodne [-dse] — aastane
voodus [-dsa] *m* — rikkalik, ohter
voolas [-la] — kangesti, ägedasti voolav
voole [-lme] — rahude paistetus; *ylitse*: haiguslik paistetus (eriti alumises kehaosas)
vooletama, -ima — (terariisita) puud lõikuma, nikerdama (schnitzeln, *l* sculperre); savist vormima; triikima, masseerima; **-ing e** — (puust) nikerdus, voolimistöö, puuskulptuur
voom [-a] *m. hr* — metsik hoog, vihatuju
voon [-a] — talleke
voor [-u] — (järje)kord (очередь)
vooras [-ra] — tubli, vooruslik; **-us** — Tugend, добродѣтель
voos [voe, voot, voote] *mse. pt* — aasta, eriti vilja-aasta, põllusaak
vorp [-bi] — (piitsa) hoop, selle jälg (ihu pääl)
vorstirohi — üks punandite seltsi hääldõhnaline vürtstaim, mille varre otsas väikesed rohelised nupukesed (Majoran, майоран, origanum majorana; huulõielised, labiatae)
vudima *m* — nobe- ja kergejalgselt ja rutates jooksmata
vugama *m* — hoobama, ainsa aeruga tagant sõudmata
vuhvatama *m* — äkki põlema leegitsema
vulama *m* — vulisema
vull [-i] — (vee)mull, kubl
varisti [-i, pt. -ime] *m* v. vurr
varle — hulkur, huntsantsakas
vurr [-i] — keerlema pandav — mänguasi (Kreisel, волчок, вертушка)
vutt [-ti] — kõige pisem kana tõugu rändlind, mulla karva (Wachtel, перепелка, coturnix dactylosonans)
vägihein — liik taimi mailaste (scrophulariaceae) sugukonnast, haril. yheksavägine — ilus kõrgekasvune, pyramiidi kujuline lihav taim, vars ja lehed kui vildiga kaetud, suured kollased õied pyramiidi-kujuliselt varre ülemises otsas, kiviseis päiksepaisteseis paigus (Königskerze, медвѣжье уxo, verbascum thapsus)
vähemik *e* — vähem osa, vähemus
väherdama v. vähkrema
vähkrema — püherdama
väide [-te] *s* — tõendus; tõena esitet mõte, arvamine (Behauptung, утверждение)
väil [-a] *se* — sõiduvesi, -tee (merel)
väistuma *se* — kõrvale, eest ära astuma, teed andma, taganema
väitama [-data] *m* — 1. v. väitma; 2. jõupingutusega ppydma teha, kangutama, pingutama

väitekirj *s* — dissertatsioon (doktori aukraadi saamiseks kirjutet teaduslik uurimus);
-tlema [-delda] *s* — tõendada püüdma, tõendamiseks vaidlema; väitekirja kaitsma;
-tma [-dan] *s* — tõsiarvamisena esitama, tõendama, kinnitama (behaupten, утверждать)
väits [-i] *m* — nuga
välje, **-nd** [-i] *e* — avaldet mõte, avaldamisviis ja abinõu (Ausdruck, выражение); **-ndama** — välja ytlema, avaldama; **-nema** — välja ulatama; väljendat saama
¹ **vältima** [-din] *sku* — kõrvale hoidma (millegi eest; vermeiden, избѣгать)
² **vältima** [-din] *m* — nikastama
vänderdama *m* — vankudes ja kõveriti kõndima
vängima, **-lema** [-gelda] *m* — riidlema, tlylitsema, erimeelne olema
vänts [-a] *m* — suur, tyse tykk midagi pehmet, kants (liha)
värb [-rvu] *m. pt* — varblane
värbama [-rvata] *m* — teenistusse palkama, rekruteerima (soldateid, töölisi; werben, вербовать)
värihein — kasteheina taoline rohi värisevate õietutikestega (Zittergras, трясушка, briza media; kõrrelised, gramineae)
värss [-rsi] — noor pull, härg
värten [-tna] — voki pool; keerlev pooli taoline ratas (veskis, viimases tähenduses ka värkel [-kli])

värvuke *m. pt* — varblane
väsi — väsimus; ega sest väsi ole; tal ei olnud yhtki puhkust ega väsi
västar, **väster** [-tra] *m* — ahing (pikk ritv mitmeharalise raudotsaga kalapyygiks)
väär [-a] *msu* — mitte-õige, võlts, vale
väärama [-ata] — 1. vääratama; 2. kukutama
väärdi [ma] [-rin] *m. hr* — 1. võitma, võimust saama; 2. v. veenma; **-mus** *m. hr* v. veendumus
väärduma *m* — puuduma; kaduma
väärendama *e* — võltsima
vääri [kas] *e* — väärtusrikas, aukartust äratav (würdig, würdevoll, достойный); **-ma** *e* — väärt olema, ära teenima, maksma (*pr.* valoir); **-tu** *e* — väärtuseta
väärus *msu* — väär, võlts olek, võltsus, vigasus
vääs [-a] *m* — kepp
väät [-di] — kõietaoliselt keerdud vits; kõietaoline paindud taime või puu vars
vöödik — jooneline, vöödiline
vöö [-di] — joon
vöö [ama] — vööd ymber panema (umgürten, опоясывать); **-lema** [-delda] — end valmistama, valmis säädma
võhik — mitte-asjatundja, mitespetsialist, profaan (Laie)
¹ **võhk** [-ha e. -hu] — nurk-, kihvhammas

- ² **võhk** [-ha] — sootaim, juurvars maapinnal roomav, vars lyhike, lehed sydamekujulised, õie varileht valge, õied kollakad, marjad punased (Schlangenkraut, б'локpыльник, calla palustris; võhalised, araceae)
- võhl** [-u] v. võlu
- võhmima** — ahnesti sõõma; suure pingutusega, aga kohmakalt kõndima või töötama: ,ta võhmis syya, kõndida'
- võhn** [-a] — rändrott, metsrott (Wanderratte, пасюк, mus decumanus)
- võhritsema** *m* — rahutu-tegev olema, kolama, nosima
- võhumõõk** — kalmuse taoline sootaim, pikk vars, kollased lõhnata õied, soos ja vete ääres (Wasserschwertlilie, касатик, iris pseudacorus; võhumõõgalised, iridaceae)
- võibutama** *m* — heljutama, vibutama
- võigas** [-ka] *mu* — võõrastav, õudne, imelik, kole, vastik; -**tama** *mu* — võikaks tegema; võikaks pidama
- võik** [-gu] — valkjas-pruunikas-kollane (hobu)
- võik|ama** [-gata] *m* — vastumeelseks, koledaks pidama; -**us** *mu* — võigas (v.) olek, õudus, koledus, vastikus
- võilill** — juurlehed hambulised, painduva, lehtedeta varre otsas suur kollane õietutt, mis pärast muutub valgeks udusuleliseks haihtuvaks tutiks
- (Löwenzahn, одуванчик, taraxacum officinale; korvõielised, compositae); -**pätakas** — madal taim lihavate karedate kleepjate juurlehtedega, violetid õiekeseid õige peenikeste varre otsas, turblasel pinnal (Fettkraut, жирянка, pinguicula vulgaris; vesihernelised, lentibulariaceae); ,võipätaka' asemelle soovitame sõna rasvik [-u]
- võist|ema** [-telda] — konkurreerima (wetteifern, соперничать); -**us** — konkurents
- võladi** *m* — hundisõrki (joostes)
- võlama** *m* v. võluma
- võlg|ama** *m. pt* — võlgnema; -**uma** *u* — võlgadesse langema
- võlu** — nõid; -**ma** — nõiduma
- võmp** [-ba] v. vemp
- võpatama** — järsku värisema, tuksatama (kohkumisest)
- võrd** [-rra] — määr, mõõt, paljus, väärtus, kord; ,sinna on veel teist see võrra (= nii palju) maad'; seevõrra (parem kui niivõrd või niivõrt) — niipalju, nii suurel määral (на столько, по столько); yhevõrra — yhepalju, yhesuguselt; mitmevõrra (või võrru) — mitmekordselt; võrdude vedama (kellegille) se — (kellegagi) yhevõrdne, yhevääriline olema: ,see kodumaine riie veab kõige paremale väljamaa tooteile võrdude'
- ¹ **võrdama** [-rrata] *pt* — võrdlema
- ² **võrdama** [-rrata] *m. hr* — kaudselt, peidetult sydistama, kibedat tõtt ytlema

võrdne se — omalt väärtuselt yhesugune (teisega), (yhe)-vääriline

võrdu v. võrd

võrd|uma u — võrreldud saama, suhtuma (v.); *hb* sama suur, yhesuurune olema; **-us u.** *hb* — kaks võrdsusmargiga yhendet arvsuurust (aritmeetikas), ehk kaks võrdse pindalaga joonist, ehk kaks võrdse ruumalaga keha (geomeetrias) (Gleichheit, равенство)

võreng [-u] m. pt — sygav koht jões, hauakoht

võrge [-rke] m — keerutet, keerdud pael (takkudest)

võrm [-i] — väänkasviline parasit-taim (ristikheina, nõgeste jne. pääl) (Flachsseide, повилика, cuscuta europaea; võrmilised, cuscutateae)

võrra v. võrd; võrrand [-i] — ekvatsioon (Gleichung, уравнение; v. elvang); **-tu su** — mil ei ole võrdist, mida ei saa võrrelda, võrdlemata, *piltl.* suurepärane (unvergleichlich, несравненный); **-tus [-e]** — võrrandi vastand (Ungleichheit, неравенство)

võrs [-rra] v. võrd

võrt v. võrd

võtatama — koera ässitama

võte [-tte] — võtmine; (osav) viis, abinõu, vigur, kuidas millestki kinni haaratakse, midagi tehakse: 'ta tarvitas sēs võitluses lubamata võtteid'

võtlema [-telda] dse — võitlema, heitlema, purelema, ryselema

võtu|kas e — perekonda vastu võetud võõras laps (приемыш); **-line dse** — meelepärane, meeldiv

võõgam [-i] m — miski suur ja raske

võõr- yhend. sõnades *e* — võõras: ,võõrsõna, võõrained, võõrkeha'

võõra|ndama — (omandust) ära võtma; **-stama** — võõraks pidama ja seepärast kartma, häbenema

võõri|k m — võõras, võõrapärane, võõrastav; **-stama m** v. võõrastama; **-tama m** — kõõrdi, viltu vaatama; v. võõrutama; **-tsema m** — end võõraks tundma

võõr|lema [-elda] dse — võõrsil, kylaliseks olema; **-utama** — ära harjutama (millestki), näit. last imemisest

vyht [-hi] m — lõngaviht

Ä.

äbar [-a] m — 1. kahtlane, mittselge; 2. mitte-puhast tõugu, segatõuline, hübriid; **-ik** — kõhnakene, jõuetu; sygise hiljasyndind loom

ähm [-a] mu — õhuke tumes-tav kord (tahma, mustust), mis segaseks, tuhmiks teeb; **-ane mu** — tuhm, nõgine, halvasti läbipaistev (klaas, taevas)

äigama [äiata] — (käega) äkki
tõmbama, pyhkima

äkkvihane — äkilise vihaga

ämar [-u] v. hämar

ämmak [-u] *m* — võõrasema

ämu|ne *m* — segane, hämar;
-s: taevast on ämus — se-
gane, udune

äng [-i] *m* — rõhutud, surutud,
kinnine olek, kitsikus: ,rinnad
on ängis‘

ängama [-gata] *m* — pakkuma,
andma

ängelhein — üks taim pika
harulise varrega ja tähekuju-
liste roosakate õitega (Wiesena-
raute, василистник, thalict-

rum; tulikalised, ranuncu-
laceae)

ängi|ma *m* — surutud olekus
olema, vaevlema; **-istama** *m*

— suruma, pigistama; ,rahu-
tus ängistas ta rinda, sydant‘

äre [-da] — äge, ärritet, vihane

ärk|ima [-gin], **-uma** *m* — järsku
ärkama, ärkvelle kohkuma

ärtse v. karikakar

äsja (II vl) *mu* — natukese aja
eest, nyysdama, hiljuti; **-ne**

mu — hiljutine

ätse v. ärtse

ätt [äti e. äta] *m* — isa, vanaisa

ääl [-e] *hr* — hääl

ääs [-i] — sepa-ahi; lõotsasuu

Ö.

õhe (illatiiv sõnast ,õõ‘) *ku* —
õosse

õine — õösine

õitse|l — õösi karja hoidmas;

-line — õösi karjas olija;

-lind — õöpik; **-tuli** — tuli,

mis õösi karjas olijad teevad

õkitama — üksikut häälikut
korduvalt hääldades kõnelema,
kokutama

õöbima *se* — õöseks, õömajale
jääma, õöd mööda saatma
(übernachten, переночевать)

õogat|ama *m* — järsku ja üks

kord õökima (v.); **-us** *m* —
okserõhitis, sydamepõõritis

õök [-gi] — okserõhitis; **-ima**
[-gin] — okserõhitisi tegema

õörd|ama [-rata], **-lema** *m* —
kaevates ette tooma, kaebama,
hädalema

õõritama v. hõõritama

õösorr [-i] — sirge kehaga, õige
lyhikese kaelaga, suure päaga
raudjas videviku- ja õölind,
hääli kui vali kassiketramine
(Nachtschwalbe, козодой,
caprimulgus)

Õ.

õbluke *m* v. õbras

õbras [õpra] *m* — nõrk (tuul)

õdang [-u] *m. pt* — õhtu

õdus [-a] *mu* — kodune, mõnus

õgard — suur söödik, õgija
õg|ev [õgva, õkva] *m* — sirge, otse; **-vendama** *m* — sirgeks tegema
õgujoon — sirge, õige joon
õhe [-da] *m* — õhuke
õhe [õhke] — ohkamine
õhedus — õhukus
õhetama — hõõguma, kuumusest punetama
õhk|jas — õhutaoliselt peen, õrn; **-kond** — ymbritsev õhk, atmosfäär
õhtustama *e* — õhtust sõõma
õhustik *v.* õhkkond
õhv [-a] — noor lehm
õieli *m* — väljasirutet
õiermaa — lilledega kaetud muru
õil|e [-lme] — õis; **-itsema** — õitsema
õisik [-u] — õitekogu, -kuju (Blütenstand, соцветіе)
õitse|l, **-line**, **-tuli** *v.* õitsel, -line, -tuli
õkva *m. pt. fam* — otse
õlangas *v.* sinilill
õleta|ma *m* — tõrelema, kisaga peletama; **-jad** *m* — (pruudi saatkonnas) pulmanaised, kes peavad laulu ja kisaga kat-

suma peigmeest ja ta saatkonda tagasi peletada
õlletama *m v.* õletama
õlpmed [õlbende] *m* — kaelpuu, mille kummaski otsas ämbreid kantakse
õnar [-a] *m* — valts, uure, liistutaoline sisselõige (eriti ymber ymara palgi, kepi)
õnduma [õnnub] *m* — ebaõnnestama, äpardama
õnnal [õndla] — õõnsus ylapool kapja; põlveõõnsus (põlve kõverduse taga)
õnnar [õndra] — selgroo viimne lyli, hanna lyli
õnnik *e* — õnnelaps (счастливец); **-tama**, **-t(e)lema** [-tella] *se* — õnne soovima; **-tsema** *e* — õnnelik olema, õnnelikku elu elama
õp|ik *e* — õpiraamat; õplane
õpp [õpi] *msu* — õpetus (Lehre, ученье); filosoofiline õ. — philosophische Lehre
õpp|ama [õpata] *m. pt* — õpetama; **-ur** — õplane; õpipoiss
õrk [-gu] *v.* hõrk
õrritama *m* — ärritama, vihale ajama
õsuma *m* — vilja niitma (sirbiga)

Y.

yha *se* — ikka, ikka veel, yhtelugu; ,tuul läks yha kangemaks'
yheksavägine *v.* vägihein
yhing — selts (Verein, Genossenschaft; общество, товарищество)

yhist|ama — yhendama; yhiseks tegema; **-us** — yhendus; yhiseks tegemine (общение)
yhisus — yhine olek (Gemeinsamkeit, общность); valesti tarvitet ka tähenduses ,yhing' (*v.*)

- yhm** [-a] v. *hyhm*
- yhtekuuluv** — yksteise päralt olev, yhenduses olev (zusammengehörend)
- yht|ima** [yhin] — yhinema; -**um** [-i] — yhendus, kombinatsioon
- yla-** *msu* — yl(ev)al olev, ylemine, päälmine: ylakord, ylakiht, ylapool jne.; **ylal** — yleval; **ylale** — ylevalle; **ylalt** — ylevalt; -**pool** — ylemine pool; kõrgemal, väljaspool, ta on ylapool(el) iga kahtlust'
- ylane** — varakevade õitsev metslill, lyhike karvane vars, mille ylemises otsas lehed ja valge või heleroosakas roositaoline õis (Windröschen, ветреница, anemone nemorosa; tulikalised, ranunculaceae)
- yld-** — yleyldis-
- ylbe** — kõrk, uhke, upsakas
- yldi|ma** *se* — kangemaks, ägedamaks minema; -**mus** *se* — ägedamaksminek (*pr* récrudescence)
- yld|ine, yldis-** *u* — yleyldine; yleyldis-; -**istama** *u* — (yle)yldiseks tegema (verallgemeinern, обобщать)
- yldse** *u* — yleyldse
- ylem|ik** *e* — ylemine pool, osa; -**us** — 1. Obrigkeit, начальство; 2. *e* yleolek (Überlegenheit, превосходство)
- yletama** *e* — yle ulatama, yle käima (überragen, übertreffen, превосходить)
- yl etsi** *m. pt* — ylespoole, ylespidi
- ylöv** [-a] — kõrge, suurtsugu, pyhalik-kõrge, subliim(erhaben, возвышенный)
- ylg** [ylja] *mse. pt* — peigmees, armsam
- ylim** [-a] *u* — kõige ylem, kõige kõrgem, suurem (*pr* suprême); -**mus** *se hb* — aristokraat, suurtsugu isik; -**muslik** *se. hb* — aristokraatlik; -**tu** *m* — yleliija suur, kange, määratu, pöörane
- yll** *mse* — seljas (riidest kõneldes); ,tal oli uus kuub yll'
- yllat|ama** *s* — äkitselt tabama; ootamattusega imestama panema (überraschen); -**us** *s* — ootamattu, äkki imestama panev asjaolu, juhtumus (Übersaschung)
- yllitama** *se* — ässitama, kihutama
- ylle** *mse* — selga: ,pane kuub ylle'
- ylt** *mse* — seljast: ,võttis kuue ylt'
- ymar** [-a] — ym(m)argune; -**dama** *e* — ymarguseks tegema; -**duma** *e* — ymaraks minema
- ymmar** [-a] v. *ymar*
- ynse** *se* — tusane, vastumeelne, ebasõbralik, vastutulematu, tõrges
- ypris** *van. lum.* — väga

yr|g [yru] — algus, alg-; -aeg
— algaeg (Urzeit); -inimene
— alginimene (Urmensch)

yr|gama [yrjata] — 1. (hoog-
sasti) algama, algust tegema;
2. v. yrgama; -jak [-u] —
algus, algamine

yr|tama se — katsuma, ette
võtta pyydma; -us se —
katse, pyye, ettevõte

ysk [ysa] mu — syli
yyl [-i] m v. orashein

yrgama — valjusti kõlama
(näit. harmoonika)

Lisangud ja täiendused.

ahetama v. hahetama

ahkuma v. hahkuma

att [ata] v. hatt

attuma mde — end haarama,
ymbritsema

eblakas m — kerplane, albi-
võitu, pisut koketeeriv

ehkmed — selja keskmine osa,
piht, labaluude ja vöö vahel-
mine koht

¹ ehme v. ebemed

² ehme de — ehmatas, yleskoh-
kumine

ehtmed v. ehkmed

ennat|ama mu — pääd, kylma-
veresust kaotama, segaseks
ja ägedaks minema; yleliia
ruttama, läbemata olema; -lik,
-u mu — järelemõtlematu,
liig ruttav, läbematu, kerpla-
selt äge

¹ eotama du — idanema panema

² eotama e — tasakesi puhuma
(Visnapuu)

ergav v. hergav

hahkuma mu — hahaks (kah-
vatu-halliks) minema

halakask e — leinkask

halestama m — halastama

halu se — soov, iha, isu

hatt — ka: libu

hebemed v. ebemed

heri|n [-a] m — hõõgumine,
ägedus; -soma m — hõõguma,
äge olema

helu m — helk, läige

huikuma [-gun] m — hõikama,
kisama, kisendama, hõilama (v.)

hulve m — hulumine, hulun

hund [-u?] hr — hundamine

hailima msu — ka: heljuma

iidne m — põline, igavene

iiral m — ärevel, väga tahtev,
kippuv (kuhugi minema)

isak [-u] m — võõrasisa

joom [-i] mu — vool, voolus;
jõe j. — jõe keskvool, keset
jõe sāngi

jung [-a] m — tõstekang (Hebel,
рычаг)

jarama m — nārīma

kellerd|ama de — keldrisse
panema, peitma; -uma de —
1. keldrisse pugema; 2. keldris
seisnud, sambund maiku, lõh-
na omandama

- kilatama** *m* — järsku kilama (v.), kilisema
- kinuma** *m* — imedes jooma
- kolt** [-di] — revolver
- kuhitsema** *m* — tusane olema
- kuuetõverohi** — lihava, roomava juurikaga, kunni jalakõrgune, valgete rippuvate kobarõitega rohi (Weisswurz, купена, polygonatum; liilialised, liliaceae)
- kätik** [-u] *m* — saar, kõrgem koht kesk lagedat raba
- kõnd** [-nna] *m* — rikkus, vara, mammon (natuke naljatlevas, põlgl. tähend.)
- kõrik** [-u] *m* — pikk ja kitsas, metsa sisse ulatav lagendiku sopp
- lakatama** *m* — liperdades, laperdades lehvima
- laug** [e] *m* — mitte järsku, vaid libamisi viltu, kallakas (katus, mäe kylg); -lema *m* — heljuma, heljuvalt laskuma
- lauter** [-tri] *m* — sildade vaheline, sillaäärne koht sadamas, kus laevad seisavad
- liusk** [-sa] *m* — libamisi, mitte järsku kallakas; -a *m* — libamisi kallakil
- lodu** *m* — ka: pehme, madal, mudane, vesine rohtmaa, puude ja põõsastega või ilma.
- lostuma** *m* — ära lossitud, lossi litsut saama
- liuguma** *m* — liuguma
- lurr** [-i] — liig vedel, vähe paks (supp, kliister)
- lämmitama** *m* — soojendama
- lämps** [-u] *m* — pori, muda
- lõkkama** [-kata] *m* — lõkkega põlema
- maatama** — magatama, uinutama
- maim** [-e] v. maim [-u]
- mogl** [-gla, -kla] *m* — seebi soop; kliistritaoline soga, poolpaks aine
- mugl** [-gla, -kla] v. mogl
- mõhk** [gen. ka mõha] (v. mõhk lk. 72)
- mõna** *m* — lärm
- mõnama** *m* — maha tegema, põhjama, kiruma
- myll** [-u] *m* — möll
- nastlik** *m* — tähniline, kirjutäpiline
- närbima** [-rvin] v. närbuma
- nõoksed** (oma vahel) nõod (v. nõbu), s. o. vennaste või õeste lapsed (двоюродные братья, сестры)
- oistuma** v. kostuma
- pine** — kitsas, õhuke pind või kiud, mis veel koos hoiab katkimurtud pulga, roo, taime varre jne. mõlemaid osi
- punsu** minema v. punsuma
- pähniline** *m* — täpiline, kirju
- pärss** [-rsi] — ratta käimist kinni hoidev puu, tormas (Saareste soovitab „piduri“ asemelle)
- rambima** *e* — rammaks minema, raugema
- räävitab** sadada *m* — sajab peent uduvihma
- rynne** [-nde], eriti mitm. **rynded** [rynnete] — jäätised, jäänused (toidust, heintest, põhkudest)

rysima — tungima (pingutusel), kangutama
sola m — metsaga, võsastikuga, jõe kääruuga piirat vähem lagendik (laiem kui kõrik); **-stik** — solade kogu, kääruuline lagendik
sumama m — 1. sumisema;

2. lärmitsema; korratust tegema
särve [-rbe] ms — toidu, leiva kõrvane, haril. vedel (v. sərbama)
sõru m — soru, nõrguv, voolav juga
tuhkav — tuhakarva

Õiendusi.

käli (lk. 50), (Saareste järele) õigem: naise õde (õige harvaka: venna naine)
nadu (lk. 74), õigem: mehe õde

nääl [-u] (lk. 79), õigem: naise õde; **näälmees** tähendab siis loomulikult: naise vend

Päale selle esineb raamatus väikesi ortograafilisi ebajärjekindlusi (eriti sõnade kokkukirjutamises), mida palume lahkesti vabandada, samuti kui kõiki muid väljajäämisi, eksimusi ja puudusi, mis võivad raamatus leiduda ja mis järgmises uues trykis kõrvaldetakse.

Eesti mytoloogilised nimed ¹⁾.

Ahti [Ahi], **Ahto s** — veejumal, merijumal, roheline vahuvaibaga vanamees
Alevipoeg Kp — Kalevipoja kaaslane, pärast raudmees-tega võitlust juua tahtes uppus järve (Võru lähedal)

Eha F — õhtupuna (eha) kujutav neiu, Vanaisa noorem ymmardaja, kes loojamineva päikese igal õhtul vastu võttis ja Vanaisa esituppa pani (talvel) või otse oma peigmehe Koidu kätte andis (kesk-

1) Mõned neist on kyll võõrast, kirjanduslikku algupära. Tähen-
 dused antakse siin, nagu need kirjanduses esinevad ja selle kaudu tuttavaks
 saand. Lyhenduste seletused: *F* = Fählmann'i (1798—1850) muinaslugudes
 esinev ja säält tuttavaks saand mytoloogiline olend ja nimi; *Kp* = „Kalevi-
 pojas“ esinev; *Kr* = Kreutzwaldi (1803—1882) muinasjuttudes esinev ja
 säääl kujutet; *LH* = Läti Hindriku kroonikas (1200—1229); *P* = Kristjan
 Jaak Peterson'i (1801—1822) kaudu Eestis tuttavaks saand (talt ilmus a. 1826
 Ganander'i Soome mytoloogia tõlge); *s* = soomest laenatud. — Allikaina
 tarvitet: Eisen'i „Eesti mütoloogia I ja II“ ja Org'i „Kalevipoja“ sõnastik.

- suvel), Fählmanni poolt vähem kohaselt ka Hämarikuks nimetat
- Ema**, yhtumeis: Vete-ema, Tuule-ema, Maa-ema jne. tähendab sellekohast kaitsevaimu või jumalust
- Emajõgi** — muinaslooliselt tähtis ja pyha jõgi, mille loomad Vanaisa enese käsul kaevasid; ta kaldal kasvand pyha tammik (praegune Toomemägi)
- Endel** [-dla] *♂* — Ilmarise poeg, Juta armuke, uppus järve, mille nimi tema järele Endla järv (Põhja-Tartumaal, Laiuse kihelk.)
- haldjad** — kõiksugu kaitsevaimud: maja-, mäe-, mets-, tuule-, udu-, vesihaldjad (haldjad on ka Murueide tytred)
- hiid** [hiidude] — hiiglased, (näit. Suur-Töll, Kalevipoeg)
- hiis** [hiie, hiit] — pyhitset metsatukk, -salu, kus ohverdeti või surnuid maeti; tähendas ka (nagu soome k.) (kurja) vaimu
- Hämarik** *♂* v. Eha
- Ilmaneitsi** — õhus, pilvedel asuv naisjumal, kes kodus kuld- ja hõbekangaid (pilvi, vikerkaart), ka Ilmarise tytar
- Ilmarine** *♂♀* — sepatöö jumal, tagus taevavõlvi, kuu ja päikese
- Ilmatar** *♀* — Ilmatytar v. Ilmaneitsi
- Juta** *♀* — Vanemuise kasutytar. Kui ta peigmees Endel uppus, kirjnis Ilmarine talle hõbeliniku, mille läbi vaadates ta oleviku unustas ja õnnelikku minevikku nägi
- Kalev** — hiiglane; üks neist oli Kalevipoja isa
- Kalevala** *♂p* — Kalevite kodumaa (Soome); Soome rahva-eepos (a. 1835)
- Kalevipoeg** — Eesti muinaslooline rahvuskangelane ja kuningas, võitles sortsidega, käis põrgus ja maailma otsas (põhja piiril), võitles raudmeestega, sai oma mõõga läbi, mis soome sepa poolt ta poja tapmise kättemaksuks oli ära neetud, Kääpa jões surma, pandi pärast surma põrguvärava vahiks, kust ta ykskord tagasi tulla oma rahvalle õnne tooma; sellenimeline eepos, Kreuzwaldi kirjutet (a. 1861)
- Kaljuvald** *♂* — Kalevite kodumaa; Soomemaa luuline nimetus
- Kaljuve** *♂* — v. Kaljuvald
- Kaval Hants** — kaval nupukas mees, kes Vanapaganat kõiksugu viguritega tyssas
- kodukäijad** — surnute vaimud, kes oma endises elumajas käivad kollitamas
- koerakoonlased** (ka : peninukid) — koera päaga ja inimese kehaga olevused; „Kalevipoja“ järele kaugel põhja-saarel
- Koit** *♂* — Vanaisa sulane, noormees, kes hommiku oma mõrsja

Eha (v.) käest päikese vastu võttis ja taeva kylge kinnitas

koll [-i] — mingi ebamäärane kole-elukas, kuri vaim, pimeduses asuv, millega lapsi hirmutetakse, vanasti vahest mingi kuri vaim või haldjas

kratt [-ti], (ka: pisuhänd, tuli-händ, vedaja, puuk) — lendav paha vaim, kes oma pere-mehele varandust kokku veab, tehakse kunstlikult kurjavaimu abil kolmel neljapäeva õhtul; ained: ahjuhark selgrooks, rattarumm kõhuks, kedervars ke-reks, kaks poolikut puukaussi tagumikuks, kerisekivi pääks, vokilyht lõuapäradeks, kinga-naelad hammasteks, klaasitykid silmadeks, vankrikodarad jalgadeks, rattapöiad reiteks, margapuu ja kyynarpuu käteks

Kungla *Kp* — mingi ebamäärane muinasjutuline rikas ja õnnelik maa (saar?), vahel ka muinas-Eestimaa tähenduses tarvitet

Kõu — Taara nimetus myristamise jumalana

Kääpa jõgi *Kp* — Põhja-Tartu maal, voolab Peipsi järve (v. Kalevipoeg)

Laurits [-a] — katoliku pyhast Laurensiusest kujunend tule-püha, tule kaitsevaim; *piltl.* ka tulekahju

Leiger [-i] — Hiiu saare muinasvägimees

Lemming [-i]. **Lemmingane** v. **Lämmekyne**

Lennok [-i] *Kp* — hõbelaev, mil Kalevipoeg sõitis põhja piirile

libahunt — nõia väel hundiks moondund inimene, et loomi murda

Linda *Kp* — Kalevipoja ema, tedremunast syndind, rööviti Soome tuuslari poolt ja muudeti jumalaist kivisambaks (Iru ämmaks)

Lämmekyne *F* — pooljumal (kalev), lustilise nooremehe kujul

maa-alused — kõiksugu maa all elutsevad vaimud ja haldjad, eriti härjapõlvlased (kääbused) pisikeste pika- ja hallihabemeliste vanamehikeste kujul, kel sääl sepikoda ja varandusi

Mana (ka Tooni) — allmaailma, surnute jumal

Manala (ka Toonela) — allmaailm, surnute asupaik

Marras [Marda] v. **Mardus**

Mardus *Kp* — surma-eelne viirastus, surma, õnnetuse kuulutaja, surma käskjalg

Murueit — häätahtlik metsahaldjas vanadlase naisterahva kujul, kel palju tytreid

Murueide tytred — metsahaldjad imeilusate neitsite kujul valgeis ebemesarnaseis riideis, kuuvalgeil õil mängimas, vihtlemas või suplemas

neljapäev — muinas-eestlaste usu pyhapäev, mille õhtul kohane nõidusi ette võtta, vaimudega tegemisse astuda

näkk [-ki] — naisvesihaldjas (sk Nixe) noore, ilusa, enamasti alasti neiu kujul

Olevipoeg *Kp* — Kalevipoja kaaslane, osav ehitusmeister, kellele Kalevipoeg lahkudes jätab „Viru valla“ valitsemise

peninukid v. koerakoonlased

Pikker [Pikri] (ka **Pikken**) *Kp* — myristamise ja välguheitmise jumal, Kõu teisend, kuid nooremana kujuteld

Piret [-i] — Suur-Tõllu abikaas
pisuhänd v. kratt

puuk [-gi] — v. kratt, eriti seesugune, kes piima, koort, võid kokku veab, seda endasse imedes

Rõugutaja — naisvaim vanema naisterahva kujul, kes lapse karjumist pidada vaigistama ja ylepää kellest võib ka lapse syndimise saatus oleneda
Salme (ka *Kp*) — Linda kasuõde, kanast syndind, läks Tähele mehele

Sarvik — ylikurivaim, põrgu valitseja, õigupoolest ristiusu „kurati“ eufemistlik (mahendav) nimetus, kuid millega ühtlasi ka vähendetakse ta ristiusulist laadi ja tast tehakse mingi poolpaganlik kurivaim. Muud seesugused eufemistlikud kuradinimetused: paharet, kõhnret, pärgel, kurivaim, ja yhend. vana: vanapagan, vanatühi, vanakonn, vanakoll, vanakõhn, vanapoiss, vanamust, vanasinder, vana-

õelus, vanakuri, vanapaha, vanatont, vanapoger, vana-reo jne.

sorts [-i] — (kuri) nõid; („Kalevipojas“) oma koletuma karvase välimusega metssigu meeletulevad nõiad

Sulevipoeg *Kp* — Kalevipoja kaaslane, sai surma lahingus raudmeestega

Suur-Tõll — saarlaste hiiglaväimees, sai surma võitluses meretaguste vaenlastega

Sädemete saar *Kp* — kaugel põhjameres olev saar, mil Kalevipoeg käis oma reisil maailma otsa ja kus oli tuld ja kuuma vett purskavad mäed

Taara, *LH* (teise nimega ka *Uku*) — muinaseestlaste ylijumal, taeva valitseja, Tartu Toome-mäel olnud ta pyha hiis, niinimetet „Taara tammik“ (*F*)

tark — häätegeva nõia nimetus, kes tundis looduse ja vaimuilma salavägesid ja kelt abi ja nõu otsiti häda korral; selle järele, mille salavägesid keegi kõige rohkem tundis või mille abil nõidus, oli tuuletarku, soolatarku, sõnatarku (viimaste nimetused ka lausujad, pobisejad, posisejad, posijad); vägevad targad olid eriti Manatargad, Soome ja Lapi targad

tont — vähema kurja vaimu yldine nimetus, eriti maja-

vaim, kodukäija, eriti vana-des, tyhjades mahajäetud majades. Tontide tund kella 12—1 öösi; kukelaul peletab nad; kardavad hunti; ainult hõbekuul tapab

Toonela *S* (ka: Manala) — surnute asupaik all-ilmas, osalt pääl- ilma moodi, aga hämar valgustus

Tooni *s* (ka: Mana) — surnute-riigi valitseja, all- ilma, surma- jumal

tulihänd v. kratt

Turis (ka **Turris** kirjutet) [-se] *P. Kr.* — Eesti sõjajumal

tuuslar [-i] *Kp* — Soome nõid tuuletark, kes röövis lese Linda

Tõnn [-i] — ristiusu pyhast Antooniusest kujunend mingi ebausujumalus, mingi kodu- jumal (sigade jumal), kelt loo- deti majanduslikku õnnistust ja kellele ohverdeti nii-nimetet Tõnni matti või Tõnni vakka

Udumäe kuningas *K* — udu- haldjas, vana mehe kujul

Uko, Uku (ka: Vanaisa, Vana- taat, Taara) — ylemjumal, vana mehe kujul, taeva valit- seja, asus pilvedel, ka müris- taja; (*S*) oli loond kalevid (Vanemuise, Ilmarise) jne.

Vanaisa, Vanataat — v. Uku

Vanapagan [-a] — v. Sarvik; 2. haril.: väga suure keha- rammuga, aga lollakas kuri- vaim, keda Kaval Hants petab

Vanemuine [-se] *S* — laulu- jumal, halli habemega vana- mehe kujul, laulab ja mängib kannelt

Varrak [-u] *Kp* — Lapi (Lapu) tark, kelle Kalevipoeg võttis endalle teejuhiks teekonnal põhja piirile; selle tasuks nõudis eneselle Varrak Kalevipojalt tarkuse raamatu ja priiuse kirjad, mis vana Kalev oli lasknud raudahelatega seina kylge kinnitada, kuid mille väärtust Kalevipoeg ei teadnud

vedaja v. kratt

Vellamo *S* — merijumalanna (Ahto abikaas)

vesihaldjas, vesinoitsi v. näkk Vete-ema — vee jumalus; Ema- jõgi (*LH*)

Viboane *S* — pooljumal (kalev), osav vibukytt

Videvik — mingi teisend Häma- rikule

Virmalised — viirastuslikud sõdurid taevas, kes oma mõõ- kade, odade ja kilpide vehk- lemiseega tekitavad põhjaval- gust

Äijatar [-e] — naiskurivaim, mingisugune kuradi ema

Saksakeelsed sõnad.

a) Yldised.¹⁾

(Sõna järel olev esimene number tähendab lehekylge, teine veergu, kus see sõna eesti sõna tähendusega antud).

abhängen 81, 1	aussprechen 26, 1	Drüse 79, 1
ableiten 119, 2	Auswurf 21, 2	düster 71, 1; 111, 2
abscheulich 32, 1	begegnen 44, 1	Düsterkeit 71, 1; 111, 2
abstehen 62, 1	begünstigen 86, 1	Ebbe 73, 2
abtreten 62, 1	behandeln 44, 1	edel 30, 2
Almosen 15, 1	behaupten 137, 1	Eifer 29, 1
am Bord 84, 2	Behauptung 136, 2	eifern 29, 1
Andacht 21, 1	beitragen 55, 1	eigenhändig 81, 1
andächtig 21, 1	beleidigen 106, 1	Eindruck 71, 2
aneignen, sich 81, 2	bemächtigen, sich 128, 1	Eigenschaft 81, 1
anerkennen 120, 1	bequem 71, 1	Eigentum 81, 1
ankommen 101, 1	beschmutzen 59, 1	Einrichtung 109, 2
Ankömmling 120, 1	beschränken, sich 86, 2	Eigentum 81, 1
Anschauung 78, 1	besitzen 81, 1	einquartieren 68, 1
anschmiegen, sich 59, 2	betreffende, der 16, 2	einschärfen 116, 1
Anstrengung 88, 1	Bevölkerung 94, 2	einstweilig 115, 2
auffassen 51, 1	bevorzugen 17, 1	Einwurf 130, 2
aufhören 55, 2	bewirken 72, 2	Emporkömmling 123, 2
aufrichtig 104, 1	Beziehung 107, 2; 127, 2	entbehren 28, 2
aufreten 19, 2	bilden 71, 1	entgegengesetzt 130, 2
Ausdruck 28, 2; 137, 1	Blech 38, 1	entsagen 39, 1
ausdrücklich 76, 1	Bogen 34, 1	Entsagung 39, 1
ausdrucksvoll 28, 2	Cousine 79, 2	Enttäuschung 86, 1
ausführen 106, 1	da 48, 1	entwickeln 15, 2
Ausgangspunkt 64, 2	damalig 104, 1	entwickeln, sich 15, 2
Ausgeburts 104, 1	darben 79	Entwicklung 15, 2
ausgezeichnet 80, 2	darstellen 19, 2	entzücken 25, 1
Ausnahme 18, 2	Dienst 115, 1	Erfahrung 43, 2
Aussprache 26, 1	Doppelgänger 115, 2	Erfolg 70, 1

1) Et kergem oleks ylevaadet saada yldisist sõnust, on neist loodustoolisid eraldet.

- erhaben 142, 2
 erlangen 101, 2
 erobern 128, 2
 erreichen 101, 2
 errichten 93, 2
 Errungenschaft 101, 2
 Erscheinung 78, 1
 ersetzen 16, 1
 Ersparnis 110, 1
 erstaunen 25, 2
 Erstling 19, 1
 erstmalig 19, 2
 erweisen, sich 82, 2
 erwähnen 68, 1
 Fabel 128, 2
 flach 55, 2
 Flechte 84, 1
 flechten 92, 2
 flehen 15, 2
 folgen 32, 2; 103, 2
 Flosse 125, 1
 Fratze 66, 1
 Fuge 59, 2
 gähren 51, 2
 Galle 102, 2
 Gebärmutter 18, 1
 Gefäß 15, 2
 Gegenstand 19, 1
 gehören 49, 1
 Geilheit 34, 1
 Gemeinsamkeit 141, 2
 geniessen 75, 1
 Genossenschaft 141, 1
 Genuss 75, 1
 Genusmensch 75, 1
 gestalten 47, 1
 gewissenhaft 129, 1
 Gier 34, 1
 gleich 17, 2
 Gleichheit 17, 2; 139, 1
 Gleichung 17, 2; 139, 1
 glühen 27, 1
 Groll 31, 2; 134, 1
 grausam 31, 2
 Grausamkeit 31, 2
 Gunst 106, 2
 günstig 106, 1
 Gut (das höchste)
 Hain 23, 1
 Halfter 128, 2
 handhaben 51, 1
 herleiten 119, 2
 heiser 50, 1
 Himmelsstrich 34, 2
 Hinterbacken 119, 1
 hinweisen 82, 2
 höchstes Gut 27, 2
 Hut (auf der Hut sein)
 130, 1
 Insekt 91, 2
 jener 118, 1
 jene (Plural) 77, 1
 Kiemen 40, 1; 40, 2
 Kieselstein 99, 1
 Knöchel 83, 1
 Knolle 71, 1
 Knospe 126, 1
 Korkenzieher 46, 1
 Kreisel 136, 2
 Kürschner 51, 2
 Laie 137, 2
 Landschaft 67, 1
 längs 86, 2
 Laster 82, 2; 82, 2
 lästern 23, 1
 Lauge 57, 2
 Lehre 141, 2
 Leidenschaft 42, 2
 lenken 109, 1
 lenken, sich 108, 2
 Liebling 58, 1
 lösen (Aufgabe) 55, 1
 Lücke 66, 2
 lückenhaft 55, 2
 Mannschaft 69, 2
 Morgendämmerung 13, 2
 mögen 113, 1
 münden 108, 2
 munter 96, 1
 Nachlass 33, 1
 Nord-Ost 43, 1
 obduzieren 55, 1
 Obrigkeit 142, 1
 Öse 13, 1
 Plateau 42, 1
 Plauderei 132, 1
 quer 92, 2
 Rachen 40, 2
 richten 109, 1
 richten, sich 108, 2
 Richtung 108, 1
 Rindvieh 131, 1
 Rülpsen 100, 1
 rülpsen 100, 1
 satt 53, 1
 sättigen 53, 1
 Säugling 28, 2
 Schatz 13, 1
 scheinbar 78, 1
 Scheusal 28, 2
 Schiefer 42, 1
 schlachten 123, 2
 Schleie 60, 1
 schlüpfrig 76, 1
 Schmutz 59, 1
 schmutzig 59, 1
 Schnalle 75, 1
 Schnauze 45, 2
 Schneeflöckchen 22, 2
 schnippisch 77, 1
 schnitzeln 136, 1
 schonen 110, 1
 schöpfen 15, 1
 schüchtern 125, 1
 Seihe 48, 2
 Seitenstück 82, 1
 Sinn 14, 1
 sinnlich 14, 1
 sonderbar 48, 1
 Spanne 128, 1
 Spezies 115, 2
 Spiessruten laufen 35, 1
 spülen 125, 1
 steif 32, 1
 Stempel 18, 1
 Steuer 65, 2
 stichhaltig 83, 1
 stimmen 26, 1
 Stimmung 26, 1
 streng 96, 1
 stumpf 122, 2
 stürzen, sich 110, 1
 Süd-Ost 35, 2
 Süd-West 16, 2
 Tugend 136, 2
 Übel 82, 2
 übergeben 68, 1
 Überlegenheit 142, 1
 übernachten 140, 1
 überragen 142, 2

- überraschen 142, 2
 übersättigt 53, 1
 übertreffen 142, 2
 überzeugen 131, 1
 überzeugen, sich 130, 2
 Überzeugung 130, 2
 übrigens 71, 2
 umarmen 18, 1
 umfassen 51, 1
 umgürten 137, 2
 un- 16, 1
 unbestimmt 16, 1
 ungeduldig 51, 9
 Ungleichheit 139, 1
 Ungnade 16, 2
 Unterhaltung 40, 1
 unterordnen 14, 2
 Untersuchung 32, 1
 unvergleichlich 139, 1
 Ursprung 14, 2
 Urzeit 143, 1
 Urmensch 143, 1
 Urteil fällen 56, 1
 verabscheuen 32, 1
 verallgemeinern 142, 1
 veranlassen 30, 2
 Verband 104, 1
 Verdienst 115, 1
 Verein 141, 1
 verfahren 70, 1
 verflüchtigen, sich 20, 1
 verhalten, sich 107, 2
 Verhältnis 107, 2; 137, 2
 verhältnismässig 107, 2
 verhärten 52, 2
 Verirrung 25, 2
 vermeiden 137, 1
 Vermittlung 127, 2
 verschalen 44, 2; 59, 2
 versehen 130, 1
 vertreten 19, 2
 Vertretung 19, 2
 Vetter 79, 2
 Vliess 133, 2
 Vorbehalt 85, 1
 vorkommen 19, 1
 Vorrichtung 109, 2
 Vorsehung 36, 2
 Vorsprung 18, 1
 vorstellen 47, 1
 Vortrag 19, 2
 vortragen 1, 2
 Wahn 64, 1
 Wahnvorstellung 64, 1
 während 48, 1
 waten 36, 1
 weben 47, 1
 Wehklage 20, 2
 Weichen 123, 2
 weigern, sich 39, 1
 Weigerung 39, 1
 werben 137, 1
 Wesen 81, 1
 wetteifern 138, 2
 Widerhaken 43, 1
 widerspenstig 123, 1
 Wiese 13, 1
 winken 133, 1
 Wink 132, 2
 Wirbel 66, 2
 Wohl 27, 2
 wollüstig 28, 1
 würdig 137, 2
 würdevoll 137, 2
 Zelle 95, 1
 zergliedern 59, 2
 zerstreuen 21, 2
 zerstreut 20, 2
 Zins 65, 2
 zottig 118, 1
 Zuflucht nehmen 121, 1
 zugeben 72, 2
 zurückziehen, sich 112, 1
 zuschreiben 81, 2
 Zutaten 68, 2
 Zwerg 51, 1

b) Loodusloolised (elajate ja taimede nimed).

- Aal 15, 1
 Alant 127, 1
 Alge 132, 1
 Amsel 99, 2
 Auerhuhn 73, 2
 Augentrost 104, 2
 Bachstelze 60, 1
 Balsamine (wilde) 58, 1
 Bastrüster 53, 2
 Baumläufer 88, 2
 Beifuss 90, 1
 Bettstroh 75, 2
 Bibernelle 79, 1
 Biesfliege 41, 1
 Binse 52, 1
 Birkhuhn 115, 1
 Bitterklee 124, 1
 Bitterkraut 73, 1
 Bittersüss 67, 2
 Blaubeere 31, 1
 Blütenstand 141, 1
 Bluthänfling 37, 2
 Bockskraut 86, 2
 Bohnenkraut 87, 2
 Brachsen 56, 2
 Braunwurz 103, 1
 Breitkölbchen 50, 2
 Bremse 41, 1
 Bruchkraut 110, 2
 Bruchweide 96, 1
 Buche 92, 2
 Buchfink 134, 2
 Buchsbaum 90, 1
 Buntspecht 99, 1
 Dachs 72, 1
 Dickfisch 109, 2
 Dohle 20, 2
 Dolde 102, 2
 Dompfaff 57, 2
 Dost 90, 1
 Drossel 99, 2
 Eberesche (schwedische) 88, 2
 Ehrenpreis 68, 1
 Eichel 123, 1

- Eichelhäher 84, 1
 Eisenkraut 95, 2
 Elster 21, 1
 Engelwurz 91, 1
 Enzian 18, 1
 Epheu 64, 1
 Erdhummel
 Erdrauch 90, 2
 Espe 20, 1
 Farnkraut 111, 1
 Faulbaum 81, 1; 118, 1
 Faullieschen 129, 2
 Feldrittersporn 129, 2
 Fettkraut 138, 2
 Filzlaus 103, 1
 Fingerhut 111, 1
 Fingerkraut 69, 1
 Fischotter 101, 1
 Flachslink 60, 1
 Flachsseide 139, 2
 Flechte 84, 1
 Flunder 37, 1
 Flusseeeschwalbe 116, 2
 Frauenflachs 50, 1
 Frauenhaar 50, 2
 Frauenmantel 46, 2
 Frauenschuh 47, 2
 Froschlöffel 70, 2
 Fuchsschwanz 96, 1
 Gänseblümchen 42, 2
 Gänserrich 21, 1
 Gartenrotschwanz 58, 2
 Giersch 74, 1
 Gichtkraut 114, 1
 Ginster 57, 2
 Gipskraut 79, 2
 Glockenblume 39, 2
 Goldammer 35, 1; 114, 1
 Grasmücke 23, 2
 Gundermann 67, 1
 Hahnenfuss 119, 2
 Hartheu 74, 2
 Haselnuss 102, 2
 Haselwurz 70, 2
 Heckenkirsche 49, 1
 Hederich 100, 1
 Heidekraut 37, 2
 Hellerkraut 50, 2
 Herbstzeitlose 111, 2
 Hermelin 55, 1
 Herzblatt 25, 1
 Hexenkraut 79, 2
 Himbeere 127, 1
 Hirtentasche 23, 1
 Hohlzahn 116, 2
 Holunder 57, 1
 Holztaube 53, 1
 Hopfen 114, 2
 Hornisse 129, 1
 Huflattich 83, 2
 Hundsmelde 21, 1
 Hundspetersilie 91, 1
 Hungerblümchen 40, 2
 Iltis 122, 2
 Insekt 91, 2
 Käfer 93, 1
 Kalmus 37, 1
 Kamille (wilde) 124, 1
 Kammgras 107, 4
 Karpfen 38, 1
 Katzenpfötchen 38, 3
 Kaulbarsch 41, 2
 Keimling 62, 2
 Kiebitz 41, 2
 Kienporst 54, 2
 Klatschrose 67, 2
 Klette 113, 2
 Klettenkerbel 91, 1
 Knabenkraut 50, 2
 Knoblauch 54, 1
 Knöchel 83, 1
 Knolle 71, 1
 Knospe 126, 1
 Königskerze 136, 2
 Kornblume 98, 2
 Kornrade 76, 2
 Kreuzblume 35, 2
 Kreuzdorn 124, 1
 Kreuzkraut 97, 1
 Kreuzotter 99, 2
 Kreuzschnabel 49, 1
 Kronschnepfe 45, 2
 Kuckucksblume 34, 2; 123, 1
 Kuhschelle 38, 1
 Lachs 65, 1
 Lachsforelle 121, 2
 Labkraut 67, 2; 135, 1
 Lauch 56, 2
 Läusekraut 49, 2
 Leberblume 105, 1
 Leindotter 119, 1
 Leinkraut 50, 1
 Lerchensporn 66, 1
 Leuchtwürmchen 120, 2
 Libelle 131, 2
 Liebstöckel 91, 2
 Lärche 109, 1
 Löwenzahn 103, 2; 138, 2
 Luchs 28, 2
 Maiglöckchen 68, 1
 Majoran 136, 2
 Marder 51, 1; 77, 1
 Marienkäfer 58, 2
 Massliebchen 42, 2
 Mauerassel 36, 2
 Mauerpfeffer 47, 2
 Maulwurf 72, 1
 Meise 116, 2
 Melde 68, 2
 Milbe 58, 2
 Milz 93, 1
 Minze 70, 1
 Mohn 67, 2
 Moosbeere 33, 1
 Nachtschatten (schwarzer) 67, 2
 Nachtschwalbe 140, 2
 Natter 75, 1
 Natterkopf 126, 2
 Nelkenwurz 73, 2
 Neunauge 108, 2
 Niesswurz 103, 1
 Ochsenzunge 29, 1
 Odermennig 67, 1
 Ohrenqualle 70, 2
 Palmweide 94, 1
 Pastinake 91, 2
 Perlgras 22, 2
 Pfeilkraut 52, 2
 Pflanze 38, 2
 Pieper 43, 1
 Pirol 86, 1
 Preisselbeere 88, 1
 Primel 40, 2
 Quappe 64, 1
 Quecke 81
 Rabe 34, 2
 Rainfarn 106, 2
 Rattenkraut 15, 2

- Raukensenf 126, 1
 Rebhuhn 92, 2
 Rebs 99, 2
 Reiher 20, 2
 Renke 99, 2
 Riedgras 65, 2
 Ringeltaube 53, 1
 Rispe 92, 2
 Rispengras 77, 2
 Rittersporn 47, 2
 Rohrdommel 27, 2
 Rohrkolbe 24, 2
 Rokambole 126, 1
 Roteibe 31, 1
 Ruchgras 67, 1
 Salzkraut 106, 1
 Sandbeere 57, 2
 Sauerampfer 80, 1
 Sauerdorn 47, 2
 Schachtelhalm 82, 1
 Schafgarbe 95, 2
 Schafsskabiose 105, 1
 Scharbockskraut 37, 2
 Schellbeere 71, 2
 Schellkraut 131, 2
 Schierling 91, 2
 Schildkraut 52, 2
 Schlafmohn 67, 2
 Schlammpeitzger 134, 2
 Schlangenkraut 138, 1
 Schleie 60, 1
 Schlüsselblume 77, 2
 Schmiele 38, 2
 Schnarrwachtel 99, 1
 Schneeballblume 61, 2
 Schneeglöckchen 63, 2
 Schnepfe 75, 2
 Schnittlauch 72, 1
 Schwalbenwurz 15, 1
 Schwarzerle 102, 2
 Schwarzwurz 129, 2
 Seerose 132, 1
 Seeschwalbe 133, 1
 Segge 89, 2
 Seidelbast 79, 1
 Seifenkraut 103, 2
 Seslerie 63, 1
 Siegwurz 48, 2
 Simse 63, 2
 Skabiose 121, 2
 Sommerwurz 106, 2
 Sonnentau 25, 1
 Spargel 84, 2
 Star 47, 2
 Stechapfel 80, 2
 Steinbeere 59, 2
 Steinklee 70, 1
 Steinsame 98, 2
 Stempel 18, 1
 Stiefmütterchen 50, 2
 Stieglitz 116, 1
 Storchschnabel 48, 2
 Strandläufer 115, 1
 Straußgras 38, 2
 Strömling 99, 1
 Sturmöve 34, 1
 Sumpfpierstaude 15, 1
 Sumpfdotterblume 45, 1
 Sumpfpotter 74, 1
 Tannenwedel 49, 2
 Tausendgüldenkraut 67, 1
 Taxbaum 31, 1
 Teichrose 131, 2
 Thymian 124, 2
 Timotheusgras 81, 2
 Traubenkirsche 118, 2
 Trespe 64, 1
 Trollblume 47, 2
 Ulme 30, 1
 Vergissmeinnicht 26, 1
 Vogelmiere 121, 2
 Vogelwicke 23, 1, 48, 2
 Wachtel 136, 2
 Wachtelweizen
 Waldkauz 109, 1
 Waldmeister 129, 2
 Waldrebe 17, 2
 Waldschnepfe 42, 1
 Wanderratte 138, 1
 Wasserjungfer 131, 2
 Wasserläufer 117, 1
 Wasserlinse 58, 1
 Wasserpest 131, 2
 Wasserscher 131, 2
 Wasserschierling 73, 2
 Wasserschlauch 131, 2
 Wasserschwertlilie 138, 1
 Wasserstern 132, 2
 Wegerich 115, 1
 Weiderich 70, 2
 Weideröslein 83, 2
 Weissdorn 132, 2
 Weissfisch 109, 2
 Weisswurz 144, 1
 Wels 109, 2
 Wemgalle 134, 1
 Wermut 44, 2
 Wiedehopf 128, 1
 Wiesel 76, 1
 Wiesenraute 140, 1
 Wiesenschwingel 15, 1
 Wildente 104, 2
 Windröschen 142, 1
 Wintergrün 125, 1
 Wolfsbeere 126, 2
 Wolfseisenhut 50, 2
 Wolfsmilch 86, 2
 Wollgras 32, 2
 Wucherblume 30, 1
 Zackenschote 123, 1
 Zaunkönig 49, 2
 Zauwinde 38, 2
 Zeisig 83, 2
 Zittergras 137, 1
 Zweizahn 92, 2

Venekeelsed sõnad.

a) Yldised.

- арка 34, 1
басня 128, 2
без- 16, 1
бесѣда 40, 1
бесѣдовать 27, 1; 40, 1;
132, 1
благо 27, 2
благоевѣйный 21, 2
благоевѣііе 21, 1
благоеволить 109, 1
благоприятный 106, 1
благородный 30, 2
бодрый 96, 1
бродить 51, 2
бросаться 110, 2
быть на сторожѣ 130, 1
вдоль 86, 2
вертушка 136, 2
вить 92, 2
висок 80, 2
вихирь 132, 2
возвышенный 142, 1
воздвигать 93, 2
возраженіе 28, 2; 130, 2
волчок 136, 2
воображать 47, 1
восклицаніе 27, 2
впечатлѣніе 71, 2
впрочем 71, 2
вскрывать 55, 1
встрѣчать 44, 1
вшивица 49, 2
вынырять 108, 1
выразительный 28, 2
выраженіе 28, 2
высшее благо 27, 2
вѣчнозеленый 28, 1
гибель 120, 2
главный 92, 1
грань 112, 2
группировка 100, 2
губить 120, 2
данныя 15, 3
двойник 115, 2
двоюродная сестра
144, 2
двоюродный братъ 79, 2
добиваться 101, 2
добродѣтель 79, 2; 136, 1
добросовѣстный 120, 1
допускать 72, 2
достигать 101, 2
достиженіе 102, 1
достойный 137, 2
дуга 34, 1,
дѣйствіе 115, 2
дѣйствовать 118, 1
жабры 40, 1; 40, 2
железа 79, 1
жестокій 31, 2
жестокость 31, 2
жолудь 123, 1
жуткій 31, 1
зависѣть 81, 1
замок 63, 1
замѣщать 16, 1
заниматься 115, 2
запутываться 113, 2
зародыш 62, 2
заслуга 115, 1
заслуживать 92, 1
застѣнчивый 125, 1
засѣданіе 29, 2
зацѣпляться 113, 2
звено 66, 2
избѣгать 137, 1
изволить 109, 1
излагать 19, 2
изложеніе 19, 2
изумленіе 25, 2
изумлять 25, 2
изумляться 25, 2
илем 53, 2
имущество 81, 1
исключеніе 18, 2
исполнять 106, 2
испытывать 43, 2
исходная точка 64, 2
казнить 70, 1
карлик 51, 1
кинуться 110, 1
клетка 95, 1
колебаться 52, 1
коса 84, 1
косматый 118, 1
кремень 99, 1
кремній 99, 1
крупный 32, 2
лодыжка 83, 1
луг 13, 1
любимец 58, 1
матка 18, 1
между тѣм как 48, 1
милость 106, 2
милостыня 15, 1

- морда 45, 2
 мрачность 111, 2
 мрачный 71, 1; 111, 2
 намек 132, 2
 намекать 132, 2
 направление 108, 2
 направлять 109, 1
 направляться 108, 2
 народонаселение 94, 2
 наслаждаться 75, 1
 наслаждение 75, 4
 на столько 75, 1; 138, 2
 настраивать 26, 1
 насыщать 53, 1
 немилость 16, 2
 несравненный 139, 1
 неопределенный 16, 1
 нетерпеливый 51, 1
 нырять 74, 1; 108, 1
 ●благоразумиться 133, 1
 обладать 81, 1
 обнимать 18, 1
 обобщать 142, 1
 образовывать 71, 1
 обращаться 44, 1
 обувь 30, 1
 обуздывать 80, 1
 общество 141, 2
 общность 141, 2
 объятие 18, 1
 овладѣвать 128, 1
 овраг 33, 1
 ограничиваться 86, 2
 оказываться 82, 2
 обоясывать 137, 2
 оправляться 117, 2
 опыт 43, 2
 опытность 43, 2
 оскорблять 106, 1
 особенный 18, 2
 особый 18, 2
 отвердѣть 52, 2
 отдѣльный 18, 2
 откazyваться 39, 1
 отлив 73, 2
 отличный 80, 2
 отлогій 56, 2
 относительный 107, 2
 относиться 107, 2
 отношение 107, 2
- отречься 62, 1
 отрыгаться 100, 1
 отрыжка 100, 1
 оттѣнок 129, 2
 очаровывать 103, 1
 очередь 131, 1
 пасть 40, 2
 первенец 19, 1
 переворот 71, 2
 переночевать 55, 2;
 140, 1
 переставать 55, 2
 перечислять 61, 1
 петля 13, 1
 плавник 125, 1
 плавно 108, 1
 плоскогоріе 42, 1
 плоскій 55, 2
 по столько 138, 2
 подлежать 15, 1
 подчинять 14, 2
 подчиняться 14, 2
 покорять 128, 2
 помѣщаться 16, 2
 поперек 92, 2
 поповник 30, 1
 порок 76, 2; 82, 1
 посредничество 127, 2
 почка 126, 1
 пошлина 65, 2
 превосходить 142, 1
 превосходство 142, 1
 предзнаменованіе 18, 1
 предмет 19, 1
 предпочитать 17, 1
 представительство
 19, 2
 пресыщенный 53, 1
 прибор 109, 2
 прибывать 101, 1
 прибѣгать 121, 1
 привидѣніе 78, 1
 привязанность 41, 1
 привязаться 41, 1
 признавать 120, 1
 принадлежать 49, 1
 приписывать 81, 2
 приспособлять 71, 1;
 107, 1
 пришелец 120, 1
- приемыш 139, 2
 пробѣл 62, 2
 провидѣніе 36, 2
 производить 118, 2
 производство 118, 2
 произносить 26, 1
 произношение 26, 1
 происхождение 14, 2
 противоположный 130, 2
 равенство 17, 2; 139, 1
 равный 17, 2
 равняться 17, 2
 развивать 15, 2
 развиваться 15, 2
 развитие 15, 2
 разногласіе 18, 2
 разногласный 18, 2
 разнородный 18, 2
 разрѣшать 55, 1
 расспрашивать 53, 2
 разстройство 25, 1
 разсѣянный 20, 2
 разсѣять 20, 2
 растеніе 38, 2
 расчленять 59, 2
 ровный 17, 2
 рукоятка 36, 1
 руно 133, 2
 рычаг 143, 2
 рѣшить 55, 1
 ●свойство 81, 1
 свѣтлый 128, 2
 сладострастный 28, 1
 словообразованіе 119, 2
 слѣдить 103, 2
 слѣдовать 32, 2; 103, 2
 снабжать 130, 1
 собственноручный 81, 1
 сокровище 13, 1
 соперничать 133, 2
 сосуд 15, 2
 соцветіе 141, 1
 способствовать 35, 1;
 спрягать 92, 2 [86, 1
 спускаться 56, 1
 странный 48, 1
 страсть 42, 2
 строгій 95, 1
 суть 81, 1
 сущность 81, 1

- счастливец 141, 2
сытый 53
так как 48, 1; 141, 2
творение 62, 2
творчество 62, 2
ткарь 47, 1
товарищество 141, 1
томный 95, 2
тормаз 30, 2
тот 77, 1; 119, 2
точный 122, 1
тѣ 77, 1
убѣждаться 130, 1
угорь 15, 1
удалой 125, 2
удобный 77, 1
- указывать 82, 2
украшать 17, 1
улетучиваться 20, 1
умиление 22, 1
умиляться 22, 1
утверждать 136, 2
уравнение 17, 2; 139, 1
уровень 115, 1
усваивать 81, 2
усилие 88, 1
услуга 115, 1
успѣх 70, 1 63, 1
устойчивый 103, 2
уступать 63, 1
ученье 141, 2
хриплый 50, 1
- хрящ 52, 1
центробѣжный 40, 1
центростремительный 40, 2
цѣдилка 48, 2
цѣльность 17, 1
цѣльный 17, 1
чеканить 73, 2
черновик 72, 1
черпать 15, 1
чувственный 14, 1
щадить 110, 1
щелок 57, 2
экипаж 69, 2
юбка 103, 2

b) Loodusloolised (loomade ja taimede nimed).

- аир 37, 1
анютины глазки 50, 2
багульник 88, 2
батлачик 96, 1
барбарис 47, 2
барсук 72, 1
башмачек 47, 2
бедренец 79, 1
бекас 75, 2
богородская трава 124, 2
божья коровка 58, 2
болотница 131, 2
болиголов 91, 2
борец 50, 2
боярышник 132, 2
бредина 94, 1
брусника 88, 1
будра 67, 1
бузина 57, 1
бук 92, 2
букашник 105, 1
бѣлозор 25, 1
бѣлокрыльчик 138, 1
вальдшнеп 49, 1
василек 98, 2
василистник 140, 1
вахта трилистная 124, 1
- вербейник 70, 2
вереск 37, 2
вероника 68, 1
водоросль 132, 1
воловик 29, 1
волчник 79, 1
воробейник 98, 2
вороний глаз 126, 2
ворон 34, 2
вѣтреница 142, 1
выдра рѣчная 101, 1
вымба 134, 1
вьюн 134, 2
вьюнок 38, 2
выпь 27, 2
вяз 30, 1
гадока 99, 2
галка 20, 2
голубица 31, 1
горечавка 18, 1
горихвостка, садовая
горищѣт 123, 1
горошек мышной 23, 1
горчак 73, 1
гравилат 73, 2
гребник 107, 1
грушанка 125, 1
- грыжник 110, 2
гулявник 126
гусяная лапка 21, 1
девясил 127, 1
дергач 98, 1
дикий лен 50, 1
двулепестник 79, 2
донник 70, 1
дрозд 99, 2
дрок 57, 2
дудник 91, 1
дурман 81, 1
душица 90, 1
дымянка 90, 2
дятель 99, 1
железняк 93, 1
желтоголов 47, 1
желтоцвѣт 67, 1
желтушник 100, 1
живокость 47, 2; 129, 2
жимолость 49, 1
жирянка 138, 2
жук 93, 1
журавельник 48, 2
заноска луговая
заразиха 106, 2
звѣздчатка 121, 2

- звѣробой 74, 2
 зимолюбка 114, 1
 золототысячник 67, 1
 зонтик 102, 2
 зоря 91, 2
 зяблик 134, 2
Иван-да-Марья 26, 1
 Иванов червяк 120, 1
 иволга 86, 1
 илем 53, 2
 истод 35, 2
 малина 61, 2
 калужница 43, 1
 камбала 37, 1
 камыш 36, 2; 52, 2
 карп 38, 1
 касатик 138, 1
 качарка 133, 1
 качим 79, 2
 кипрей 83, 2
 клесть 49, 2
 клещ 58, 2
 клубень 71, 1
 клюква 33, 1
 козодой 140, 2
 колокольчик 39, 2
 колючка 80, 1
 коноплянка 37, 2
 копытень 70, 2
 костер 64, 1
 косянка 59, 2
 кошачья лапа 38, 2
 крапивник 49, 2
 крестовник 97, 1
 крот 72, 1
 крупка 40, 2
 крушина 124, 7
 крушина ломкая 82, 1
 кряква 104, 2
 кубышка 131, 2
 кувшинка 132, 1
 кузнечик 116, 1
 куколь 76, 2
 кулик 45, 2
 кульбаба 103, 1
 куница 51, 1; 77, 1
 куропатка 92, 2
 купальница 74, 2
 купырь 91, 1
 курслѣп 129, 2
ландыш 68, 1
 лапчатка 69, 1
 ласка 76, 1
 ластовень 15, 1
 ласточка морская 116, 2
 лебеда 68, 2
 лещ 56, 2
 линь 60, 1
 лиственница 109, 1
 ломонос 17, 2
 лопушник 113, 2
 лосось 65, 1
 лук змѣиный 126, 1
 любка 50, 2
 лютик 119, 2
майоран 136, 1
 мак 67, 2
 малина 127, 1
 манжетка 46, 2
 маргаритка 42, 2
 марь 21, 1
 марьяник 26, 1
 мать-да-мачиха 83, 2
 медвѣжье ухо 136, 2
 медуза аврелия 70, 2
 метелка 92, 2
 минога 108, 2
 мокрица 36, 2
 молочай 86, 2
 морошка 71, 2
 морозник 103, 1
 мыльник 49, 2; 103, 2
 мытник 49, 2
 мята 70, 1
 мятлик 77, 2
налим 64, 1
 наперстница 111, 1
 недотрога 58, 1
 незабудка 25, 2
 неясать 109, 1
 норичник 103, 1
 норка 74, 1
овод 41, 1; 84, 2
 овсяница луговая 16, 2
 овсянка 35, 1; 114, 1
 одуванчик 138, 2
 окопник 129, 2
 ольха клейкая 102, 2
 омег 73, 2
 орѣшник 102, 2
 осенник 111, 2
 осина 20, 1
 осетр 102, 1
 осока 89, 2
 очанка 104, 2
 очиток 47, 2
папоротник 111, 1
 паслен сладкогорький 67, 2
 паслен черный 67, 2
 пастернак 91, 2
 пастушья сумка
 пасюк 138, 1
 первоцвѣт 40, 2; 75, 2;
 77, 2
 перепелка 136, 2
 перловник 22, 2
 пестик 18, 1
 петрушка 91, 1
 пигалица 41, 2
 пижма 106, 2
 пикульник 116, 2
 пищуха 88, 2
 плотва 109, 2
 площина 103, 1
 плющ 64, 1
 повилика 139, 1
 подбѣл 54, 2
 подмаренник 56, 2; 75, 2;
 135, 1
 подорожник 115, 1
 подсиѣжник 63, 2
 полевица 38, 2
 полынь 44, 2; 90, 1
 поповник 30, 1
 поручейник 117, 1
 протрѣл 38, 1
 пузырчатка 131, 2
 пушица 32, 2
 пырей 81, 2
ракига 96, 2
 растеніе 38, 2
 рдест 85, 2
 репейник 67, 1
 рогоза 24, 2
 ромашка пахучая 124, 1
 росяника 25, 1
 рѣзанец 72, 1
 рыжик 119, 2
 рысь 28, 2

- рябина шведская 88, 2
 ряпушка 99, 2
 ряска 58, 1
 самшит 90, 1
 свербига 123, 1
 свѣтляк 120, 1
 селезенка 93, 1
 сережка 126, 1
 сеслерія 63, 1
 синица 116, 1
 синяк 126, 2
 ситник 63, 1
 скабіоза 121, 1
 скворец 47, 2
 слѣпень 21, 1
 скорода 72, 1
 снігирь 57, 2
 снить 74, 1
 собачья петрушка 91, 1
 сойка 84
 солерос 106, 1
 сом 109, 1
 сорока 21, 1
 спаржа 84, 2
 стрекоза 131, 2
 стрѣлолист 52, 2
 сыть 65, 2
 таволга болотная 15, 1
 тетерев 115, 1
 тетерев-глухарь 73, 2
 тимофеевка 81, 2
 тис ягодный 31, 1
 толокнянка 57, 2
 трясогузка 60, 1
 трясушка 137, 1
 тысячелистник 95, 2
 тѣлорѣз 131, 2
 угорь 15, 1
 удод 128, 1
 уж 75, 1
 Фореель 121, 2
 хвостик 49, 2
 хвощ 82, 1
 хмѣль 114, 2
 хорек 122, 2
 хохлатка 66, 1
 цапля 20, 2
 чабер 87, 1
 череда 98, 2
 черемуха 118, 2
 чернокорень 95, 2
 чеснок 54, 1
 чечетка 60, 1
 чижики 83, 2
 чистяк 37, 2
 чистотѣл 131, 2
 шершень 129, 1
 шлемник 52, 2
 шмель 48, 1
 шпажник 48, 2
 щавель 80, 1
 щеврица 43, 1
 щеголь 116, 1
 язь 109, 2
 ярутка 60, 2
 ясенник 129, 2
 ятрышник 50, 2

Prantsuskeelsed sõnad.

- alerte 96, 1
 bouleversement 71, 2
 bouleverser 71, 2
 brusque 33, 1
 cannelure 96, 2
 causerie 132, 1
 contribuer 35, 1
 croupe 56, 2
 début 19, 1
 délicieux 108, 1
 efficace 122, 2
 élaguer 54, 1
 exécuter 106, 2
 exhorter 39, 2
 fade 65, 1
 faveur 106, 2
 fesses 119, 1
 futaie 23, 2
 infester 127, 2
 hésiter 52, 1
 langueur 96, 1
 languide 95, 2
 manier 51, 1
 or 18, 2
 pendant 82, 1
 pince-nez 78, 2
 se plaire 78, 2
 plateau 42, 1
 se prêter 54, 2
 rérudescence 142, 1
 séjourner 81, 1
 sens 14, 1
 suprême 142, 2
 torrent 136, 1
 unique 14, 1
 valoir 137, 2

Ingliskeelsed sõnad.

- before long 86, 2 mere 85, 2

Ladinakeelsed sõnad¹⁾.

- omen 18, 1 summum bonum 27, 2

1) Ruumi säästmiseks ei anta siin sõnastiku seletustes tarvitet ladina-keelseist loodusloolisist sõnust tähestikulist sõnastikku, seda enam, et see

Eestikeelsed kuude nimed.

Neid võib tarvitada teatavas stiilis (rahvapärase, arhailises, luulelises), kuna yldises keeles muidugi püsivad ladinakeelsed.

näärikuu — jaanuar	heinakuu — juuli
kyynlakuu — veebruar	lõikus(e)kuu — august
paastakuu — märts	mihklikuu — september
jyrikuu — aprill	viinakuu — oktoober
lehekuu — mai	talvekuu — november
jaanikuu — juuni	jõulukuu — detsember

Pääle nende harvemini: jaanuar — helmekuu; veebruar — rodukuu; märts — hangekuu, linnukuu, vastlakuu; mai — meiukuu; juuni — pärnakuu, piimakuu; august — põimukuu, rukkikuu, mädakuu, pärtlikuu; september — sygiskuu, kanarbikukuu; oktoober — lehevarisemisekuu, porikuu, roojakuu, siimonakuu; november — mardikuu, kadrinakuu; detsember — talvistepyhikuu.

Lõppmärkus.

Eritist tänu avaldetagu siin hra J. W. Weskille, kelle abi korrektuuri lugemisenä sõnastikule tuli suureks kasuks, eriti mis puutub loodusloolistesse sõnadesse. Tänuaga mainitagu ka hrade H. Mora ja A. Anni abi korrektuuri lugemises.

Trykivigade õiendus.

Lk.	rida		Trykitud :	Peab olema :	
16	11	alt	puudub	puutub	
"	23	" 19	alt	горшок	горшек
"	47	" 15	alt	Staar	Star
"	67	" 13	ylalt	бурда	будра
"	70	" 4	ylalt	sehr	se, hr
"	91	" 15	alt	milleski	millekski
"	96	" 3	ylalt	languer	langueur
"	100	" 8	alt	röögatu	rõögatu

võhikuile tarbetu, loodusteaduse tundjad aga leiavad need ja nendele vastavad eestikeelsed nimetused paremini sellekohaseist oskussõnastikest, millest seni ilmud „Kodumaa taimed“.